

**ORTAÖĞRETİMDE
YENİLEŞME**

**TÜRK EĞİTİM DERNEĞİ
YAYINLARI**

**ORTAÖĞRETİMDE
YENİLEŞME**

TÜRK EĞİTİM DERNEĞİ
XVI. EĞİTİM TOPLANTISI
3 - 4 ARALIK 1992

ISBN 975 - 7583 - 00 - 6

Şafak Matbaçılık Ltd. Şti.

Tel: 229 57 84 - ANKARA

TÜRK EĞİTİM DERNEĞİ
EĞİTİM TOPLANTISI : XVI

Yayına Hazırlayan
Prof. Dr. Özcan DEMİREL

İÇİNDEKİLER

Sayfa

SUNU..... IX

TED BİLİM KURULU BAŞKANI **PROF. DR. MAHMUT ÂDEM**'in XVI. EĞİTİM TOPLANTISINI AÇIŞ KONUŞMASI..... XV

TED GENEL BAŞKANI **PROF. DR. RÜŞTÜ YÜCE**'NİN XVI. EĞİTİM TOPLANTISINI AÇIŞ KONUŞMASI..... XXIII

BİRİNCİ OTURUM..... 1

"Almanya'da Ortaöğretimde Yenileşme: Genel Amaçlar, Programlar, Kaynaklar, Yapılanma vb."

Prof. Dr. Hans MERKENS

İKİNCİ OTURUM..... 25

"Fransa'da Ortaöğretimde Yenileşme: Genel Amaçlar, Programlar, Kaynaklar, Yapılanma vb"

Prof. Dr. Didier Dacunha - Castelle

ÜÇÜNCÜ OTURUM..... 39

"Hollanda'da Ortaöğretimde Yenileşme: Genel Amaçlar, Programlar, Kaynaklar, Yapılanma vb"

Dr. Pieter de Koning

DÖRDÜNCÜ OTURUM.....	61
"Ortaöğretimin Kültürlerarası Sorunları"	
Dr. Metin ALKAN	
BEŞİNCİ OTURUM.....	87
"Türkiye'de Mesleki-Teknik Ortaöğretimde Yenileşme: Genel Amaçlar, Programlar, Kaynaklar, Yapılanma vb"	
Prof. Dr. Hıfzı DOĞAN	
ALTINCI OTURUM.....	127
"ABD'de Ortaöğretimde Yenileşme: Genel Amaçlar, Programlar, Kaynaklar, Yapılanma vb"	
Prof. Dr. Frank STONE	
YEDİNCİ OTURUM (PANEL).....	155
"Geleceğin Ortaöğretimi"	
Prof. Dr. Yahya Kemal KAYA	
Dr. Demet IŞIK	
Prof. Dr. Hans MERKENS	
Dr. Pieter De Koning	
Dr. Metin ALKAN	
EK 1: TED XVI. Eğitim Toplantısı Programı.....	225
EK 2: Türk Eğitim Derneği Yayınları.....	239

SUNU

Türk Eğitim Derneği, ulusal eğitim ve öğretim toplantıları düzenlemenin yanı sıra tarihinde ilk kez uluslararası bir eğitim toplantısı düzenledi ve konu olarak da hem ülkemizin hem de diğer ülkelerin sürekli gündeminde kalan ortaöğretim sorunlarını ele aldı.

Eğitim sistemi içinde ortaöğretimin ilköğretimle yükseköğretimin arasında olması, hemen hemen tüm ülkelerin eğitim sorunlarının odaklaştığı bir konumda bulunmaktadır. Ortaöğretim hem yükseköğrenime öğrenci hazırlamada hem de iş dünyasının gereksinim duyduğu ara insangücünü yetiştirme işlevini üstlenince bu sorunların altında kalmakta sürekli yeni arayışlar içine girmektedir.

Öğrencileri yükseköğrenime hazırlarken eğitim sürecine giren bireylere ilgi ve yetenekleri doğrultusunda meslek seçmelerine yardımcı olmak, bireye kendi gerçeğini tanıtmak ve geleceğini yönlendirmek mevcut ortaöğretim sistemi içinde istenilen düzeyde gerçekleşmemektedir. Kısa yoldan hayata atılmak ve bir meslek sahibi olmak için ortaöğretim düzeyinde verilen mesleki ve teknik eğitim de iş dünyasının istemlerine uygun yapılamamaktadır. Bu temel sorunlara çözüm arayışları ortaöğretim kademesinde başlamakta ve her ülkede farklı uygulamaları ve farklı okul türlerini ortaya çıkarmaktadır. Bu nedenle ilköğretimde görülen bir örneklik, ortaöğretimde çok örnekliliğe dönüşmekte karmaşık bir düzenlemeye geçilmektedir.

Klasik liselerin yanı sıra Teknik liselerden Ticaret Liselerine, Endüstri Meslek Liselerinden, Yapı Sanat Meslek Liselerine kadar çok çeşitli okul türlerinin bu eğitim kademesinde yer aldığı görülmektedir.

Sınıf geçme, ders geçme, zorunlu, seçmeli ders alma, lise bitirme ya da lise olgunluk sınavları gibi yaklaşımlar değişik ülkelerin ortaöğretim kademelerinde farklı uygulamalar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Her ülkenin birleştiği ya da tek tip bir ortaöğretim uygulamasını bulmak olası değildir. Buna karşın eğitim sisteminin bütünlüğü içinde ortaöğretimde çeşitliliği ve karmaşık düzenlemeleri görmek de olasıdır. Bu çeşitliliğe ve karmaşıklığa

çözüm bulma arayışları devam etmektedir. Türk Eğitim Derneği Bilim Kurulu da bu arayışlardan hareket ederek bu ilk uluslararası eğitim toplantısının konusunu "Ortaöğretimde Yenileşme" olarak belirlemiştir.

Bu toplantıya Türk konuşmacılarının yanı sıra dış ülkelere ulaşılabilen ve davetimizi kabul eden bilim adamları çağrılmış ve başta Amerika Birleşik Devletleri olmak üzere İngiltere, Almanya, Fransa ve Hollanda'dan eğitim alanında uzman kişiler katılmışlardır.

Batı ülkelerinde özellikle İngiltere ve Almanya'da ortaöğretim kademesinde yaygın olarak kullanılan çok amaçlı okullar ve bu okulların geleceği ile Fransa'da da halen uygulanan lise olgunluk sınav sistemi çözüm arayışlarının odak noktasını oluşturmuştur. Bilindiği gibi üniversiteye sınavsız girmenin bir alternatifi olarak da, "uluslararası lise olgunluk" sınavını başarmak öne sürülmektedir. Bu ve buna benzer çözüm yolları iki gün süreyle devam eden toplantıda ele alınmış ve sonuçlar Türk Eğitim kamuoyuna kitap halinde sunulmuştur.

Birinci Uluslararası Eğitim Toplantısı olarak kabul ettiğimiz ancak Derneğimizin XVI. Eğitim Toplantısı olan bu toplantının gerçekleşmesinde Bilim Kurulumuza maddi ve manevi her türlü desteği sağlayan zamanın Türk Eğitim Derneği Genel Başkanı Prof. Dr. Sayın Rüştü Yüce olmak üzere tüm Merkez Yönetim Kurulu üyelerine; çalışmalarımızda bizi destekleyen TED Genel Kurul üyelerine Bilim Kurulu adına teşekkürü bir borç biliyorum.

Toplantı bildirimlerini ve panel konuşmalarını karmaşık halden düzenli hale getirerek yayına hazırlamada önemli katkıları olan Ayşe Öztekin'e, basım işlemini büyük titizlikle gerçekleştiren Şafak Matbaası yetkililerine de en içten teşekkürlerimi sunuyorum.

Bu toplantıda dile getirilen görüşler, ortaöğretim sisteminde 'yenileşme' çalışmalarına az da olsa katkı getirirse, Türk Eğitim Derneği ve Derneğin Bilim Kurulu bundan kıvanç duyacaktır.

Prof. Dr. Özcan DEMİREL

TED Bilim Kurulu Başkanı

AÇILIŞ KONUŞMALARI

- Prof. Dr. Mahmut ÂDEM
(TED Bilim Kurulu Başkanı)
- Prof. Dr. Rüştü YÜCE
(TED Genel Başkanı)

ULUSLARARASI EĞİTİM TOPLANTISI

"ORTAÖĞRETİMDE YENİLEŞME"

Seydi DİNÇTÜRK — TED adına hepinize hoşgeldiniz diyorum efendim.

Sizleri, Ulu Önder Atatürk ve yakın arkadaşlarının anısına saygı duruşuna davet ediyorum.

(Saygı duruşu ve İstiklâl Marşı)

Seydi DİNÇTÜRK — TED Bilim Kurulu Başkanımız Sayın Prof. Dr. Mahmut Âdem beyi konuşma yapmak üzere davet ediyorum efendim.

**TÜRK EĞİTİM DERNEĞİ BİLİM KURULU BAŞKANI
PROF. DR. MAHMUT ÂDEM'İN
TOPLANTIYI AÇIŞ KONUŞMASI**

Sayın Bakan,

Sayın Konuklar,

TÜRK EĞİTİM DERNEĞİ Bilim Kurulu adına hepinize saygılar sunuyorum.

Türk Eğitim Derneği, Büyük Atatürk'ün buyruğu ile 1928 yılında kamuya yararlı bir dernek olarak kurulmuştur.

Türk Eğitim Derneği, kuruluşunun 60. yılından itibaren, birçok eğitim etkinliğinde bulunmaya başlamıştır. Bu etkinlikler şunlardır:

1 - 1978 yılında başlatılmış olan, eğitim alanında büyük hizmetleri geçmiş başarılı eğitimcileri ödüllendirmek.

1990 yılı XV. Türk Eğitim Derneği Eğitim Hizmet Ödülü 17 Haziran 1992 günü düzenlenen bir törenle değerli eğitimci Sayın Beşir Göğüş'e verilmiştir. Bugüne değin TED 15 değerli eğitimciye Eğitim Hizmet Ödülü vermiştir.

Ayrıca 1980 yılında bir eğitimciye TED Eğitim Bilimi Ödülü vermiştir.

1980 yılında bir eğitimciye de TED Eğitim Araştırma Ödülü verilmiştir.

Türk Eğitim Derneği, eğitim araştırmalarını da desteklemektedir.

2 - Türk Eğitim Derneği Bilim Kurulu'nca yürütölmekte olan ve önemli programlardan biri de bugün XVI. sını yapacağımız geleneksel yıllık eğitim toplantıdır.

1977 yılından beri yapılan eğitim toplantıları şunlardır:

- 1- Yükseköğretime Giriş Sorunları (1977)
- 2- Ulusal Eğitim Politikamız (1978)
- 3- Çocuk ve Eğitim (1979)
- 4- Temel Eğitim ve Sorunları (1980)
- 5- Atatürk ve Eğitim (1981)
- 6- Türkiye'de Meslek Eğitimi ve Sorunları (1982)
- 7- Okulöncesi Eğitim ve Sorunları (1983)
- 8- Bugünden Yarına Ortaöğretimimiz (1984)
- 9- Gençliğin Eğitimi ve Sorunları (1985)
- 10- Eğitimde Psikolojik Hizmetler ve Sorunları (1986)
- 11 - Yaygın Eğitim ve Sorunları (1987)
- 12 - Yükseköğretimde Değişmeler (1988)
- 13 - Demokrasi İçin Eğitim (1989)
- 14 - Eğitimde Laiklik (1990)
- 15 - Sanayileşme Sürecinde Türk Eğitimi ve Sorunları (1991)

Bugüne değin yapılmış olan 15 eğitim toplantısından 14'ü kitap olarak yayımlanmıştır.

3 - Bilim Kurulumuz, 1983 yılından itibaren yıllık bilimsel toplantı sayısını birden ikiye çıkarmaya karar vermiştir. Bundan böyle her yıl biri eğitim diğeri öğretim olmak üzere iki bilimsel toplantı düzenlenmektedir. Bugüne değin yapılan öğretim toplantıları şunlardır:

- 1- Ortaöğretim Kurumlarında Yabancı Dil Öğretimi ve Sorunları (1983)
- 2- Ortaöğretim Kurumlarında Fen Öğretimi ve Sorunları (1984)
- 3- Ortaöğretim Kurumlarında Matematik Öğretimi ve Sorunları (1985)
- 4- Ortaöğretim Kurumlarında Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi ve Sorunları (1986)
- 5- Ortaöğretim Kurumlarında Sosyal Bilimler Öğretimi ve Sorunları (1987)
- 6- Ortaöğretim Kurumlarında Beden Eğitimi ve Sorunları (1988)
- 7- Ortaöğretim Kurumlarında Müzik Öğretimi ve Sorunları (1989)
- 8- Ortaöğretim Kurumlarında Resim-İş Öğretimi ve Sorunları (1990)
- 9- Ortaöğretim Kurumlarında Din Kültürü-Ahlak Bilgisi Öğretimi ve Sorunları (1991)
- 10- Ortaöğretim Kurumlarında İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Öğretimi ve Sorunları (1992)

Bu on öğretim toplantısının onu da kitap olarak yayınlanmıştır.

Görülüyor ki, hem eğitim hem de öğretim toplantılarının konusunu belirlerken Bilim Kurulumuz, Türkiye'nin gündeminde olan güncel bir konu seçmeye büyük özen göstermektedir. Bu cümleden olarak, Atatürk'ün doğumunun 100. yılında, Atatürk ve Eğitim; 1979 yılında Çocuk ve Eğitim ve 1985 yılında, Gençliğin Eğitimi ve Sorunları vb. örnekler sayılabilir.

Bilimsel toplantı konuları o denli güncel seçildi ki, kimi zaman Milli Eğitim Bakanlığı'nın temsilcileri, "bu toplantıda sunulan bildiriler, panel konuşmaları ve tartışmalar yayımlanmak üzere rapor olarak hazırlanır hazırlanmaz, bu raporun bir nüshasını bize verin, çalışmalarımızda yararlanalım" demişlerdir. "Temel Eğitim ve Sorunları" konulu toplantı için böyle bir istekte bulunulmuştu. Bununla birlikte istenildiği gibi yararlanılıp yararlanılmadığı konusunda kuşkuluyuz.

Türk Eğitim Derneği Bilim Kurulu; verilen ödüllerle, düzenlenen bilimsel toplantılarla, bu toplantıların kitap olarak yayınlanmasıyla, bugün 86. sayısına ulaşmış olan Eğitim ve Bilim dergisi ile ülkemiz eğitiminin gelişmesine katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Bu nedenle, Bilim Kurulumuz, kitapların maliyetine satılmasına özen göstermektedir. Yayınlarımızda hiçbir kâr amacı güdülmemektedir.

Geçen yıllarda olduğu gibi bu yıl da; öğrenci, öğretmen, veli, yönetici, siyaset adamı, kısaca aydın bir yurttaş olarak hepimiz için çok önemli bir sorun olan ortaöğretim konusunu ikinci kez inceleyeceğiz.

1984 yılında düzenlediğimiz yıllık eğitim toplantımızın konusu "Bugünden Yarına Ortaöğretim" idi. Dokuz yıldan beri Türkiye'de ve dünyada çok önemli gelişmeler ve değişimler yaşandı. Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra bağımsızlığına kavuşan Türk Cumhuriyetleri, ekonomik, siyasal, toplumsal ve eğitsel konularda model arayışına başladılar. Bu bağlamda tarihi, coğrafi hatta dini anlamda, anılan ülkeler kendilerine en yakın olarak Türkiye'yi görmekteler. Türkiye de bu ülkelere çok yakınlık duymaktadır.

Türk Eğitim Sisteminin örnek olarak düşünüldüğü bir zamanda, Türk Eğitim Derneği Bilim Kurulu'nca XVI. Eğitim, I. Uluslararası toplantı konusunun "Ortaöğretimde Yenileşme" olarak seçilmesi, bizce çok isabetli olmuştur.

Bu toplantıda Hollandalı, Fransız, Alman, Amerikalı bilim adamlarınca, kendi ülkelerinde Ortaöğretimde Yenileşme konusunda bildiriler sunulacaktır.

Türkiye'de genel ve mesleki teknik ortaöğretimde yenileşme, iki Türk Bilim adamınca ele alınacaktır.

1992 yılında Türkiye'nin karşı karşıya bulunduğu başlıca ortaöğretim sorunları nelerdir.

Milli Eğitim Temel Kanunu'nda ve kalkınma planlarında öngörüldüğü gibi, temel eğitimi tamamlayan ve ortaöğretime girmeye hak kazanmış olan her öğrenci, ortaöğretimden ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde yararlanabiliyor mu? Öğrenciler, çeşitli program ve okullarda ilgi, istidat ve kabiliyetleri doğrultusunda hem mesleğe, hayata ve iş alanlarına hem de yükseköğretime hazırlanabiliyorlar mı?

Tüm ortaöğretim öğrencilerine "kişi ve toplum sorunlarını tanımak, çözüm yolları aramak ve yurdun iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunmak, bilinci ve gücü" kazandırılıyor mu?

Milli Eğitim Temel Kanunu ve kalkınma planlarında ortaöğretim için mesleki-teknik eğitime öncelik verilmesi hedeflendiğine göre bu hedefe ne ölçüde ulaşılmıştır? Bugüne değin bu hedefe hiç ulaşamamıştır. Bunun nedenleri nelerdir?

Ayrıca mesleki-teknik öğretim içinde gelişme dengeli mi? Başka bir deyişle sanayileşen ve başta AT ülkelerine işgücü ihraç eden Türkiye'de en çok geliştirilmesi beklenen teknik eğitim yerine en yüksek artış; ticaret ve turizm öğretiminde, özellikle İmam-Hatip okullarında mı gerçekleşmiştir? Kur'an kursu mezunlarına ortaokul denkliği verilerek mesleki-teknik öğretim içinde en yüksek artış İmam-Hatip okullarında gerçekleştirerek, 1924 öncesi olduğu gibi hem çağdaş okullara hem dini okullara yeniden iki kanallı bir eğitim mi amaçlanmaktadır?

O durumda AT'a aday Türkiye; sanayisini imamlarla mı yürütecektir? Ülkemizin aday olduğu AT ülkelerinin hiçbiri din temeline dayalı bir devlet değildir. Bu ülkelerde eğitim laiktir, laik eğitim, demokrasinin "olmazsa olmaz" temel taşıdır. Bu ilkeden ödün verilmesi, ülkemizi yüzyıl geriye götürür. Kimi Türk Cumhuriyetlerinde Türk Eğitim sisteminin model olarak alınmak istenmesinin en başta gelen nedeni, laik niteliğidir.

Bu düşüncelerle Bilim Kurulumuz, bu yılki eğitim toplantısının konusunu "ORTAÖĞRETİMDE YENİLEŞME" olarak

belirlemiştir. Burada konunun ayrıntılarına girecek değilim. İki gün boyunca konunun uzmanı konuklar ve Türk Bilim adamları, sorunun çeşitli yönlerini tartışacaklardır.

Her zaman olduğu gibi bugün de toplantımıza katılarak, çalışmalarımızda bize güç kattığınız için başta bildiri sunacak, panelde konuşacak konuk ve Türk bilim adamlarına ve tüm konuklarımıza teşekkür ederim.

Ayrıca toplantının hazırlanmasının her aşamasında, Bilim Kurulu'na maddi-manevi hiçbir yardımı esirgemeyen TED Genel Başkanı'nın şahsında tüm Genel Merkez Yönetim Kurulu üyelerine, toplantının hazırlanmasında çok büyük emeği geçen TED Genel Müdürü ve tüm Genel Müdürlük çalışanlarına en içten teşekkürler ederim.

Hepinize Türk Eğitim Derneği Bilim Kurulu adına saygılar sunarım.

TÜRK EĞİTİM DERNEĞİ GENEL BAŞKANI
PROF. DR. RÜŞTÜ YÜCE'NİN
"ORTAÖĞRETİMDE YENİLEŞME" KONULU
XVI. EĞİTİM TOPLANTISINI AÇIŞ KONUŞMASI

Saygıdeğer konuklar, değerli eğitimciler ve bilim adamları, TED'nin sayın üye ve mensupları,

Türk Eğitim Derneği (TED)'in geleneksel olarak her yılın güz döneminde düzenlediği Eğitim Toplantıları'nın onaltıncısı "Ortaöğretimde Yenileşme" konulu toplantısına hoşgeldiniz. Hepinizi TED Genel Merkez Yönetim ve Bilim Kurulları adına saygı ile selamlıyor ve toplantıya katılmanız nedeniyle teşekkürlerimi sunuyorum.

Toplantıyı ve eğitime gönül veren bu güzide topluluğun varlığını fırsat bilerek sizleri kamuya yararlı bir Dernek olan ve Türk Eğitime katkıları, eğitimciler ve bilim adamları tarafından takdirle karşılanan Türk Eğitim Derneği çalışmaları hakkında bilgilendirmeyi görev saymaktayım. TED büyük Önderimiz Atatürk'ün yönlendirmesiyle 1928 yılında kurulmuştur. Temel amaçları: fakir, kimsesiz ve fakat yetenekli Türk çocuklarına burslar vermek, İngilizce dilinde öğretim yapan okullar açmak, yurtlar kurmak, ülkenin eğitim faaliyetlerini desteklemek ve geliştirmek, gençlerimizin sosyal, kültürel ve sportif çalışma ve dayanışmalarına katkıda bulunmaktadır.

Türk Eğitim Derneği kuruluşundan bu yana geçen 64 yıl içerisinde amaçlarından hiçbir sapma göstermeksizin etkinliklerinin giderek artan bir tempo ile sürdürebilen ve ayakları üzerinde dimdik kalabilen nadir derneklerden biridir.

Yılda ortalama 850 Türk çocuğuna burs verilmekte; biri Ankara'da diğerleri Ankara dışındaki il ve ilçelerde kurulu 7 Vakıf okulunda toplam 11.500 mertebesinde öğrenciye kaliteli eğitim ve ğretim imkânları sağlamakta. Adana'da bulunan yurtda 300 ğrenci barındırılmakta, eğitime ilişkin konuların işlendiği "Eğitim ve Bilim" adlı bir dergi her u ayda bir yayınlanmakta, her yıl genellikle Mayıs ve Kasım aylarında biri ğretim diğerleri eğitim dallarında iki bilimsel toplantı dzenlenmekte, Haziran ayı içerisinde bir eğitimci "Hizmet dülü" ile ödüllendirilmekte ve eğitim konusundaki çeşitli araştırma projeleri desteklenmekte ve eğitim araştırmalarını ödüllendirmektedir. Kızılırmak Sokak No. 8'de kurulu Sosyal Tesisinde altyapısı tamamlanan Eğitim Kütüphanesini 1993 yılında hizmete aması halinde Türk Eğitim Derneği, belki de Türkiye'de ilk kez Eğitim Kütüphanesi olgusunu gerçekleştiren bir Dernek olacaktır. Takdir buyuracağınız gibi, Türkiye'de kendisini Türk Eğitim yaşamının gelişmesine bu denli adanış başka bir derneği bulmak oldukça zordur. Sizlerden aldığımız güçle daha yararlı çalışmalar yapacağımızdan ve bu konuda her türlü öneri ve yönlendirmeye açık olduğumuzdan herkesin emin olmasını isterim.

Eğitim alanında araştırmacı ve uygulamacı olarak çalışanlara dışen görev, araştırma, inceleme, fikir üretme, bu fikirleri indeleme, yeniliklere açık olma, tartışma, fırsat olursa yenilikleri deneme ve değerlendirme, ana fikirleri olduğu kadar ayrıntıları da uygulamaya dönüştürmek olmalıdır.

Kuşkusuz eğitim sadece eğitimcilerin işi değildir. Eğitim politikaları ve uygulamaları ile bütün halk, geniş öğrenci kitlesi, onların ana babaları, siyasi kuruluşlar, parlamento, hükümet, basın ve televizyon, her türlü meslek kuruluşları, eğitim dernekleri kısacası toplumun her kesimi ilgilidir. Eğitim sisteminin çağdaş gelişmelere göre yenilenmesi için önerilerin geliştirilmesi, sistemin sağlıklı ve verimsiz görünen yönlerinin düzeltilmesi, ihtiyaçların belirlenmesi ve tüm ilgililere anlatılması, mevcut yapısal bozuklukların giderilmesi amacıyla gerekli teknik çalışmaların yapılması ve nihayet sistemin iyileştirilmesi ve yenilenmesi hedefinde atılacak somut adımların gerçekleştirilmesi eğitim alanında sorumluluk taşıyanlara ve özellikle meslek adamı olarak çalışanlara düşmektedir.

Eğitim sistemimizin sağlıklı bir yolda gelişmesini sürdürmesi geniş ölçüde eğitim alanında planlayıcı, yönetici, uzman ve uygulayıcı olarak iyi yetişmiş elemanların varlığına ve bu elemanların nicelik ve nitelik yönünden yeterliliğine bağlıdır. Üzülerek söylemek gerekirse Ülkemizde uzmanlık bilgisine sahip öğretim elemanlarının sistemli olarak yetiştirilmesine özen gösterilmemiş ve yetişenlerden ise gereği gibi yararlanılamamıştır. Bu eksikliğin giderilmesi hayati bir önem arz etmektedir. Eğitim sistemli bilgi ve uzmanlık isteyen, özel bir yetiştirme ve tecrübe gerektiren birçok alanında amatörlük devrinin artık kapandığını kabul etmek, buna göre de önlem almak doğru olacaktır.

Gelecekte Türk Eğitim sistemi ve onun en önemli parçasını oluşturan ortaöğretimimiz nasıl biçimlenirse biçimlensin onun özde, Cumhuriyetimizin başlangıç yıllarında

dayandırıldığı sağlam esaslara bağılı kalması, en önde gözetilecek husustur. Türk Milli Eğitiminin Atatürk İnkılâp ve İlkelerinden ilham alan laik anlayışa göre düzenlenmesi, Ülke ihtiyaçlarına uygun olması, fırsat eşitliği prensibine uyularak eğitim hizmetlerinin öncelikle eğitimden en fazla yoksun kalmış kitlelere götürülmesi esas olmalıdır.

Ortaöğretim çağındaki çocuklarımızın, hepimizin özlediği yaratıcı, yapıcı, bilgili, sevecen, üretken, dünyadaki teknolojik gelişmeleri izleyebilen, toplumla kaynaşan, Atatürkçü ilkelere bağılı nesiller olarak yetiştirilmesinde ortaöğretim sisteminin fevkalâde önemli bir payı olduğu görüşümdedir. Bu nedenlerle "Ortaöğretimde Yenileşme" konulu eğitim toplantısının zamanlamasını ve uluslararası nitelik kazandırılarak gündeme getirilmesini takdirle karşılıyor ve Bilim Kurulumuzu kutluyorum. Davetimize olumlu yanıt vererek Türkiye'ye gelen ve Türk Eğitim Derneği çalışmalarına güç katan yabancı uyruklu uzmanlara hoş geldiniz diyor, ülkemizden iyi izlenimlerle ayrılacaklarına olan inancımı dile getiriyorum.

Sözlerime son verirken uluslararası nitelikli bu toplantının eğitim ve toplum yaşamımıza yeni boyutlar ve görüşler getireceği inancı ile toplantıya tebliğ vermek suretiyle katılan, panel üyesi olarak görev alan, oturumlar ve panelleri yönetme görevlerini üstlenen tüm bilim adamlarına ve uzmanlara, toplantının programını hazırlayan ve gerçekleştiren TED Bilim Kuruluna, içinde bulunduğumuz salonu toplantı için tahsis eden TED Ankara Koleji Vakfı Yönetim Kurulu'na ve toplantının herhangi bir aksaklığa meydan vermeyecek biçimde organize edilmesini sağlayan TED Genel

Merkez Bürosu mensuplarına teşekkürlerimi bir borç biliyor ve TED XVI. Eēitim Toplantısı'nın başarılı geçmesini diliyorum.

Saygılarımla.

Saygıdeğer konuklarımız Millî Eğitim Bakanımız bu toplantıya geleceklerini ifade etmişlerdi: Fakat Türkiye'de yaşam öyle hızlı ve değişken bir patern gösteriyor ki. Biraz önce danışmanı vasıtasıyla arayarak ani olarak bir Bakanlar Kurulu toplantısının gündeme geldiğini ve bu arada da Bütçe Komisyonu'nda Millî Eğitim Bakanlığı bütçe çalışmalarının sürdürüldüğünü ifade ederek, ilk fırsatta gelip görüşlerini açıklayacağını bildirerek, açılıшта bulunamamaktan dolayı özür diliyor.

Sayın Bakanıma gösterdiği ilgiden dolayı adınıza teşekkür ediyorum ve buraya gelerek görüşlerini bir fırsatta dile getireceğine yürekten inanıyorum.

Bu görüşlerle saygılar sunuyorum efendim.

{Başbakan Sayın Süleyman Demirel ve Başbakan Yardımcısı Erdal İnönü ve Bakanlar Kurulu üyelerinden ve diğer kesimlerden gelen telgraflar okundu}

BİRİNCİ OTURUM

- BAŞKAN : Prof. Dr. İnci SAN
- KONUŞMACI : Prof. Dr. Hans MERKENS

BAŞKAN — Sayın konuklar, konuşmayı Alman konuşmacı konduğumuz İngilizce olarak yapacaktır, isteyenler, dileyenler kulaklık alabilirler.

Efendim, Ortaöğretimde Yenileşme konulu toplantımızın birinci oturumunu açıyorum.

Sayın konuşmacımız Almanya'dan geliyorlar, Prof. Hans Merkens. Kendisi 1958 ve 1964 yılları arasında elektroteknik, pedagoji, sosyoloji, psikoloji öğrenimi görmüşler Ahen Teknik Üniversitesinde. 1964 ve 1966 yıllarında özellikle mesleki teknik öğretimde öğretmenlik yapabilmek için iki aşamalı formasyonu tamamlamışlar, 1968'de yine teknik üniversitede doktorasını tamamlamışlar, 1968-1971 yılları arasında Ahen Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsünde bilimsel araştırmacı olarak göreve başlamışlar. 1972-1975 arasında Trier Üniversitesi'nde Eğitim Bilimleri profesörü olarak atanmış, 1985'den bu yana da Berlin'de Özgür Üniversitede öğretim üyesi olarak görev yapmaktadırlar. Bazı yayınlarından enterasan bulduklarımı size okumak istiyorum: Alman Eğitim Sisteminde Türk Çocuklarının Okul Başarıları, Yüksek Oranda Yabancı Öğrencinin Okuduğu Berlin Okullarında Olay İncelemeleri, Yüksek Oranda Yabancı Öğrenci Bulunan Sınıflarda Öğretim, Türk Ailelerindeki Eğitim Üslûpları, Değer Tasarımları ve Toplumsal Varoluşları açısından gençler üzerinde yapılan ve sürdürülmekte olan uluslararası kıyaslamalı bir araştırma, değer yargıları, kavramsal olarak değer tasarımları hakkında, buna Türkiye de dahil edilecek bu proje çalışmalarına, Gençlerde Şiddet Ögesi, bir başka araştırma, İşyeri Kültüründe Sosyalleşme.

Şimdi kendisinin Alman Eğitim Sistemindeki yenileşmeye ilişkin görüşlerini dinleyeceğiz.

Prof. Dr. Hans MERKENS — Sizlere Almanya Federal Cumhuriyeti'ndeki okul sisteminde reform eğilimlerinden bahsetmek benim için pek de kolay olmayacak; çünkü, mevcut 15 federal eyaletin her biri, eğitim konusunda özerk bir yapıya sahip.

1949 yılında bu eyaletlerin kültür bakanları tarafından ilki kurulan bir konferans ile farklı eğitim sistemlerinin "amaçlar ve şartlar" göz önünde bulundurularak birleştirilmesine yönelik çalışmalar başlatılmış ve halen de sürmektedir. Bu konferansın yardımı ile Almanya Federal Cumhuriyeti'nin farklı eyaletlerindeki eğitim sistemlerinin aralarında günümüzde mevcut olan benzerlikler öğrencilerin okul sonrasında kazanmaları muhtemel niteliklere göre kurulmuştur. Eğitimin temeli, 6 yaşında başlayan 4 yıllık -ya da bazı eyaletlerde 6 yıllık- ilkokuldur. İlkokulu orta öğretimin birinci aşamasının herhangi bir koluna geçiş takip eder. İlkokul ile kolun kesin seçimi arasında 5 ya da 6 yıl süren bu geçiş, bir alışma safhasıdır. Bu safha Aşağı Saksonya'da olduğu gibi ayrı bir okul formunu alabileceği gibi Bremen ve Berlin'deki gibi ilkokulun devamı olarak da görülebilir. Orta öğretimin birinci aşaması olan bu okullar; Hauptschule, Realschule ve Gymnasium. Almanya Federal Cumhuriyeti'nin birçok eyaletinden ortak ya da çok amaçlı okullar olarak Hauptschule, Realschule ve Gymnasium branşlarında ortak bir oryantasyon eğitimi safhası olarak faaliyet göstermektedirler. Aradaki bu farklar, Almanya Federal Cumhuriyeti'ndeki çeşitli eğitimsel farklılıkların bir göstergesidir.

Birbirlerinden farklılık gösteren bu okul formları, sistemdeki çeşitli kollar açısından karar vermek için en uygun zamanlarda aykırı zanlarla etkilenmektedir.

Bununla birlikte ortada öğrencilerin orta öğretimin birinci aşaması için okul tipini seçerken, dönüm noktası olan bu seçimde ön eğitim safhası olarak ilkokulun devamı sayılan okulları tercih etmeleri konusunda bir eğilim var. Ön eğitim safhasının ilkokulun başlangıcı olarak uygulandığı bu eyaletlerde kol seçimi daha sonraki bir zamana bırakılmıştır. Aşağı Saksonya'da bu ikisinin arasındaki bir yol seçilmiştir.

Sonuç olarak şunu söyleyebiliriz ki, biz, Almanya'da doğal bir deney yapıyoruz. Fakat, ortada bir değerlendirme planı mevcut değil. Farkların sebebi ise politik fikirler ve en iyinin henüz bulunamamış olmasından kaynaklanmaktadır. Öneğitim safhasının kurulması başlı başına yenilikçi bir yaklaşımdır. Okul sistemi ise kritik noktada değişikliğe uğramıştır, ilkokul ve orta öğretimin birinci safhasının okutulduğu bir safhada.

Yapısal düzeyde çeşitli federal eyaletlerin okul sistemleri arasında çok büyük benzerlikler mevcut, dayandıkları düşünsel temeller, dönüm noktalarında verilmesi gereken kararlar ve öğrencilerin okul sistemi dahilinde kazanabilecekleri vasıflar. Bu, reform eğilimleri ile olan ilişkinin bir benzeri değildir. Ön eğitim safhası örneği, bu gerçeği açık bir şekilde göstermektedir.

1960'larda ve 1970'lerde eski Almanya Federal Cumhuriyeti'nde, eğitim sisteminde reform yapmak amacıyla iki enstitü tarafından çeşitli öneriler yapılmıştı. Bu enstitüler

1960'larda "Alman Eğitim Sistemi Komitesi", 1970'lerde ise "Alman Eğitim Komitesi" adları ile anıldılar. Günümüzde bu çeşit enstitüler mevcut değil. Bu nedenle reform çabalarının çeşitli eyaletler tarafından sürdürülmeleri gerekmektedir. Öğretmenlerin okullarındaki eğitim ve öğretim metotlarını değiştirmeye çaba göstermeleri de okulda ve sınıfta yapılabilecek diğer reform eğilimlerini ölçme olanaklarını temsil etmektedir. Bu arada diğer bir taraftan reform fikirleri de sosyal uzmanlar ve eğitim uzmanları tarafından geliştirilecektir.

Reformların yapılmasını gerekli kılan iki sebep var günümüzde. İlki, 1960'ların başlarından politikacılar tarafından ortaya atılan "okul sisteminde fark gözetmeksizin tüm çocuklar için fırsat eşitliği"dir. Bu, demokratik bir yaklaşımdır. Doğum ya da sosyal sınıf farkının bunu belirleyemeyeceği sadece çocukların kapasitelerine göre bir takım vasıflara sahip olabilecekleri belirtilmiştir. Bu yaklaşım, daha sonraki fırsatların çeşitliliklerini doğrulama amacıyla yeniden düzenlenmiştir. Prensipte amaç, toplumu oluşturan insanların devlet okulları tarafından sağlanan eğitim ve öğretim fırsatlarının eşit olarak tahsis edilmesidir. Bu düşüncenin önemli etkisi, çok amaçlı okulların kurulması ve orta dereceli geleneksel tip okullar -Hauptschule, Realschule ve Gymnasium- ile paralelleştirilerek rekabet edebilmelerini sağlamalarıdır.

İkincisi ise, okul sistemindeki sessiz bir devrimi kabul etmeliyiz. Bu devrimin sonucu olan gerçek, üniversite öğrenimi görmeye yeter vasıflara sahip öğrenci yüzdesinin 1950'lerin başında yüzde beş'ten 1990'ların başında yüzde yirmisekizlere yükselmesidir.

Bu, bir anlamda okul sisteminde kurumsal birtakım değişiklikleri başlatmıştır. Bu karar eğitim politikasının bir sonucudur. Yapılan iki değişiklikten bahsetmişim, ön eğitim safhası ve çok amaçlı okulların kurulması.

Diğer taraftan yapısal değişikliğe paralel olarak orta öğretimin ilk aşamasında seçilen okul tipleri de bir değişiklik arz ediyor.

1960'lı yıllarda öğrencilerin büyük bir çoğunluğu Volkshule (Halk okulu) adı verilen okullara devam etmekteydi. 1990'da ise bu büyük çoğunluk Gymnasium (lise)'a yöneldi. 1990'daki bu yönelme özellikle Berlin ve Hamburg gibi federal eyaletlerde gözlemlendi. Bu durum, öğrencilerin ve ailelerinin beklentilerinin son 30 yılda ne kadar değiştiğini gözler önüne sermektedir. 1950'lerin başlarında sadece küçük bir azınlık üniversite eğitimi alabilmekteyken, günümüzde -şu an için- yüzde yirmi sekiz olan ve gittikçe artan bir oranda üniversite öğrenimine istem var. Tahminlerimize göre üniversite öğrenimi alan öğrenci sayısı önümüzdeki 10 yıl içinde yüzde elli'yi bulacak. Bu durumda üniversite öğrenimi gören insan sayısı bir azınlık olmaktan çıkıp, bir çoğunluğu oluşturacaktır.

İlk ve orta öğretimdeki dönüm noktalarına bakarsak, gelişim sürecinin henüz tamamlandığını görebiliriz. Sessiz devrim hâlâ devam etmektedir. Son 30 yılda Almanya Federal Cumhuriyeti olarak alt sınıflardan gelen öğrencilere daha iyi fırsatlar tanıyan bir sistemin transformasyonunu gerçekleştirdik.

Bu arada bir şeyi daha eklemek istiyorum. Az önce belirttiğim değişime karşın, Almanya Federal Cumhuriyeti'nde

henüz tüm öğrencileri kapsayan bir fırsat eşitliğine ulaşamadık. Aileleri orta ve üst sınıfa mensup çocukların sahip oldukları fırsatlar, aileleri alt sınıfa mensup çocukların sahip oldukları fırsatlardan önemli ölçüde yüksek bir durumda. "Sınıf", hâlâ okul başarısında etkisi en büyük belirleyici olma özelliğini koruyor. Sosyal değişim belki de bu grupların etkisiyle gerçekleşemeyecek.

Okullardaki mevcut durumu da göz önünde bulundurmak durumundayız; çünkü, öğrenci nüfusu gittikçe azalıyor. Öğrenciler için okullarımızın arasında bir rekabet ortamı yaratmamız gerekiyor. Bu rekabet ortamı orta öğretimin birinci aşamasındaki branşları arasında yaratılabileceği gibi, yalnız bir branşa sahip okullar arasında da yaratılabilir. Gymnasium eğitiminin uygulanmaya başlandığı zamanlarda amaç, en iyiyi eleyerek ayırt etmek iken, şimdilerde öğretmenlere telkin edilen, "öğrencileri eleyerek kaybetmeyin" dir. Bunu dışarıdaki insanlar pek bilmezler; ama, içeridekiler iyi bilirler.

Sorunlardan ilki, konunun tekrar formüle edilmesi, ikincisi ise doğru sonuca ulaşılmasından emin olunmasıdır. Eğer eleme işlemi öğrencileri kaybetmemek için yavaşlatılırsa, sonuç olarak **pedagojik** çabalar arttırılmalıdır. Orta öğretimin birinci aşaması itibariyle öğrencilerin artık Gymnasium dışındaki okullarda başarı kazanmaları tercih edilmemektedir. Bu yeni yaklaşım öğrencilere başarı sağlamada, ihtiyaç duydukları kadar yardım etme amacını taşımaktadır. Bu durumda okullar da sadece bu yaklaşıma yönelik çalışmalar yapmaya başladılar.

Sessiz devrimin bir başka önemli sonucu da şöyle bir gerçeği ortaya çıkarıyor; Hauptschule'yi seçen öğrenci sayısı sürekli olarak azalmaktadır. Hauptschule, orta öğretimin birinci safhasındaki eleme işlemi sırasında yaygın bir öğrenci topluluğu tarafından tercih edilen bir okul olmaktan çıkıp **vasıfsız** Alman çocuklarının tercih ettiği, mevcudu çok az olan bir okul haline gelmiştir.

Günümüzde ikinci bir kuşak göçmen çocukları da orta öğretimin birinci ve ikinci aşamalarında Alman çocuklarının tercihlerine benzer tercihler yapmaktalar. Hatta belki de yeni mülteci gruplarının çocuklarının tercihi Hauptschule olacak, Hauptschule bir fazla okul haline gelecektir. Bu çok önemli bir durum. Hauptschule'nin ilgi çekici bir okul olmaktan çıkacağını söylemiyorum.

Reform eğilimleri açısından bakıldığında -ki, bu eğilimler okullarda oluşur- bu faaliyetlerin başlangıç noktası da yine Hauptschule'dir.

Yabancı çocukların bir kısmının Hauptschule'ye devam etmesi gerçeğinin yanında bu çocukların kültürel eğitimlerine ilişkin yeni bir yaklaşım formüle edildi. Bu yaklaşım, belirli bir yabancı çocuk grubunun bir çok Alman çocuk ile birlikte eğitilmesinde değil, yalnızca yabancı çocuklarının eğitilmesinde sorunlar ile karşı karşıya kalan öğretmenler tarafından ortaya atılmıştır.

Öğretmenler şunu bilmelidirler: Yalnızca yabancı çocuklara -ya da birkaç Alman çocuğun da dahil olduğu gruplara ders verirlerken, yabancı çocuklar Alman davranışlarına ya çok az uyum sağlıyorlar, ya da hiç sağlamazlar. Yani, yabancı

çocukların Alman davranışlarını özümsemeleri bireysel hazırlıklarına bağlıdır. Bu yolla öğretmenler, diğer bazı kültürel gelenekleri öğrenebilirler, bu kültürel geleneklere saygı duymayı öğrenebilirler.

Bu, kültürlerarası bir eğitim sürecinin başlangıç noktasıdır. Eğitim araştırmacıları bu konuda yaptıkları araştırmaları sürdürmektedirler. Günümüzde bu, DFG ve Alman araştırma kuruluşlarının finanse ettiği araştırmaların odak noktasını oluşturmaktadır. Benim şahsî projelerimden birisi de bu konu üzerinde.

Alman okulları kendi açılarından Almanlar için olan okullardır, yabancı öğrenciler kendilerini okula uyum sağlamak durumundadırlar. Bu nedenle de kültürel bürokrasiler, yabancı öğrencilerin Alman okullarına adapte olabilmeleri için gereken eğitim programı değişikliklerini göz önünde bulundurmamaktadırlar. Sadece ikinci dil öğrenimi konusundaki birtakım projeler hükümet tarafından üstlenilmektedir.

Bütün bunlara ek olarak, öğretmenlerin okullarındaki yabancı öğrenciler hakkında bir kültür birikimine sahip olmaları amacıyla, ya da birçok yabancı çocuğu eğitirken sahip olmaları gereken bilgilerini geliştirmelerine yardımcı olmak amacıyla bazı kurslar düzenlenmektedir.

Ortadaki anahtar sorun ise; Almanya'da bu kadar çok yabancı ailenin, çocukları ile birlikte bulunması gerekliliğine dair bir toplumsal uzlaşma olmamasıdır. Ancak, günümüzde yabancıların Almanya Federal Cumhuriyeti'ne göçlerini sonuç açısından değerlendiren öğretmen ve bilim adamlarının sayısı gittikçe artıyor. Bu öğretmen ve bilim adamı grup-

larının her ikisi de başlangıç aşamasında Federal Cumhuriyet'in gerçekten bir göçmen ülkesi olduğunu ve bu ülkede çok kültürlü bir toplumun var olduğunu kabul ettiler. Yani, olan bu toplum anlayışına ek olarak kültürler arası bir eğitimin gerekli olduğuna ilişkin görüşlerini de belirttiler. Bu yeni eğitim programı prensipte çeşitli etnik gruplardan gelen çocuklar arasındaki kültürel farklılıkları algılamak ve bu çocukların çeşitli tecrübelerini öğretimsel işlemler ile bütünlük amaçlarını taşımaktadır. Bu yaklaşımın en önemli safhası da "proje eğitimi"dir. Eğitimin bu türü, fikirlerin okul dahilinde odaklanması ve gerçekleştirilmesi olarak görülebilir. Bu aynı zamanda, eğitimsel işlemlerde yapılması gereken reformun öğrenciler arasındaki etkileşim vasıtasıyla yapılması amacını gütmektedir. Buna göre öğrenciler, çevrelerindeki kültürlerarası problemleri, günlük hayatta karşılaştıkları problemleri örnekleriyle keşfedecekler ve en önemlisi, bu problemlere muhtemel çözümler önererek bunları tartışacaklar.

Öğretim süreci, öğretim amacından problem çözme amacına doğru bir değişim gösteriyor. Eğitim de böylelikle sınıflardan başlamış oluyor. Bazı özel durumlarda ise, bilim adamları bu işlemleri değerlendirdikten sonra devam etmeleri için çeşitli öneriler sunuyorlar.

Son yıllarda okullarımızdaki yabancı öğrencilerden edindiğimiz tecrübeler, yeni bir reform fikri doğurdu. Yabancı öğrencilerin bir meslek okuluna girişte ikinci bir dil öğrenmek zorunda kalmaları; ama, dillerini bir eğitim-öğretim dili olarak kullanamamaları gerçeğinden hareketle böyle bir sonuca varıldı. Bu öğrencilerin bir çoğu Almanca'yı anaokuluna

giderken ya da Almanya'da doğan çocuklarla oynarken öğreniyorlar. Fakat, bunların büyük bir kısmı öğrendikleri yabancı dilin resmî yorumunu kullanmak durumundayken gayri resmî yorumunu kullanmaktadırlar; çünkü, evlerinde anadilini kullanmak durumundalar. Okula başlamalarıyla birlikte ikinci dilin resmî versiyonunu anlamaya ve konuşmaya başlamalı, mümkün olduğu kadar geliştirmelidirler.

Bu şartlar, Alman çocuklarının okulda yabancı dili öğrenirken karşı karşıya kaldıkları şartlara çok benziyor. Yabancı öğrencilerin bir çoğu okullarımızda en az Alman öğrenciler kadar başarılı oluyorlar. Bunların bir çoğuna göre -erken olmasına rağmen- ikinci bir dil öğrenmenin bir dezavantaj olmaması da bir başka ilgi çekici nokta.

Bu durumda karşımıza şöyle bir soru çıkıyor, Alman-ya'da doğan çocuklar için okullarda yabancı dil eğitime ne zaman başlanmalı? Geçmişte en alt sınır olarak beşinci sınıf belirlenmişti; ancak, yakın zamanlarda Europa-schule adı verilen, Avrupa okullarında yapılan deneylerde ikinci dil öğrenimi için daha erken yaşlarda öğretim denemeleri yapılıyor. Bu okul deneylerinin amacı, ikinci bir dil öğrenimine iki ya da üçüncü sınıfta başlanarak başarılı olunabileceğini kanıtlamaktır.

İlkokulun ilk yıllarında çocuklara birşeyler öğretmek, geleneksel yollardan çok daha eğlencelidir. İlk olarak, ilkokullar için eğitim programları oluşturulmalıdır. Şu an için, orta öğretimin birinci safhası için yapılacak eğitim değişiklikleri göz önünde bulundurulmamakla birlikte yabancı dil öğrenimine ilkokulda başlayanlar için bazı değişiklikler düşünülmektedir.

Az önce de belirttiğim gibi sessiz devrimin önemli bir sonucu da Hauptschule'ye giden öğrenilerin sayısında önemli ölçüde bir düşüşün gözlenmekte olduğudur. Bu gelişmenin bir sonucu olarak Federal Cumhuriyet'in yeni bir eyaleti olan Saksonya'da sadece iki tür orta dereceli okul kurulmasına karar verildi; Gymnasium ve Mittelschule. Diğer bir başka eyalette, Brantenburg'da ise yeterli sayıda başvuru olması halinde "Realschule" adı verilen liselerin kurulmasına izin verildi. Yani, Brantenburg'da aslında normalde iki tür orta dereceli okul bulunmaktadır; Gymnasium'lar ve çok amaçlı liseler.

Bu eyaletlerdeki durum, belki de gelecekteki okul sisteminden bir kesiti temsil ediyor. Hauptschule'yi tercih eden öğrenci sayısındaki azalma ve Gymnasium'un çekiciliğinin giderek artması eğilimleri, gelecekte de devam edecektir. Sonuç olarak, ilkokul eğitimini tamamladıktan sonra Hauptschule'yi tercih eden tek bir öğrenci bile kalmayacaktır. Bu sadece geleceğe yönelik bir ihtimal. Almanya Federal Cumhuriyeti'nin Saksonya ve Braudenburg haricinde kalan diğer eyaletlerindeki çok amaçlı okulların durumlarına baktığınızda açıkça bu gerçeği görebilirsiniz.

Çok amaçlı okulların durumlarına baktığımızda, Almanya Federal Cumhuriyeti'nde birbirlerinden çok farklı iki eğitimi belirtmemiz gerekir. Bir tarafta, daha çok ve çeşitli çok amaçlı okullardan yana olan eyaletler mesela, Bremen, Hessen, Berlin, Hamburg vs.; diğer bir tarafta ise çok amaçlı okullardan yana olmayan, varlığına ihtiyaç görülmeyen eyaletler var mesela, Bavaria ya da Gotenber gibi. Bu eyaletler klasik eğitim şekli olan ve Hauptschule, Realschule, Gymna-

sium'dan oluşan üçlü okul sistemini tercih etmektedirler. Hatta bu eyaletler, Hauptschule imajını daha da yerleştirmeye çalışıyorlar.

Bu tür bir eğilimi geriye adım atmak olarak adlandırmak çok kolay olur; ancak, ortada Breberian ve Baden Ferdinburg eğilimlerinin Alman eğitim sistemine bir miktar rasyonalite katması gibi önemli bir durum var.

Alman eğitim sisteminin en kuvvetli yönlerinden birisi de meslekî eğitime verdiği önemdir. Üniversite öğrenimi alabilme durumunda olan öğrenciler, üniversite öğrenimi almayı tercih etmekte. Ancak, eğitimlerini Hauptschule ya da Realschule'de yapmış olanlar, genellikle meslekî eğitime yönelirler. Bunları göz önünde bulundurursak, eyaletler arasında eğitim sistemindeki farklılıklar yeni bir anlam kazanıyor.

Baveria ve Baden Ferdinburg gibi eyaletlerde temel eğitiminin amacı, öğrencilerin bir çoğunu okul bittikten sonra meslekî eğitime yönlendirmektedir. Buna karşılık Berlin ve Hessen gibi eyaletlerde eğitim tüm öğrencilere yönelik fırsat eşitliğine dayanmaktadır.

Genel bir sonuç olarak şunu söyleyebiliriz ki, bir eyaletin eğitim-öğretim politikası o eyaletin eğitim sistemindeki çok amaçlı okulların durumlarına bakılarak kolaylıkla anlaşılabilir.

Baveria gibi muhafazakâr eyaletlerde geleneksel eğitim sistemi tercih edilirken, daha ilerici eyaletlerde ise geleneksel eğitim sistemini çok amaçlı okullarda uygulayan bir çözüm tercih edilmektedir. Eski Almanya Federal Cumhuriyeti'nin sadece birkaç eyaletinde de işbirliğine gidilmiş ya da

tamamen birleştirilmiş çok amaçlı okulların tercih edilmesi nedeniyle önemli ölçüde bir gelişme sağlanmıştır.

Hessen eyaletinde öğrenci nüfusunun yaklaşık yüzde yirmibeşi çok amaçlı okulları tercih ederken, Berlin'de bu oran şimdilik yaklaşık yüzde otuz civarındadır. Şimdilik diyorum; çünkü, bu olay, öğrencilerin gittikçe artan bir şekilde Gymnasium'u tercih etmeleri nedeniyle azalmaktadır. Berlin'de ilköğretimden sonra Gymnasium'u seçen öğrencilerin oranı yüzde elli iken, çok amaçlı okulları seçenlerin oranı ise yüzde yirmibeş olmuştur.

Gördüğünüz gibi Federal eyaletler arasında çok büyük olmamakla birlikte farklar var. Tabii, gelecekte bu farklar artacak mı yoksa azalacak mı? Bilmiyoruz. Bugün için gelecekteki gelişmelerin hangi doğrultuda olacağını, bu gelişmelerin önümüzdeki yıllarda nelere sebep olacağını söylemek çok zor. Ancak, çeşitli yönlerde bazı reform eğilimleri olacaktır. Verdiğim son örnek, anlattıklarımın ilişkin iyi bir örnektir.

Üniversite öğrenimi yapmak için yeterli niteliklere sahip olan öğrencilerin oluşturduğu topluluk, üniversiteye kabulleri hakkında özel bir kısıtlama bulunmadığı sürece üniversite eğitiminin şartlarını ve avantajlarını değiştirmektedirler. Almanya'da bu cins özel kısıtlamaların olduğu bazı özel branşlar arasında Tıp ve Psikolojiyi sayabiliriz. Fakat, pratikte uygun niteliklere sahip herkes üniversiteye girebilir.

Bu nedenle üniversite sisteminde de birtakım değişiklikler beklemeliyiz. Üniversitelerimiz, elit bir enstitüden bir kitle üniversitesine doğru bir gelişme gösterdiler. Fakat, üniversite öğrenciliğinin temeli aynı yönde bir gelişme

göstermedi. Özellikle Sosyal Bilimler ile Beşeri Bilimler'de önceden sahip olduğumuzun aynısı bir çalışma organizasyonu mevcut. Eğer üniversiteler bu duruma bir tepki göstermezlerse bu branşlarda öğrenim gören öğrenciler kendilerini buna uydurmak zorundadırlar. Bu, gerçekleştirilmesi kolay bir istek değil, zira şartlar branştan branşa değişiklik gösterebiliyor. Eski Almanya Federal Cumhuriyeti'nde bunun çözümü, bireysel avantajların bireyin çalışmasında değişiklik yapması olarak görülüyordu. Bu nedenle eski Almanya Federal Cumhuriyeti'nin birçok eyaletinin eğitim politikasında Gymnasium eğitiminin son 3 yılının üniversite eğitime bir hazırlık ve temel olması amacıyla bir reform yapılmasına yönelik kararlar alındı. Buna göre öğrenciler, henüz Gymnasium'da eğitim görürlerken, üniversitede üzerinde çalışmayı planladıkları branşlara benzer konularda olmak üzere üniversite öğrenimi hakkında eğitim görmeleri gereklidir.

Öğrenciler, istedikleri öğrenim dallarındaki dersleri seçme hakkına sahiptirler. Daha önceden kapalı olan bazı branşlar için eğitim programları da açılmıştır. Fakat, bazı çeşitlemeleri kalabalık sınıflarda ders almak, iyi bir not ile sınıf geçmek ve mezun olmak gibi bazı zorlayıcı nedenler ile başarılı olmamıştır. Bu nedenle öğrencilerin iş bulmada ve üniversite öğrenimine hazırlanmada kendileri için önemli olan konulardaki dersleri özgürce alabilmeleri fikri, dolaylı olarak kısıtlanmış olmaktadır.

Bugünlerde öğrencilerin üniversite öğrenimi için yeterli olan mecburi eğitim süresini kısaltma ihtimalleri üzerinde bazı tartışmalar yapıyoruz. Bu süre, üniversite eğitimi alabil-

mek için yeterli eğitim süresi şimdiye kadar 13 yıl idi. Yeni eyaletlerden birisi olan Saksonya'da gerekli olan okul süresi ise sadece 12 yıldır, 13 yıla uzatılmamıştır. Kültür Bakanlarının sürekli yaptıkları toplantılarda da bu konu, önümüzdeki birkaç yılda düzenlenmek üzere desteklenmiştir. Bu sürenin sonunda diğer eyaletlerde de bu tür denemelerin sürdürülmesine izin verilmesine ya da verilmemesine karar verilecektir.

Okul sistemi üzerinde yapılan bu tip bir tartışma, orta öğretimin birinci aşaması için hiç de önemsiz değildir. Çünkü, okula gelme süresinin kısaltılması durumunda mevcut programların da değiştirilmesi gerekir.

Özet olarak, günümüzde birçok yenilik eğiliminin eğitim sistemini orta öğretimin birinci aşamasında etkilediğini söyleyebiliriz.

İlk olarak, ön eğitim aşamasının kurulması çok amaçlı okulların kurulması ve okula gelme süresinin kısaltılması gibi yapısal değişiklikleri kabul etmeliyiz. Yeni eyaletlerin ikisinde de orta öğretimin birinci aşamasına yönelik eğitim sistemi üzerinde bir sadeleşme eğilimini gerçekleştirmemiz gereklidir, her ne kadar ortada hâlâ üçlü sistemden yana olan muhafazakâr eyaletler olsa da.

İkinci olarak ise eğitim ve öğretimde pratikte karşılaşılan sorunlara yönelik önemli reform eğilimleri de öğretmenler tarafından başlatılmalıdır. Halihazırda kendi davranışlarını ve öğretimsel metotlarını değiştirmeye başladılar bile. Buna pedagojik yaklaşımın okullara geri dönmesi de denebilir. Bu perspektife göre öğretmenler artık sadece öğretimle

yükümlü kişiler değil, hem eğitimle, hem de öğretimle görevli kişilerdir. Eğitim ile öğretim arasındaki ilişki, yeniden gözle görülebilen bir hal almaktadır.

Üçüncü olarak, kültürlerarası eğitim yaklaşımı gibi yeniden yeni yaklaşımlar oluşmaktadır. Almanya Federal Cumhuriyeti'nde gittikçe artan bir sayıda öğretmen ve eğitim uzmanı, ülkenin bir göçmen ülkesi olması ve ülkede çok kültürlü bir toplumun varlığı gerçeklerini kabul etmektedirler. Eğitim konusu farklı etnik gruplardan gelen insanlar arasındaki kültürel farklılıkları ön plana iten bir sorun değil, aksine bunları okulda yapılan eğitim ve öğretim işlemleriyle birleştiren bir araç olacaktır.

Dördüncü olarak, yabancı dil eğitimine başlanması için en uygun zaman üzerinde tartışmalar yapılacaktır. Şunu gördük ki, göçmen işçilerin çocukları, ana dilleri olmayan bir dili 6 yaşında, eğitim alabilecek düzeyde öğrenebiliyorlar. Bu da öğrenmeye beşinci sınıftan önce başlayıp başlayamayacakları sorusuna bir cevap bulmaya teşvik etti.

Beşinci ve son olarak, Almanya Federal Cumhuriyeti'nin yeni eyaletlerinin ikisinde diğer eyaletlerde uygulanan eğitim sisteminden farklı bir eğitim sistemi hâkimdir. Belki de buna orta öğretimin birinci aşamasındaki üçlü eğitim bir reform başlangıcı diyebiliriz. Şu an için bu gelişmelerin gelecekteki yönü ve eğilimlerin sonucu hakkında bir şeyler söylemek mümkün değil.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN Prof. Dr. İnci SAN — Bu güzel konuşmanız nedeniyle size müteşekkirimiz.

Ben çok kısaca toplamak açısından bir özet yapmak istiyorum. Çıkan sonuç zannediyorum şöyle özetlenebilir: Almanya'da, özellikle son birleşmeden sonra iki yönde bir gelişme var. Bir tanesi, Alman gencinin kendisinin talepleri, dolayısıyla okul sisteminde bazı değişiklikler yapılması gerekliliğinin doğması, ki bu değişiklik genel olarak ilkökul üzerine bir başka okul seçimindeki farklılıkların değiştiği, yani üç tip okuldan Hauptschule'ye daha fazla olan eğilimin giderek Gymnasium'a, lise tipi Gymnasium'a akmış olması, bu Alman gencinden de gelen bir talep. İkincisi ise yabancı çocukların varlığı dolayısıyla ve tabii yabancı çocuklar dediğimiz zaman özellikle Türk çocuklarının ne kadar büyük bir oranı kapsadığını biliyoruz, bunların varlığı dolayısıyla değiştirilmek zorunda kalınan birtakım yeni yönelimler, bunlar da aynı şekilde daha çok Hauptschule'ye yönelmekte olan Türk çocuklarının da yavaş yavaş diğer okul tiplerine yönelmeye başlamasından ileri gelen bir değişiklik. İkinci çok önemli bir değişiklik ise çok küçük yaşta yabancı dil öğrenebildiğini görünce yabancı çocukların, Alman eğitim sistemi, kendi çocuklarının da yabancı dili daha önce öğrenebileceği gerçeğine varmış ve beşinci sınıfta yabancı dil öğrenirken kendi çocukları ikinci veya üçüncü sınıflarda bu yabancı dil öğretimine başlanabildiği sonucunu çıkarıp bu yönde değişikliklere yol açmış. Üçüncü bir yönelim, üniversite sisteminden dolayı ortaya çıkıyor, o da şöyle daha önce kendileri söz ettiler uzunca, fırsat eşitliği ilkesi ve daha demokratik olan bu eğilim dolayısıyla bunun bir uzantısı olarak üniversiteye girişte herhangi bir engel yok yani bir giriş sınavı yok, sadece psikoloji ve tıp gibi alanlarda var. Bunun dışında herkes üniversiteye girebiliyor. Böyle olunca Almanya'da son değişim bir tür kitle

üniversitelerinin oluşmasına yol açmış. Bu tabii fırsat eşitliğine uygun düşen bir şey ama bu kadar geniş kitlelere öğretim yapmaya başlayan üniversiteler acaba programlarının nitelik ve nicelik açısından değişimini tam yapabildiler mi? Bu soruyu açmıştı kendisi.

Bir başka önemli durum da bu kültürlerarası eğitim denen alanın veya kavramın ortaya çıkışı ve bu yöndeki bazı eğitim araştırmalarının yapılmaya başlanması. Tabii bütün bunların sonucu olarak da beşinci bir değişiklik, yönelim olarak öğretmen yetiştirmesi sorunundan söz edebiliriz. Burada da ortaya çıkan yeni yönelimi şöylece özetlemek mümkün. Sadece öğretmen değil, eğitmek ve öğretmek. Bu eğitmek ve öğretmek de öğretmen merkezli bir eğitim değil, tamamen ekip merkezli ve sorunlara yönelik bir eğitim sisteminin geliştirilmesi. Kısaca özetleyebildiğimi umuyorum, efendim.

Şimdi sorularınızı bekliyoruz.

Sayın Ferhan Oğuzkan, buyurunuz efendim.

Dr. Ferhan OĞUZKAN — Efendim, Alman eğitim sistemindeki son gelişmeler üzerinde gerçekten güncel bilgiler edinmiş olduk. Ben Sayın Profesöre şunu sormak istiyorum. Bütün bu yapısal değişimler, okulların sürelerinin kısaltılması uzatılması ve birçok yenilikler şüphesiz önemli ama bunların tek gayesi var. Hepsinin, bizde de, başka ülkelerde de eğitim sisteminin birinci gayesi kanunlarla veya geleneklerle yerleşmiş olan eğitim amaçlarının gerçekleşmesi. Yüzde yüz olmasa bile mümkün olduğu kadar öngörülen amaçlara uygun insanların, gençlerin yetiştirilmesi. Tabii bunun mesleki yönü var, genel kültür bakımından ve vatan-

daşlık bakımından amaçlarda yer alan hususlar var. Ben güncel bir konuyla bunun arasında bir ilişki kurmak istiyorum. Biliyorsunuz bize kadar uzanan, bizi yakından da ilgilendiren Almanya'da yabancılara karşı gösterilen olumsuz tavırlar gittikçe yoğunlaşıyor. Şimdi yalnız Almanya'da değil, bunu söylemek lazım Avrupa'nın birçok ülkelerinde bu türlü hareketleri görüyoruz. Almanya hepimizin bildiği gibi İkinci Dünya Savaşından sonra eğitim sistemine yön verirken, en çok üzerinde durduğu noktalardan biri yetiştireceği insan tipinin İkinci Dünya Savaşından önceki gençlerde veya vatandaşlarda bulunan bazı davranışların değiştirilmesine yönelikti, yani açıkca daha demokrat, daha hoşgörülü, daha çok kültür içinde yaşadığımız bir Avrupa'da olumlu, uyumlu davranışlar gösterecek bir insan tipinin geliştirilmesi, yani yeni bir Alman gençliğini yeni bir Alman vatandaş tipinin yetiştirilmesi. Üzerinden 50 yıl geçti gerçekten Almanya'da hepimizin gıpta ile izlediği yeni bir kuşak yetişti ve demokratlaşma aşağı yukarı diğer bütün ülkelerde gördüğümüz dereceye, düzeye yükseldi. Fakat son gelişmeler ve son yıllarda acıyla, üzüntüyle izlediğimiz bir durum var. Bu tabii Almanya'da daha çok kendini gösteriyor. Acaba diyorum Alman eğitim sistemi birçok yapısal değişimler yanında aşilamacı olan insan yetiştirmenin özündeki davranışlarla ilgili asıl amacı bu değişimleri ikinci plana attıda mı böyle oldu, yoksa eğitimcilerin bütün gayretlerine rağmen bu olumsuz davranışları değiştiremediler mi? Tabii bunun başında öğretmenlerin çok büyük rolü vardır, kendileri konuşmasında öğretmen yetiştirmenin yeniden ele alınmakta olduğunu söylediler. Acaba öğretmen yetiştiren programlarda çok kültürlü bir hayatı ve çeşitli etnik gruplardan oluşan bir toplu-

mun gerektirdiği davranışlara sahip öğretmenler yetiştirme hususunda ne gibi tedbirler almaktadırlar, düşünceleri nedir? Bir de şunu düşünüyorum. Bütün bu hareketlere öncülük eden lider durumunda olan gençler acaba okulda gereken öğrenimi sürdürememiş, erken ayrılmış kimseler midir, yoksa okullarında çok iyi derece alıp, belli puana sahip insanlar mıdır, olabilir, okulda barınamayanlar, okulun verdiği eğitimden yoksun olarak şunun bunun etkisi altında kalmış olabilirler. Ben bunu merak ediyorum, kendisinden kısa bir açıklama lütfetmesini rica ediyorum.

Teşekkür ederim.

Prof. Dr. Hans MERKENS — Buna bir cevap vermek pek kolay değil; ama, deneyeceğim.

Her şeyden önce şunu bilmenizi isterim: İnsanlarımızın, yaşları 60'tan yukarı olan insanlarımızın yaklaşık yüzde 30'unun yabancılar hakkında olumsuz düşüncelere sahip olduğu bilinir. Ancak, bu yüzde bence aslından gerçekte olandan kısmen farklı. Bence bu yüzde gençler arasında yüzde beş ile on arasında.

Ayrıca şunu da kabul etmeliyiz ki, Greistock'da, Greit-wall'da, Höeswerder'de ve Mölln'de bazı Alman gençleri yabancılar karşı şiddet eylemlerinde bulunuyorlar. Bu gençlerin yaptıklarını onaylayan, seçtikleri yolun doğru olduğunu savunan birtakım yaşlı insanlar da var aramızda. Biz, bu genç nüfusu desteklemedik; ancak, şu kadarını söyleyebilirim ki, eğitim sistemimizdeki değişiklik bence bazı yönlerden başarılı olmuştur. 60 yaşın üzerindeki insanlar arasında yüzde otuz oranında olan yabancı düşmanlığı 16-

20 yaşları arasındaki gençlerde birden yüzde beş ilâ on'a düşmektedir ki, bu da olumlu bir şeydir.

Bu verileri çok iyi biliyorum; çünkü, şiddet problemleri konusunda gençler üzerinde araştırmalar yapıyoruz.

Ayrıca siz de bilirsiniz genç insanlar özel bir doğrultuda saldırgan olurlar. Ancak, günümüzde Almanya'daki gençlerin saldırganlığı yabancılara karşı değil. Onların saldırganlıkları okullara, öğretim yöntemlerine ve benzeri şeylere karşı. Kaldı ki, kitle iletişim araçları sayesinde mesela, her gün televizyon ekranından etkilenebilirler ve kolaylıkla saldırganlığa yönelebilirler. Bu, toplumumuzun sorunlarından birisidir. Bu davranışları nasıl şekillendirebiliriz?

Burada tekrar eğitim problemine dönmek istiyorum. Eğer bizler, Hauptschule'de öğrenim gören genç insanlarımıza daha iyi bir eğitim verebilmiş olsaydık, bence bu soruna bir çözüm getirmiş olabilirdik.

Bu yüzde, yüzde beş-on arası bir oran, bu günlerde bütün toplumlarda mevcut. Her toplumda bu oranda bir yabancı düşmanlığı eğilimi görebilirsiniz.

Bu Fransa'da da aynı, Büyük Britanya (İngiltere)'da da aynı, Almanya'da da aynı. Bu, modern toplumlarımızın ortak bir sorunu. Şahsen, eğitimcilerin bu soruna tek başlarına bir çözüm getirebileceklerine inanmıyorum. Bu, bazı yönlerden toplumu tamamiyle ilgilendiren bir sorundur.

BAŞKAN Prof. Dr. İnci SAN — Evet. Başka soru sormak isteyen var mı? 5 dakikamız var, değerlendirmek istiyorum. Buyurunuz efendim.

Prof. Dr. Niyazi KARASAR — Efendim, çok teşekkür ediyorum. Sayın Konuşmacıya, Sayın Oğuzkan Hocamın biraz önce sorduğu sorunun da belki bir yönüyle devamı olabilir ama biraz daha farklı bir soru. Bu yeni kişilik geliştirmede tabii geleneksel olarak da zaten var olan Alman eğitim sistemindeki bu araştırmacılık yeterliliği ile bağlantılı bir soru sormak istiyorum. Ortaöğretim sistemindeki öğrenci ders yüküne ve ders alma sistemine bağlantılı olarak sormak istiyorum.

Daha özel olarak soru şu: Ortaöğretimde öğrencinin ders yükü konusunda haftalık ders yükü konusunda, ders saati konusunda mevcut durum nedir, bir gelişme değişme ya da bir trend, bir eğilim değiştirme konusunda sürenin azaltılması konusunda bir eğilim var mıdır?

İkinci sorum, konuşmalarında da belirtmişlerdi demişlerdi ki yükseköğretimdeki yapıya benzer bir yapı içerisinde artık Gymnasium çalışmalarının da yürütülmesi gerekir zira oradan daha doğrusu Hauptschule'den daha çok kişinin artık Gymnasium'a kaydığı ve dolayısıyla yüksek öğretimi hedefleyen kişilerin yükseköğretim yapısına benzer bir yapı içerisinde yetiştirilmelerinin de hedeflendiği söylenmişti. Bu bağlamda ders alma sistemi, ki bizim güncel konularımızdan birisi de ders geçme kredi sistemi diye kamuoyunda bilinen sistem. Ders alma ve ders geçme sistemi nedir ve yükseköğretimdekine benzerlikleri nedir, bu konuda varsa yine karşılaşılan problemler ya da eğilimlerden söz edilebilir mi? Bütün bu ikisi, yani ders yükü ve ders alma sisteminin kişilerin araştırmacılık yeterliliğinin geliştirilmesinde ne gibi rol oynadığını düşünüyorlar?

Teşekkür ediyorum.

Prof. Dr. Hans MERKENS — İlk sorunuza şöyle bir cevap vereceğim, orta öğretimin birinci aşamasında öğrenciler okula her gün 5 ya da 6 saat okul saati gitmektedirler. Okul saati 20 ile 45 dakika arasındadır, 60 dakika değildir. Bazı çok amaçlı okullarımızda ise öğrencilerimiz tam gün okulda olmak durumundadırlar. Bunlar başka tür okullar değil. Öğrenciler tam gün okuldalar; çünkü, aileleri evde olmuyor. Böylelikle öğrenciler de tüm günü okulda geçirme fırsatını buluyorlar ve okul için bir şeyler yapıyorlar. Bu süreyi de okulun sınırları dahilinde geçirmek durumundalar.

Sonuç olarak şunu söyleyebiliriz ki, öğrenciler, haftada 30 saat okula gitmek durumundalar; çünkü, Cumartesi günü okul yok. Bu kısımlar aynı; fakat, Hauptschule ile Gymnasium arasında önemli bir fark daha var: Hauptschule'de bir sınıfta 18 öğrenci bulabilirsiniz; fakat, Gymnasium'da yaklaşık 30 öğrenci bulabilirsiniz. Bunun anlamı da; Hauptschule'de pedagojik çabaların daha sağlam, Gymnasium'da ise daha zayıf olduğudur. Bu rakamlar, adı geçen okulların sınıflarında bulacağımız öğrenci sayılarıdır.

İkinci sorunuza gelince, az önce de söylediğim gibi okul süresi kısaltılacak. Okul süresi saat olarak değil, yıl olarak kısaltılacak. Bu süreyi 12 yıla düşüreceğiz; ancak, bu demek değildir ki, 8 ya da 9 yıl olacak. Gymnasium'da yapılacak değişiklikten önce orta öğretimin 2 nci aşaması planlanmıştır. Sayısız hükümler gibi şeylerimiz hiç olmadı; fakat, şimdi söylediğim gibi kimi üniversitelerimizde Psikoloji'de aynı şekilde, Eczacılık'ta, Kimya'da ve diğer bazı branşlarda var.

Sahip olduğumuz sistem, kapalı bir sistemdir. Sadece bazı belli başlı branşlarda örneğin; Etnoloji gibi istediklerini seçmekte her zaman serbesttirler. Böylelikle öğrenci ve Gymnasium, iyi not almak için mi yoksa hazırlanmak için mi birlikte olduklarına karar verebilirler.

Öğrencilerin en çok tercih ettikleri dersler, Sosyal bilimlerde Müzik ve Sanat dersleri iken, en az tercih edilenler ise Matematik, Fizik ve Kimya'dır. Eğer bu branşlardan birisi üzerinde eğitim görmek istiyorsanız mesela, Fizik hakkında önceden de birtakım bilgilere sahip olmanız çok önemli. Bu durumda müzik hakkında birşeyler bilmeniz o kadar da önemli değildir. Bu, sizin için de iyidir, bizim için de iyidir. İster Matematik öğrenimi görürsünüz, ister Eczacılık, bu bizim sorunumuzdur.

BAŞKAN Prof. Dr. İnci SAN — ... bir soru daha vardı...

Prof. Dr. Hans MERKENS — Bu, fikir olarak okullarda uygulananndan daha geniş bir durumdaydı; ancak, sizlere bahsettiğim sebeplerden dolayı başarılı olamadı. İçinde bulunduğumuz dönemde Gymnasium'ların geri çekildiğini görebilirsiniz.

BAŞKAN — Efendim, başka soru sormak isteyen var mı? Başka soru yoksa oturumu kapatmak istiyorum. Öğleden sonra saat 14.00'de toplanmak üzere oturumu kapatıyorum.

İKİNCİ OTURUM

- BAŞKAN : Prof. Dr. Mahmut ÂDEM
- KONUŞMACI : Prof. Dr. Didier Dacunha - Castelle

BAŞKAN — Sayın Konuklar İkinci Oturumu açıyorum.

Kendileri rahatsızlandığı için bu toplantımıza katılamıyorlar, ancak konuşmalarını gönderdiler, Türkçe'ye çevrildi, bu bildiri bize okunacak, buyurun efendim.

Prof. Dr. Didier DACUNHA - CASTELLE — Saygıdeğer konuklar,

Profesör Didier Dacunha - Castelle rahatsızlığı dolayısıyla yolculuğunu iptal etmek zorunda kaldığı için, bildirisini sizlere okumak üzere Fransa Büyük Elçiliği Kültür Müsteşarı Sayın Bernard Malauzat beni görevlendirdi.

Profesör Dacunha - Castelle adına sizlerden özür dileyerek bildirisini arz ediyorum.

"Ulusal Programlama Konseyi Başkanı olarak üç yıldan beri edindiğim deneyim sonucu bu bildiri hazırlanmıştır.

Bu konsey 1989 yılı tarihli eğitimin yönlendirilmesi konulu kanunla kuruldu. Yarısı üniversite öğretim görevlileri, diğer yarısı ise ilk, orta öğretim görevlileri ve diğer personelden müteşekkil 22 görevliden oluşmuştur. Konseyin görevi tamamen bağımsız bir şekilde Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığına, gerek kendisinin üzerine eğilmiş olduğu sorunlar hakkında, gerekse bakanlığın istemiş olduğu hususlar hakkında tekliflerini bildirmektedir.

Konsey, tekliflerini kamuoyuna duyurmakta serbesttir ve yeni programlar hususunda kendisinden zorunlu olarak bilgi istenir.

Mevcudiyeti sıkça tabu olarak bilinen konular üzerinde tartışmalara yol açmıştır. Bu tartışmalar, somut kararlar

hususunda geç sonuç verse bile fikirlerin gelişimi açısından önem arz etmektedir.

Ulusal Programlama Konseyi aşağıdaki kitapları yayınlamıştır:

- Liseler hakkında iki teklif kitabı.
- Orta okul için bir teklif metni.
- Yönlendirme amaçlı okul süreci hususunda bir metin.
- Çevre eğitimi konulu bir metin.

Bu yayınlar bakanın isteğine cevaben gerçekleştirilmiştir. Ayrıca deneysel bilimler konulu bir bildiri de yayınlanmıştır.

— Derslerin program içinde dağılımı ile okul sürecinin kullanımını içeren bir bildiri ve de nihayet eğitim sistemi içerisinde bilgisayar kullanımı ile ilgili bir bildiri yayınlanmıştır.

Genel Koşullar

Son on yıldır Fransa'daki orta öğrenimin gelişimi aşağıdaki genel kadrodaki gibidir:

- 1) 18 yaşına kadar zorunlu eğitim.
- 2) Bu durumda öğrencilerin % 50 üniversiteye giriş olanağı sağlayan Lise Bitirme sınavı sonucunda, bir günlük (Baccalauréat) alıyor.
- 3) Üniversiteye giren öğrenci sayısının artışı.
- 4) Mesleki öğrenime yönelmede durgunluk ve kısa sürede meslek edindiren öğrenimde belirgin bir gerileme.

5) Tarafsız eğitim sisteminden gelen öğrencilerin oranı % 10'u biraz aşmakta olup, bu oran sabit tutulmuştur.

Ayrıca Milli Eğitim tüm siyasi partiler için bir siyasal öncelik haline gelmiştir.

6) Milli Eğitim Bütçesi ülkenin en başta geleni olup, öğretim görevlilerinin de yeniden değerlendirilmesi gerçekleştirilmiştir.

Öğretim görevlilerinin hem istihdamı hem de eğitimi yeniden düzenlenmiş ve öğretmenliğe taleplerde bir artış gözlenmiştir.

Öğretmen sendikaları etkin olmalarına karşın, bölünmüş ve karşıt sendikalar şeklinde görülmektedir. Bu da öğretmenleri aynı reform etrafında toplamakta güçlük doğurmaktadır. Soğuk savaş ve önemli ideolojik ayrılıkların getirdiği bu bölünmeler, geniş bir şans eşitliğini öngören, sosyal eşitsizlikle savaşılan merkezîyetçiliğin vesayeti dışında tamamen bölgesel yönetimi isteyen, okul-meslek bağıntılarını dışlayarak okulu toplumun içerisine yerleştiren tek bir sistemin savunulmasındaki ortak isteğe gölge düşürmektedir.

Orta okula değer kazandırmak

Orta öğrenim sisteminde beliren önemli bir güçlük.

Fransız orta öğrenim sistemi 11-15 yaş arasında kolej adı verilen orta okul ve 16-18 yaş arasında lise eğitimi olarak ikiye bölünmüştür.

Yüzyılın son yarısındaki büyük demokratik buluş, zorunlu eğitimin 16 yaşına kadar tek bir orta okul ile

gerçekleştirilmesi olmuştur. Bunun yapısı genel lise öğreniminden oldukça etkilenmiştir.

Pedagojik alanda yeniden teşkilatlanma:

— Daha esnek bir zaman kullanımı

— 6 kişilik grupların oluşturduğu Merkezi Sistem dışı idare.

Bu gruplardan sorumlu öğretmenler orta okulun yönetim kurulunu oluşturur.

Her orta okul değişik bir pedagoji yaklaşımını temin için özel bir zaman ve çeşitli kaynaklar kullanılması amacıyla bir yöntem seçmek zorunluluğundadır (örneğin zorda kalan öğrencilere yardım, bazı dallardaki metodolojinin derinleştirilmesi gibi.)

Veliliğin geliştirilmesi.

Mesleki ve Teknik Eğitimle Liseler

Fransız Eğitim Sisteminde iki önemli yol vardır:

1) İki yılda diploma sahibi yapan mesleki yol. Bu diplomalar mesleki yeterlilik sertifikası C.A.P. ve Mesleki Öğrenim brövesi B.E.P.'dir.

Şu anda bu yol belirgin bir gerileme göstermektedir zira işsizlik döneminde iş yerleri daha yüksek dereceli diplomaları tercih etmektedir. Bu yol daha modern bir hale getirilmelidir.

Bu iki yıldan sonra, isteyen öğrenciler gerek ileride sözünü edeceğimiz teknolojik eğitimle, gerekse mesleki bir

olgunluk diploması hazırlığı için öğrenimlerine devam edebilirler. Bu okul sisteminden çıkarak mesleki öğrenim çerçevesinde 7 yıl önce gerçekleştirilen bir diploma türüdür.

İş verenlerin rağbet ettiği bu yol, asıl amaç olan mesleki faaliyete giriş sürecini uzatmaktadır. Bu konuda da çeşitli düzeltici teklifler getirdik.

Teknolojik yol: Başlangıçta bunun iki amacı var. Ya liseden sonra öğrenime son verilmesi, ya da üniversiteye devam. Fakat şimdi öğrencilerin % 60'ini üniversiteye devam ediyor ve teknolojik öğrenim böylece genel eğitimin teknoloji yolu şekline dönüşüyor.

Tabii ki yine de özellikle işçi çocukları tarafından benimseniyor.

Genel Eğitim Lisesi

Ulusal Programlama Konseyi bir çok çalışma yaparak aşağıdaki hususları belirlemiştir:

- Lise öğrencilerinin sayılarının artışı
- Sınıfta kalmaların çoğalması
- Genel öğrenim, teknolojik öğrenim arasında meydana çıkan duvarın zorunlu kıldığı bir yönelme.
- Her lisenin kendine göre sunduğu sayısız seçim sistemi
- Yaratıcılığı geliştirmekten, grup çalışmasından uzak ve sadece bilgilerin iletişimi üzerine kurulu çeşitli öğretim yöntemleri.

— Belirli bir branşta kısa süreli bile olmasa, güçlükle karşılaşan öğrencilere yapılan pedagojik yardımın yetersizliği.

Ulusal Programlama Konseyi Tasarısının Ana Hatları:

— Lise 2'deki öğrenim yılı aşağıdaki gibi düzenlenmektedir.

Okulların Eylül ayında açılışında ulusal ölçekler çerçevesinde öğrenciler üzerinde bir değerlendirme yapılarak bilgi düzeyleri saptanır.

— Daha sonra programlar hafifletilmiş grup çalışmaları içerir ve her öğrenci iki seçim yapar.

— Yarı yıl tatilinden önce her öğrencinin seçtiği yol doğrultusunda bir değerlendirme yapılır.

— Herhangi bir derste yeterli olmayan öğrencilere durumlarına uygun pedagojik yardım yapılır.

Lise 2 sınıfında haftada bir buçuk saatlik bir destek pedagojik yardım yapılması teklifi getirilmiştir.

Bu yardımın etüt öğretmenleri tarafından yapılması düşünülmektedir. Öğrenciler hakkında yapılan ikinci değerlendirmeden sonra öğrencinin kendi çalışma programındaki dersin incelenmesini daha da güçlendirmek amacıyla, o öğrenci başka bir dersi almaktan vazgeçebilir. Böylece üçüncü dönemde daha fazla pedagojik destekten yararlanabilir.

Lise 2 den sonra da dört yol teklif edilebilir bunlar:

— Ekonomik ve Sosyal Yol. Hukuk, Sosyoloji, Çevre gibi konuları kapsar.

— Edebiyat konulu yol. Dil öğrenimi, Edebiyat ve Beşeri Bilimler gibi (Avrupa kapsamında).

— Bilimsel yol.

Matematik ve Deneysel Bilimler. Böylece Kimyaya, Biyolojiye ve Sanayi Teknolojisine giriş gerçekleştirilir.

— Ve son olarak Teknolojik Yol.

Bilgisayar kullanımına öncelik sağlanır.

Lise sonunda bu konuda iki uzmanlık dalı vardır: İş idaresi ve iletişim. Böylece bu yolların her biri belirli bir şekilde üniversite ve mesleki kürsülere açılmaktadır.

Yeni Olgunluk (Baccalauréat) ve Lise Son Sınıflarındaki Öğrenimin Teşkilatlanması:

Her eğitim dalı genel bir program ile ve her öğrenci için tamamlayıcı bir programdan oluşur, bir sömestre için haftada dört saati kapsar, böylece bir eğitim yılında öğrenci teklif edilen listeden iki ayrı modül seçmiş olur.

Her eğitim dalı için, özel bir liste olacaktır. (Örneğin teknoloji, kimya, fizik, biyoloji şeklinde fen bilimleri dalı, hukuk, sosyoloji, ekonomi ve toplum bilimleri dalları, Avrupa Edebiyatı ve Tarihi, uygulamalı Edebiyat gibi...)

Tüm eğitim dallarında öğrenciler sanat dallarını da seçebileceklerdir. Bunlar Tiyatro, Sinema, Plastik Sanatlar, Müzik gibi konular olup halen sadece A3 diploması öğrencilerinin izlediği derslerdir.

Bu modüller öğrencilerin tamamen özgür seçimi sonucu izlenecektir. Bunların tanıtımını öğretmenler yapacaktır. Bu-

rada öğretmenler çeşitli dalların daha belirgin açılardan ve daha deneysel yöntemleri birbirine yaklaştıklarını anlatabilecekler. Yani öğrencinin yönlendirilmesi için bir araç görevini yerine getireceklerdir.

(Baccalauréat) veya Olgunluk Sınıfı Diploması

Ulusal bir sınav olan Olgunluk tüm değerini korumalıdır. Ancak halen gerek tertiplenmesi gerekse idaresi son derece güç olmaktadır. Ulusal Programlama Konseyi sadece ve sadece genel programın ulusal düzeyde değerlendirilmesini telkin etmektedir.

Buna karşın tamamlayıcı program modüllerini kendine özgü formalitelere göre değerlendirilecektir. (Örneğin deneysel karakterli bir eğitim mutlaka deneysel sınavları gerektirmelidir). Bu değerlendirme için sınavlar her okulda ulusal kriterlere göre yapılacaktır.

Ulusal Programlama Konseyi lisede esas öğrenimin Baccalauréat vasıtasıyla yapılmadığı hususunda büyük bir hassasiyete sahiptir. Ona göre bu küsüs sürecinde bazı dalların bırakılması ve onlardan vazgeçilmesi sonucunda farkına varılmadan yapılmaktadır.

Belirli yaştaki öğrenci diliminin % 80'inini baccalauréat'ya başlatmak için, sınıf kurulunun işlevi, öğrencilerin yönlendirilmesi ve değerlendirilmesi usulleri üzerinde derinlemesine düşünmesini gerektirmektedir.

Şimdi de Ulusal Programlama Konseyinin bilgisayar kullanımını hususundaki tekliflerini ele alalım:

Öğretim sistemi içinde bilgisayarların kullanımı için altı ilke ve dokuz teklif.

Ana İlkeler

1) Bilgisayar kullanımı bütün öğretim dallarındaki entelektüel çalışmanın derinleştirilmesini kolaylaştırıcı ve benimsetici bir amaç taşımalıdır.

Bilgisayarlar öğrencilerin değerlendirilmesinde ve pedagojik girişimlerde kullanılmalıdır.

2) Bu gelişimin başarılı ve başarısız olması tamamen öğretmenlere bağlıdır. Dolayısıyla öğretmenlerin bilgisayar kullanmada kişisel deneyime sahip olması gerekir. Ayrıca eğitim sisteminin öğretmenlerin bu konudaki girişim ve başarılarını görüp değerlendirmesi gerekir.

3) Aletlerin etkin kullanımını kolaylaştıran bilgilerin çekirdeği, öğrencilerin ihtiyaçları çerçevesinde yavaş, yavaş belirecektir.

4) Baccalauréat sınıfından önce, bilgisayar malzemelerinin kullanımıyla ilgili teknik bilgilerin verilmesi yarar sağlamaz.

5) Bilgisayar kullanımı tüm ders dallarına topluca yaymalarını bilgisayar kullanmasını bilen tüm öğretmenlerden talep etmek gerekir.

6) Bütün okullarda, her öğrencinin bir mikro-bilgisayara girişini sağlayacak gelişimin tespit edilmesi için kısa ve orta vadeli bir plan yapmak gereklidir.

TEKLİFLER

Her öğretmenin kendi dersiyle ilgili bilgisayar aletleri kullanımını ve genel lojistiklerini benimsemesi için.

Birinci teklif: Üç yıllık bir süre içerisinde her I.U.F.M. öğrencisinin eğitim sürecine başlar başlamaz taşınabilir tip-te bir kişisel bilgisayarı olacaktır. Mikro-bilgisayar kullanımıyla ilgili eğitim, ders dalı çerçevesinde yapılacak ve uygulamada bilgisayar kullanımıyla ilgili bilgilerin tedrici öğrenimini de kapsayacaktır.

Eğitimin sonunda öğrenen, üzerinde çalıştığı bu taşınabilir bilgisayarın düşük fiyat karşılığı ve vadeli ödemelerle sahibi olabilecektir.

İkinci teklif: Bilgisayar aletlerinin kullanım formaliteleri, her yeni program için ders dalı çerçevesinde amaçlar, yöntemler, değerlendirme dahilinde ifade edilecektir.

Buna göre her ders dalındaki teknik grubun en azından bilgisayar deneyimi olan bir öğretmeni olacaktır.

Üçüncü teklif: İşe alınmaları için açılan her sınavda öğretmenlik dereceleri ne olursa olsun, öğretmenlerin bilgisayar sınavına tâbi tutulmaları gerekir.

LİSE BİTİMİNDE HER ÖĞRENCİNİN BELLİ BAŞLI BİLGİSAYAR ALETLERİNİ KULLANMA YETENEĞİNE SAHİP OLMASI İÇİN

Dördüncü teklif:

İlk Okul Düzeyinde: Dört işlemli hesap makinası kullanmasını öğrenmek. Metin yazmağa giriş.

Orta Okul Düzeyinde: Tüm derslerde makinaların kullanımını ve arttırılarak çoğaltılması. Ders dalı ile ilgili kullanım esnasında daha önce edinilmiş bilgilerin etkin bir kullanımına giriş. Yararlı görüldüğünde de dallar arası kullanım dalları seansları yapılacaktır.

Lise Düzeyinde: Baccalauréat sınavı esnasında herhangi bir dal çalışmasındaki bilgisayar aletlerinin kullanım yeteneği değerlendirilecektir.

Teknik dal grupları bir yıllık bir zaman içerisinde, değişik dallar olarak bir değerlendirme formalitesi ve bir uygulama takvimi teklif etmek durumundadırlar.

TÜM BİLGİSAYAR ALETLERİNİ ÖĞRETMEN VE ÖĞRENCİLERİN KULLANIMINA SUNMAK İÇİN

— Bir yandan gerçekleşebilecek gelişimleri, diğer yandan ise bilgisayar ağı veya ağlarının tedrici ve ders dallarıyla ilgili işlevini sağlayan ilkelere göre ana okulundan liseye kadar her yeni okula gerekli kablo sisteminin çekilmesi. Bilgisayarların her yerleştirileceği alana yeni veyahut değişiklik yapılan her okul binasında gerekli kablo yerleşimi, öğretmenler için ekip halinde çalışma büroları gibi gerekli sahaların ön görülmesi.

— Her öğrencinin sonunda kişisel bir bilgisayara sahip olması amacıyla ulusal bir malzeme edinme planının yapılması.

— Yerel okullarla ilgili ortaklık çerçevesinde malzemelerin seçilmesinin gerçekleştirilmesi. Bunu teknik ve pedagojik ekspertiz verisine dayalı açık seçenekler teklif eden ulusal düzeyde işbirliğiyle gerçekleştirilmesi.

— Tüm öğrenim dallarındaki eğitim sisteminin ihtiyaçlarına cevap verecek bilgisayarların şartnamelerini hazırlamak için makinalarla ilgili lisans ve marka bildirme amacıyla ve şartnameler göz önünde tutularak bilgisayarların piyasaya arzını incelemek için nihayet, sanayiciler (yani bu konuda hizmet veren şirketler, yayımcılar, vs...) ile geliştirme anlaşmalarının gerçekleştirilmesini tertiplemek için her ders yılında ulusal düzeyde çalışma grupları teşkil etmek. Bu gruplarda öğretmenler, üniversite uzmanları, pedagoji mühendisleri ve meslekten bilgisayarlılar bulunacaktır.

Bilgisayar aletlerinin ve pedagojik deneyimlerin ulusal düzeyde değerlendirilmesi.

— Her okula aşağıdaki hususları sağlayacak imkânların verilmesi:

— Okulların durumuna göre gelişim formaliteleri çerçevesinde pedagojik animasyon için insan gücünü ve öğretmenlerin hizmetiçi eğitimlerini başlatmak.

Her öğretmenin kişisel mikro bilgisayar sahibi olmasını sağlamak.

Fransız Büyük Elçiliği Kültür Servisi adına teşekkür eder saygılarımı sunarım.

BAŞKAN — Efendim, kendilerine teşekkür ediyoruz.

Konuşmacının kendisi katılmadığı için tartışma açmamıza olanak yok.

Üçüncü oturumda buluşmak üzere ara veriyoruz efendim.

ÜÇÜNCÜ OTURUM

- BAŞKAN : Prof. Dr. Ningur NOYANALPAN
- KONUŞMACI : Prof. Dr. Pieter De KONING

BAŞKAN — Üçüncü oturumu açıyorum.

Yalnız bu oturuma geçmeden önce yapmamız gereken bir duyuru var. Elde olmayan nedenlerle, daha doğrusu ulaşım sorunu nedeniyle Dr. Frank Stone, bugün öğlenden sonra aramızda olamadı. Kendisi yarın sabah aramıza katılacak. O nedenle yarın sabah yapılması gereken oturum ile bundan sonra, bu oturumdan sonra yapılması gereken oturum yer değiştirmek zorunda kaldı, bunun için özür diliyoruz.

Konuşmacıya sözü vermeden önce kendisini çok kısa bir şekilde takdim etmek istiyorum. İlginç bir yetişme hayatı var kendisinin. 1943 doğumlu olan Dr. Koning, Hollanda doğumlu, ilk eğitimini Endonezya'da yapmış, daha sonra tekrar Hollanda'ya dönmüş, orta öğretimini ve yüksek öğretimini tamamlamış ve öğretmen olarak mezun olmuş, sonra öğretmenliğe devam etmiş, daha sonra yüksek tahsilinin geri kalan kısmını tamamlamak suretiyle daha üst düzeylere ulaşmış, üniversitede uzun yıllar çalışmış, kendisi bundan beş, altı sene önce ayrılarak araştırma enstitüsüne geçmiş, bağımsız bir organ olduğunu söylüyor halen çalışmakta olduğu enstitünün, çalışmalarına kendisi orada devam ediyor. Diğer konuşmacılarımızın da yapmış olduğu gibi, bu kez kendisinden Hollanda'da orta eğitimde yenileşme konusunu dinleyeceğiz.

Çok teşekkür ediyorum.

Dr. Pieter De KONING — Sözlerime genel olarak Hollanda'daki eğitim sistemine ilişkin bilgiler vererek başlamak istiyorum; daha sonra da konuşmamın içinde yer alan belirgin

4 konu üzerinde duracağım, özellikle orta öğretimin alt kademesinden daha üst kademesine geçiş konusunu irdelleyeceğim.

İlk olarak şu hususu belirtmek istiyorum; son 25 senedir, Hollanda'da ortaöğretime gidenlerin sayısında çok büyük bir artış olmuştur. Mevcut eğitim sisteminin, eğitim talebini karşılamada oldukça başarılı olduğunu ileri sürmek yerindedir. 16-18 yaş grubunun % 90'ından fazlası, ortaöğretimi bitirmekte ve daha üst düzeyde öğrenim görmeye yönelmektedir. Savaş sonrası önem kazanan ve ortaöğretim şeklinde ifadesini bulan herkes için eğitim hedefine hemen hemen ulaşılmış bulunmaktadır.

Şimdi de ikinci konuya değinmek istiyorum; 1968 yılında kabul edilen Eğitim Kanunu farklı türde okullardan oluşan bir sistem yaratmıştır; bu okullar değişik düzeydedir, fakat bir okuldan diğerine geçmek kaynaklarındaki potansiyel itibarıyla mümkün bulunmaktadır. Bu Eğitim Kanunu'nun temel hedefi, her çocuğa kendi yeteneğine uygun bir eğitim programı sağlamak ve ilkokulu bitirdikten sonra, daha üst düzeyde bir okula gidebilmesini mümkün kılmaktır.

Kanun üzerinde sonradan yapılan adaptasyonlar Meslekî Eğitime ilişkin olup 16 yaşından sonra ortaöğretim imkânını hazırlamayı amaçlamıştır. Bu kanunun topluma eğitimde çeşitlilik ve seçenekler sunduğuna şüphe yoktur. Böylece sosyo-ekonomik faktörlerin eğitim sürecini etkilemesi açısından sayısı artmıştır.

Şimdi de üçüncü konuya geldik. Ortaöğretimin ilk kademesinin entegrasyonuna ilişkin hararetli tartışmalardan sonra,

Parlamento bu yıl tartişmaları kapsayan bir kanun taslağının görüşülmesini kabul etti; Temel Eğitime dayanan bu taslağın belli-başlı unsurlarını şöylece sıralayabiliriz:

a) 15 zorunlu dersten oluşan ve eğitime harcanan zamanın % 80'ini içine alan bir eğitim programı;

b) Varılacak amaçların saptanması; bunlar, her öğrencinin belirli bir ders programının bitimine kadar izlenecek olan derse ilişkin özellikleri kapsamaktadır;

c) Öğrencilere kazandırılması amaçlanan hedeflere testten geçirmek için ne zaman ve nasıl soruların, her bir okulun özelliklerine uygun bir kapsamda saptanması; ancak, bu Kanunun okullarda nasıl uygulanacağı henüz somut bir şekilde belirginleşmemiştir. Fakat bu Kanun teklifinin kabul edilmesi, kültürel homojenliklere farklılık, kalite ve mükemmeliyet arasında bir denge bulmaya yönelik olarak çok etkin bir adım olacaktır; çoğu Hollanda'da, orta öğretimdeki öğrencinin meslekî öğrenim görmeleri bakımından, bir belirsizlik söz konusudur. Meslekî eğitim alanında, son 12 yıl içinde çeşitli yenilikler yapılmıştır. Bu sektör, yapısını oluşturan bölümlere sıkı sıkıya bağlanma yerine, ilk seçenekleri belirtmeye kolaylık ve esneklik sağlayarak, artılı organizasyona ağırlık vermektedir. Genel Eğitim ile Mesleki Eğitim arasındaki ayırım zayıflamış ve öğrencilerin istedikleri okula geçebilmelerini mümkün kılıcı düzenlemeler yapılmıştır. "Herkes'e Eğitim" sloganı bugünlerde "Herkes'e iyi Vasıf" sloganına dönüşmüştür ve böylece daha üst düzey okullara gitmek veya iş pazarlarına yönelmek kastedilmektedir.

Doğaldır ki bu görüşler, eski başarısızlıklara dayanmaktadır ve sübjektif karakterdedir. Hollanda da güçlü

şirketlerin yaptığı araştırmalardan bu gibi sonuçlar çıkmaktadır. Gerek Hollanda eğitimcileri ve gerekse OECD gözlemcileri eğitim politikası ve sisteminin gelecekteki zorlu ve rekabete yol açan mücadelelerle başedebilecek yetenekleri geliştirebilecek özellikte olması gerektiğine dikkat çekmektedirler. Bu kapsamda çok başarılı örnekler görülüyorsa da bu önemli sorunun çözülmesi için yoğun çabaların gösterilmesi lâzım gelmektedir.

Bu bağlamda en önemli iki hedef, üretkenlik ve verimliliktir. Daha çok sayıda öğrencinin okula gitmesine yönelik olan politika başarılı olurken, eğitim talebi buna paralel olarak büyümekte; bunun sonucunda da sistem pahalılaşmaktadır. Örneğin, birçok öğrenci, yükseköğrenim görebilmek için dolambaçlı yollara başvurmakta ve ortaöğretimde daha uzun süre kalmaktadır; benzeri bir örnek de şudur: Daha geçerli bir diploma alabilmek için, daha önce gördükleri dersleri yeniden almaya yönelmektedirler. Normalde dört, beş veya altı, yedi veya daha fazla yıl, zamanlarını ortaöğretime hasretmektedirler. Bu eğitim sistemini daha ucuz hale getirmek için tabii ki devletin malî desteğiyle yapılan öğrenim yıllarının sayısını azaltmak mümkündür. Fakat insanlara nasıl bir gerekçe gösterilebilir? Ayrıca, bu yaklaşım eşit fırsat ilkesine aykırı düşmez mi?

Öğrenim görenlerin fazla sayıda olmasının bağlaştırılması yolunda çeşitli cevaplar bulunabilir; ancak öte yandan da yönetimin etkinliğini geliştirmek için de daha fazla masraf yapılması gerekmektedir. Bu nedenle, son altı yıl içinde Hükümet, daha üst düzeydeki Meslekî okulların birleşmesini teşvik edici önlemler olarak ekonomik bir denge kurmaya

yönelmiş bulunmaktadır. Merkezî Hükümet, bu arada yeni bir yönetim biçimi önermektedir; buna göre daha az kural olacak ve söz konusu kurallar özellikle eğitime esneklik kazandıracak ve bu esnekliğe, okulların kendi politikalarını oluşturarak varmaları amacıyla daha geniş bir alanda hareket etmeleri sağlanacaktır.

Bu tür yönetim ile ki buna, "Sorumluluğun netice elde etmeye yönelik olduğu yönetim" veya serbest pazar düşüncesi-nin ağır bastığı yönetim tarzı diyebiliriz; ancak, bu doğrultuya yönelmek, aynı zamanda birçok yeni yeni sorunlara sebep olacaktır. Bir okulun kalitesi düşük ise ne yaparsınız? Kalite de eşitliği nasıl temin edebiliriz? Öğrenciler gidecekleri okulu seçmeden önce, dürüstçe, öğretim kalitesi ve verim konusunda onları nasıl bilgilendirebiliriz?

Yukarıda değindiğim alınmış olan bu iki önlem, öğrenci-lerin seçecekleri yolların sayısını daha geniş tutmakta ve okul yönetiminde de daha az kurala yer vermektedir; bu yaklaşım Hollanda kamuoyunun büyük oranda ilgisini çekmiş ve tartışmalara neden olmuştur. Öte yandan, öğrencilerin bir okuldan diğerine geçebilmelerine imkân veren geleneksel yaklaşımlar sebebiyle ortaya çıkan etkinlik verimden yoksun olma konusu vurgulanmış olduğu halde fazla dikkat çekmemiştir. Bu düşünceleri savunanların değiştirilmesini eleştirmişlerdir.

İşte bu nedenle, ben sizlere bu etkinlik ve verim konusunu belirgin bir geçiş sorunu olarak, biraz daha açmak istiyorum; söz konusu olan geçiş, ortaöğretimin alt kademelerinden birinden daha üst kademelerden birine ilişkindir. Bu amaçla, size önce Hollanda'daki alt ve üst kademe ortaöğretim sisteminin yapısını açıklayacağım.

Anlayacağınız gibi, en üstte üniversite var daha alt düzeye iniyorum; başka bir eğitim alanı yani çiftçilik var. Bu daha alt düzeydeki kademeler karışıklığa sebep olmaktadır; rastgele bir öğrenci bulup ona öğreniminin hangi aşamasında olduğunu sorduğumuzda, onun size bir cevap veremeyeceğini kesinlikle iddia edebilirim. Sonra da karşı soruyu sorunuz; "Ne demek istiyorsun?" diye. Giderek daha fazla sayıdaki öğrencinin algılanmasına göre, ortaöğretim kademeler veya aşamalar anlamına gelmemekte, farklı farklı okullar şeklinde anlaşılmaktadır. Alt kademe, üst kademe veya junior eğitim düzeyleri arasındaki ayırım, politika belirleyicileri ve yöneticiler tarafından geliştirilmiş olan bir anlatım biçimidir. Ayrıca, öğretmenler de çoğu kez, belirli bir okulun daha aşağı ve daha yukarı sınıflarını düşünmekte; eğitim sisteminin aşamaları itibariyle bir yoruma gitmemektedirler.

Göreceğimiz gibi, okullar veya bir eğitim sisteminin aşamaları kapsamı içinde düşünecek ve faaliyet ve verimi değerlendirmek açısından meseleyi ele alacak olursak, tüm farklar su yüzüne çıkmaktadır. Okullar ya da aşamalar itibariyle düşündüğümüzde meydana gelen karışıklık aslında şaşırtıcı değildir. Zira okullar ve aşamalar, yapının uygulanmasına yönelik ayrı iki kavramı oluşturmaktadır. Şu gördüğünüz şemanın da yansıttığı gibi, Hollanda ortaöğretimi için alt bölüm ilk üç senelik genel eğitimi içermektedir; bu üniversite öncesi hazırlık mahiyetinde eğitim veren bir düzeydir; genel eğitim amaçlıdır.

Bu alt bölüm kapsamında, ortaöğretime dahil ve genel eğitime yönelik orta düzey ve meslek öncesi okullar da bulunmaktadır. Alt kademe veya bölüm, ilk kategoride zikre-

dilmiş bulunan ortaöğretim kapsamındaki iki okul tipini içermektedir; bunlar, yüksek-genel ve üniversite öncesi okullardır ve bu nedenle de bu okullarda sınav uygulanmamaktadır. Başka bir okula geçiş, okulda öğrencinin aldığı notlar bazen de kararlaştırılmaktadır. Başka bir deyişle, geçiş, okulun kendi bünyesi içinde gerçekleştirilmektedir. Bu okul düzenlenmesi içinde, öğrenciler üst ortaöğretimde seçecekleri kariyerde öğrenim görmekteler veya aynı düzeyde bir sanat okulunu tercih etmektedirler ancak bu tercihi yapanların sayısı çok azdır.

İkinci kategoride sözünü ettiğimiz iki okul tipi olan orta düzey genel eğitim ve meslek öncesi eğitim içinde bulunan alt kademe ortaöğretim sınav ve diplomalı bir sistemdir. Sınavda başarılı olamayan öğrenciler üst orta aşamasındaki sanat alanlarından birinin öğretildiği ve istedikleri türü seçerek öğrenimlerini sürdürebilirler. Bu seçenekler geniş kapsamlı veya kısa süreli tam-gün veya çıraklık eğitimi şeklindedir.

Diplomalı olan ve iyi notlara sahip düzey öğrencileri için, üst düzey ortaöğretim içinde bulunan genel amaçlı öğretim türünü seçme imkânı bulunmakta olup yaklaşık % 20'si bu yolu seçmektedir.

Şimdiye kadar sizlere, çeşitli öğrenci ve düzeylerden oluşan ve diplomalı ya da diplomasız, farklı türdeki alt kademe ortaöğretim gruplarını anlatmaya çalıştım. Bütün bunlara karşın, ortaöğretim alt kademesinde aslında genel ve ortak bir alan vardır çünkü birinci yıl yapılan eğitimde ortak amaçlar formüle edilmektedir. Bu nedenle, tek düze bir nizam oluşmakta ve böylece, herkes için temel bir eğitim

amaçlanmakta sonra da üst ortaöğretim düzeyi içinde, tüm öğrencilere seçebilecekleri şıklar sunulmaktadır.

Bu yeni amaçlara ulaşmak için ne gibi vasıtalar kullanılmaktadır? Konuşmamın başında, temel eğitimi gerçekleştirme doğrultusunda, alt ortaöğretim düzeyinde vasıta olarak kullanılan yeni nüve eğitim programından bahsetmiştim. Yeni programın devreye girmesi ve okullarda uygulanmasına ilişkin olarak birçok tartışma yapılmaktadır. Üst ortaöğretim düzeyine hazırlanmaya yönelik ikinci amaç üzerinde vasıtalar bu amaca uymamaktadır. Bunu size açıklamak istiyorum. Üst ortaöğretim düzeyine iyi hazırlanmanın göstergelerinden biri de alt aşamanın ilk yıllarında öğrencilerin başarılı bir kariyer yapmaları gereğidir. Bu konuda Hollanda'da durum nedir?

Birçok öğrenci, ön meslek veya sanat öncesi okulundayken orta düzey öncesine bile pek iltifat etmemektedir; bu oranda düşme müşahede edilmektedir; yüzde olarak bu oran hâlâ 10-20 dolayındadır. Uzun vadede tam gün öğrencilerinin yaklaşık % 50'si, 4 yıllık meslek okullarına gidebilmek amacıyla, ilk iki yıl öğrenim şıklarından birini seçeceklerdir. Ve bu öğrencilerin yaklaşık % 20'si bu konumda iken öğrenimlerini bırakmaktadırlar. Buna ilaveten birçok öğrenci de, diplomalarını almadan çıraklık öğrenimi görürken okullarını terketmektedirler.

Sonuç olarak şunu söyleyebilirim: Bu model çerçevesinde, alt ortaöğretimin bölümleri etkin ve verimli olmadığı gibi, öğrencileri üst düzey ortaöğretime hazırlamada da başarısız kalmaktadır. Bu yetersizliğin ana nedenlerinden biri, yeni rolü üstlenirken eldeki olanakları iyi değerlendireme-

meleridir. Okullar, ellerindeki vasıtalar uygun olmadığı halde, öğrencileri bir sonraki aşamaya hazırlamaları için görevlendirilmektedir.

Sınavlar ve müfredat programına ilişkin testler, öğrencileri bir sonraki eğitim aşamasına hazırlamada özellikle elverişli bulunmamaktadır. Bu vasıtalar, öğrencilerin sadece geçmişte ne öğrendiklerini geleneksel bir şekilde ortaya koymaktan öteye geçmemektedir.

Sınavlar, okul ve derslerin bitiminde olanaklar varsa, çok iyi araç işlevini görebilir; ayrıca, okul nüfusunun üst kesimini teşkil edecek öğrencilerin saptanmasında çok etkin olmaktadır. Örneğin, yüksek düzeyde genel yeteneği olan veya elemeye tabi tutulan öğrenciler için bu etkinlik söz konusu olmaktadır. Orta öğretimin alt kademesinde daha uzun süre bir eğitim amaçlanmamakta; eğitim, üst düzey aşamaya erişince bitmektedir ki bu aşamada çok geniş kapsamda farklı dersler bulunmakta ve bundan dolayı da sınavların etkisi kalmamaktadır.

Öğrencilerin, farklı yapılarla uyması amacıyla yönlendirilmesi, sınavdan ziyade öğrenciye ilişkin daha detaylı bilgileri gerektirmektedir; ayrıca bu yönlendirmeye öğrencilerin gelecekte izleyecekleri programların içeriği hakkında da onlara daha belirgin bilgiler sağlamak da mümkün olacaktır. Bu şartlar altında, öğretmenler hemen hemen paradoksal bir durumla başetmek zorunda kalmaktadırlar.

Bir yandan tüm öğrencileri hazırlamak için gerekenleri yapmak ve öte yandan da eğitimin geleceğine yönelik çalışmalara girmek zorunda kalmaktadırlar, fakat müfettişler,

veliler ve çevre tarafından sınav sonuçlarına ilişkin olarak sorgulanmaktadırlar; biz bu durumun bir sonraki aşama için başarı söz konusu olduğunda kötü göstergeler olduğuna daha önce de şahit olmuş bulunuyoruz.

Okullar tek tek ele alındığında, kuşkusuz, öğrencileri sınavlara hazırlamak için çok uzun bir zaman harcılandığında büyük bir verime ulaşılmaktadır. Aynı tür sorulara cevap veren öğrencileri eğitmek ve sınava hazırlamak için çok fazla alıştırmaya yaptırmak gerekmektedir. Alt orta öğretim düzeyinde hazırlık fonksiyonu yerine getirilirken, sınava yönelik alıştırmaya uygulamasında harcanan zaman çok pahalı olmaktadır. Buna ilaveten sınava hazırlık çalışması öğrenciler için çoğu kez sıkıcı olmaktadır.

Sonuç olarak şunu söyleyebilirim: Alt orta öğretim düzeyinden üst orta öğretim aşamasına geçilmesinin organize edilmesinde artık sınav sistemi uygunluğunu yitirmiş bulunmaktadır. Geçişe yönelik gerekli olan sisteme hazırlanma amacı yeniden formüle edilmiştir. Fakat bunun bir alternatifi yok mudur? Bu soruyu cevaplandırmak için öncelikle varsayımları ortaya koymamız ve bir sınav modeli yerine entegre bir iletişim ve görüşme modeli geliştirmemiz gerekmektedir. Alt düzeyden, orta öğretimin üst düzeyine geçişte yeni bir araç olarak nelerin kullanılacağı konusunda benim hareket noktamda dört varsayım bulunmaktadır. Birincisi, orta öğretim üstü aşamadaki belirgin dersleri izleyebilmek için, öğrencilerin ayrı ayrı potansiyelinin saptanmasına dayalı belirli bilgilerden hareket edilerek, onların yönelecekleri hedefler karar altına alınmalıdır.

Böylece sınavlarda yapıldığı gibi, artık onların genel başarı derecesi bir çok öğrenciye ilişkin olarak gelecekteki

başarılarının potansiyelini gösteren bir baz olarak ele alınmamalıdır.

İkinci varsayıma geldik şimdi; geçişe ilişkin prosedürler, tüm okul mevcudu hesaba katarak düzenlenmeli ve geliştirilmelidir. Bir sonraki aşamaya geçmede hiçbir öğrenci devre dışı bırakılmamalıdır. Bundan dolayı bu doğrultuda alınan kararlar, eskiden yapıldığı gibi sınavlara dayandırılmamalıdır. Çünkü sınavlar artık etkinliği kaybetmiştir.

Üçüncü varsayım; öğrencileri yönlendirme ve yerleştirme kararları, okul dönemi içinde ve farklı katılımlar hesaba katılarak, eğitim programının farklı alanlarının düzenli olarak değerlendirilmesine dayandırılmalıdır. Sınav yoluyla diploma alınması konusu artık değerini yitirmiştir. Şimdi temel sorunlar, bir sonraki öğrenim aşamasını başarabilmeleri doğrultusunda, eğitim programının ilgili alanlarının saptanmasına yönelik olan sorunlardır. Başka öğrencilerin değerlendirilmesi, bu unsurların veya alanların dışında kaldığından önemini kaybetmiş olup, öğrenciler kendi hatalarını kendilerinin bularak düzeltmeleri yolunu tercih etmelidirler; baskı yoluyla alınan kararlar bu işi çözümleyemez. Bu bakış açısından bakıldığında sınav gibi harici değerlendirmelere kıyasla, dahili değerlendirmelerin daha uygun olduğunu söyleyebiliriz.

Şimdi de sıra dördüncü varsayıma geldi; nereye yönlendirip yerleştirileceği konusunda, nihai olarak öğrencinin bir sorumluluğu vardır. Okulun sorumluluğu ise değerlendirme raporlarını (karneleri) ilgililere teslim etmek ve tavsiyelerde bulunmaktır. Bu çıkış noktaları benimsendiği takdirde, öğrenciye yönlendirme ve yerleştirme sorumluluğu, bu so-

rumluluğu yüklenmiş olanların kendilerine düşen görev alanlarını genişletmelerine yol açmaktadır. Yönlendirme ve yerleştirme konusunun karara bağlanmasında, orta öğretim alt düzey yönetiminin, öğrencinin gireceği bir üst düzey orta öğretim yönetiminin, öğretmenin ve öğrencinin karşılıklı olarak iletişim kurmaları ve görüşmeleri yaklaşımı tercih edilmelidir. Üç tür iletişim ve görüşme önemlidir. Birincisi, alt düzey orta öğretimle öğrencinin gireceği üst düzey orta öğretim okulu arasında yapılacak olan görüşmedir. Böyle bir görüşmenin hedeflerinden biri, eğitim programının, üst düzey orta öğretime hazırlamada verilen ön eğitimin uygunluğunun garanti altına alınmasını sağlayacak şekilde organize edilmesidir. Meselenin bu boyutu, tüm öğrencilere yönelik genel hazırlık kurslarıyla, farklı grupları oluşturan öğrencilere yönelik daha belirgin kurslar arasında meydana gelecek olan bölünme sorununa bir çözüm bulmayı gerektirmektedir.

Bu görüşmenin başka bir hedefi de alt düzey orta öğretime ilişkin bir değerlendirme yaparak bundan bazı neticelere ulaşmak ve aynı zamanda, üst düzey orta öğretimin yeni öğrencilere nasıl eğitim ve rehberlik yaptığının belirlenerek açıklığa kavuşturulmasıdır.

Bir öğretmen, öğrencilerini çok iyi hazırlayabilir, fakat önemli olan bu hazırlığın bir sonraki aşamaya yönelik olmasıdır. Ayrıca, öğrenciler başarısız olduğunda, düzeltici prosedürlerin de nasıl olacağı planlanmalıdır. Bir de öğrenci ile öğretmenler arasında görüşme olanağının sağlanması gerekir. Okul dönemi sonunda, öğrencinin kazandıkları, o dönemin çeşitli kesitlerinde farklı türde yapılan konsültasyonlara dayanmış olmalıdır. Eğitsel programlara ve

öğrenme hedeflerine ilişkin konsültasyon ve keza, başarıya, ilerlemeye, gelecek planlara ve beklentilere yönelik konsültasyon söz konusu olmaktadır. Bunun dışında, öğretmenlerle öğrenciler arasında öğrenciler üst orta öğretim düzeyine başladıklarında da görüşmeler olacaktır. Böylece, öğrenme gerçekleştirilirken öğrencinin ihtiyaçlarına ve okulun sorumluluğuna uygunluk sağlanmış olacaktır.

Başlangıçta yapılan görüşme, okulun değerlendirme prosedürlerinin kalitesine ilişkindir. Bu görüşmeler öğrencileri, öğretmenleri, alt düzey okulları, geçiş yapılan okulları ve müfettişler gibi farklı kişi ve birimleri kapsamaktadır. Bundan başka, bir dizi değişik nitelikte prosedür de vardır. Okul içinde ve okullar arasında teşvik prosedür de vardır. Okul içinde ve okullar arasında teşvik prosedürleri, uzmanların ziyaretleri ve üst düzey orta okullarla yapılan danışmaya ilişkin usuller bu kapsamdadır. Sınavlar yerine sınıf içinde yapılan başka tür değerlendirmeler, öğrencilerin zarar görmemesi ve olumsuz etkilenmemeleri için, dikkatli bir yönlendirmeyi ve koruyucu prosedürleri gerektirmektedir.

Size açıklamaya çalışmış olduğum bir üst aşama okula geçiş geleceğe dönük olup, devlet bir orta öğretim kurumu ile üst aşama orta öğretim kurumları arasındaki ayrımı da yansıtmaktadır. Üst aşamada yapılan sınavlar hâlâ yararlıdır, sebebi ise şudur: Geleneksel üniversite eğitimi için elimizde başka bir araç bulunmamaktadır. Değnilmesi gereken ikinci bir husus da; sınav sonuçlarının, akademik nitelikteki öğrencilerin diğerlerinden daha üstün olan genel yeteneklerinin belirlenmesinde, minimum eğitim düzeyi bazında makul derecede bir değerlendirmeye imkân vermekte oluşudur.

Bu bağlamda üçüncü bir nokta da, kazanılmış becerilerin ne kadar yarar sağlayacağını saptamak için sınavlar yoluyla değerlendirilmesi gerekli olmaktadır; bu doğrultuda üst düzey mesleki eğitimin, eğitim programının ve alt düzeyden üst aşama orta öğretim okullarına geçiş prosedürlerinin yeniden ele alınmasına ihtiyaç vardır. Bununla birlikte, buradaki amaç, üniversite düzeyinde öğrenim gören veya istihdama yönelik olarak öğrencilerin gelişmiş becerilerine ilişkin olarak, sınavlar yerine başka araçları devreye sokmak değildir.

Tüm söylediklerimizin sonucunu şöyle özetleyebiliriz: Orta öğretim ile üst düzey orta öğretimi birbirinden ayırmanın önemi büyüktür; böylece ihtiyacımız olan vasıtaları belirlememiz mümkün olabilir. Alt ve üst düzey orta öğretimin ayırılmasına ilişkin bu iki konu ve yeni amaçlara varmada yeni vasıtalar oluşturma çabası hâlâ fonksiyonlara sebep olmakta ve tartışmalar bu çerçevede devam edip gitmektedir.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Teşekkür ediyoruz Dr. Koning'e.

İki nedenle, bir defa tam dakikası dakikasına konuşmasını bitirdiler neredeyse saniyesi saniyesine diyeceğim, ikincisi de ülkelerindeki eğitim sistemini açık bir şekilde ortaya koyarken cesurâne bir tarzda da eleştiri gereken yerlere eleştirilerini yerleştirdiler, bunun için kendilerine çok teşekkür ediyoruz.

Efendim, tam zamanında biten bu konuşmadan sonra 15 dakika süreyle tartışma vaktimiz var.

Buyurunuz efendim.

Prof. Dr. Ethem ÖZGÜVEN — Efendim, ben konuşmanın yarısında geldim, bilmiyorum Sayın Hocamız belki ayrıntı, Sayın Koning belki de konuşmasının bir yerinde söz etmiştir, ancak ben ortasında geldim, ancak sorum bir tekrar şeklinde olacaksa vazgeçebilirim. Sormak istediğim şey şu, okulların programını anlatırken, yahutta fonksiyonunu anlatırken geldim, okullarda psikolojik danışma ve rehberlik hizmeti var mıdır? Ne şekilde işlemektedir? Bunun eğitime katkısı olarak ne gibi katkılar düşünmektedirler? Bu konuda bir kısa açıklama yaparlarsa lütfederler efendim.

BAŞKAN — Teşekkürler efendim.

Prof. Dr. Ethem ÖZGÜVEN — Sayın Profesör Koning'e bir sorum daha olacak. Alt düzey olsun, üst düzey olsun okullarında, orta öğretim okullarında rehberlik ve danışma hizmetleri verilmekte midir? Veriliyorsa, rehberlik ve danışmanın fonksiyonu nedir ve nasıl organize edilmektedir? Danışma organizasyonu Bakanlık düzeyinde mi, yoksa okul düzeyinde mi ya da tüm ülke çapında mı yapılmaktadır? Bu sistem nasıl çalışmaktadır? Teşekkür ederim.

Dr. Pieter De KONING — Sorunuzu iyi anlıyorsam eğer; aslında iki soru yönelttiniz bana. Birincisi, orta öğretimde danışma ve rehberlik sistemi var mıdır? Ve ikinci sorunuz...

Prof. Dr. Ethem ÖZGÜVEN — Organizasyonu nasıl yapılmaktadır; bakanlık düzeyinde mi?

Dr. Pieter de KONING — Bakanlık düzeyinde mi diye soruyorsunuz?

Prof. Dr. Ethem ÖZGÜVEN — Okul düzeyinde mi, yoksa başka şekilde mi organize ediliyor?

Dr. Pieter De KONING — Danışma ve rehberlik diyorsunuz, öyle mi? Buna net bir cevap bulmak zor; danışma yoğun bir etkinlik olarak sürmektedir, ama bunu başka sistemlerle kıyaslamak zorundasınız; evet, danışma hizmeti büyük oranda verilmektedir. Kanaatimce orta öğretimde, özellikle alt düzey orta öğretimde yoğun bir danışma ve konsültasyon ve rehberlik çalışması mevcut bulunmaktadır.

Çoğu kez okullarda organize edilmektedir; bu işi, ekseriya ihtisas sahibi öğretmenler kendilerine ayrılan saatlerde yerine getirerek konsültasyon ve rehberlik çalışmalarını sürdürmektedirler. Bazen, kimi büyük okullarda olduğu gibi, bazı öğretmenler sadece bu alanlarda çalışmaktadırlar. Sanırım son 10 yıl içinde rehberlik, çalışması giderek yaygınlaşmaktadır, çünkü problemlerin sayısı da giderek artmaktadır; problemlerin çoğu doğrudan okula ilişkin olmayan problemlerdir. Başka bir deyişle rehberlik hizmeti sadece öğrenime yönelik olmayıp ajevi sorunları kapsamaktadır. Sorunların oranında artış vardır, zira çok sayıda ailenin ayrıldığını görüyoruz. Bu nedenle, kreşlerden ziyade, ilkokullara ve alt düzey orta okullara, bu doğrultuda baskılar gelmekte ve birçok problemin okul yönetimi tarafınızdan halledilmesi istenmektedir.

Nasıl organize edildiği meselesine gelince; okul dışında bir merci bu konuda devreye girmemektedir; okul kendi bünyesi içinde bu hizmetleri vermektedir. Başka bir deyişle, danışma ve rehberlik hizmetleri merkezi sistemle yönetilmemekte ve Eğitim Bakanlığımız gibi resmî kuruluşlar kapsam dışı kalmakta; bu tür sorunların halli için özel bir kuruluş hizmet vermemektedir; okul kendi işini kendisi görmektedir; sonuç ola-

rak ademi merkeziyetçi bir uygulamanın geçerli olduğunu söyleyebiliriz.

OTURUM BAŞKANI — Başka soru var mı efendim? Buyurunuz.

Prof. Dr. Yaşar ERSOY (ODTÜ Fen Bilimleri Eğitimi Bölümü) — 1980'li yılların sonlarına doğru Hollanda eğitim sisteminde bazı yenilikler oldu. Bunlardan bir tanesi de temel eğitim adı altında anaokullarıyla ilkokuların bütünleştirilmesi. Bu uygulama bildiğimiz kadarıyla beş altı yıldır sürüyor. Burada karşılaşılan temel sorunlar nelerdir? Bu konularda konuşmacımız aydınlatabilir mi bizi. İkincisi de yabancı dil eğitimi daha erken yaşlara alındı. Bunlardan bir tanesi ilkokul düzeyi olarak konuşursan dördüncü, beşinci sınıflar yahutta beş, altıncı sınıflar. Bu nasıl bugünlerde geliyor? Bir de bilgisayar destekli eğitime de Hollanda oldukça erken giren ülkelerden bir tanesi. Son yıllarda yapılmakta olan birkaç proje var. Bu konulardaki gelişmeler hakkında acaba bilgileri var mıdır? Bu konularda bizi aydınlatırsa kendilerine teşekkür ederiz.

Dr. Pieter De KONING — Gene, sorunuzu tam anlayamadım sanıyorum. Bilgisayar eğitimi konusundaki yeni trendi soruyorsunuz bana.

OTURUM BAŞKANI — Hayır, üç soru yöneltiyorlar size. Birincisi, ana okulu ile ilkokulun birleştirilmesi konusuna ilişkin; bu iki düzeydeki okul birleştirildi mi? İkinci soru, Yabancı dil öğrenimine alt sınıflarda başlanmakta mıdır? Ve üçüncü soru, okullarınızda bilgisayar uygulaması hakkında bilgi verebilir misiniz?

Dr. Pieter De KONING — Teşekkür ederim.

Anaokulu ile ilkokul arasındaki ilişki bir entegrasyona dönüşmüş ve bu iki okul artık birleşmiştir. Artık anaokulu diye bir okul türü bulunmamaktadır. Çocuklar beş yaşında ilkokula başlamakta ve iki sene devam edip sonra devam etmektedirler.

Bu dört, beş, altı yaşındaki çocukları idare etme konusunda yöneticiler kendilerine göre bir felsefe geliştirmiştir. Sonuç şu ki, artık anaokulu-ilkokul ayrımı ortadan kalkmıştır. Okullarda, eski anaokulu öğretmenleriyle ilkokul öğretmenleri arasında çok tartışmalar yapılmaktadır ve bu tartışmalar kızışarak münakaşaya ve mücadeleye dönüşmektedir. İlkokul öğretmenleri, çocukların biran evvel okur yazar hale gelmelerini isterken, anaokulu öğretmenleri bu kadar acele edilmemesini savunmaktadırlar. Daima tartışmalar olmaktadır bu iki öğretmen grubu arasında. Fakat Yasa'ya göre fark yoktur. Bir okula girdiğinizde artık ayrı ayrı anaokulu ve ilkokul şeklinde iki bölüm göremezsiniz; ilk sorunuz buydu.

İkinci sorunuz ise, yabancı dil öğrenimine hangi yaşta başladığına dairdi. Sanıyorum yabancı dil öğrenimine ilkokulun son iki veya üç yılı içinde başlıyorlar. Kesin olarak hangi sınıfta bilmiyorum. 11 yaşında galiba. Benim kızım 10 yaşında, henüz İngilizce konuşmuyor. Bu nedenle 11 yaşında olması lazım; yahut da iyi bir okul değil kızımın okulu; bu da bir olasılık.

SORU — Son iki yıl içinde mi dediniz?

Dr. Pieter De KONING — Evet, son iki yıl içinde ve sadece İngilizce. Alt düzey orta öğretimde ise yeni Temel Eğitim Yasası'na göre, İngilizce'nin yanısıra ikinci bir yabancı dilin alınması da zorunlu. Fransızca, Almanca veya başka bir dil

seçilebiliyor. Yani, ikinci aşamada, her öğrencinin iki yabancı dil öğrenmesi gerekiyor.

Üçüncü sorunuz, bilgisayarlarla ilişkindi. Evet, çoğu devlet tarafından finanse edilen birçok proje var; aynı zamanda da, bu işin nasıl halledilmesi gerektiğine yönelik olarak birçok tartışma yapılıyor. Çünkü bilgisayar çeşitliliği var, ama öte yandan da yazılım olmadığı için daima şikâyet edilmekte, bu konuda okullarda yeterli bir organizasyon yok. Bu nedenle bilgisayarlar etkin ve verimli bir şekilde kullanılamıyor. İşte koşullar altında bilgisayarla donatılmış bir eğitim daha mı iyi olur, yoksa başka araçlar kullanılırsa daha mı yerinde olur tartışmaları sürmektedir.

Sonuç olarak diyebilirim ki, okullara bilgisayar getirilmiştir, ama öğretmenlerin bu konuda eğitilmeleri gerek ve aynı zamanda da okulların bu amaçla organize edilmelerine ihtiyaç var. Kadın ve erkeklerden oluşan ve tümüyle sistemi idare edebilecek bir insan gücü gerekiyor. Bu nedenle, takdir yerine şikâyetlerin arttığına şahit oluyoruz.

OTURUM BAŞKANI — Teşekkür ederim doktor Koning. Sadece iki dakikamız var, belki çok kısa bir soru ve çok kısa olabilecek bir cevap mümkün. Buyurunuz efendim.

Prof. Dr. Hıfzı DOĞAN (Eğitim Bilimleri Fakültesi Öğretim Üyesi) — Genel eğitim kapsamı içinde teknoloji eğitimi konusundaki gelişmeler için bir açıklama yapabilir mi? Bir de karşıdaki şemada teknik eğitim görülmüyor, acaba kendisi meslek eğitiminin içinde mi düşündü onu, yoksa ayrı bir şey var mıdır? Bir de mesleki eğitimde sanayi arasındaki ilişkiler konusunda bir açıklama yapabilir mi?

Teşekkür ederim.

Dr. Pieter De KONING — Sayın Başkan; bana yardımcı olmanız gerekiyor. Sorunuz, mesleki eğitimin sanayie, teknik yönleri itibariyle nasıl yönlendirildiğine ilişkin, değil mi? Bu şemada, mesleki eğitim konusunun analizi görülüyor, bunu ben geliştirdim. Daima söylediğim gibi üst düzey orta öğretimde ve orta öğretimde Hollanda'da, öğrencilerin çoğu mesleki nitelikteki ders gruplarından birini almaktadırlar.

16 yaşından sonra başlayan üst düzey orta öğretim sistemi içinde yer alan meslek okulları, çok önemli bir seçimdir. İki üç dal söz konusudur, hatta daha fazlası fakat temel olarak üç branş vardır; ve her bir branşın kendine özgü ve teknik içerikli bir eğitim programı bulunmaktadır. Branşla bunu kastediyoruz; süresi dört yıldır ve tam gün öğrenim yapılır. Öğrenci teknik branşı seçebileceği gibi ekonomiyi veya başka bir konuyu da seçebilir. Tam gün mesleki eğitimle birlikte kısa süreli mesleki eğitim seçeneği de mümkündür ve bir veya iki sene sürer. Buna girebilmek için diploma sahibi olmak zorunlu değildir. İsteyen herkes bu bölüme girebilir. Bir de üçüncü bir çeşidi var ki, ona da çıraklık eğitimi diyoruz; hem çalışıp hem okuyabiliyorsunuz; yani iş'te uygulama ve okulda teorik dersler görüyorsunuz. Fakat seçenek uzun zaman alıyor, normalde üç sene olan mesleki eğitim, bu seçenekte altı seneyi bulmaktadır. İşte, sorunuza ilişkin verebileceğim bilgiler bundan ibaret.

BAŞKAN — Teşekkür ederiz. Efendim, müsaadenizle bu oturumu kapatıyorum, hemen arkasından yer değiştirmiş olan oturuma geçiyorum.

Dr. Koning'e çok teşekkür ediyorum.

DÖRDÜNCÜ OTURUM

- BAŞKAN : Doç. Dr. Nizamettin KOÇ
- KONUŞMACI : Dr. Metin ALKAN

BAŞKAN — Dördüncü oturumu saygılar sunarak açıyorum.

Bu oturumda ortaöğretimin kültürlerarası sorunları adlı bildiri sunulacak. Bildirinin sunucusu Sayın Dr. Metin Alkan.

Ben, kendisini size tanıtmak istiyorum. Dr. Alkan, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Lisans mezunu, doktorasını Amerika Birleşik Devletleri Florida Üniversitesi'nde yaptı. 1979-1982 yılları arasında Eğitim Bilimleri Fakültesi'nde çalıştı. 1982'den bu yana Hollanda'da Amsterdam Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde çalışmakta, şu anda da belirttiğimiz fakültenin doçenti olarak çalışmakta. Uzmanlık ve araştırma alanları şunlar: Eğitimde etnik ilişkiler, anti ırkçı eğitim ve anadil ve ikinci dil olarak Hollandacanın öğretimi.

Buyurun Sayın Alkan.

Dr. Metin ALKAN — Giderek karmaşıklaşan toplumsal ilişkiler, gereksinmeler ve istemler çerçevesinde orta öğretim sistemlerinde yeni politikaların geliştirilmesi ve uygulamaya konulması, Avrupa ülkelerinde yöneticileri ve politikacıları çözümü kolay olmayan çok boyutlu sorunlarla karşı karşıya getirmektedir. Özellikle 1960'lı yıllardan bu yana eğitim sistemlerinin yapısını ve işlemlerini ilgilendiren temel tartışma konuları arasındaki demokratikleşme, fırsat eşitliği, eğitim programlarının yeniden yapılandırılması, okul türlerinde değişme gereksinimleri ve örgütsel düzenlemeler, günümüzde halen, nihai çözümü mümkün olmayan ve bu nedenle düzeltici yenilikler ve müdahalelerle üzerinde sürekli olarak durulması gereken sorun alanları olarak algılanmaktadır.

Ancak bu tartışmalar ve hatta farklı uzmanlık alanlarının bu tartışmalara yapmakta olduğu katkı, genel olarak, bu toplumların çok hızlı bir şekilde değişmekte olan nüfus ve etnik yapısı ile bunun okullara olan yansımaları, değişme ve yenilik gerektiren bir olgu olarak henüz yeterli düzeyde ele almamaktadır. Eğitimde etnik ilişkilere gösterilen ilgi, özellikle büyük şehirlerde yoğunlaşan azınlık gruplarını, eğitim sistemi yönünden bir sorun ve/veya sorun yaratan gruplar olarak tanımlayan bir çerçeveden hareket etmektedir. Buna bağlı olarak, sistem yetkilileri ve okullar, beyaz toplum ilişkilerine ve çıkarlarına uygun bir şekilde algılanan bir azınlıklar sorununun kontrolünü amaçlayan önlemlerle yetinmektedir.

Eldeki çalışmada ağırlıklı olarak Hollanda örneğinden hareketle sunacağımız analizde, etnik grup ilişkileri orta öğretimde değişme ve yeniliklerin temellerinden biri olarak ele alınacaktır. Bu ilişkilerin, özellikle eğitim programlarının planlanmasına, uygulanmasına ve değerlendirmesine gerekli verileri sağlayan toplum, öğrenci ve bilgi boyutlarının (bkz. Saylor, Alexander ve Lewis, 1981) her birini yakından ilgilendirdiği açıktır. Bu boyutlar düzeyinde etnik ilişkilere verilen egemen tanımların ve bu tanımlardan hareketle geliştirilen çeşitli programların istendik sonuçları yaratmadaki yetersizliği, bunlara kaynaklık eden "çok kültürlü toplum" veya "çoğulculuk" ideolojisinin iç tutarsızlıklarına bağlı olarak açıklanacaktır. Bu çerçevede, azınlıkların eğitimindeki başarısızlığı açıklayan görüşlerin sosyo-egitimsel bir eleştirisi sunulacaktır.

Eğitimde Değişme ve Grup İlişkileri

Çeşitli eğitim reformlarının ve yeniliklerin başarı düzeyini etkileyen faktörleri analiz etmek üzere yapılan araştırmalar,

reform ve yeniliklerin sadece eğitimsel değil, aynı zamanda toplumdaki kuvvet ilişkilerini ilgilendiren politik tanım ve tercihlerin de etkisinde olduğunu öne çıkarmaktadır. Diğer bir deyişle, örneğin Dalin'in (1978) önerdiği gibi yeniliklerin başarısızlığını, okul örgütünün, değişme sürecinin ve değişme yönetiminin yeterli düzeyde anlaşılmasına bağlamak (s. 7) sınırlı bir yaklaşımdır. Bunlara ek olarak, eğitimde değişme ve yeniliklerin, genel olarak, ne tür değer yargılarından, problem tanımlarından ve varsayımlardan hareket ettiği, sosyo-eğitimsel perspektifinin ne olduğu, bunlardan hangi grupların diğer gruplara göre daha fazla yarar sağladığı, belli değişmelere ve yeniliklere öncelik verilirken ihmal edilen değişme alanlarının grup ilişkileri yönünden doğurguları vb. soruların önemi vurgulanmalıdır.

Örneğin Fullan (1991) çeşitli alanlardaki eğitim yeniliklerinin bazı durumlarda, amaçladıkları grupların dahi eğitim çıkarlarına zarar verdiğini ve bazı yeniliklerde en güçlü sanılan çıkış noktasının sonradan en zayıf yön olarak belirdiğini yazıyor. Bu yazara göre, kimi yenilikler günün politik yönelimlerine göre pek açık olmayan amaçlar doğrultusunda ayrılmış parasal olanaklardan yararlanmak çıkarıcılığı çerçevesinde ortaya çıkarken, problem çözme yaklaşımından hareket eden kimi yenilikler de dayandıkları temel tercihler nedeniyle, grup ilişkileri yönünden sorunsal bir taraflılığı kendi içinde taşıyabilmektedir. Fullan bu sorunun çözümünü, tercihlerdeki taraflılığın, planlama sürecine bilinçli olarak içerilmesinde görmektedir.

Fullan'ın bu tesbiti ve çözüm önerisi, eğitimde bazı gruplara ilişkin egemen sorun tanımlarının ideolojik boyutları

gözönünde bulundurulduğunda, özellikle önem kazanmaktadır. Örneğin, gerek politik ve gerekse eğitimsel olarak olumluluğu ve geçerliliği geniş destek gören bazı yenilik ve değişmelerde, özellikle alt sınıf ve azınlık çocuklarının, amaçları gerçekleştirilmede problem yaratan gruplar olarak tanımlanıp, farklı eğitim uygulamalarına tabi tutulduğu, özel eğitim ve benzeri süreçlere yöneltildiği, telâfi edilmesi gereken eksiklikleri olduğu ve hatta yenilik ve değişmeyi olumsuz yönde etkilemelerinin tamamen önüne geçmek amacıyla zaman zaman tecrit edildiği görülmektedir (Sarason, 1990; Sarason ve Doris, 1979). İngiltere'deki ilköğretim düzeyindeki gelişmeleri taradığı araştırmasında Whiteside (1978), bazı çocukların (alt sınıf kökenli) eğitim yeniliklerinden sınırlı bir şekilde yararlanması durumunda, sistem yetkililerinin ve öğretmenlerin, bunun suçunu, yeni eğitim uygulamalarının uygun olup olmamasından çok, çocukların ev ortamında veya anne-babalarının özgeçmişlerinde aradıklarını belirtmektedir. Eğitimde fırsat eşitliğini sağlamak üzere uygulanmış telâfi programlarında da genel olarak benzer sorun tanımlarının egemen olduğu, bu programlara katılan çocukların egemen normlardan hareketle çatışma ve uyumsuzluk gösteren problem gruplar olarak tanımlandığı gözlenmektedir (Alkan, 1990).

Alt sınıf ve azınlık çocuklarının eğitim çıkarlarının ve yaşam şanslarının, eğitim reformlarında ve yeniliklerde eşit biçimde üzerinde durulan noktalar olmaması ve daha ötesi, bu grupların aynı reform ve yeniliklerden daha iyi yararlanabilmeleri için özel eğitim yaklaşımlarına gereksinimi olan alt gruplar olarak tanımlanması ve normal eğitim süreçleri dışına itilmesi, eğitimde etnik ilişkileri ilgilendiren değişme ve yeniliklerin,

ideolojik ve eğitimsel güdülerin bir karışımı sonucu ortaya çıkan girişimler olarak incelenmesini ve sorunsallaştırılmasını gerektirmektedir.

Hollanda azınlıkları

Hollanda orta öğretim sisteminde durumlarını ele alacağımız etnik azınlıklar iki geniş kategoriye ilgilendirmektedir: (eski) Hollanda kolonilerinden göç edenler (ve çocukları) ile 1960'tan itibaren işçi olarak Akdeniz ülkelerinden getirilen ve sonradan aile birleşimi ile genişleyen gruplar (ve çocukları). Her iki kategorinin de gerek işpazarında ve gerekse eğitimde, diğer hiç bir Avrupa ülkesiyle karşılaştırılamayacak yapısal bir gerilik içine itilmiş marjinal gruplar olduğu belirtilmelidir (WRR, 1989: 18). Örneğin, nüfusun yaklaşık % 6'sını oluşturan bu grupların, çalışabilir genel nüfus içinde % 11 olan kayıtlı işsizlerin % 15'ini oluşturduğu ve 25 yaş altındaki genel nüfusun % 13'ü işsizken, bunun azınlık grupları arasında % 50 civarında dolaştığı görülmektedir (Muus, 1990). İşpazarında olan bu düşük katılım yanında, ileride ele alacağımız eğitimdeki başarısızlıklar da gözönünde bulundurulduğunda, özellikle genç göçmen kesimin konumuna ilişkin genel kanı, bunların çok büyük bir bölümünün geleceğin işsiz alt-proleterleri olacağı, suçluluğa ve uyuşturucu madde kullanımına daha geniş bir şekilde yönelecekler ve sosyal refah olanakları üzerinde baskı yaratacak bağımlı gruplar olarak belirecekleridir (WWR, 1989).

Bu tür olumsuz gelecek tahminlerinden hareketle, azınlıkları Hollanda toplumu için bir tehlike olarak sunmak, açık ya da kapalı bir şekilde, gerek hükümet politikalarına ve gerekse konuyu ilgilendiren yayınlara egemen olan genel

ideolojinin bir parçasını oluşturmaktadır. Bu ideoloji ve popüler inanç, kolonilerden göç eden grupların Hollanda'ya çalışmak için değil, 'refah toplumunun olanaklarını sağlama-ya' geldiği ve 'misafir işçi' olarak adlandırılan grupların da kısa bir sürede bol para biriktirip dönmek üzere gelmelerine rağmen, bundan vazgeçip 'yerleşmeye ve üremeye' karar verdikleri yönünde öğeleri içermektedir (Dubbelman, 1988). Sosyal ve ekonomik konumlarını güçlendirme konusunda ciddi bir güdüye sahip olmadıkları noktası yanında, aynı egemen ideoloji büyük bir çoğunluğu Türklerden ve Faslılardan oluşan ikinci kategorideki göçmenlerin islâm dinine mensup olmalarını ve farklı kültürel gelenekleri sergilemelerini, Hollanda toplumunun liberal-Hristiyan normları ile uyuşması son derece zor özellikler olarak algılamaktadır (Bolkestein, 1991).

Göçmen grupların toplam nüfus içindeki oranları % 6 olmasına rağmen, bunların yaklaşık % 45'inin dört büyük şehirde (Amsterdam, Rotterdam, Utrecht ve Lahey) yoğunlaşmış olması, azınlık-çoğunluk ilişkilerine farklı bir boyut kazandırmaktadır. Örneğin Amsterdam belediyesi içinde yaşayan nüfusun % 23'ünü ağırlıklı olarak Sürinamlılar, Türkler ve Faslılar oluşturmaktadır. Daha ötesi, ülke düzeyinde ilköğretime devam eden öğrenci nüfusu içinde göçmen çocuklar yaklaşık % 10'luk bir paya sahipken, yine Amsterdam belediyesinde sadece ilköğretimde değil, aynı zamanda orta öğretimdeki toplam öğrenci sayının yarıdan fazlasını göçmen aile çocukları oluşturmaktadır. Amsterdam dışındaki büyük şehirlerde de gelişmelerin bu yönde olduğu gözlenmektedir.

Hollanda'da azınlıkların değişik sektörlere katılımı, bu grupların yaşam şansları yönünden son derece endişe verici olup, yukarıda sözünü ettiğimiz egemen ideoloji ve popüler inancın aksine, ırkçı bir çerçevede yapısal eşitsizlik, geri bırakılma ve kişisel dışlama süreçlerinin etkisindedir (Essed, 1991; Van Dijk, 1987). Okullardaki nüfus ve etnik yapı değişiklikleri yanında bu süreçleri de tanıyarak, eğitim sisteminin gerekli değişme ve yenilikleri planlaması ve uygulaması, etnik grupların özellikle üzerinde durduğu bir taleptir (Alkan, 1989). Ancak eğitim sisteminin bu gruplara adil ve eşit olanaklar yaratmadaki yetersizliği, bu taleplerin içeriği ile egemen sorun tanımları arasındaki büyük farklılık nedeniyle daha da karmaşıklaşmaktadır. Bu nedenle eğitimde azınlık-çoğunluk ilişkilerinin analizinde, sorunların tanımlanmasında belirleyici rol oynayan beyaz toplum ilişkilerinin, çıkarlarının ve algılarının önemle üzerinde durulması gerekmektedir. Aşağıda, bu noktadan hareketle ilk olarak, azınlıkları ilgilendiren genel politikalar gözden geçirilecektir.

Hollanda azınlık politikası

1980 yılına kadar, Hollanda'da azınlıkların varlığı hükümet politikalarının bir ilgi alanı olmamıştır. Hollanda'ya göçün geçicilik özelliği taşıdığı inancına bağlı olan bu ilgisizlik, etnik grup oluşumu süreçlerinin varlığına işaret eden sosyolojik ve politik analizler yanında (örneğin van Amersfoort, 1974 ve WRR, 1979), etnik çatışmaların ve ırkçılığa karşı şiddeti de içeren eylemlerin belirmeye başlamasıyla (bkz. Mullard, Nimak ve Willemsen, 1990), çok kısa bir sürede politik gündemin üst sıralarına yükselmiştir. 1983'te son şeklini alarak uygulamaya konulan "azınlıklar politikası" (M.B.Z.),

aşağıda belirtilen üç temel amaca yönelik olarak kapsamlı bir programı önermiştir:

1. Göçmenlerin sosyal konumunun iyileştirilmesi,
2. Önyargıların ve ayrımcılığın önlenmesi ve

3. Göçmen grupların kültürlerine, dinlerine ve dillerine saygı göstererek, onların grup ve bireyler olarak özgürleşmelerinin sağlanması.

İlk iki amacın gerçekleşmesine temel olacak şekilde belirlenen üçüncü amaç Hollanda toplumundaki etnik ilişkileri, günümüzde de halen egemen olan 'çoğulcu' bir toplum görüşü çerçevesine yerleştirmiştir. Diğer bir deyişle, ilk iki amaca yönelik olarak geliştirilen programların meşruiyeti, kültür farklılıklarına ve azınlıkların kendi kültürlerini koruma ve sürdürme hakkına bağlanmıştır. Entzinger'in belirttiği gibi (1990), politikanın vurguladığı asıl amaç kültür farklılıklarına tanımak ve onurlandırmak ve farklı gruplara refah ve kültür hizmetleri alanlarında mümkün olduğunca özel olanaklar sağlamak olmuştur. Buna göre, her bir gruba önce kendi kimliğini geliştirerek güçlenme olanağı sağlanacaktır. Genel kurumlar aracılığı ile toplumsal katılım, ancak böyle bir gelişimin belli bir düzeye gelmesi sonucu mümkün olabilecektir. Bu arada genel kurumlar da, Hollanda kültüründen olmayan grupların toplumdaki varlığından hareketle, özel olarak bu gruplara yönelik, kategorik hizmetler sağlayacaktır. Bu düşünce çizgisi, çok kültürlü toplumda karşılıklı uyum sürecinin temel ilkesini oluşturmuştur (s. 258). Ancak 1983 azınlıklar politikası kategorik düzenlemelerin, azınlıkları giderek izole bir konuma itme olasılığına da dikkati çek-

miştir. Buna bağlı olarak, eğitim, iş pazarı ve konut gibi temel sektörlerinde bu grupların katılımının izlenmesi ve dengeli hizmet kullanımı ilkelerini de getirmiştir.

Bu açıklamalar, azınlıklar politikasının, Hollanda'daki etnik ilişkileri, kùltür farklılıkları ve kùltür çatışmaları perspektifinden hareketle sorunsallaştırdığını göstermektedir. Diğer bir deyişle, etnik grupların kùltür farklılıkları ve bu farklılıkların yarattığı sorunların yönetimi, politikanın çıkış noktasını oluşturmaktadır. Kùltürel farklılığın derecesi, etnik grupların kurumsal bir temele sahip olmalarını ve etnik grup üyelerinin genel kurum ve örgütlere katılım düzeyini belirleyen temel faktör olarak gör÷lmektedir. Bu tanım çerçevesinde, azınlık kùltürleri, etnik gruplarla egemen çoğunluk arasındaki etkileşimin analizinde, merkezi bir role sahip olmaktadır. Bu etkileşimde, egemen kùltürün ve onun sembolik stratejilerinin ve kurumlarının önemi gözardı edilmektedir. Toplumdaki kuvvet yapılarında etnik azınlıkların ve egemen çoğunluğun statüsünü, konumunu ve koşullarını ilgilendiren eşişsizlikler ya analize dahil edilmemekte ya da kùltür farklılıklarından kaynaklanan dezavantajlar öne sür÷lerek açıklanmakta veya haklı gösterilmeye çalışılmaktadır (Alkan, 1989, s. 24).

Hollanda'da etnik azınlıkları ilgilendiren politikaların, yapısal eşişsizlikleri ve gruplar arası çıkar çatışmalarını dikkate almaksızın, sadece kùltür farklılıklarına bağlı olarak tanımlanması, "çoğulcu" ideolojinin temel çelişkisine işaret etmektedir. Reinsch'ın da belirttiği gibi (1990),

1. Çoğulcu ideolojide kişisel özgürlüklerin ve grup çıkarlarının sayęı görmesi ve korunması, teorik olarak, kuvvetin

hiç bir grubun tekelinde olmadığı ve hiçbir grubun kuwet paylaşımından dışlanmadığı bir durumda mümkündür (Ayrıca bkz. van Amersfoort, 1974).

2. 1980'lerde 'azınlık' teriminin Hollanda'da hükümet politikalarında kullanılmaya başlaması ile birlikte, toplumda dezavantajlı grupların varlığı tanınmıştır. Bu tanıma aynı zamanda, politik karar-alma süreçlerini tekelinde tutan ve toplumun temel kurumlarını kontrol eden bir 'çoğunluk' grubunun da varlığı anlamına gelmektedir.

3. Bu ideolojide çoğunluğa mensup bireylerin azınlık haklarını çiğneyebildiği teslim edilebilmektedir. Ancak 'çoğulcu toplumun özgürlüklerine uyum gösteremediği' gerekçesiyle sorunsallaştırılan asıl grup azınlıklar olmaktadır.

Aşağıda, bu gözlemler ışığında, eğitim sektöründeki azınlıklar politikasının özellikleri ele alınacaktır. Azınlıklara mensup çocukların orta öğretim sistemine katılımları ile bu katılımın yönetimi ya da iyileştirilmesi amacıyla ne tür yeniliklerin ve programların uygulandığı gözden geçirilecektir.

Eğitimde azınlıklar politikası

Hollanda eğitim sisteminde etnik azınlıklara mensup çocukları ilgilendiren geniş kapsamlı politikalar 1980 yılından itibaren geliştirilmeye başlamıştır. Ancak, göçmen işçi ailelerinin çocukları için 1980 öncesinde özel bir programın uygulandığı da belirtilmelidir. Bu program, göçmen ailelerin bir süre sonra kendi ülkelerine geri döneceği beklentisinden hareketle çocukları geri dönüşe hazırlamak amacıyla sağlanan anadil dersleri ile Hollanda eğitim programlarını daha iyi anlayabilmeleri için fazladan Hollandaca dil derslerini içermiş-

tir. Bu dönemde, azınlık çocuklarının Hollanda eğitim sistemi içindeki şansları ve daha ileri eğitim olanaklarına sahip olmaları, okulların ilgi alanına girmemiştir. Örneğin, Hollandaca dil dersleri tesadüfi yöntemlerle ve bu alanda yeterli herhangi bir uzmanlık eğitiminden geçirilmemiş işsiz öğretmenler tarafından sağlanmıştır. Öğrenciler, sınıf içinde öğretmenle basit düzeyde anlaşabilecek bir noktaya geldiğinde, dil eğitiminin de gereği ortadan kalkmıştır.

Hollanda Eğitim ve Bilim Bakanlığı tarafından 1981 yılında yayınlanan "Eğitimde Kültürel Azınlıklar Politika Planı" başlıklı politika şu iki amaca yer vermiştir:

1. Eğitim azınlık gruplarının üyelerini, kendi kültürel özgeçmişlerinden hareket etmek olanağından yararlanarak, Hollanda toplumunda sosyal-ekonomik, toplumsal ve demokratik katılıma hazırlamalıdır.

2. Eğitim, kültürlerarası eğitim aracılığı ile, azınlıkların ve Hollanda toplumunun kültürlenmesini sağlamalıdır. (M.O.W., 1981, p. 6).

Bu iki amaçta da açıkça görüldüğü gibi, eğitim politikası bir önceki bölümde tartışılan genel azınlıklar politikasının çizgisini aynen taşımaktadır. Sorun etnik kültür farklılığı temelinde tanımlanmakla kalmamakta, sorunun çözümü bu kültür farklılıklarının kurumsallaştırılmasında görülmektedir. Hatta örneğin aynı politikada, çoğunluk kültürünün azınlıkları "assimile etmek için önemli bir baskı" oluşturabileceği tehlikesine dikkat çekilerek, teorik olarak, kültürlerin eşitliği ve/veya eşdeğerliliği savunulmaktadır.

Yine aynı bakanlık tarafından 1983 yılında yayınlanan ana dil ve kültür eğitimi politikasına bakıldığında, etnik azınlık

çocuklarının eğitim gereksinimlerinin taban olan sorun tanımları daha açık bir şekilde anlaşılmaktadır:

1. Olumlu bir öz-benlik ve bilinç kazandırmak,
2. Okul ile aile çevreleri arasındaki açıklığı azaltmak ve
3. Kültürlerarası eğitime katkıda bulunmak. (M.O.W, 1983, s. 6-9).

1985 yılında uygulamaya konulan "Eğitimde Öncelikler Politikası" çoğulcu veya çok kültürlü toplum yaklaşımını vurgulamakla birlikte, normal eğitim süreçlerinde, yani yukarıdaki politikaların konu dışında tuttuğu Hollanda eğitim programlarında, azınlık çocuklarını kültürel terimlerle tanımlamayı bir tarafa bırakarak, alt sosyo-ekonomik sınıflardan gelen azınlık ve çoğunluk çocuklarının okul sistemindeki dezavantajlarının benzer olduğu varsayımından hareket etmiştir. Sözü geçen politika, bu şekilde etnik farklılıklar düzeyinde yer alan bireysel ve kurumsal ayrımcılığı analiz dışında bırakmıştır

Tüm bu politikaların uygulamadaki görünümü nedir? Etnik azınlıklardan olan çocuklara sağlanan eğitim olanakları şu parçalardan oluşmaktadır:

1. Normal Hollanda okul programı

Bu program, azınlık çocuklarının varlığından etkilenmemiş, mono-kültürel özelliğini koruyarak kendi içinde değişme ve yenileşme süreçlerinden geçmekte olan programdır.

2. Anadil eğitimi

İçinde Türk çocuklarının da olduğu bazı etnik gruplara, ilköğretim düzeyinde haftada en fazla 2,5 saat ve orta

öğretimde de destek eğitimi ve seçimlik sınav dersi olarak sağlanan bu dersler, mono-etnik bir özelliğe sahip olup, belli bir programa dayanmadan ve azınlıkların geldiği ülkelerden ithal edilen öğretmenler tarafından verilmektedir.

3. İkinci dil olarak Hollandaca eğitimi

Bu konuda kabul edilebilir bir uygulamanın varlığı tartışma konusudur. Yapılan araştırmalar, Hollandaca dil yetersizliğini, orta öğretimde azınlık öğrencilerinin başarı durumlarını etkileyen çok önemli bir faktör olarak ortaya koymasına rağmen, bu alanda şüphe çekici bir uzmanlık eksikliği vardır. Uygun öğretim materyallerinin geliştirilmesi azınlık taleplerinin çok gerisindedir.

4. Kültürlerarası eğitim

Azınlıkların yoğun olduğu bölgelerde, genel programlardan kopuk olarak projeler halinde sunulan bu eğitim, azınlık kültürlerini (yemek, giyim, müzik, dans vb.) konu alan bir folklor eğitimi olarak uygulanmaktadır.

Eğitimde azınlıklar politikası ve bu politikadan kaynaklanan programların azınlık-çoğunluk ilişkilerine olan yaklaşımı ve kavramsal tutarlılığı sorunun bir yönünü oluşturmaktadır. Hollanda orta öğretim sisteminde azınlıkların katılımını ilgilendiren somut veriler, bu grupların eğitimde ne tür bir dışlanma ile karşı karşıya olduğunu açıkça göstermektedir. Aşağıdaki bölümde bu konu ele alınacaktır.

Orta öğretimde azınlıkların katılımı

Hollanda'da eğitim, orta öğretimin ilk devresini de içerecek şekilde 16 yaşına kadar zorunludur. Yani formal

anlamda bu yaşa kadar katılım yönünden gruplar arası herhangi bir sayısal farklılık beklenmemesi gerekir. Ancak, elde ki sınırlı araştırmalar, 12-16 yaşları arasında Türk ve Faslı çocukların % 25 ile 35 arasında eğitim dışına düştüğüne işaret etmektedir (Penninx, 1988). Orta öğretim sürecinde, kalan öğrenciler arasında, okulu terk oranı % 60'ı bulmaktadır. Yüksek meslek okullarına ve üniversitelere geçişe olanak veren orta öğretim okul türlerine 12-16 yaşları arasındaki Hollandalı çocukların oranı % 40 iken, bu oran Türk ve Faslı çocuklarda % 5'tir. Geriye kalan çocuklar, ilk meslek okullarında ve alt düzey genel orta okullarda yığılmaktadır. İlk meslek okullarında azınlık çocuklarının yönettikleri meslek branşları incelendiğinde, bunların % 80 kadarının araba tamirciliği ve demir-çelik işleri gibi, Hollandalı öğretmenlerin kullandığı bir ifadeyle, "eğitimin çöplüklerinde" olduğu görülmektedir (Alkan, 1989). Orta öğretimde özel eğitime muhtaç çocuklara yönelik programlarda, azınlık çocuklarının daha yüksek oranlarda bulunduğu ayrıca belirtilmelidir.

Bu veriler, orta öğretim sisteminde seçme ve dağıtım mekanizmalarının azınlık gruplarına karşı son derece ayrımcı bir şekilde işlediğini göstermektedir. Bu grupları Hollandalılardan ayıran özellik etnik kökenlerinin farklı olmasıdır. Bu çocukların tamamına yakını Hollanda'da doğmuş ve büyümüş ikinci ve üçüncü kuşaklardan oluşmaktadır. Sou-tendijk (1986), sistemdeki ayrımcı seçme ve dağıtımın, kurumsal ırkçılığın bir sonucu olarak incelenmesi gerektiğini vurgulamıştır.

Tablo 1: Hollanda Eğitim sisteminde göçmen çocukların katılım oranları

Katılım oranları:	Tü	Fas	Sür	H
* Orta öğretim	-	-	-	-
* İlk meslek eğitimi (LBO)	+++	+++	+	0
* Genel orta öğretim (AVO)	-	-	-	0
— orta düzey (MAVO)	+	++	+	0
— üst düzey (HAVO/VWO)	-	-	-	0
* Orta meslek lisesi (MBO)	-	-	-	0
* Yüksek Meslek Eğt. (HBO)	-	-	-	0
* Üniversite (WO)	-	-	-	0
* Eğitimi terk oranları	+++	+++	+++	0

Tü = Türkler, Fas = Faslılar, Sür = Sürinamlılar, H = Hollandalılar

+++ = yüksek yüksek katılım, ++ = yüksek katılım, + = düşük yüksek katılım, 0 = normal katılım, - = yüksek düşük katılım, - = düşük katılım, - = düşük düşük katılım.

Sadeleştirilerek alındığı kaynak: Roelandt en Veenman, Muus (1990). Veriler 1983 yılı itibariyle üç ayrı araştırmadan toplanmıştır.

Yukarıdaki veriler, Hollanda'da azınlıkların gelecekte toplumun en bilgisiz ve becerileri en düşük grubunu oluşturacağına işaret etmektedir. Bu gruptan artan sayıda bireyin yetişkinlik yaşamlarına, iş pazarına katılabilecek herhangi bir ön eğitim ve meslek yeterliği olmaksızın girecekleri açıktır. Belli bir eğitimi alabilme şansına sahip olabilenlerin büyük bir çoğunluğu ise, iş pazarında en düşük meslek ve teknik çalışma alanlarına yığılacaktır. Diğer yandan bu sektörlerdeki iş imkanlarının giderek daha sınırlı olacağı da beklenmektedir.

Başarısızlığı açıklayan modeller

Yukarıda, Hollanda'da azınlıkları ilgilendiren eğitim politikalarının ve uygulamalarının yetersizliği, bunların temel aldığı ideolojik çerçeveden ve bu çerçeveden kaynaklanan sorun tanımlarından hareketle eleştirilmiştir. Bu bölümde, araştırma verilerinden hareketle, eğitimde etnik azınlıkların başarılarını açıklamak üzere kullanılan modeller ve sistem düzeyinde bu modellere bağlanan değer tartışılacaktır.

Teunissen (1990) ve Eldering (1989) tarafından sunulan araştırma taramaları, üç ayrı modelin varlığına işaret etmektedir.

Öğrenci özelliklerini temel alan bu araştırmalar hakkında bir yorum yapmak gerekirse, şunlar söylenebilir. Gerek genetik ve gerekse kültürel açıklamaların, eğitimde başarı gibi oldukça karmaşık süreçleri izahta yetersiz kaldığı bilinmektedir. Sosyal-ekonomik faktörlere ağırlık veren açıklamalar ise, bunların nasıl yorumlanması gerektiği konusunda sorunlar yaratmaktadır. Azınlıkların %90'ı toplumun en alt sosyal-ekonomik basamağında olup, kendi içlerinde de büyük farklılıklar taşımaktadır. Bu farklılıklara, alt sosyal-ekonomik grup Hollandalılar arasında rastlanmamaktadır. Diğer bir deyişle, koşulları ve özellikleri gözönünde bulundurulduğunda azınlıklar açısından sosyal-ekonomik statü kavramı pek bir anlam ifade etmemektedir. Bu nedenle, sözü geçen araştırmalar elmalarla armutları karşılaştırma gibi bir duruma düşmektedir. Çocuklardaki dil gelişimini konu alan araştırmalar ise, uygun eğitim uzmanlığı, yöntem ve materyal geliştirme konusunda bir yarar sağlayacağı yerde, başarısız-

liğin suçunu çocuklara ve ailelerine yüklemeye hizmet eder görünmektedir.

Eğitimdeki başarısızlığı öğrenci özelliklerinden hareketle açıklayan bu modelin Hollanda eğitim sisteminde en egemen model olduğunu yinelemekte yarar vardır.

2. Okul özellikleri

Bu modelde, öğretmen beklentileri, okul ve öğrenci grubunun etnik yapısı ve okul programlarının etkinliği gibi kurumsal faktörlere önem verilmektedir. Çok sınırlı sayıda araştırma, özellikle orta öğretimin ilk devresinde öğretmenlerin azınlık çocuklarına yönelik olarak düşük başarı beklentileri olduğunu ortaya koymaktadır. Daha ayrıntılı bir ifadeyle, öğretmen beklentilerinin genellikle sosyal ve etnik bir çizgi üzerinde şekil kazandığı görülmektedir. Sınıf içi etkinlikleri ve etkileşimleri analiz eden araştırmalar, azınlık çocuklarına sağlanan öğrenme olanaklarının, bu beklentilerden etkilendiğini ortaya koymaktadır.

Yine çok az sayıda araştırma, başarı düşüklüğü ile bir okulda veya bir sınıfta azınlık çocuklarının yüzdesi arasındaki ilişkiyi ele almıştır. Bu yüzdenin artması durumunda öğretim niteliğinin düşeceği yönündeki genel beklenti, bu araştırmalar tarafından doğrulanmamıştır.

Çoğunlukta oldukları okullarda ve sınıflarda azınlık çocuklarının okula ve öğrenmeye olan tavırları ile sosyal ve duyuşsal gelişimleri, araştırmalara göre Hollandalı çocuklardan farklı bulunmamıştır.

Sınırlı sayıda araştırma, öğrenci özelliklerinden bağımsız

olarak, "etkin okul" modelini uygulayan okullarda, azınlıkların başarı düzeyinin yükseldiğini göstermiştir.

Dikkat edileceği gibi, okul özelliklerini konu alan bu araştırmalar, azınlıkların başarılarını etkileyen kurumsal faktörler konusunda son derece önemli ipuçları vermektedir. Ancak, bu tür araştırmaların sayısı ve bunlara bağlanan değer son derece sınırlıdır.

3. Sosyal faktörler ve kurumsal ırkçılık

Yukarıda açıkladığımız modellere ve daha önceden tartıştığımız ve eleştirdiğimiz politik çerçeveye ve bunlara temel olan egemen ideolojiye karşıt bir perspektif olarak gelişen anti-ırkçı yaklaşım, etnik azınlık gruplarının toplumda ve eğitimdeki geriliklerinin, ırkçı ideolojilerden kaynaklanan bireysel önyargılarda ve kurumsal ayrımcı uygulama ve mekanizmalarda aranması gerektiğini vurgulamaktadır. İrkçılık, genel olarak fiziki ve/veya kültürel kıstaslardan hareketle sınıflandırılan gruplar arasındaki kuwet eşitsizliklerini pekiştiren davranışları ve uygulamaları rasyonelize etmede ve meşrulaştırmada kullanılan bir ideoloji ve bu ideolojinin toplumun kurumsal yapılarına yansımaları olarak tanımlanabilir. Bu tanım çerçevesinde, etnik grupların eğitim deneyimlerine bakıldığında aşağıdaki üç nokta öne çıkmaktadır:

1. Etnik azınlık grupları bir eğitim geriliği içinde tutulmaktadır.
2. Etnik azınlık grupları genel olarak düşük eğitimsel ve zihinsel potansiyele sahip gruplar olarak görülmektedir.
3. Etnik azınlık gruplarının tarihi, kültürü ve bilgileri sistem-

li bir şekilde reddedilmekte ve aşığılanmaktadır (Alkan, Mul-
lard ve Vos, 1987).

Kültür farklılıklarını sorunsallaştıran ve çıkış noktası alan eğitim politikaları ve uygulamaları, ırkçılığın günümüzdeki ideolojisi olarak görülmelidir. Anti-ırkçı yaklaşım, tarihi ve teorik hiç bir temeli olmayan kültürlerarası eğitim, uyum, çok kültürlü toplum vb. kavramları sorunsallaştırarak, eğitim politikalarına ve uygulamalarına yön ve içerik veren beyaz toplum ilişkilerinin, tanımlarının ve çıkarlarının sistemli bir şekilde analizini hedeflemektedir.

Genel olarak etnik azınlık örgütleri ve uzmanları tarafından savunulan ve geliştirilen bu yaklaşım, Hollanda'daki politika ve bilim çevrelerinde, geçerliğı olmayan ve çözüm arayıcı olmaktan çok grup ilişkilerini polarize etmeye çalışan bir yaklaşım olarak sunulmaktadır (örneğin bkz. Peninx, 1988; Eldering, 1989; WRR 1989; Teunissen, 1990).

Almanya, İngiltere, Fransa, İtalya, İspanya, İsveç, Belçika ve Hollanda'da yakın yıllarda endişe verici boyutlara ulaşan etnik azınlıklara yönelik şiddet olayları ve ırkçı siyasi partilerin oylarındaki yükselmeler söz konusu olduğunda protesto yarışına giren aynı politika ve bilim çevreleri, ırkçılığın kurumsal yapılara ve süreçlere olan yansımasını şimdilik reddetmekte ve çabalarını bu yapı ve süreçleri değerlendirmeye ve etkinleştirmeye sarfetmektedirler. Azınlık grupları ise, çocuklarının eğitim geriliğı içinde bırakılmasını sistemin meşruiyeti yönünden sorunsallaştırmaya başlamış durumdadır.

BAŞKAN — Biz de çok teşekkür ediyoruz.

Efendim, aslında planlanan zamanımız geldi gibi görün-

yor. Ancak, bizim bir geleneksel yaklaşımımızı da gözeterek tartışma kısmında birkaç soru almakta yarar görüyoruz. Soru sormak isteyen konuklarımızın kürsüye gelmelerini rica ediyorum.

Buyurun efendim.

Cavit BİNBAŞIOĞLU (Emekli Öğretmen) — Efendim, sayın konuşmacı etkin okuldan bahsetti ve bunların etnik gruplar arasında bir fark yaratmadığını, etkili olduğunu iyi bir öğretim yaptığından söz etti. Bu okullar hakkında acaba bize modelin esasları ve öğretim yöntemleri hakkında bilgi verebilir mi?

Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Biz de teşekkür ederiz.

Buyurun efendim.

Prof. Dr. Ethem ÖZGÜVEN — Bu yeteneklerin kalıtıma bağlanması, ben yurt dışına gittiğim zaman literatürde gördüm. Türkler ta aşığılardaydı. Buna çok üzüldüm, kütüphanelere girdim, bir araştırdım nedir bunun aslı, esası diye şunu gördüm efendim. Böyle bir şey olmaz, yani bu bilim değil. Testlerin uygulandığı grup yani bizim Birinci Cihan Savaşında şurada burada savaşırken esir düşmüş, ondan sonra da toplama kamplarında olmuş insanlara uygulamışlar. Düşünebiliyor musunuz? Bu Türkiye'yi ne derecede temsil eder. Yani bu bilim değil, bilimden başka bir şey. Efendim, biz Hollanda'dan diğer Avrupa ülkeleri yanında bayağı iyi diye haberler alıyorduk, Sayın Alkan'a, çok teşekkür ederim, gerçekten çok analitik, esaslı noktalara değindi, biz uzunca bir süre bunlarla ilgilenemedik; ama sonra Millî Eğitim Ba-

kanlığımız Dışışleri Bakanlığımız bunların içine girdi, bunların etkisi olmuyor mu, yüzeysel mi oluyor? Yani bundan sonra Millî Eğitim Bakanlığı yahutta Dışışleri Bakanlıği ne yapmalı? Bu facia ırkçılık kendilerinin de belirttiği gibi sadece silahla değil ama eğitim sisteminin içinde mevcut. Böyle giderse ırkçılık daha da sürüp gidecek ve iyice ciddi şekil alacak.

Çok teşekkür ediyorum.

BASKAN — Çok teşekkür ederiz.

Buyurun Sayın Alkan.

Dr. Metin ALKAN — Bu etkin okullar hareketi konusunda elimde şu anda somut bir şey yok, onu kesin hatlarıyla söylemekte yarar var, sekiz on özelliğe sahip okul anlamına geliyor ve özellikle bu modeli şu şekilde anlatayım. Diyelim ki okul müdürünü ele alalım, okul liderliği kavramı var biliyorsunuz, bunu güçlendirmek daha bürokratik yetkilerle donatılmış ve bu yetkileri etkin bir şekilde kullanılabilen bir okul müdürü tipi yaratmak, öğretmen tipi diye bahsettiğinizde yine öğretmeni demokratik bir şekilde çocukların ihtiyaçlarından, ilgilerinden vesairelerinden hareket eden değil; ama eğitim programına öncelik vererek eğitim programının gerçekleştirilmesi yolunda sınıf düzenlemelerine gidebilen, sınıf işletmeciliği yapabilen kişi olması gibi. Ne bileyim, buna benzer, okulun ve sınıf içi çalışmaların örgütlenmesi ve ilişkilerinin kurulması konusunda örgütü biraz daha rol beklentileri yönüne çekmek ve müşteri durumunda olanların ihtiyaçlarından hareket etmek yerine kurumsal rollere öncelik vererek ve bu rollerden hareketle eğitim çalışmaları yapmak gibi bir yönü var. Bu konuda size kaynak da gönderebilirim.

Millî Eğitim Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı ne yapabilir. Ben size samimi kanaatimi söyleyeyim. Yapabildiklerini yapsın ama büyük fark sağlayamaz. Şunu bir defa iyi bir şekilde akılda tutmak gerekir. Bizim oradaki artık üniversiteye giden çocuklarımız orada doğdular, orada büyüdüler, Türkiye'yi tanımıyorlar, buraya da hiçbir şekilde böyle bir duygusal anlamda, etnik olmaları nedeniyle bir bağlantıları bir şey var, kendilerine sorduğumuz zaman, mesela Hollanda'da bizim gruplarımızı adlandırmak üzere 1960'lı yıllardan itibaren kullanılan birtakım terimler vardır, işte yabancı işçiler, kültürel azınlıklar, etnik azınlıklar şudur budur falan gibi zamanımızda da Hollandalı olmayanlar anlamına gelen bir kavram var. Yükseköğretimde geçen üç beş ay öncesine, yakın bir araştırma yapıyordu o konuda bilgim oldu, azınlıklardan olan talebelere sorulmuş, siz kendinizi oradaki kullanılan kelime alofton olarak size hitap edildiği zaman ne hissediyorsunuz şeklinde. Hakarete uğramış gibi hissediyoruz, aşağılanmış gibi hissediyoruz. Peki siz kendinize ne denmesini istiyorsunuz diye soranlara cevaben, biz Türküz. Böyle diyorlar yani böyle bir duygu var. Elbette Türk ailelerinden geliyorlar, oradaki Türk getolarında yetişiyorlar, Hollandalılarla olan etkileşimleri sınırlı, ama orada doğmuş, orada büyümüş çocuklar, onlar sizden çok daha iyi, oradaki yaşam şanslarını çok iyi biliyorlar. Mücadelelerini de veriyorlar aslına bakarsanız. Ama nasıl oradaki bakanlıklar, resmî kurumlar bu grupların eşit şanslarla donatılması gerektiği konusunda gerçekçi problem tanımları yapamamışsa bizim bakanlığımızda böyle gerçekçi problem tanımlarından hareket edememiştir, aslına bakarsanız Türk çocuklarının kullanması için oraya kitaplar gönderilmesi aslında basit bir

işlemdir, bunun örgütlenebilmesi, yapılabilmesi, dağıtılması da en fazla bir levazım hizmeti gerektirir yani bu kadar basit. Bunlar büyük faaliyetler gibi gösteriliyor. Elbette bu ülkelerle diplomatik ilişkiler de var, ortada birtakım sorunlar var, bunlar tartışılıyor, ama şunu çok iyi görmek lazım, bizdeki sistemde sorunların ele alınması ve çözümlenmesi tarzıyla oradaki sistemlerde sorunların ele alınması ve çözümlenmesi tarzı açısından çok büyük farklılıklar var, bugünkü tebliğlerde de bunları gördük. Yani bugün bir okula bir bakanlık bir direktif veremiyor veya bir belediyeye şunu şunu şunu yapın diyemiyor. Yani oradaki yetki düzenlemeleri bizim sistemimizden çok çok farklı. Bu oradaki gruplarımızın daha iyi bir şekilde bilinçlenmesi daha iyi bir şekilde örgütlenebilmesi gerekir. Siz bunu bakanlıklar yoluyla düzenlemeye veya yapmaya kalkarsanız orada büyük gürültüler kopar. Bizim Türkler de esasen bunu istemiyorlar. İstenecek şey, bir noktada bakanlığın belki Hollandalı kurumlar üzerinde bir baskı oluşturabilmesi; yani biz birtakım şeylerin farkındayız, hiç olmazsa onu bakanlığın bilebilmesi çok önemli.

Benim söyleyeceğim şu: Bizim Türklerin problemi, orada ikinci kuşak olması, birinci kuşak olması, iki kültür arasında düşüp de şaşırıp kalmasıdır.

BAŞKAN — Efendim, bu oturuma son vermeden önce bildiri sunucu Sayın Alkan'a hem bildirisi için, hem de ortaya çıkan sorulara verdiği cevaplar için çok teşekkür ediyoruz. Siz sayın izleyicilere de çok teşekkürler ediyoruz.

İyi akşamlar dilerim efendim. [Alkışlar]

BEŞİNCİ OTURUM

- BAŞKAN : Doç. Dr. Meral ILELİ
- KONUŞMACI : Prof. Dr. Hrfzı DOĞAN

BAŞKAN — Programımızda yine bir değişiklik yapmak zorunda kaldık, Frank Stone henüz yolda ulaşamadı, onun için birinci oturumla ikinci oturumun yerini değiştirdik. Umuyoruz ikinci oturuma kendisi yetişeceklerdir.

Toplantımızın ikinci gününde ilk oturumumuzu açıyorum. Bu bölümde Sayın Prof. Dr. Hıfzı Doğan bizlere Türkiye'de mesleki ve teknik öğretimde yenileşme konusundaki bildirimlerini sunacaklar. Ancak ben sözü kendilerine vermeden önce Sayın Doğan'ı size kısaca tanıtmak istiyorum.

Sayın Doğan, Erkek Teknik Yüksek Öğretmen Okulu'ndan mezun olduktan sonra master ve doktora çalışmalarını University of Pensilvanya'da tamamlayarak oradan almıştır. Daha sonra Sayın Doğan meslek ve teknik liselerde öğretmenlik, Millî Eğitim Bakanlığı Etüt ve Program Dairesi Başkanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu üyeliği gibi görevlerle eğitim sistemimize katkılarda bulunmuştur. Daha sonra üniversite öğretim üyeliği, araştırma dairesi başkanlığı, bölüm başkanlığı ve üniversitede senatörlük görevlerinde bulunan Doğan, 1986 - 1990 yıllarında Bangladeş'te yurt dışında görev yapmıştır. Halen Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi'nde öğretim üyesi olan Prof. Dr. Hıfzı Doğan, yayın ve projeleriyle meslek analizi, program geliştirme, okul sanayi ilişkilerinin geliştirilmesi ve teknoloji eğitimi konularına önemli katkılarda bulunmuşlardır.

Buyurun Sayın Hocam.

Prof. Dr. Hıfzı DOĞAN — Bir eğitim sisteminde üzerinde önemle durulması gerekli kavramlardan biri, bireylerin istih-

damıdır. Bu yazı, orta öğretim düzeyindeki tüm programların (genel, mesleki, teknik, bireyleri hayata ve bir üst öğrenime hazırlama işlevlerinin bulunduğu var sayarak hazırlanmıştır.

Ayrıca yazıda, geçmişin eleştirisini yapmaktan çok, gelecekte eğitim sisteminin olması gerekli yapı üzerinde durulmuştur. Bugün Millî Eğitim Bakanlığı, özellikle merkez örgütü, büyük oranda uygulamaya ilişkin faaliyetlerle aşırı şekilde yüklenmiş bulunmaktadır. Bu yazıda M.E.B. merkez örgütü, faaliyetlerinin planlama, araştırma, yönlendirme, standart geliştirme ve denetleme gibi çalışmalarla sınırlandırılması ve uygulamalara ilişkin kararların büyük oranda yerel düzeye bırakılması gerektiği benimsenmiştir.

1990'lı yılların içinde M.E.B. merkez örgütünün yeni bir anlayışla ele alınması ve gelecekteki gelişmeleri dikkate alarak yeniden düzenlenmesi gerekli görülmektedir.

İkibinli yıllara doğru M.E.B. merkez örgütünün yapması gerekli hizmetlere ilişkin aşağıda ve şekil 1'de şematik olarak, bir kısmının da doğrudan M.E.B. merkez örgütü tarafından yürütülmesi düşünülmektedir.

Yazı üç ana başlık etrafında geliştirilmiştir. Bunlar, (1) İstihdamla ilişkili çeşitli programların nitelikleri (2) Merkez örgütünün dolaylı olarak yürüteceği hizmetle, (3) Merkez örgütünün doğrudan yürüteceği hizmetler.

Bazı konularda ayrıntıya inilmiş bazı konular yeteri kadar açık olduğu için kısa açıklamalarla yetinilmiştir.

İSTİHDAMLA İLİŞKİLİ ÇEŞİTLİ PROGRAMLARIN NİTELİKLERİ

İstihdam açısından bakıldığı zaman, bir ülkedeki eğitim sistemi, birbirine dayalı belirli aşamalardan meydana gelir. Bu aşamalar birey için çok erken yaşlarda başlar ve bireyin meslek yaşamı boyunca devam eder. Her aşama için geliştirilen programın felsefesi, amaçları ve kapsamı birbirinden farklıdır. Kendine özgü nitelikleri bulunan bu programlar arasında yakın ilişkiler bulunmaktadır. Eğitim sistemini geliştirirken her programın niteliklerinin ve sistem içindeki yerinin bilinmesinde yararlar bulunmaktadır.

Bireyin meslek edinme kavramı ile ilgili olarak geçirdiği temel aşamalar basit olarak şu şekilde özetlenebilir. İlk öğretimin birinci kademesinde bireyler iş hayatının bütünü hakkında bilgi sahibi olurlar. İkinci kademesinde ise, meslekleri daha yakından incelerler, ilgi ve yeteneklerine uygun bir alana yönelirler. Orta öğretim düzeyinde ve bazı alanlar için de orta öğretimden sonra bir mesleğe girmek için hazırlanmaya başlarlar. Bir mesleğe girdikten sonra da yaşamları boyunca hizmet-içi eğitimle kendilerini yenilerler veya meslek değiştirerek yukarıda belirtilen aşamaların birinden başlayarak yeni meslekleri için hazırlanırlar. Bugün bireylerin meslek yaşamları boyunca birkaç defa meslek değiştirdikleri bilinen bir gerçektir.

Mesleklerin özelliklerine göre bir mesleğe girmek için gerekli genel eğitim düzeyi değişmektedir. Bazı mesleklerde mesleki eğitim, ilköğretimden sonra başladığı halde diğer bazı alanlarda mesleki eğitime girebilmek için orta öğretimi bitirmek zorunludur.

İstihdamla ilişkili programların bir kısmı genel eğitim, bir kısmı örgün mesleki eğitim, bir kısmı da yaygın mesleki eğitim ve istihdam sektörü tarafından yürütülmektedir. Genç ve yetişkinler, genel eğitim, örgün ve yaygın mesleki eğitim programları ile meslek seçme, meslek için hazırlanma ve meslek içinde ilerleme aşamalarından geçerek yaşamlarına yön verirler.

Gençlerimizin çok büyük çoğunluğunu mesleki ve teknik eğitime yönlendirmek ve bu yolla gençleri iş hayatına hazırlamak Devletimizin temel eğitim politikalarından biridir. Bu temel politika kararının uygulamada gerçekleşebilmesi için, eğitim sistemini meydana getiren programların bir bütünlük içinde ele alınması ve programların birbiri ile uyumlu çalışacak şekilde geliştirilmesi gerekir. Genel, örgün ve yaygın mesleki-teknik eğitim kurumlarının insan kaynağını yetiştirmede birbirini tamamlayan merkezler olarak ele alınması ve programlar arasında geçişleri sağlayacak düzenlemelerin yapılması gerekir.

Bu duruma göre eğitim sisteminin işlevini tam olarak yapabilmesi için, ilköğretim düzeyinde öğrencilere meslekleri tanıma ve seçme imkânını sağlayacak, ortaöğretim düzeyinde öğrencilere çeşitli programlar sunabilecek, ayrıca okul dışındaki genç ve yetişkinlerin genel ve mesleki eğitim ihtiyaçlarını karşılayacak bir yapıya kavuşturulması gerekir. Eğitim sorunlarına çözüm bulabilmek için konuya bu açıdan yaklaşılmasında yararlar görülmektedir. Bu bakış, bugün yüksek öğretime öğrenci hazırlamayı ana sistem olarak alan görüşten çok farklıdır.

Genç ve yetişkinlerin istihdamı ile ilişkili programlar açısından bakıldığı zaman düzey ve amaçları farklı, fakat bir-biri ile ilişkili beş ayrı programın gerekliliği kabul edilmiş bulunmaktadır. Bu programlar şunlardır:

- 1) İlköğretim düzeyinde teknoloji eğitimi,
- 2) Ortaöğretim düzeyinde genel liseyi meslekileştirme,
- 3) Ortaöğretim ve yüksek öğretim düzeyinde teknik eğitim,
- 4) Ortaöğretim düzeyinde örgün mesleki eğitim,
- 5) Yaygın eğitim ve onun bir parçası olarak çıraklık eğitimi,

İlköğretim düzeyindeki teknoloji eğitimi programı çok çeşitli teknolojik alanları kapsamı içine alırken, çıraklık eğitimi dar bir alanda mesleki eğitimi öngörmektedir. Şekil 2'de görüldüğü gibi teknoloji eğitimi programında kuram boyutu ağırlıklı olup program gençlere meslekleri genel olarak tanıtmayı amaçlarken, çıraklık eğitiminde program beceri ağırlıklı olup bireyi bir mesleğe hazırlamayı amaçlamaktadır. Bugün genel liseye teknolojiye giriş niteliğinde mesleki bir boyut ekleyerek genel liseyi meslekileştirme ve çıraklık eğitiminde de meslek tabanını genişleterek genelleşme yönünde bir yönelme gözlenmektedir. Bu durum çeşitli programlar arasında geçişleri hızlandırmakta ve toplumda sosyal hareketliliği hızlandırmaktadır. Bugün okul-sanayi ortaklaşa eğitim programları, yaparak öğrenme gibi uygulamalar çeşitli programlar arasında geçişleri kolaylaştıracak sosyal hareketliliği arttırmaktadır.

Sekil 2: Meslek Edinme Kavramı ile İlişkili Programların Kuram ve Uygulama Boyutları

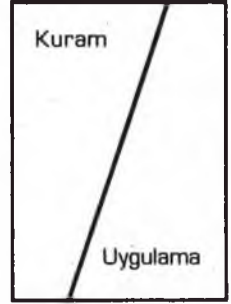
İlköğretim Düzeyinde Teknoloji Eğitimi

Genel Lisenin Meslekileştirilmesi (Teknoloji Eğitimi)

Teknik Eğitim-Teknik Lise ve Meslek Yüksek Okulu
(Teknisyen, Tekniker)

Meslek Eğitimi - Meslek Lisesi
(Becerili İşçi, Usta)

Çalışanlar için Meslek Eğitimi-Çıraklık Eğitimi
(Becerili İşçi, Usta, diğer)

Mesleki ve teknik eğitimle ilişkili çalışmalara başlamadan önce bu beş programın nitelikleri ve dayandığı felsefe ve ilkeler açık olarak belirlenmelidir.

*** İlköğretim Düzeyinde Teknoloji Eğitimi**

İlköğretim düzeyinde bireyin yaşamında önemli olan okuma, yazma, hesaplama ve kendi yaşamını sürdürebilme becerilerinin, sağlıklı aile ilişkilerinin, toplumca değerli görülen sosyal davranışların ve vatandaşlık sorumluluklarının kazandırılması çok önemlidir. Her bireyin önce bir çocuk ve daha sonra da yetişkin olarak yaşamını sürdürdüğü düşünülürse, başarılı ve mutlu bir yaşam için her bireyin bu temel konularda eğitilmesi gerekir.

Çağımızda hızla gelişen teknoloji, insan yaşamını bütün yönleri ile etkilemektedir. Teknoloji, ekonomik, sosyal ve kültürel yaşamı yeniden şekillendirmektedir. Teknoloji aynı zamanda bireyin hayat görüşünü ve genel olarak yaşamını büyük oranda etkilemektedir. Bireyin ve toplumun yaşamını

bu derece etkileyen teknoloji, günlük yaşamın ve çağdaş kültürün bir parçası haline gelmiştir. Bu bakımdan ilköğretim düzeyinde çağdaş teknolojinin süreçlerini, birey ve toplum yaşamına etkilerini tanıtmayı amaçlayan "Teknoloji Eğitimi"nin matematik, sosyal bilgiler, Türkçe gibi zorunlu dersler arasına girmiş bulunmaktadır.

Teknoloji eğitiminin, teknolojik kültür kazandırma teknolojinin kullandığı süreç ve yöntemlerden haberdar etme ve iş hayatındaki ana meslek gruplarını tanıtmaya gibi çok önemli işlevleri bulunmaktadır. İlköğretim düzeyinde yapılan teknoloji eğitiminin başlıca amacı, gençleri bir mesleğe hazırlamak değildir. Amaç, öğrencilerin iş hayatını bir bütün olarak tanımalarına fırsat vermek, bilinçli olarak meslek seçmelerine yardım etmek ve günlük yaşamda kullanılan ve çeşitli meslek grupları için temel olan bazı becerileri kazandırmaktır.

***Genel Lisenin Meslekileştirilmesi (Teknolojiye Giriş)**

Geleneksel olarak ülkemizde genel lise programları, öğrencileri yüksek öğretime hazırlayacak şekilde düzenlenmiştir. Yüksek öğretimde ve daha sonra da Devlet kadrolarında yer bulunduğu sürece, programın etkinliği fazla tartışma konusu yapılmadı. Ancak genel lise mezunlarının yüksek öğretime girememeleri halinde hayata geçişlerinde karşılaştıkları zorlukların ortaya çıkması, genel lise programlarının yeniden ele alınmasını zorunlu hale getirmiştir. Bugünkü programlar, hızla artan öğrenci sayısı baskısını ve çeşitlenen öğrenci ilgi ve yeteneklerini karşılayamaz duruma gelmiştir.

Yüksek öğretime öğrenci hazırlama amaçları ve yolları korunmak koşulu ile, bu görüşün bütün lise programlarını kontrol etmesine izin verilmemelidir. Öğrencilerin çoğunluğunun ihtiyaçlarına yönelik, yalnız üst öğrenime giden küçük bir grubun ihtiyaçlarına göre düzenlenmiş program değil, bir sisteme ihtiyaç bulunmaktadır. Genel lise programları geliştirilirken, ortaöğretim düzeyinde öğrenimlerine son verecek öğrencilerin ihtiyaçları da dikkate alınmalı ve programlar öğrencilere bu fırsatları verecek şekilde geliştirilmelidir. Genel lisede yüksek öğrenime gidecek öğrencilere sağlanan imkânların iş hayatına gideceklere de sağlanması gerekir.

Genel lise programlarının isteyen ve ihtiyacı olan öğrencilere, iş hayatında geçerli olan temel nitelikteki bilgi ve beceriler kazandıracak şekilde kapsamının genişletilmesi gerekir. Programlarda yüksek öğretime hazırlayan derslerin yanında hayata hazırlayacak derslere de yer verilmelidir.

Genel lise programlarına, aşağıda belirten alanlarla ilişkili olarak yeni dersler ilave edilerek öğrenciler daha gerçekçi olarak hayata hazırlanabilir.

Sanat	Tiyatro	Sağlık	Tarım
Müzik	Beden Eğitimi	Ev Ekonomisi	Endüstriyel
Din Eğitimi	Sosyal Bilgiler	Ticaret	Turizm
Fen			

Yukarıda belirtilen alanlardan endüstriyel eğitim daha ayrıntılı olarak ele alındığında bu öğretim alanının görsel iletişim, enerji, üretim, elektrik-elektronik, yapı gibi alt gruplara ayrılabilir. Ayrıca her alt grup çeşitli modüllerden meydana

na gelmiştir. Öğrenci belirli bir alt gruba ait ve birbirini izleyen modülleri alabileceği gibi farklı alt gruplara ilişkin modülleri de seçebilir. Öğrencileri mesleki ağırlıklı bir program izleyebileceği gibi çeşitli alanlardan ilgi duyduğu modülleri alarak genel deneyimini geliştirebilir. Bütün modüller bireyi hayata hazırlamayı amaçlamaktadır.

Belirtilen tüm modüllerin bir okulda verilmesi zorunlu değildir. İhtiyaçlara ve okulun imkânlarına göre okul uygun olan modülleri programına alabilir. Genel liseye mesleki bir ağırlık vermek için programlara alınabilecek bazı modüller aşağıda gösterilmiştir.

Görsel İletişim

1. Siyah-beyaz fotoğraf
2. Renkli fotoğraf
3. Baskı teknikleri
4. Teknik resim
5. Topografik resim
6. Mimarî resim
7. Diğer baskı türleri

Elektrik-Elektronik

1. Elektrik
2. Elektronik
3. Güç kaynakları
4. Amplifikatörler
5. Audio
6. Bakım
7. Radyo
8. Televizyon
9. Logik devreler
10. Bilgisayar
11. Bobinaj
12. Tasarım ve yapım

***Teknik Eğitim**

Teknik eğitim programları ortaöğretim ve yüksek öğretim düzeyinde verilmektedir. Programlar temel matematik ve fen ilkelerine dayalı olarak geliştirilir. Çağdaş tekno-

loji ilkelerini ilgili alana uygulama, programın esasını meydana getirir. Programlar geliştirilirken tasarım, üretim, kontrol, yerleştirme, iletişim gibi unsurlar üzerinde önemle durulur.

Teknik eğitim programları, uygulamalı bilimlerdeki yeterlikler esas alınarak hazırlanır. Endüstriyel alandaki teknik eğitim programlarının becerili işçi yetiştiren mesleki eğitim ve mühendislik eğitimi ile ilişkileri vardır. Ancak teknik eğitim programları mühendislik programlarına daha yakındır. Teknik eğitim programlarını bitirenler, becerili işçi ve mühendis arasında görev yaparlar ve bu iki eleman arasında bütünlüğü sağlarlar.

* Örgün - Mesleki Eğitim

Meslek eğitimi, belirli bir meslek alanına yönelik olarak yapılan eğitimidir. Meslek eğitimi, toplumun demokratikleşme, ekonomik ve sosyal hedeflerine varmasına katkıda bulunur.

Meslek eğitimi özel ilgi eğitimi olarak da ele alınmaktadır. Bu eğitim, belirli bir mesleğe girmek veya meslek içinde ilerlemek isteyen ve mesleki alanlara ilgi duyanlar için düzenlenir. Mesleki eğitim, bireyi seçmiş olduğu alanda mesleğe girebilmesi için temel olan bilgi, beceri ve tavırları geliştirmeyi meslek içinde çalışanların becerilerini çağdaş düzeye çıkarmayı ve sorumluluk üstlenen vatandaş olarak yetiştirmeyi amaçlar. Bireyin özel ilgilerinden yararlanarak planlanan meslek eğitimi, bireye bir mesleğe girebilmesi için gerekli temel becerilerin yanında çağdaş uygarlığın bilim ve teknoloji boyutunu kavrayabilmesi, çevresini geliştirebilmesi ve koruyabilmesi, gelişmeleri kritik olarak analiz edebilmesi

ve çeşitli sorunları ile bilinçli olarak uğraşabilmesi için gerekli bilgi ve becerileri kazandırmayı amaçlar. Mesleki eğitim bireyde var olan yetenekleri geliştirerek bireyin, tüm yönleri ile gelişmesini ve topluma katkıda bulunmasını hedefler. Birey, meslek vasıtası ile toplumdaki yerini alır ve topluma katkıda bulunur.

Mesleki eğitim programlarını bitirenlerin mal ve hizmet üretmesi gerekir. Mesleki eğitim alanına giren öğretim alanları sabit değildir. Programlar içerik ve nitelik yönünden dinamiklidir. Bireyin ihtiyaçları ve teknoloji değiştiğinde programlar da yenilenir. Bu durum programların analize dayalı olarak sürekli biçimde değişmesini gerektirir. Bazı özel meslek alanları dışında genelde mesleki eğitimde el becerisi esastır. Beceri, ilgili meslek bilgisi ile desteklenir. Bazı mesleklerde bilgiye ayrılan zaman beceriye ayrılan zaman kadar çok olabilir. Endüstriyel mesleki eğitim programları bireyi takım ve gereçleri kullanarak üretim ve hizmet alanlarında yüksek düzeyli beceriye sahip bireyler olarak hazırlar.

Mesleki eğitim programları, birbiri ile ilişkili mesleklerin ortak becerilerinden meydana gelen geniş bir tabanla başlar ve daha ileri aşamada bireyin uzmanlık alanını daraltacak şekilde düzenlenir. Mezunların başlangıçta, mesleki becerileri en verimli ve kaliteli düzeyde yapmaları beklenmez. İş içinde yapılacak eğitimle ve tecrübe kazandıkça yüksek düzeyli becerili işçi olacakları düşünülür.

*** Yaygın Mesleki Eğitim - Çıraklık Sistemi**

Çıraklık sisteminde öğrenci pratik becerilerini iş yerinde öğrenmekte ve meslekle ilgili kuramsal bilgiler için okula gel-

mektedir. Bugünkü uygulamalara göre çırak ve kalfa haftada bir gün okula gelmekte ve diğer zamanlarını iş yerinde geçirmektedir. Genç, önce çırak olarak işe başlamakta gerekli koşulları yerine getirip sınavı başardıktan sonra kalfa ve daha ileri aşamada usta olmaktadır.

Çıraklık sistemi endüstriyel ticaret ve hizmet alanlarında daha yaygın olarak kullanılmaktadır. Çıraklık sistemi ile büyük ölçekli sanayiye ve küçük esnafa eleman yetiştirmede bazı farklılıklar bulunmaktadır. Küçük esnaf ve sanatkâr olarak bağımsız iş yapacak elemanların çok yönlü olarak yetiştirilmeleri gerekir. Program geliştirilirken bu noktaların dikkate alınması gerekir.

Bir mesleğin çıraklık kapsamına alınabilmesi için uzun bir hazırlık eğitime ihtiyaç göstermesi gerekir. Çıraklık kapsamına alınacak mesleklerin bazı nitelikleri şu şekilde özetlenebilir.

Mesleki beceriler, ilgili kurumların denetimi altında önceden hazırlanmış belirli bir program izlenerek iş yerinde uygulama yaparak öğrenilir. Bazı ülkelerde iş yerinde en az 2000 saatlik uygulama yapmak gerekir.

Çıraklık meslekleri bütün endüstri tarafından kolayca tanınır. Kapsam ve sınırlılıkları açık olarak belirtilmiştir.

Meslekte başarılı olabilmek için becerinin yanında teknik bilgiye de ihtiyaç vardır. Bu bilgiler genellikle okullarda verilir.

Örgün mesleki eğitim ve çıraklık eğitimi ile sanayiye kaliteli elemanlar yetiştirilir. Çıraklık eğitimine ilişkin başlıca kavramlar, meslek eğitimi için belirtilenlerin aynıdır.

MERKEZ ÖRGÜTÜNÜN DOLAYLI OLARAK YÜRÜTECEĞİ HİZMETLER

Politika, İlke ve Genel Stratejileri Geliştirme

Politika ve genel stratejileri geliştirilen topluma ve bireylere ilişkin bilgilerin toplanması ve yorumlanması gerekir. Bireyi hayata hazırlama ile ilişkili olarak, daha önce açıklanan beş programda, değişen oranlarda aşağıdaki unsurları bulmak mümkündür. Bu bakımdan programlar hakkında karar vermeden önce, aşağıda belirtilen alanlar hakkında ayrıntılı bilgilerin toplanması gerekir. Şekil 3'te sistemler arasındaki ilişkiler görülmektedir.

Siyasal sistem

Ekonomik sistem

Sosyal sistem

Kültürel sistem

Eğitim sistemi

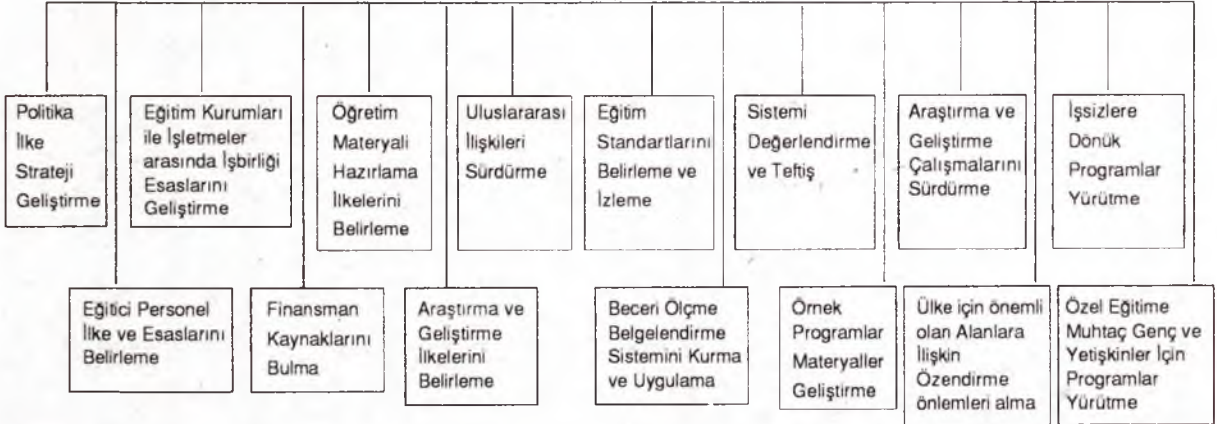
Siyasal Sistem: Her düzeyde eğitim programları geliştirilirken yasa ve yönetmeliklerin yanı sıra geleneklerle getirilmiş olan imkan ve fırsatların dikkate alınması gerekir. Programlar geliştirilirken, geliştirilecek programın eğitim sistemi içindeki yerinin ve ülkenin demokratikleşme sürecini eğitim sistemine yansıtmaya, ne oranda kararlı olduğu belirlenmelidir. Ülkemizde siyasal sistemin öğeleri olarak fırsat eşitliği, mesleki eğitime başlama yaşı, yaşam boyu eğitim, mesleki ve genel eğitimin bütünleşmesi ve yerel düzeyde katılım gibi faaliyetler için yasal destek mevcuttur. Bugün eğitimi yönlendiren 1739 ve 3308 sayılı yasalar burada ele alınan bir çok unsuru destekler niteliktedir.

Şekil 1

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI MERKEZ ÖRGÜTÜNÜN GÖREVLERİ (2000'li Yıllara Doğru)

DOLAYLI OLARAK YAPACAĞI FAALİYETLER

DOĞRUDAN YAPACAĞI FAALİYETLER

Siyasal sistemle ilişkili konularda beklenen hedefe varılamamasının temel nedeni, Milli Eğitim Bakanlığı merkez örgütünün ve mesleki örgütlerin duyarsızlığıdır.

Ekonomik Sistem: Hayata hazırlayan eğitim programlarını, özellikle mesleki ve teknik eğitimi, şekillendiren ana sistemlerden biri, sürekli olarak etkileşim içinde bulunduğu ekonomik sistemdir. Ekonomik sistem, ekonomik yönden kritik olan insan kaynağını eğitim sistemi ile yetiştirmeyi öngörmektedir. Ekonomik sistem, bir toplumda istihdama yönelik eğitim programlarının var olmasını gerektiren en önemli dayanaklardan biridir. Ekonomik yönden mesleki ve teknik eğitim ihtiyacı, toplumdaki doğal kaynakları işletecek insan kaynağını yetiştirerek toplumun yaşama düzeyini yükseltme temeline dayanır.

Eğitim ve ekonomi arasındaki ilişkiler gittikçe önem kazanmaktadır. Yapılan araştırmalar, bir bireyin eğitimi için sarfedilen paranın, çalışmayan bir insana verilen sosyal yardımların yanında çok az olduğunu göstermektedir. Bir insani eğitim yolu ile işsiz durumdan çalışır duruma getirmek, her şeyden önce onu ekonomik yönden başkasına bağımlı biri olmaktan kurtarıp, bağımsız bir duruma getirmek demektir. Böylece başkalarına bağımlı bireylerin sayısı azalmaktadır. Ayrıca, birey devletten sosyal yardım alırken vergi ödeyebilen duruma gelmektedir.

Bugün ülkemizde kullanılan teknoloji düzeyi, alanlara ve bölgelere göre büyük farklılıklar göstermektedir. Bir tarafta geleneksel tezgâhların kullanıldığı emek yoğun teknoloji, diğer tarafta ise yeni teknolojilerin uygulandığı teknoloji yoğun üretim sistemleri bulunmalıdır. Türkiye'de insan kaynağı ih-

tiyacı böyle bir ortamda şekillenmekte ve hızla değişmektedir. İnsan kaynağı ihtiyacının sürekli olarak çalışması ve bulguların program geliştirme çalışmalarına yansıtılması gerekir. İnsan kaynağı ihtiyacı dikkatli olarak belirlenmezse, birçok ülkede görüldüğü gibi, eğitim kurumlarının yetiştirdikleri elemanlarla, iş hayatındaki işgücü açıkları eşleşmemektedir. Bir tarafta eğitim kurumlarından mezun olanlar iş bulamazken, diğer taraftan sanayinin ihtiyaçları karşılanmamaktadır. Bunun için arz ve talebin çalışarak ihtiyaç duyulan insan kaynağının dikkatli olarak belirlenmesi gerekir.

Bireyleri hayata hazırlayan eğitim programları geliştirilirken, ülke düzeyinde ve okulun bulunduğu bölgede ekonomik sektörlerle göre insan kaynağı ihtiyaçlarının, iş imkanlarının ve yönelmelerin belirlenmesi gerekir. Okulun bulunduğu çevre, insan kaynağı arz ve talebi ile programa destek olacak maddi ve insangücü kaynaklarını belirlediği için, program geliştirmeyi etkileyen en önemli unsurlardan biridir. Bölgede geliştirilecek programı destekleyecek insan kaynağının makine ve cihazların bulunması programın maliyetini azaltır. Ayrıca yerel düzeyde uygulanan bilgi ve becerilerin dikkate alınması öğrenci ve işverenin programdan tatmin olmasına yardım eder.

Yerel düzeydeki teknoloji dikkate alınmakla beraber, bireylerde kendi kendine öğrenme becerisini geliştirme, hızla değişen teknolojiye uyum sağlama ve çeşitli işyerlerinde çalışabilme yeterliliklerini geliştirme gibi nitelikler program geliştirmede esas alınmalıdır.

Hayata hazırlayan eğitim programları için en önemli destek, programlar genç ve yetişkinleri mevcut olan işlere

hazırladığı zaman verilmektedir. Eğitim programlarının mevcut olan işleri dikkate alarak geliştirilmesi gerekir. Bunun için de arz ve talep üzerinde dikkatli olarak çalışılmalıdır. Programın başarılı olabilmesi için insan kaynağı ihtiyacının doğruya yakın olarak tahmin edilmesi gerekir. Gelecek için insan kaynağı ihtiyacını tahmin etmek kolay değildir. Yapılan tahminler gelecek 3-4 yıl için gerçeğe yakın sonuçlar verebilir. Daha uzun süreli tahminler için yanılma payı artmaktadır. Gelecek için yapılan insan kaynağı tahminleri, toplumdaki çalkantılardan, teknolojik yeniliklerden ve ekonomik gelişmelerden büyük oranda etkilenir.

Sosyal Sistem: Bireyin eğitim hakkı ve çalışma hakkı onun temel hakları arasında yer almaktadır. Bu bakımdan eğitim sisteminin her kademesinde eğitim sistemi ile, iş hayatı arasında ilişki kurulmalıdır.

Bireyin topluma karşı olan temel sorumluluklarından biri onun mal ve hizmet üreterek toplumun gelişmesine katkı yapmasıdır. Bir toplumdaki bireylerin toplumsal faaliyetlere en geniş şekilde katılmaları beklenir. Toplumsal yaşam; bireylerin toplumun gelişmesine katkıda bulunacak şekilde yetiştirilmelerini gerekli kılar. Bugün hayata hazırlayan programlara duyulan sosyal ihtiyaç bireyin toplumsal faaliyetlere katılma gereğinden kaynaklanmaktadır.

Eğitimin amaçları, eğitim sisteminin yetiştirdiği insanların bir şeyler yapabilmeleri ile gerçekleşir. Demokratik bir toplumda bireylerin ekonomik bağımsızlıklarını kazanabilecek ve toplumdaki değişikliklere özellikle teknolojik gelişmelere, uyum sağlayacak şekilde yetiştirilmeleri gerekir.

Bugün toplumca karşılaştığımız işsizlik, yarı işsizlik ve gereğinden fazla akademik ağırlıklı programlardan mezun olup, yetiştirilmedikleri ara kademe işlerde iş arayan genç ve yetişkinlerin sorunları, her düzeydeki eğitim programlarına toplumun ihtiyaçları yansıtılarak çözülebilir. Toplumun sosyal gelişimini destekleyecek unsurların program geliştirmede dikkate alınması gerekir. Bireylerin toplumun sürekliliğine ve ilerlemesine katkıda bulunabilmeleri için aşağıdaki yeterlilikleri kazanmaları gerekir.

Çalışmaya karşı uygun tavırlar geliştirme.

Uygulamalı çalışmalara karşı saygı duyma.

Çalışanlar arasında iletişim kurabilme.

Otoriteye dayalı sistemden katılımcı sisteme geçme.

Mal ve hizmet üretebilme.

Ekip halinde çalışma alışkanlıkları geliştirme.

Hoşgörülü, araştırmacı ve girişimci elemanlar yetiştirme.

Kültürel Sistem: Eğitimin esas görevlerinden biri de, kültür değerlerini genç kuşaklara aktarmaktır. Kültür, toplum bireylerini bir arada tutan bir çimento vazifesi görür. Kültür boyutu genel eğitim programlarında daha ağırlıklı olmakla beraber, mesleki ve teknik eğitim programları geliştirilirken de dikkate alınması gerekli bir boyuttur. Kültür, teknoloji ve sanayi birbirini karşılıklı olarak etkileyen unsurlardır.

Teknoloji, çağdaş kültürün bir parçası olarak ele alınmaktadır. Teknoloji, bireye yalnız bazı teknik kolaylıklar

sağlamakla kalmamakta, bireyin evindeki, işindeki ve genel olarak yaşamın her alanındaki yaşantısını ve değerlerini etkilemektedir. Bu bakımdan bugün teknoloji, genel kültürün kapsamı içinde düşünülmektedir. İlköğretim düzeyinde yürütülen teknoloji eğitimi çalışmaları bu çerçevede ele alınmaktadır.

Tarihsel olarak, teknoloji, kültürün gelişmesine büyük katkılar yapmıştır. Türk kültür değerleri, esnaf ve sanatkârlar tarafından iyi anlaşılırsa, mesleki ve teknik eğitim kültürel gelişmeye katkı yapabilir. Ülkedeki kültürel değerleri yansıtan birçok bakır, gümüş, ağaç, toprak, nakış ve dokuma işleri kaliteli sanatkârlar tarafından yapılmaktadır.

Tarihi eserlerin restorasyonu ve korunmasını sağlamak için mesleki ve teknik eğitim bu alana çok çeşitli düzeylerde becerili işçi ve teknisyenler yetiştirmektedir.

Teknolojik gelişmelerin en önemli etkilerini iş hayatının yapısında meydana getirdiği değişikliklerde görmek mümkündür. Bu bakımdan program geliştirmede üzerinde ciddi olarak durulması gerekir. Bugün elektronik, havacılık, biyoloji alanlarında bu değişiklikler kolayca görülebilir.

Hızlı teknolojik değişiklikler yaşam boyu eğitimi zorunlu hale getirmiştir. Bilgilerin çok kısa zaman dilimi içinde tazelemesi gerekmektedir. Bu durum, aynı zamanda, kendi kendine öğrenmeyi ve değişikliklere uyum sağlamayı ön plana çıkarmıştır.

Önemli sorunlardan biri de, okullarda kullanılan makina ve cihazların çok kısa zamanda teknolojik yönden eskimeleridir. Çok yüksek kaliteli ve karmaşık makina ve cihazların maliyet

ve bakım masrafları çok yüksek olduğu için, okullara alınmaları uygun olmayabilir. Çağdaş teknolojiyi yansıtan basit makina ve cihazlar okullar için tercih edilebilir. Teknolojik gelişmeler okulların sanayi ile iç içe çalışmalarını zorunlu hale getirmiştir.

Teknolojik gelişmeler, okullarda kullanılan materyallerin hızla yenilenmesini ve öğretmenlerin sürekli olarak yetiştirilmelerini zorunlu kılmaktadır.

Eğitim Sistemi: Program geliştirirken, ulusal düzeyde eğitim felsefesinin ve eğitim stratejisinin açık olarak belirlenmesi gerekir. Mesleki ve teknik eğitim programları geliştirirken, bu programların amaçlarını, tüm eğitim sistemi içindeki yerlerini ve birbiri ile ilişkilerini bilmek çok önemlidir.

İlköğretim düzeyindeki teknoloji eğitimi programı, öğrencilere, mesleki ve teknik eğitimi tanıtmaya, genel nitelikteki becerileri kazandırma, ilgi ve yeteneklerine uygun meslek seçme imkanını verdiği için, mesleki ve teknik eğitim bakımından çok önemlidir.

Ortaöğretim düzeyinde program geliştirme oldukça karmaşık ve zordur. Bu düzeyde program geliştirirken önemli kararların verilmesi gerekir. Programın amacı öğrencileri bir sonraki öğretim kademesine hazırlamak mı yoksa hayata hazırlamak mıdır? Bu tür soruların cevapları başlangıçta verilmiş olması gerekir.

Eğitim Kurumları ile İşletmeler Arasında İlişkileri Geliştirme

Herhangi bir meslek alanında mesleki yeterlilik iki unsura bağlıdır. Bunlar birey mesleki alanı ile ilgili olarak nerede

çalışırsa çalışsın gerekli olan "temel mesleki beceriler" ve bireyin çalıştığı işyeri için gerekli olan "ileri mesleki beceriler"dir.

Temel mesleki beceriler bireyin kendi mesleki alanında herhangi bir işletmeye başvurmasına ve iş bulmasına imkân sağlar. Temel mesleki beceriler için gerekli eğitim uzmanlık gerektiren alanlar için üniversitede, teknisyenler için meslek yüksek okulunda, becerili işçiler için verilen bilgi ve becerileri, gerçek koşullarda uygulamak için, okul eğitimini iş başındaki uygulamalar izler.

İleri mesleki beceriler, kazanılan bilgi ve becerilerin belirli bir işletmede uygulanmasını içerir. Bu eğitim işletmedeki üretim yöntemlerinden, üretilen ürünün niteliğinden ve benzeri unsurlardan kaynaklanan koşulları karşılamak için gereklidir. Genelde daha ileri düzeyde bilgi ve beceriyi içerir ve iş başında yapılır.

İşletmelerin ileri mesleki beceriler geliştirme faaliyetlerine katılmaları gerekir. Katılmalarını gerektiren başlıca nedenler şunlardır:

(a) İşletmelerin beceri geliştirmek için gerekli yeterlilikleri vardır.

(b) Eğitim sürecinin ürününü (mezunları) onlar kullanmaktadır.

(c) Makine, cihaz ve fiziki tesislere sahip bulunmaktadır. Bu eğitim işletmelerin verimini arttırdığı için işletmeye olumlu katkı yapar.

İşletmelerin kendileri eğitim merkezi açabilirler, meslek odalarının yardımı ile mesleki eğitime destek verebilirler,

küçük işletmeler bir araya gelip ortak meslek eğitim merkezi (işletmeler üstü) işletebilirler. Tüm işletmeler iş başı eğitiminin daha iyi yapılabilmesi için çaba harcayabilirler.

Finansman Kaynakları Bulma

Mesleki ve teknik eğitimin finanse edilmesi için Devlet Bütçesine ek olarak yeni Finansman kaynaklarının bulunması gerekir. 330B sayılı yasa ile sağlanan katkı bu yönde olumlu bir gelişmeyi göstermektedir. Yeni finans kaynaklarının bulunması ile ilgili çalışmalar sürdürülmelidir.

Eğitici Personelin Yetiştirilmesi

Eğitici personel, öğretmen, yönetici müfettiş, uzman gibi eğitim sisteminde çeşitli görevleri olan personeli kapsamaktadır. Bu personelin okulda ve işletmelerde çalışabilecekleri düşünülmektedir.

Mesleki ve teknik eğitim okullarında görev yapacak öğretmenlerin asgari önlisans derecesine sahip olmaları, uzmanlık alanlarında çağdaş teknolojiyi uygulayabilmeleri ve iki ile beş yıl arasında sanayi deneyimine sahip olmaları, insan ilişkilerinde ve öğretmenlik becerilerinde belirli düzeyde yeterlilik geliştirmiş olmaları gerekir.

Öğretmen ve uzman yetiştiren fakültelerde görev yapan öğretim üyelerinin de, yetiştirdikleri mezunların çalışacakları kurumları yakından tanımaları ve bu kurumlarda belirli yıl deneyimine sahip olmaları gerekir.

Son yıllarda ülkemizdeki uygulamalarla bu ilkelere çok yaklaşmış bulunmaktadır.

Araştırma ve Geliştirme

Araştırma ve geliştirme çalışmaları bir sistemin ayrılmaz parçasıdır. Araştırma ve geliştirme çalışmaları; öğrenci sayısını belirlemede esas olan nüfus hareketleri iş yeri ihtiyaçlarını tahmin etme, sektörlere ve bölgelere göre eğitim ihtiyaçlarını belirleme, model programlar geliştirme, bilgi akışını sağlama ve danışmanlık hizmetleri sunma, yeni öğretim materyallerini geliştirme, bilgi toplama, analiz etme ve dağıtma, maliyet hesaplama programının etkinliğini ölçme, öğretmen yetiştirme gibi çeşitli boyutları sürdürülebilir.

Uluslararası İlişkiler

Uluslararası ilişkiler ikili, çoklu ve ILO, UNESCO, Dünya Bankası gibi uluslararası kuruluşlarıyla yapılabilir. Uluslararası ilişkiler teknik yardım, deneyimleri paylaşma, ortak projelerde çalışma, uluslararası standartları geliştirme veya uygulama şeklinde olabilir. Mesleki ve teknik eğitim açısından uluslararası ilişkiler iki temel eksen etrafında sürdürülebilir.

Birincisi ABD ve AET gibi gelişmiş ülkelerdeki yenilikleri izlemek; ikincisi, gelişmekte olan ülkelere mesleki ve teknik eğitim hizmeti sunmaktır. Türkiye gelişmekte olan birçok ülkeye mesleki ve teknik alanda hizmet verebilecek bir kapasiteye sahiptir.

Uluslararası ilişkilerde yapılabilecek bazı etkinlikler şunlardır: Bilgi ve materyal alış verişi yapma ortak toplantılar düzenleme, inceleme gezileri organize etme, ortak projeler yürütme, programlarda ve beceri ölçmede denklikler sağlama.

Öğretim Materyallerini Hazırlama

Öğrencilere yeter sayıda uygun öğretim materyali (kitap, öğretmen kılavuzu, görsel ve işitsel araçlar bilgisayar yazılımı v.b.) sunabilmek için ulusal düzeyde öğretim materyallerini geliştirme merkezlerinin bulunması gerekir.

MERKEZ ÖRGÜTÜNÜN DOĞRUDAN YÜRÜTECEĞİ HİZMETLER

Eğitim Standartlarının Belirlenmesi

Standartlar, planlanan eğitimin kalitesi hakkında bilgi verirler. Standartlar daha gerçekçi kararların alınmasına yardımcı olur. Bir otomobil almak istediğimiz zaman, otomobilden istediğimiz yakıt sarfiyatı, kaç kişi taşıyabileceği, büyüklüğü, rengi, ne kadar para harcamak istediğimiz ve ne amaçla kullanmak istediğimiz gibi asgari standartları belirleriz. Bu standartlar dikkate alınarak çeşitli otomobiller hakkında bilgi toplanır ve toplanan bilgiler analiz edildikten sonra uygun olan kararlar verilir.

Aynı yaklaşımın program geliştirmede de uygulanması gerekir. Bir ülkenin eğitim sistemi, ulusal düzeyde belirlenmiş ve yasalarla pekiştirilmiş standartlarla yönlendirilir. Mesleki ve teknik eğitimin gelişmesi, çalışanlar arasında sosyal hareketliliğin artması, kaliteli mal ve hizmet üretilebilmesi için, mesleki ve teknik eğitimle ilgili standartların belirlenmesi gerekir.

Eğer standartlar belirlenmeden program geliştirilirse, eğitimin kalitesi tartışma konusu olabilir. Yetersiz öğretmenler sınıfta ders verebilir. Öğretmen başına düşen öğ-

renci sayısı çok yüksek olabilir, atelyelerde öğrenci başına ayrılan alan çok küçük olabilir.

Mesleki ve teknik eğitim okulda, iş yerlerinde ve çeşitli kuruluşlar tarafından yürütülebilir. Değişik yerde ve farklı kuruluşlar tarafından yürütülen ve denetlenen bu eğitimin kalitesi, ancak herkesin uyacağı meslek standartları ile korunabilir.

Ulusal düzeyde her programa ilişkin olarak aşağıda belirtilen konularda standartların geliştirilmesi ve taraflarca uyulması gerekir.

Programın amacı, içeriği, süresi ve giriş koşulları

Mesleki yeterlik düzeyi

Öğretmenlerin yeterlikleri

Atelye için gerekli takım ve makineler

Öğrenci-öğretmen oranı

Öğrenci başına asgari atelye alanı

İş güvenliği standartları

Öğrenci başına düşen maliyet

Programın açılabilmesi için asgari öğrenci kaynağı

Okul-sanayi işbirliği imkânları

Mezunların iş bulma imkânları

Programı başarı ile tamamlayanlara verilecek belge türü

Beceri Ölçme ve Değerlendirme Sistemini Geliştirme

Ülkemizin ekonomik, sosyal ve kültürel hedeflerine ulaşmasında iyi yetiştirilmiş insan kaynağının önemi çok büyüktür. İyi yetiştirilmiş insan kaynağı, önceden belirlenmiş standartlara göre beceriyi ölçme ve buna dayalı olarak belge (diploma, sertifika) verme sistemi ile mümkün olabilir. Bugün ülkemizde meslek standartlarına dayalı bir ölçme sistemi bulunmamaktadır. Birey ve toplum açısından, ayrıca AET ülkeleri ile bütünleşme ve Türk işçi ve teknisyenlerinin dış ülkelerde bir işe başvurabilme imkânlarına sahip olabilmeleri bakımında, beceri ölçme ve belgelendirme sisteminin geliştirilmesi çok önemlidir.

Ulusal düzeyde, eğitimci, işçi ve işveren kesimlerini temsil eden, bir "Beceri Ölçme ve Belgelendirme Kurumu"nun kurulması gerekir. Bu kurum vasıtası ile mesleklerin analiz edilmesi, mesleki hiyerarşinin belirlenmesi, her program için içeriğin ve mesleki standartların belirlenmesi ve bu standartlara göre sınav sisteminin geliştirilmesi ve sınavlarda başarılı olanlara belge verilmesi gerekir.

Değerlendirme ve Teftiş

Amaçlar ve uygulama stratejileri belirlendikten sonra program geliştirmede önemli unsurlardan biri değerlendirmedir.

Değerlendirme öğrenciyi, öğretmeni, programı ve sistemi içermelidir. Değerlendirme sürekli olmalı ve sağlıklı verilere dayandırılmalıdır. Değerlendirme, ilgili tüm tarafların katılımı ile yapılmalıdır. Ulusal düzeyde değerlendirme daha çok programın geçerliliği ve verilecek belgelerle ilgili olmalıdır.

Örnek Modeller Geliştirme (Program-Materyal)

Ekonomik yaşamın çeşitli sektörleri (tarım, inşaat, tekstil, otelcilik vb.) için ve farklı düzeylerde (işbaşı, çıraklık, beceri geliştirme, teknisyenlik, öğretmen, nezaretçilik, yönetici vb.) örnek programlar, modeller ve materyaller geliştirme suretiyle bölgedeki eğitimin gelişmesine katkıda bulunabilir.

Merkez örgütü danışma hizmetleri sunmak, uygulamalı araştırmalara katılmak suretiyle yeniliklerin yerel düzeye ulaşmasına yardım edebilir.

Araştırma ve Geliştirme çalışmalarını sürdürme özellikle sistemin tümünü etkileyen araştırmalar, merkez örgütünün temel görevleri arasında yer almalıdır.

Belirli Alanlar İçin Eğitimi Özendirme Önlemleri Alma

Ülkenin ekonomisi veya sosyal ihtiyaçları için önemli, fakat yerel düzeyde yeteri kadar ilgi görmeyen programlar için, teşvik önlemleri almak gerekir. Yerel yönetimler bazı durumlarda ülkenin bütününe ilişkin ihtiyaçları tam olarak gerektiği şekilde değerlendiremeyebilirler. Bu bakımdan merkez örgütünün bu ihtiyacı karşılaması gerekir.

İşsizlerin Eğitimi

İşsizlik sorunu sosyal devlet anlayışının bir parçası olarak merkez örgütü tarafından planlanmalı ve denetlenmelidir. İşsizlerin eğitimi, işveren ve yerel yönetimler yeteri kadar mali destek veremeyecekleri için, merkezce finanse edilmelidir.

Özel Eğitime Muhtaç Genç ve Yetişkinlere Dönük Eğitim Programlarını Sürdürme

Özel eğitim, özel uzmanlık gerektirdiği için merkez örgütünün desteğine ihtiyaç gösterir. Merkez örgütü tarafından yürütülmesinde yararlar vardır.

BAŞKAN — Teşekkür ederiz efendim.

Prof. Dr. Hıfzı Doğan, mesleki ve teknik eğitimi, tarihi perspektifi içinde ele alarak istihdama dönük olma ve hayata hazırlama olgusu üzerinde durdular. Bunun gerekliliği, 1990'lı yıllarda bu alanda neler yapılabileceği ve sistemin yapısını irdeleyerek sistemin iyileştirilmesi doğrultusundaki önerilerini sundular. Oturumumuzun bu kısmında sorular ve tartışma için 15 dakikamız var.

Buyurun.

Kâzım EKE — Sayın Başkan, sayın dinleyici arkadaşlar, Sayın Prof. Dr. Hıfzı Doğan, mesleki ve teknik öğretimin ana hatlarını çok kısa olarak ve çok özlü olarak anlattılar; ama bu işin biraz da yabancıları olan arkadaşların, dinleyicilerin bunu pek kavrayacaklarını sanmıyorum. Ancak, bu, işin içinde olanlar için daha çok yararlı oldu. O bakımdan ben sayın dinleyenlerden şunu istirham ediyorum: Kafalarında mesleki ve teknik öğretim konularında tereddütü olanlar, bu işin içyüzünü bilen, çekirdekte yetişmiş olan ve mesleki ve teknik öğretimde de söz sahibi olan değerli profesör Hıfzı Doğan'a lütfen soru sorsunlar ve açıklamalarda bulunmasını istesinler. Halk arasında, hatta aydınlar arasında mesleki ve teknik öğretim, bilhassa endüstri meslek liselerine giriş konularında hem öğretmenler, hem dinleyenler arasında bir te-

reddüt var, o da şu: Endüstri meslek liselerine eskiden ilkokul mezunları alınıyordu. Sonradan, ortaokul mezunlarının alınmasına karar verildi. Bu tartışmalar hâlâ devam etmektedir. Hatta endüstri meslek lisesinde çalışan öğretmenler de bu soru üzerinde zaman zaman sorular soruyorlar, açıklamalarda bulunulmasını istiyorlar. Psikolojik bakımdan pedagojik bakımdan, fizik bakımından acaba ilkokul mezunlarının endüstri meslek liselerine alınması mı daha yararlı? Çeşitli sebepler ileri sürdü, ben de bir endüstri meslek lisesinde idarecilik yaptım biliyorum, küçük çocuklar geliyor uyum sağlayamıyor; ama psikolojik ve pedagojik kurallara uygun olarak o öğretim yapıldığı takdirde atölye öğretimi yapıldığı takdirde o çocuklar da seve seve bu işi yürütmeye çalışıyorlar ve hatta o küçük çocukların, yavruların eserlerini, kendilerinin yapmış olduğu eserleri gördükçe büyük bir teknik öğre-time, mesleğe karşı heves uyanıyordu. Bunu Sayın değerli hoca Prof. Hıfzı Doğan lütfen açıklasın. O hem Türkiye'de, hem de yabancı memleketlerde bir hayli görev yaptı. Bu bakımdan kendi kanaatlarını bir de kamunun bu iş üzerindeki görüşünü belirtmek suretiyle bu tereddütü gideceğine inanıyorum.

Meslek ayrımında da özellikle endüstri meslek liselerinde bir hayli güçlükler çekiyorlar okul idareleri ve veliler arasında da birtakım üzüntülü haller meydana geliyor. Çocuklar daha ziyade elektrik bölümünü, tesfiye bölümünü ve son yıllarda da daha ziyade elektronik bölümünü seçmek istiyorlar; ama diğer bölümlerin de öğrencisini sağlamak için okul idarelerinin buna göre bir ayırım yapmaları gerekiyor. Mesela ağaç işleri bölümüne hiç kimse geçmiyor. Çünkü oradaki eserleri zamanla çocuk yapamıyor, eserini kısa bir zamanda

göremiyor oraya heves etmiyor, daha ziyade bu saydığım konular ve tesfiye, demir atölyesi, şimdiki adı metal işleri atölyesine de heves duyulmuyor. Bu bakımdan okulla veli arasında birtakım anlaşmazlıklar çelişkiler meydana gelmektedir. Bunun için bir aralık mesleki ve teknik öğretimde önceleri hakikaten çok iyi programlar çok iyi uygulamalar olmuştu, fakat sonradan birtakım sebeplerle politik sebeplerle, diğer sebeplerle programlarda değişiklik yapılıyor, bir kısım uygulamalar yarıda bırakılıyor, yeni gelen yönetim yepyeni bir uygulama getiriyor. O bakımdan mesleki ve teknik öğretim bu konuda büyük zararlara uğramaktadır. Onu arz ediyordum, bir ara psikoteknik laboratuvarlarına ihtiyaç duyuldu ve iyi çalışılan yerlere yararlı oluyordu, iyi yetiştirilen elemanlarla yararlı oluyordu. Branş seçme, sanat seçme bölümü bu laboratuvarlar tarafından yapılıyordu, çünkü doğru bir seçimdi o laboratuvarlarda sanat seçimi yapılması, çocukların kabiliyetlerine, biraz da velinin isteği dikkate alınmak suretiyle durum veliye anlatılıyordu, sizin çocuk ağaç işlerine girmesinden ziyade elektrik konusuna daha elverişli diye veli ikna ediliyordu ve aradan anlaşmazlık kalkıyordu. Bu sonradan bir iki sene devam etti, bu laboratuvarlar ondan sonra kaldırıldı, bu konuda da Sayın Profesörün düşünceleri nedir?

Beni dinlediğiniz için hepinize teşekkür ediyorum, saygılar sunuyorum.

BAŞKAN — Teşekkür ediyoruz Sayın Eke.

Buyurun efendim.

Ahmet SEVGI — Efendim, Sayın Prof. Dr. Hıfzı Doğan Beyefendinin vermiş olduğu tebliğdeki bütün hususlara

aynen evet diyorum. Yapılması gereken şeyler bunlar, zaten Prof. Dr. Hıfzı Doğan ve arkadaşlarıyla, mesleki teknik kökenli bilim adamlarıyla sık sık bir araya geliyoruz, tartışıyoruz, görüşüyoruz. Mesela en yakın tarih dün kendileriyle bir ara görüş alışverişinde bulunduk.

Şimdi, takdir edileceği üzere şu anda Türkiye, 1990'lı yıllarda üç tane dönemi bir arada yaşıyor. Birincisi, bir yandan tarımsal toplumun bir kısım özellikleri devam ediyor. İkincisi, sanayi toplumunun özellikleri devam ediyor, üçüncüsü sanayi ötesi toplum içerisine girmiş durumdayız. Şimdi, sadece mesleki teknik öğretimin bir kanadı için bir okul sayısı söyleyecek olursam, bu rakamla ne kadar belirli noktalara geldiğini göreceğiz. Sadece endüstri meslek lise-lerimizin sayısı 451 tane. Bunlardan bazıları 100 milyar liranın, 200 milyar liranın üzerinde maddî değeri var. Okullarımız büyük bir fabrika görünümünde fakat bir yandan da yeni ileri teknolojiler okullarımızın yapısını tehdit ediyor, sanayi ötesi bir topluma geçiyoruz. Acaba bunların durumu ne olacak? Hocama sorum şu, aslında 2000'li yıllarda Avrupa'nın veya dünya ne yapıyorsa, gelişmiş toplumlar ne yapıyorsa bunlara uygun bir mesleki teknik öğretimi geliştirmemiz lâzımdır dediler. Acaba 2000'li yıllara doğru mesleki teknik öğretim sistemimiz hangi yapılara doğru girdi. Bizim bu endişelerimizde biraz heyecanlanmamız sözkonusu mu? Acaba bir kısım makinalarımız yarın öbür gün demir parçası mı olacak? Nasıl bir yapılanma içerisinde bulunalım. Bir başka konu, bir bilgi bakımından, bir katkı bakımından arz ediyorum. Hocamın dediklerine aynen evet diyorum. Mesleki teknik eğitimin bütün unsurlarıyla 2000'li yıllarda dünya neyi yapıyorsa ileri toplumlar neyi yapıyorsa biz de onu yapmalıyız.

İkincisi, mesleki teknik eğitimin konuları, ilkeleri evrenseldir, aşağı yukarı akademik zeminlerde 14 kadar ilke tespit edilmiştir, bu 14 ilkeye biz de uygun şekilde hareket ediyoruz. Hazırlanmış bulunan kanunlarımız, yönetmeliklerimiz bu 14 ilkeye paralel olarak düzenlenmiş durumda. Önümüzdeki günlerde bu düzenlemenin çerçevesini çizmiş olan çıraklık ve meslek eğitimi kanunun rötüş mahiyetindeki, iyileştirme mahiyetindeki çalışmaları devam edecektir. Aksaklıklar revize edilecektir, çıraklık ve meslek eğitim kurullarında, yüksek kurullarda ve il düzeyindeki kurullarda alınmış olan bilgilerin ışığında araştırmaların meydana getirmiş olduğu bulgulara dayalı olarak revize edilecektir. Ben katkıları sebebiyle hocama teşekkür ediyorum. Bundan böyle çalışmalarımızda da mutlaka bilimselliği esas alacağız, araştırmalara dayalı tespitlere uygun şekilde mesleki teknik eğitimi yönlendireceğiz.

Teşekkür ediyorum efendim.

BAŞKAN — Teşekkür ediyoruz Sayın Sevgi.

Buyurun efendim.

Bekir ÖZGEN — Efendim, Sayın Hıfzı Doğan beye ilginç açıklamaları için teşekkür ediyorum. Ancak benim merak ettiğim konu şudur. Kendisinin önerdiği tüm koşullar yerine getirilebilse ve özlemini duyduğumuz mesleki ve teknik elemanları yetiştirecek güce ve sonuca ulaşabilsek acaba Türkiye'deki bugünkü uygulama içerisinde yeterli gerçekçi istihdam politikaları yaşama geçirilmeden bu yetiştirdiğimiz elemanlarla ne yapabiliriz? İkincisi, Türkiye'nin gereksinmesi olduğuna inandığımız bazı mesleki teknik liselerimiz okullarımız acaba gereğinden fazla eleman üretmiyorlar mı ya

da üretilen bu elemanlar beklenmeyen, istenmeyen doğrultuda gelişmiyor mu, istenmeyen yerlerde kullanılmıyor mu? Bu konuda açıklamalarını rica ediyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Teşekkür ediyoruz Sayın Özgen.

Buyurun efendim.

Prof. Dr. Ayşegül ATAMAN — Ortaöğretimin okulların ve öğrenci programları konusunda çok güzel açıklamalarda bulundular. Acaba mesleki teknik eğitim düzeyindeki ortaöğretim kurumlarına öğretmen yetiştiren eğitim fakültelerinin programları ve teknik eğitim fakültelerindeki kişilerin bu alana disiplin olarak yaklaşmaları konusunda ne düşünüyorlar? Bizim endişemiz, bu kişilerin kendilerini eğitimciden çok teknik personel olarak algıladıkları ve dolayısıyla eğitim formasyonu eksik yetişen öğretmenlerin ortaöğretime döndüklerinde biraz önce Sayın Müsteşar Yardımcısının belirttiği 100 milyarı bulan liselerimizde yeterli düzeyde verimli olamayacakları kanaatindeyim bu konudaki görüşlerini rica ediyorum.

BAŞKAN — Teşekkür ediyoruz.

Buyurun Hocam.

Prof. Dr. Hıfzı DOĞAN — Sayın Eke'nin mesleki eğitim, konusundaki sorusuyla başlamak istiyorum. Tabii toplumun refah düzeyi yükseldikçe daha ileri yaşlardakiler gidiyor, yani kural bu, Türkiye'de 1940-1950'li yıllarda ilk o beş yıldan sonra yani ilkokulu tamamlayan öğrenciler meslek eğitimine başlıyorlar idi. Tabii bu şartlar değişti. Şimdi Avrupa'da 11-

12 yıl genel eğitimden sonra mesleki eğitim başlayabiliyor veya minimum 16 yaşına gelmesi lazım. Amerika'da bazı eyaletlerde liseyi bitirdikten sonra başlar. Onun için bir toplum kendi bireylerine ne kadar temel genel kültür verirse o kadar faydalı oluyor. Türkiye bu aşamayı geçti kanımca, yani Türkiye iyi ve doğru bir yolda gidiyor, ileri yıllarda belki de daha yukarıya çıkacak. Tabii meslek seçmeye değindiğiniz, bu çok yürümedi. 1940'lı, 1950'li yıllardaki girişimleri gerçekten bugün saygıyla anıyorum, o gün öğrenci idim, ama bahsettiğiniz psikoteknik laboratuvarları Fikri Beyin, Remzi Öncül Beyin o yıllardaki çalışmaları anlayamadı. Yani mesleki eğitim de galiba genel eğitim de bu konuyu çok iyi göremedi. Son yıllarda rehberlik hizmetleri bazı istisnalar dışında akademik rehberliğe yönelmiştir. Üniversitede rehberlikle ilgili olan çalışmalara bakıldığında çok büyük oranda ortaokul, liseye dönük öğrencilere rehberlik çalışmaları vardır. Yani mesleki boyut çok iyi gelişmedi, ona katılıyorum. Şimdi benim önermek istediğim, ortaokulun belki de lisenin bir işlevinin bu olması lazım. Onun için teknoloji eğitimi olarak belirtmemiz lâzım. İnsanların mesleklerini tanımalarını, bunun yanında diğer rehberlik hizmetlerinin gitmesi daha bilinçli olmasıdır. Mesleki eğitimde bir kural var. Mesleki eğitim arz talebe göre çalışan bir eğitim türüdür. O halde öğrenci ağaç işlerine gitmiyorsa, bunun için gitmiyor, istihdam olmadığı için gitmiyor, öğrenci veli bunu çok iyi görüyor toplumda nerede istihdam var oraya gidiyor açıkcası şimdi bu sıkıntılar mesleki eğitimin bir miktar bu hızlı değişen koşullara uyulmamasından kaynaklanıyor.

Bugün bizdeki meslek sayısına sekiz dediler, doğru mu yanlış mı bilmiyorum, belki ticaret ve kız teknik eğitimde de

belki 150-200 e gider, bu güzel bir şey, çeşitlenmiştir. Yani bugün mesleki eğitim daha duyarlı hale gelmiştir, bunu gerçekten iyi bir başlangıç olarak görüyorum. 2000'li yıllarda, mesleki eğitim acaba kendisini nasıl yenileyecek, sanayiye nasıl uyum yapabilecek. Bu konuda zaten önceki yıllarda bir tercih yapıldı. Artık okulların bütün makinaları alma imkânı yok, yani sanayinin devreye girmesi ilkesi buradan kaynaklanıyor. Dönüşü yok, demek ki okullar çok basit temel becerilere dönük cihazlarla donatılıyor, simülasyon türü araçlar bugün yaygın olarak okullara girmiş vaziyette ama prensip itibariyle sanayiyle işbirliği olabilecek tarzda. Burada belki bir şeye değinmek lâzım, merkez örgütü çalıştığı zaman, merkez bir karar alıyor, aynı kararı Erzurum'a da, Hakkâri'ye de gönderiyor, halbuki şartlar değişik. Sayın Sevgi bunu belirtti, bir tarafta tarım toplumu, bir tarafta sanayi toplumu, bir tarafta sanayi ötesi toplum. Yani bir bakıma hem gelişmiş, hem de gelişmekte olan ülkelerin bütün özelliklerini yansıtan bir ülke Türkiye, tabii böyle olunca okulun bulunduğu düzey de dikkate alınabilecek.

Bekir Özgen Beyin sorularına cevap veriyorum. Mesleki eğitimin zaten kendi içinde var, politika geliştirirken siyasal yönden, ekonomik yönden diğer unsurlar açısından yani istihdamı ihmal eden bir mesleki teknik eğitim olamaz, olmaması lâzım. Şimdi tabii bugün aksaklıklar var, ben ona da katılıyorum. Çünkü zaten onu belirtmek istiyorum, belki de merkez şu anda 2500 kurumu buradan idare edeceğim diye uğraşacağına bunları belki yerel yönetimlere verecek, o zaman bu işlerle uğraşacak. Şimdi istihdama ilişkin DPT'nin çalışmaları olmuştu, tabii çok genel makro düzeyde çalışmalardır, yön gösterici niteliktedir. Fakat mesleki

eğitim, bulunduğu bđgelere gđre daha alt dđzeyde araştır-
malar yapması lazım. Bunun yapıldđđı tam sđylenemez. Tabii
fazla eleman yetiştirmek fikri yine bu plansızlıktan kaynak-
lanıyor. şu da bir gerçek. Meslek eğitimi gđrmüş insanlar iş
bulamasalar da hem Tđrkiye'deki istatistiklerde hem de
dđnyadakinde en az suç işleyen gruptur bunlar.

Sayın Ataman'ın sorusuna gelince, oğretmen, yetiştir-
meyle ilgili, konuyu biraz çabuk atlamak zorunda kaldım.
Kanımcı oğretmen yetiştirmede üç tane aksaklık sđrđyor
şu anda. Tabii özellikle son on yılın içinde belirlemeye başladı.
Bir tanesi beceriyle kuram arasındaki ilişki tekrar kuram
boyutunda bozulmaya başladı. Size bir örnek vereyim, bunun
ne olduğunu daha iyi gđrebilmek için. Ben Bangladeş'te
çalıştığımda 8 milyon insan vardı. 100 tane genel eğitim
okulu, iki tane mesleki eğitim okulu var. O kadar ki, bu iki okula
oğrenci bulamıyorlar. Çünkü kuram o kadar güçlü ki, beceri
ikinci, üçüncü, beşinci planda kalıyor. Yani beceri adeta
okumuş bir insanın yapmayacağı bir iş gibi görünüyor. şimdi
biz de bu dönemleri yaşadık, mesela 20-30 yıl önceki mec-
mualara baktığımızda örneklerle dolu, meslek liseleri açıldı,
oğrenciler gelmedi, Tđrkiye, bu çok önemli dönemi aştı ve
özellikle bu alana oğretmen yetiştiren kurumlarımız, pratiği
ve kuramı bütünlեřtirdiler. şimdi Teknik Eğitim Fakülte-
leri'nde beceri tekrar arka plana itildi. Yani esas olan tahta-
daki formülleri bilmek önemli, beceri değil. Mesleki eğitimin
amacı kuramı ispat etmek değil, mesleki eğitimin amacı
kuramı ispatlamak artı bunu fiilen yapmaktır. Burada büyük
bir gerileme var. İnşallah son yıllarda Bangladeş örneğine
doğru gitmeyiz, herhalde gidemeyiz ama bu bir tehlike benim
açımdan. Diğer bir şey daha bozuldu, oğretmen eğitimi, her

verde bozuldu son on yılda, cumhuriyetle beraber öğretmen okulları kurulurken çok sağlam bir ilke gelmişti o da şu, eğer ilkokul öğretmeni yetiştirilecekse muhakkak surette ilkokulda tecrübe sahibi olması lazım. Tahmin ediyorum teknik öğretmen yetiştiren fakültelerin eğitim programları yeniden gözden geçirilebilir.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN — Teşekkür ediyoruz efendim.

Prof. Dr. Mahmut ÂDEM — Bir ufak açıklama getirmek istiyorum. Sayın Eke'nin duyarlılığına çok teşekkür ediyorum. Ancak, biz 15 yıl Türk millî eğitim sisteminin sorunlarını tartıştık, bu yıl tartışmak istediğimiz sorun uluslararası boyutta bir sorundu, ortaöğretimde yenilik nedir, yenileşmeler nedir? Burada büyük oranda başka ülkelerde durum nedir? Dolayısıyla daha önceki yıllarda mesleki teknik eğitimi inceledik, bir toplantımız ona ayrılmıştı, bu toplantıda da başka ülkeleri dinledikten sonra Türk eğitim sisteminde genel orta öğretimin ve mesleki teknik ortaöğretimde yenileşme konusunda biraz fazla spesifik bir konu üzerinde dolayısıyla mesleki teknik eğitime kasıtlı olarak zaman ayrılmamış gibi bir şey anlaşılmasın. Kendisi gerçekten bizim toplantılarımıza sık gelir, duyarlı, ancak Bilim Kurulu bu seneki toplantının niteliğini geçmiş yıllardan daha farklı düşünmüştür.

Teşekkür ediyoruz.

BAŞKAN — Efendim 15 dakikalık bir çay aramız var, sonra toplantımıza devam ediyoruz.

Çok teşekkür ediyoruz.

ALTINCI OTURUM

- BAŞKAN : Prof. Dr. Rüştü YÜCE
- KONUŞMACI : Prof. Dr. Frank STONE

BAŞKAN — Saygıdeğer konuklar ikinci günün altıncı oturumunu açıyorum.

Konuşmacımız Prof. Frank Stone. Biliyorsunuz bu bildirisini dün verecekti fakat bir gecikme nedeniyle bugüne aktardık.

Buyurun Sayın Dr. Stone.

Prof. Dr. Frank STONE — Amerika Birleşik Devletlerinde tek bir ulusal eğitim sistemi bulunmamaktadır. Buna karşın Milli Eğitim Bakanlığı'nın tüm eğitim kurumlarında olduğu gibi ortaöğretim kurumları üzerinde de etkisi vardır.

ABD'de ortaöğretim ortaokul ve liseleri de içermektedir. Son yıllarda dört yıllık liseler ortaöğretim kapsamında ele alınmaktadır.

Bu bildiride sizlere daha önce ortaöğretim kurumları üzerinde yaptığım saha araştırmalarından söz etmek istiyorum.

Merkez 1992'ye kadar Orta Doğu'da, Utah'ta, Salk Lake City'de, Utah Üniversitesindeydi. Salt Lake City'de kaldığım 5 aylık süre içerisinde diğer aktivitelerin yanı sıra, kültürler arası yönlendirmeye ilişkin alan çalışmalarını yönettim. Bu çalışma Salt Lake City'nin büyük metropol bölgesindeki lise düzeyindeki okullarda gerçekleşti. Utah eğitim bürosu dünya kültürleri üzerinde yeni bir seçeneği o sıralarda programına katmıştı. Bu onların "Batı Uygarlıkları" adlı geleneksel programlarına bir alternatif oluşturmaktı. Böylece lise düzeyindeki okullarda okutulabilecek düzeyde bir sosyal bilgiler dersi programa girecekti. 24 öğretmenin sınıfına

gözlemci olarak katıldım. Bunlar ağırlıklı olarak sosyal bilgiler dersleriydi; ayrıca, bazı İngilizce derslerine ve E.S.L. denen yardımcı dil olarak İngilizce (English as a second language) öğretilen çift dilli eğitim derslerine de katıldım.

Şehirde yer alan 5 tane lise düzeyinde okulda çalışmalar yaptım. Buna ek olarak bir Mormon Kilisesindeki L.D.S.'yi de ziyaret ettim. Mormonlar benim ülkemdeki dini bir mezheptir. Utah Eyaleti'nin Salt Lake City şehri, nüfusunun yaklaşık yüzde 75'i Mormondur. Yani önemli bir grupturlar; azınlık değildirler, tam tersine Utah'ta çoğunluk oluşturdukları bir gerçektir... Şehrin içinde lise düzeyinde bir yüksek okul var. Burada bir seminer düzenlenir, hemen bakıp sokakta karşıya geçersiniz ve bir seminer bulursunuz. İşte ben de bu seminere gittim; çünkü, bu seminerlerin içeriğinin ne olduğunu ve orada ne öğretildiğini görmek istiyordum. Bu seminerlerde tam gün bir çalışma var, ve çoğu zaman öğrenciler halk okulundan gün içinde ayrılıyorlar veya derslere erken geliyorlar ya da seminerlere öğleden sonra katılabiliyorlar. Bu da eğitimde önemli bir etki oluşturuyor. Kùltürler arası konuların bu L.D.S. seminerlerini içeriği dahilinde olduğunu öğrendim.

Halk okullarında öğretmenlerin çoğu "Batı Uygarlıkları" konularını öğretiyorlardı. Dünya kültürü henüz yeterince yerleşmemişti. Dediklerine göre; bunun nedeni, okullarındaki ders kitaplarını değiştirmemek istemeleriydi. Böyle diyorlardı, eğitim evrensel boyutta değildi. Bunun geçmişte kaldığını biliyor olmalarına karşın, aynen sürdürüyorlardı; çünkü, bu rahat bir yoldu, değişmek istemiyorlardı. Ayrıca belirttiklerine göre; video kasetleri, slaytları, filmleri, ho-

parlörleri ve benzeri eğitim amaçlı malzemeleri kullanma olanakları vardı. Ancak, bunlar Batı Uygarlıklarına yönelikti. Dolayısıyla değişmek istemiyorlardı.

Bu arada bir öğretmen hatırlıyorum, bu öğretmen dünya kültürleri derslerine karşı biraz daha açıktı, kendisi bana öğrencilerinin ders kitabının her sayfasını okumak zorunda olduklarını söylemiş, ardında da gülerken şunu eklemiştir. Muhtemelen tek kitap oydu. Ancak, bu öğrencilerin pek çoğu bu kitabı asla baştan sona okumamıştı. Ben, kitabı baştan sona okumaya özen gösterdim. Çünkü, onları kitabın tümünün içeriğinden sınavacaktım. Bazen bana öyle gelmiştir ki, "Batı Uygarlıkları" ortalama öğrenciyi hedefler, dünya kültürü dersleri ise, ileri düzeyde başarılı öğrenciler, üniversite öğrenimi görececek olanlar içindir.

Utah'ta ziyaret ettiğim her okulda, bir yetenek sınıflandırması yapıldığını gördüm ve şahsen bu durumu üzüntüyle karşıladığımı belirtmek istiyorum. Doğrusu, bu yeteneklere göre sınıflandırma yapılmasını savunmuyorum. Benim gözlemlediğim eğitim çalışmalarının çoğu disiplinli ve iyi organize edilmişti; ancak, ders kitabına çok fazla bağlıydı. Oysa bilgi kitapta değildir. Öğretilen şey ise temelde kitabın kendisiydi.

Bir gün okulda öğretmen ders anlatmazken sınıfın arkasında oturmuştum. Öğretmenin evi yeni soyulmuştu. Onu sabah arayıp haber vermişler eve gittiğinde bir de görmüş ki, üçüncü kez evine girmişler. Hırsızlar televizyonunu ve bütün kıymetli eşyalarını çalmışlar. Bu olaya tanık olduktan sonra; inanın bana, o sabah ders kitabı değildi öğrettikleri. Tahmin edebileceğiniz gibi fazlasıyla üzgündü. Ancak bu is-

tisnai durum, bir bakıma kuralı yumuşatıyor; çünkü, genellikle öğretilen şey ders kitabının kendisiydi. Benim gözlemlediğim kadarıyla, öğretmenler öğrencilerine ve mesleklerine çok düşkündü; ancak, genellikle topluluğun kaynaklarından pek yararlanmıyorlardı. Hoparlörleri sınıfa getirmiyor, öğrencilere açık hava toplantılarına katılmaları öğütleniyor, televizyonda öğrencilere yarar sağlayabilecek olan programlar yayınlandığında, bu programları izlemelerini belirtmiyorlardı. Bu 24 ziyaretimden sadece birinde, bir öğretmenin topluluğun imkânlarından yararlanarak kültürler arası etkileşim ve anlayışı geliştirmeye çalıştığını farkettim. Esasen Utah'ta bir lise düzeyindeki yüksek okul neredeyse kendi içinde bir dünyadır. Dış dünyayla sadece az sayıda bağı bulunduğunu görmek sizi şaşırtabilir, tabii kurum düzeyinde olarak demek istiyorum. Ziyaret ettiğim her okulda kültürler arası değişim programlarından faydalanan bazı öğrenciler, Utah, Salt Lake City'e yerleşmiş bazı mülteci ve göçmenler vardı.

Geçtiğimiz 10 yıllık dönem içerisinde, birkaç eyalette çoğulcu ve global bir kültür sağlanmasına yönelik gözle görülür ve bazı çabalar ve gayretlerde bulunularak kültürel açıdan daha açık olunmasına çalışılmaktadır. Utah'ta da bunu aradım. Connecticut Eyaleti Eğitim Heyeti ve gönüllülerden oluşan bir yurttaşlar grubuna tavsiyeye seslenmelidir. Connecticut ve Utah için bu hayati önem taşıyan bir konudur; çünkü, üretimimizin ithal ve ihracı, her iki eyaletin ekonomileri açısından da çok önemlidir. Utah'ta, Connecticut'ta ihrac yapmadıkları takdirde varlıklarını sürdüremezler. Dolayısıyla açık bir zihniyetle hareket etmek zorundadırlar. Ancak gene de, Amerika Birleşik Devletleri'nde küresel eğitime karşı çıkan bazı görüşler bulunmaktadır.

Küresel bir eğitim görüşünün komünistlerin hazırladığı bir senaryo olduğunu iddia edenler var, bu çabaların Amerikalı yurttaşların hükümete, demokrasimize, hayat tarzımıza olan güveni baltaladığı düşünülüyor. İster inanın, ister inanmayın bu düzeltilmesi kolay bir durum değildir. Bu yüzden de bana göre, yönetim sayesinde bile olsa küresel bir eğitim. Amerika'daki orta öğretimin tartışmalı bir konusu olmayı sürdürecektir.

İkinci olarak rahatsızlık duyduğum bir konu da öğrenci topluluğu hizmet projeleri. Gerek Türkiye'de, gerekse dünyada eğitim düzeyinde bir gelişme olmasının bir hazırlayıcısı olarak, orta öğretimde ders programının geliştirilmesi ilgi çeken bir konu. Benim ülkemdeki kilise ve devletin ayrı birer kurum olmasının yanlış anlaşılmasının bir sonucu olarak, ülkemdeki öğretmenler din hakkında hiçbir şeyi okulda öğretemeyeceğimize inanıyorlar. Ancak sınıfta dini inançlar konusunda hiçbir şey söyleyemezsiniz; çünkü bu kurumun dahilindedir. Tabii işin aslı bu değil. Ve dolayısıyla öğretmeyen öğretmenler, manevi konulara değinmiyorlar; çünkü, bunun yasak olduğunu düşünüyorlar. Bu onların hazırlanmasında bir sorundur durumunu, böyle olmadığını öğrenmiş olmaları gerekirdi.

Hiç kuşkusuz halk okullarında, herhangi bir doktrinin öğretilmesi yasaktır, bu anayasaya aykırıdır. 1980'ler pek çok insanın manevi açıdan gelişmeler olacağını söylediği zamanlardı. Ahlâki ve manevi ilkeleri öğretmesi gereken kişiler anne ve babanın oluşturduğu aile kurumu olacaktı. Ancak Amerikan toplumunun bir talihsizliği okullarda öğrenim gören pek çok gencin sadece bir ebeveyninin

olmasıdır. Bu bir ebeveyn de bütün gün içinde çalışmaktadır. Gün boyu 8 ya da 10 saat çalıştıktan sonra, yorgun argın eve döndüklerinde değerleri, manevi inançları, ahlâki nasıl öğretecekler? Bu olanaksızdır. Dolayısıyla, toplumumuzda aile kurumunun çöküşünden sonra, aynı zamanda sağlık, manevi ve ahlaki değerler alanlarında, okullarımızda bir sorun ortaya çıkmıştır.

Kısmen Connecticut'ta tamamladığım 5 yıllık çalışmaların odak noktası bir tür özel öğretmenlik olmuştur. Bu konu temelde manevi gelişmeye yönelik eğitimin, özel öğretmenlik projesinde, öncelikle 6'ncı sınıftaki çocuklara öğretmenlik yapıyoruz. Bu çocukların hepsi önce şehrin merkezinde bulunan bir ilkokula devam ediyorlar. Aslında bunların hepsi Afrikalı-Amerikalı ya da Güney Amerika kökenli veya Porto Riko'ludur. Pek çoğu büyük projelerle yapılmış evlerde oturmuşlardır ve şehrin iç bölgelerinde yerleşmiş bulunmaktadır. Bu çocuklara okuma, yazma, aritmetik gibi konularda ücretsiz olarak özel öğretmenlik hizmeti verilmektedir. Diğer bir deyişle, okur-yazar olma gibi temel öğrenim ihtiyacı halk okullarını destekleyecek biçimdedir. Bu düzenlemenin yapılması, şehrin merkezindeki o laik olmayan kiliseler aracılığıyla olmaktadır.

Vurgulamak istediğim nokta şu; pek çok gönüllü Connecticut'taki... şehrine, kamu kurumlarına, halk okullarına geliyor. Onların da pek azı zengin aile çocukları. Bunlara manevi konuları oldukça çabuk öğrendiler. Bu şehirde sadece 150 bin kişi yaşıyor. 300 tane ergen çağıdaki kız çocuğunun çok ciddi sorunları var, alkol bağımlılığı ve uyuşturucu bağımlılığı gibi. Çocukların pek çoğu özel öğretmenlik hizmeti

görüyor ve bu çocuklar parçalanmış ailelerin çocukları. Bazıları çoktan sokaklarda yaşıyorlar. Evde onlara bakacak kimseleri yok. Bazı eyaletlerde lise düzeyindeki okulları bitirmeleri için ders kredisi bile veriliyor. Topluluk hizmet projelerine böylece gönüllü olarak katılıyorlar. Lise düzeyindeki okullardan mezun olmak için genellikle 20, 24 kredi toplamaları gerekiyor. Bence bu topluluk hizmet projelerinin manevi gelişmeyi sağlaması açısından çok önemli bir gelişmedir. Araştırmam sırasında gördüğüm buydu.

Üçüncü alt başlığım ise, geleneksel olana karşı yenilikçi eğitim. 1990'da... yüksek okul mezuniyetimi kutlamak üzere bir alan çalışması yapmaya karar verdim. İngilizce ve sosyal alanlarda bütün bir hafta boyunca araştırma yaptım. Gözüme çarpan bir konu, 45 yıl önceden hatırladığım bazı binaların iç cephelerinin baştan aşağı yenilenmiş olduğuydu. Binanın içi yeni bir okul, dışı ise bildiğim eski okuldu. Bu kayda değer bir konu. Ben, orada öğrenim görürken 2 bin öğrenci vardı, şimdiyse 750, çünkü şehir ekonomik açıdan bir gerileme yaşamıştı. En büyük fabrikalarından 4'ü kapanmış, en önemli işverenler ayrılmıştı. Ben orada öğrenciyken, Gap City'nin nüfusu 45 bin civarındaydı. Bugün ise Gap City'de 23 bin kişi yaşıyor, neredeyse yarısı kadar. Aynı olay Amerika Birleşik Devletleri'nin her yerinde olmakta yoksa sadece Gap City'ye özgü bir durum değil bu.

Diğer bir etmen ise, 1970'lerde ırkçı bir tavırla ayrılmış olan, siyahların okumakta olduğu lise düzeyindeki okulların kapatılmış olması. Bunun nedeni ise çok tutucu, katı, sağcı bir Hıristiyan öğretimi yapılması, tıpkı Türkiye'deki islâmcı hareket gibi. Aynı zamanda Katolik öğretim yapılan bölgesel

okullar var ve Gap City'deki bu okullarda 400 öğrenci öğrenim görüyor. Ancak bu durum bir aydır geçerli, lise düzeyindeki öğrenci nüfusuna olan şu anki etkiler bunlar. Ben, işte bu toplumsal minik evreni inceliyor ve yönetim konusunu düşünüyordum. Eğitim heyeti bir grup iş adamıyla anlaşacak, bu adamlar okulu işletecek ve işlerin etkin bir şekilde yürümesini sağlayacaklar, böylece olaydan para kazanılacak ve destekli halk eğitimine bu seçme programıyla sağlanacak destek sayesinde ders kitapları yenilenecek. Ve kuşkusuz... okulları da varlıklarını sürdürecekle.

Bu fikri Başkan Reagan da savunuyordu, Başkan Bush ta savunuyor ancak, gerçekleştirilmesi bir türlü başarısız oldu.

Ders kitapları gözden geçiriliyor ve bölgenen eğitim heyeti tarafından uygun olup olmadığı saptanıyor. Ayrıca bazı devlet adamları var, bunu duymayı çok isterlerdi eminim orada, devlet adamları lise düzeyindeki okullarda okuyan öğrencilerin öğrenmiş olmaları gereken şeyleri öğrenmiş olduklarına emin olabilmek için dolayısıyla lise düzeyindeki bir okuldan diploma almak için büyük çabalar sarfetiler ve büyük başarılar da elde ettiler.

Amerika Birleşik Devletleri'nde test çok yaygın kullanılan bir yöntem ve ses tonumdan da anlayabileceğiniz üzere, ben bu yöntemden pek hoşnut değilim, çünkü insanların bilgiyi, yetenek ve anlayışı tek türde edindikleri kanısında değilim. Bence bizler birbirimizden farklıyız. Çeşitli şeyleri öğrenmekte olduğumuzun esasen oldukça da farkındayız. Temelde gerekli olan yetenekler tavsiye edildiği şekilde sınanır. Bu benim memleketim olan Connecticut için de

geçerlidir. Bir çocuk öğrenim hayatında, 3 kez bir tür sınavdan geçmek durumundadır. Olgunluk sınavı sayılabilecek olan sınav standart bir hale getirmiş bulunmaktadırlar. Böylece, devletin öğrenmelerini istediği şeyleri öğretmekte olduklarından ve bu konuların onlara öğretiliyor olduğundan emin olacaklardır.

Şimdi, değineceğim konu başlığı ise okuldaki ayırım olacak; çünkü, bana göre bu sizi de ilgilendirecek bir konu. Irk ayırımına yönelik olarak okulların ayrılması, 1944'de Amerika Birleşik Devletleri Yüksek Mahkemesi tarafından anayasa aykırı ilan edildi. Bu, şu ünlü Brown'a karşı olan heyet davasından sonradır. Ve neredeyse 40 yıl sonra, ABD'de hâlâ var olan okul ayırımı sorunuyla boğuşmaktayız. Bunu Türkiye'de, bir topluluk karşısında söylemekten utanç duyuyorum. Ama, gerçek budur. Memleketim olan Connecticut'ta, bu hayati önem taşıyan bir konu çünkü, 1 Aralık'ta, yüksek mahkemede Sheaffer's ve Sonio başlıklı bir dava görüşülmeye başlanacak. NAAST adı verilen Ulusal Geliştirilmesi Birliği'nden bir grup insan bana bu konuyu getirdiler. Bu grup, pek çok durumda okulları azınlık gruplarına açmış olan kişilerdir. Bu insanlar... Connecticut'ta bulunan lise düzeyindeki yüksek okulların ve öğrenci örgütlerinin mevcut bulunan talep ediyorlar bunu size söylediklerimin bir temeli olduğunu göstermek için söylüyorum... daki lise düzeyindeki yüksek okulların yaklaşık yüzde 98'i azınlık gruplarından öğrenciler. Doğru duydunuz, yüzde 98, diğer bir deyişle, yüzde 2'lik grup azınlık değil. Herkes ya siyah, ya da Güney Amerika kökenli... halk okulunda bu oran yüzde 97, Barclay okulunda yüzde 73 şimdi bu durum bariz bir şekilde ayrımcılıktır. Ve onlar da öğretimin, öğrenim ve öğretim düze-

Yinin şehir merkezindeki okullarda, varoşlardaki okullarda olduğu kadar iyi olmadığını söylüyorlar. Yakınlardan söz gelimi Doington'da, Weathersfield'de, Glastonbury'deki okullarda, kayıt yaptırmış olan hemen herkes Avrupa kökenli olmayan öğrenciler. Bridgeport, Hayden, Wanton, Stanford Waterberry'de de aynı ırk ayrımı durumu var. Görüyorsunuz eyaletimizde her yer bir metropol olmuş durumda, böyle bir sorunumuz var. Ve bu lise düzeyindeki okullardan mezun olanların, okula giden beyazlardan daha belirli bir eğitim aldıkları konusunda haklısınız, Barmington, Batı ve Batıda da bu durum geçerlidir. Bu şehirlerdeki halk okullarının, eyaletimizdeki pahalı hazırlık okulları kadar iyi eğitim verdikleri söyleniyor. Fark, bu iki okul arasındaki "uçurum" burada bu uçurum çok geniştir.

Kızlarımdan biri Baton Rouge Louisiana'daki, Louisiana Eyalet üniversitesinde öğrenim görüyor. Onu ziyarete gittiğimde, federal mahkeme kararıyla 20 yıldır Baton Ronge'daki halk okullarının ayrımcılık yapamayacağına yönelik bir kararın var olduğunu öğrendim. Evet, tam 20 yıl, ancak ayrımcılık hâlâ var. "Okulda ayrımcılığın kaldırılması ve yeniden tasarım" adını verdikleri yeni bir projeleri var. Ben de geri dönüp, 10 günlük bir dönemde alan araştırması yaparak ayrımcılığın kaldırılması ve yeniden tasarım dedikleri şeyin ne olduğunu anlamak istedim. Çünkü, bunun Connecticut'tada kullanılabilecek bir araç olabileceğini umuyordum. Belki onlar bizim bilmediğimiz bir şeyler biliyorlardı belki okullarımızdaki ayrımcılığın kalkmasına yönelik bir öneri getirebilirlerdi.

Yoksa onları eleştirmek gibi bir amacım yoktu. Bence, yeniden tasarım sizi ilgilendirebilecek bir konu. Amaç kamu

görüşünü programlayarak, her okulda iki öğretmen ebeveynler ve vergi mükelleflerinden oluşan bir sistem geliştirmek. İlköğretim okullarında, okulları, lise düzeyindeki okullarda her mahalle veya topluluk kendi okulunu kendi yönetecek bir okul heyeti seçilecek, bu heyet daha sonra bütçe ve yapılacak işlerin bir raporunu hazırlayacak, sonra da bunu uygun görecektir olan eğitim heyetine bir bildirimde bulunacak. Okulun yeniden tasarımının çok önemli bir özelliği de pazarlama denen şey. Pazarlama, bir okulun halka ne sunduğunu, ne gibi özellikleri ve kendine özgü yanları olduğunu, bu okulda okumak isteyen öğrencilere ne gibi özel şeyler verebileceklerinin tanıtılması anlamına geliyor. Fikir olarak da, sözgelimi beyaz öğrencilerin iyi bir pazarlamayla, siyah öğrencilerin ağırlıklı oldukları okullara gidebilecekleri öngörülüyor. Örnek olarak diyelim bir sağlık teknisyeni olmak istiyorsanız, o okula gitmek zorundasınız, çünkü; sağlık teknisyeni yetiştirmeye yönelik bir programı olan tek okul o, dolayısıyla beyaz öğrenciler siyahların ağırlıklı olduğu okullara gitmeyi kabul edecekler, geliştirilen fikir işte bu. Fena değil, hiç fena bir fikir değil. Öte yandan arttırma dediğimiz bir konu daha var. Arttırma ya da benzeri programların hepsinde özel programlar var. Arttırma ya da benzeri programların hepsinde özel programlar var, sözgelimi hepsinde bir bilgisayar merkezi bulunuyor. Bunlar bir üniversite kalabalığı oluştururlar. Bu okula girebilirsiniz, çok çok ileri düzeyde bir bilgisayar öğrenimi görebilirsiniz. Başka bir okulda diyelim ki bir çocuk bakıcılığı bölümü var, işte arttırım denen şey bunlar. Bunları yaptığınızda, bunları tanıttığınızda, insanlara, kendi topluluğunuza bu durumları anlattığınızda, pazarama yapmış oluyorsunuz. Evet, bunlar kulağa çok hoş

geliyor. Bu yaklaşım Güneyin en ucunda, Louisina'da çok çekici bulunuyor, çünkü; pek çok etmeni konu dışı bırakıyor. Şu sırada bile güçler var. Ama bunu eklememiz gerekmez, ihtiyatlı olmayı engelliyor ve aranızın iyi olmadığını, rakip eyaletlere her ırktan kaç kişiyi okullara aldığınızı bilmeleri fırsatını veriyor.

Benim görüşüme göre, üzerinde durmaya değer bulduğum sorun şuydu; pazarlama ve arttırım pahalıya mal oluyor. Geçen yıl Doğu... okul bölgesi bütçesini bir milyon dolardan fazla arttırdılar. İlgililer kendilerine fon oluşturabilecek Federal bağışlar almayı umuyorlar, yani biz ücret ödesek bile gene de Federal Eğitim Bölümünden bağış almaları gerekecek. 3 milyon dolarlık bir bağış alabilir ve bunu 3 yıllık bir süreye yayarak deneyebilirlerdi. Maalesef, bu bağış ulaşılmak istenen amaca yönelik tek şey olacaktır. Yani yerel eğitim heyeti siz fonlara 1 milyon dolar ekleyip de buna rağmen söz verilmiş olan ve görünüşe göre yardım olarak alacakları varsayılan fonlardan bir şey almadığınızı öğrenince fazlasıyla üzüleceksiniz.

İkinci olarak okulun yeniden tasarımı halk okullarından, özel okullara akacak beyaz öğrencilere göre ayarlanmıştır. Bir beyaz öğrenci özel okullara devam ediyor, bu muhtemelen ırk konusuna ilişkin nedenlerden değil, özel okulların halk okullarından çok daha kaliteli olmasından deniyor. Doğrusu, size karşı dürüst davranayım, ben buna inanmıyorum. Bence yanılıyorlar ancak, yeniden tasarım sorunu... değil, beyaz okulları içindir. Büyük olasılıkla halk okulları, özel okulların verebileceğinden çok daha iyi, çok daha gelişmiş ders programları sunuyorlar. Ve pek çok beyaz öğrenci, hâlâ

halk okullarına devam etmeyi reddederek özel okullara gidiyor. Bu yüzden ben de bu sorunun, okulların niteliğiyle değil, çoğu durumda ırk sorunuyla ilgili olduğunu düşünüyorum.

Bununla birlikte en büyük sorun ki, bu da asıl evi çökerten sorundur, yeniden tasarım konusundaki 4 yıllık çalışmadan sonra, bütün bu yatırımlara, bütün planlamaya rağmen, ayrımcılığa yönelik herhangi bir aşama kaydedilip, edilmediğine yönelik bir kanıt yoktur. Okullar daha iyi, insanlar daha mutlu, öğretmenler de öğrenciler de memnun, aileler hoşlanıyor, ancak okullarda ayrımcılık hâlâ var. Bir gelişme görüldüğünde bu sadece yüzde 1 veya yüzde 2 de kalıyor ve bazıları da... onlar bir gruba ya da öbürüne katılıyorlar. Yüzde 1 ya da, yüzde 2 ise neredeyse yok gibi bir şey, hemen hemen hiçbir fark yok. 4 yıl boyunca süren ayrımcılığın kaldırılması çabalarına rağmen öyle görünüyor ki yeniden tasarımın her durumda işlevi olmamıştır. Ben de Connecticut'a gidip araştırma yapmayı isteyen insanlara şunu söylemek zorunda kaldım; yeniden tasarım bizim için uygun bir çözüm değildir. Bunu öğrenmek gerçekten çok üzücü ancak, durum bu. Şimdi, bu 4 olay araştırmasınının, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki lise düzeyindeki okullarda olan gelişme sınırının uç noktaları göstermediğini kesinlikle kabul ediyoruz.

1982'den, 1992'ye kadar olan süre şu meşhur temel konulara geri dönme dönemiydi. Bu dönem sınamaya dayalı olan bir güven dönemiydi. Ve bu dönemde Türkiye açısından önem taşıyan bazı göstergeler bulunmaktadır. Sizin eğitim sisteminizdeki pek çok gösterge de bizim Amerika Birleşik

Devletleri'nde, o sahip olduğumuz değerlerden çıkmaktadır. Açık öğretim kavramını biz 1960 ve 1970'lerde uyguluyorduk ki, bu uygulama 1980 ve 1990'larda pratik olarak tamamen işlevini kaybetmiştir. Açık öğretimin yeterli disiplin sağlamadığı açıktır, bu fazlasıyla serbest bir sistem oluyor. Çocuklar her istediklerini yapabiliyorlar ve söylendiği gibi bir şey öğrendikleri doğru değil. Öğrenip öğrenmedikleri konusunda pek az bir bilgiyle yorum yaptığımı belirtmem gerekiyor. Ancak şurası belli ki, pek çok yetkili açık öğretim fikrini pek beğenmediler. 1980'lerde ya da 1990'ların başında, pek çok ortaöğretim kurumunda, sizde yeni konular seçmeli dersler kaldırıldı. Biz öbür doğrultuda gidiyoruz. Siz iyi bulup koyuyorsunuz, biz beğenmeyip kaldırıyoruz. Görünüş o ki biz geliştirdiğimiz programlardan bir türlü hoşnut kalamıyoruz.

Çoğu orta öğrenim kurumu artık 4 dersi zorunlu kıldı; İngilizce, matematik, fen ve sosyal bilgiler. Size söylediğim gibi herkes aynı temel bilgilere sahip olmalı ve bu bilgi ve becerilere sahip olduklarını kanıtlamalıdır. Belki bazı ayrıntıları da öğrenebilirler ama, özü bilmeleri gereklidir. Benim ülkemde, akademik kısıtlamaları olan öğrencilerin açık havada yapılan sporları yapmalarına izin verilmiyor. Sınavınızı geçemezsiniz, futbol veya basketbolunuzu da oynayamazsınız. Bu durum 16 yaşın üstündeki pek çok genci zorlayıcı bir etken oluyor, zorunlu eğitim 16 yaşında sona eriyor. Dolayısıyla notlarını yükseltmezse futbol veya basketbol oynayamayacağı söylenen genç, bu noktada okulu terk edip gidebilir. Yani bu özel durumun iki tarafı var. Sosyal terfi, bir sınıfa girip, bu kişi bu sınıfta öğrenim görecek yaşın üzerinde denen yıllar geçmişte kaldı. Sosyal terfi,

Amerika Birleşik Devletleri'nde pek çok okulda hâlâ yasak durumdadır. Bu sıkılaştırma 1993'de ve sonrasında sürececek mi? Süreceğinden kuşkuluyum; çünkü, Amerikalılar ortaöğretim kurumlarının daha etkin olmasını istiyorlar. Bizim ortaöğretim kurumlarımızdan mezun olan öğrencilerin de, dünyanın herhangi bir yerindeki mezunlar kadar iyi eğitim görmüş olması gerektiğini düşünüyorlar ve şu andaki mezunların durumunun o kadar iyi olmadığına inanıyorlar. Bu yüzden standartlarımız gelişene dek bizi itelemeyi sürdürecekle. Orta öğretim kurumları için çok yüksek vergiler ödediklerini düşünüyorlar ve paralarının sonucunu almayı bekliyorlar. Bizden de ödedikleri paranın karşılığını verdiğimizizi göstermemizi istiyorlar. Ben, bu bakış açısından pek bir fark olacağını zannetmiyorum. İster Başkan Bush yönetiminde olsun ister Başkan Clinton. Bana kalırsa bu eğilimlerin bir kısmı sürecektir.

Sabrınız ve beni dinlediğiniz için hepinize teşekkür ederim. Umarım, Amerikan ortaöğretim kurumları hakkında en azından iki şey öğrenmişsinizdir. Bu da sizin ilginizi çekebilir.

BAŞKAN — Efendim, tartışma kısmında avantajımız var, konuşmacı Türkçeyi de gayet iyi biliyor, dolayısıyla bilemiyorum Türkçe mi yanıtlar. Sürenin aştığını gördüğüm halde konuşmacıyı uyarmadım. Çünkü hepinizin fevkaledede dikkatle dinlediğinizi buradan gözledim ve de Amerika'da yaşadığım dört, beş yıl içerisinde çocuklarımla karşılaştığı sorunları bir kere daha dinlemekten dolayı da kendimi Amerika'da hissettim. Hiç unutmuyorum, ilk gittiğimizde Profesör de bilmeli, oğlumun Türk olduğunu öğrendikleri zaman oğlu-

mun bütün zenciler etrafını çevirip, Turkish haşhaş, bize biraz marihuana tipi şeyler getirir misin diye ilk karşılaştığımız şeyler buydu ve o gün bir an önce Türkiye'ye nasıl döneriz biz buradan düşüncesi içerisine girmiştik. Hakikaten Amerika çok ilginç bir mozaik, 50 küsur eyalet var, her birinin kuralları ayrı, fakat halkın her sektördeki ağırlığı da çok fazla. Televizyon dizilerinde bakıyorsunuz, jüriler tamamen halktan kurulu; bakın şimdi dinliyoruz ki o eğitim konseyleri seçilmiş insanlardan yani çok farklı bir mozaik. İyilerle kötülerin zaman zaman böyle bir araya geldiği çok değişik bir ülke bize çok uymuyor, bir ehliyet, Ohio'da aldığınız bir ehliyet Kaliforniya'da geçmez, oraya giderseniz o ehliyetiniz geçmez. Sınırdaki durdururlar, eğer arabanızda meyva varsa sokamazsınız, kurallar çok farklıdır, inanamazsınız fakat büyük bir devlet olmuşlar, galiba ekonomileri çok güçlü olduğu için ayakta duruyorlar sağlam şekilde Hocanın söylediği İspanyol, Avrupalı, Anglosakson, zenci ayırımını görürsünüz ve üzülürsünüz, ama ekonomi öyle güçlü ki şu anda sorun yok görünüyor.

Şu andan itibaren 15 dakika daha ilave edelim. Çok ilginç bir bildiri idi, sorularınız varsa hoca yanıtlasın.

Buyurun efendim.

Mustafa YALÇINKAYA — Amerika Birleşik Devletlerinin ortaöğretim kurumlarında denetim nasıl yapılmaktadır, özellikle öğretmenlerin denetimi ve bu alandaki yeni gelişmeler. Bunlardan yöntem olarak klinik denetim uygulamalarından örnek alabilirsem memnun olurum.

Teşekkürler:

BAŞKAN — Buyurun efendim.

Prof. Dr. Frank STONE — Tabii, birer birer, pekâlâ öğretmen hazırlanması konusunda, Holmes'un grubu adı altında, yeni bir programımız var, muhtemelen duymuş olmalısınız, bu program öğretmen eğitim sistemini tümüyle değiştiriyor. Artık sertifika almak için 5 yıllık bir eğitim görmüş olmak gerekiyor. Üniversitede o 4 yıllık eğitimden sonra üniversite diplomanızı tarih, ingilizce, fen, matematik ya da başka bir bölümden alıyorsunuz. Eğitimde 4 yıllık bir derece yok ve her öğretmen seçtikleri, uzmanlaşacakları ve öğretmenlik yapacakları bir alanda 4 yıl öğrenim görüyorlar. Sonrası mastır düzeyinde bir öğrenim oluyor, bu alanda pedagoji veya öğrenim okuyor ve 3 yıllık bir staj dönemi gerektiriyor. Böylece, bizim okulumuzda bu programı tamamlayıp sertifika alan bir öğretmen şehir merkezindeki bir okulda en az 2 sömestr, varoşlardaki bir okulda en az 2 sömestr, bir uygulama okulunda da en az 2 sömestr ders vermiş oluyor.

Sınıflara girip ders verecek öğretmenlerimizin şehirde hiç ders vermemiş olduklarını görüyorduk. Şehir merkezi hakkında hiçbir fikirleri yoktu, şehirdeki bir okulun sorunlarından ve ihtiyaçlarından habersizdirler. Dolayısıyla bu büyük bir değişikliktir. artık 8 haftalığına öğretmenlik stajı yapmak yoktur. 3 yıllık dönem boyunca haftada 1 günlük staj yapılacak, üniversite mezun olmamışken de mezun olduktan sonra da 1 yıllık master programı içinde tamamlanacak bir staj bu. Aynı zamanda bu öğretmenlik eğitimide, öğretmenin yetiştirilmesinde temel bir sorun var. Önce bir seminer hazırlanıyor sonra da 3 yıllık staj dönemi başlıyor.

Gördüğümüz gibi bu büyük bir farktır. Connecticut eyaletinde, Holmes'un öğretmen eğitim programını uygulayan tek üniversitenin Connecticut Üniversitesi olduğunu gururla söyleyebilirim, bu durum henüz evrensel çapta değildir. Ancak, bilimsel araştırma yapan üniversiteler Holmes'un grup tipi eğitimde ısrarlılar. Sorun ise şu; öğretmenlere ödenecek ücret. Amerika Birleşik Devletleri'nde bir öğretmenin yeterince para kazanıp kazanmadığı, bunun gerçekleşmemesi halinde nitelikli insanların meslek olarak öğretmenliği seçmesini sağlamakta güçlük çekeriz. Bir de öğrencilerin, ek bir yıl daha okumak için ücret ödeyip ödemeyecekleri var, şunu hatırlatmak isterim. 4 yıl yerine 5 yıl okumak zorundaysanız bu size daha da pahalıya mal olacaktır. Yani bu durumun işe yarayıp yaramayacağı konusunda bazı sorunlar var ancak, bu iyi bir fikirdir. Ama şimdilik hâlâ o deneme dönemindeyiz. Bu durum sonunda benim gibi üniversite profesörleri, bu topluluklarda lise düzeyinde okullara geliyor. Biz de bu okullarda haftada bir gün geçireceğiz. Bu gerçekten de büyük bir yenilik; çünkü, halk okullarında araştırma projelerinde çalışan öğretmenlerle ilk kez işbirliği yapıyoruz. Aynı şeyi üniversitedeki öğrencilerimizle, laboratuvarda her zaman yapardık. Tabii kütüphanede ve bilgisayar merkezinde de, şimdi ise aynı şeyi okullarda yapıyoruz.

BAŞKAN — Peki öğretim yapılmıyor mu?

Prof. Dr. Frank STONE — Nasıl?

BAŞKAN — Öğretim yapmıyor musunuz?

Prof. Dr. Frank STONE — Halk okullarında öğretim yapmıyoruz, dışarı çıkıp elele çalışıyoruz. Şimdiki halk okulları, bizim Profesyonel Geliştirme Merkezleri dediğimiz yerler haline gelecek. 5 tanesi şehir merkezinde, 5 tanesi varoşlarda, 5 tanesi de... biz de bunlardan birine gideceğiz. Dolayısıyla bu büyük bir değişikliktir. Bununla birlikte Amerika Birleşik Devletleri'nde, öğretmenlik mesleğinin ne kadar ileri düzeyde organize edildiğini hatırlayın, her öğretmen, kısmen de olsa o bir öğretmenler sendikası üyesidir. Burada Türkiye'de de öğretmenler sendikamızın olduğundan habirim var. Ancak, benim ülkemde öğretmenler sendikası son derece güçlüdür. Connecticut Eğitim Sendikası, Ulusal Eğitim Sendikası çok güçlü gruplar, bunların büyük bir etkisi de var, bu etkinin nedeni kısmen öğretmenlerin standartlarını yükseltmemizi istemelerinden, biz yeterli olanağı sağlayabilirsek, o zaman öğrencilerimizin de olmalarını arzu ettiğimiz düzeye geldiklerini görebiliriz. Ana dilini bilme-yen, dört işlemi yapamayan öğretmenler olamaz. O zaman öğrencilere, öğretmenlik becerilerini etkili bir biçimde öğretmelerini sağlayabilecek kimi bulabileceksiniz? Akılcı olan budur.

BAŞKAN — Buyurun Metin Bey.

Dr. Metin ALKAN — Ben iki soru sormak istiyorum. Birincisi, Amerika'da biraz önce bir modelden bahsettiniz, normal okul programı bunun yanısıra da şimdi bunun segrigasyon açısından pek bir netice vermediğini söylediniz fakat bu öğrenci başarıları açısından bunun bir etkisi görülebiliyor mu?

Prof. Dr. Frank STONE — Yeni açılmıştır. Hayır. Eğitim konseyi tarafından yapılan bir değişikliktir.

Dr. Metin ALKAN — Fakat kuzeyde şimdi söylenen şu. Şimdi Avrupa'ya da yayılmaya başladı bu olay. Çünkü İngiltere'de olsun, Hollanda'da olsun, bu azınlıkların yoğunlukla bulunduğu okullar % 95 - % 98 sizin de belirttiğiniz gibi, şimdi bu tür okullar imkansız çünkü anne, baba tercihlerine sağlanan bu özgürlük bunu müthiş bir şekilde etkiliyor şeklinde ve yaklaşımımız şu olmalı deniliyor. Bunlardan siyah okullar diye bahsediliyor Avrupa'da bunların öğretim niteliğini mümkün olduğunca yükseltmek ve buraya finansman pompalamak, daha kaliteli öğretmen pompalamak, okul zamanını uzatmak gibi bu konuda ne düşünüyorsunuz? Gerçekten bu tür okullarda yani azınlıkların egemen bir kültür içinde bu şekilde sıkıştıkları birtakım binalarda bunlara kaliteli eğitim verilebilir mi verilemez mi? Bu konudaki görüşleriniz nedir?

İkinci soru da şu: Yani bu tür gelişmeleri gözönüne aldığımızda ortada bir toplumsal sorun var. Fakat daha önceki projelerinizden bahsederken, global eğitim gibi birtakım kavramlar kullandınız. Bu tür kavramların problem tanımlarına ve temellerine baktığımızda ayrımcılıkları veya ırkçılıkları bir noktada bir kültürel yanlış anlamadan kaynaklanan ve yapısal hiçbir şeyi olmayan bir tanıma rastlıyoruz ve o anlamda da bu tür kavramlar aslında yani kültürel yönden bir ırkçılığı ifade ediyor veya onu gerçekte var olan yapısal ırkçılığı kabul eden bir fonksiyona da sahip oluyor gibi geliyor bana. Bu konudaki düşünceleriniz ne acaba.

Prof. Dr. Frank STONE — Bizim 1986 - 1987 yılında öğretmen programlarımıza gelen öğrenciler çok zayıftı. Yani giriş sınavlarına göre çok zayıf oluyorlardı ve yani seçkin ve çok kuvvetli öğrenciyi maalesef çekemiyorduk. Şimdi bu yeni program iyi mi kötü mü, yani iyi derece verecek mi, sonuç iyi mi olacak kötü mü olacak, hiç olmazsa büyük bir fark görüyoruz. Şimdi hakikaten kuvvetli öğrenci artık öğretmen olmak istiyor. Çünkü bu böyle olmuyor artık. Yani biz bütün üniversitede en zayıf öğrenci değiliz artık, bu bir.

İkincisi bizim için çünkü biz araştırma yapan üniversitelerde bulunuyoruz ve araştırma yapabilmek için fon bulmak lazım, para bulmak lazım. Bu eski öğretmen formasyon programlarına biz maalesef para çekemiyorduk. Yani araştırma yapabilmek için lazım gelen paralar elimize geçmiyordu. Şimdi bakarsanız, bu yeni bir programdır, acaba iyi mi olacak, kötü mü olacak, netice verecek mi, vermeyecek mi, yavaş yavaş araştırma yapmak daha kolaylaşmış oluyor ve bu bakımdan destekliyoruz bunu.

Üçüncü olarak, bakıyoruz hakikaten bu programdan sınıflarımızın başına geçen yeni öğretmenler çok daha kuvvetli oluyorlar, yani çok daha işini bilen kimseler oluyorlar. Fakat bu devam edebilecek mi, bu beş yıl bizim için hakikaten bir sorundur. Biz denedik, yani başladığımız zaman hepsini dört yıl zarfında yapacaktık. Hem mezuniyet diploması, yani diplomalı olacaklar hem de profesyonel, mesleki dersler falan hep dört yıl zarfında yapılacaktı, olmuyordu. İmkânsızdır. Bundan dolayı biz beş yıl dedik. Bu devam edebilecek mi kim bilir, inşallah iyi bir sonuç verilir ve devam etmesi kabul edilir. Fakat her üniversitede olmuyor. Yani ba-

karsınız yalnız Connecticut eyaletinde hiç olmazsa belki 20 kadar öğretmen hazırlayan üniversiteler, kolejler vardır, bir tek bu homs program vardır. Bizim için biraz tehlikeli yani. Çünkü sonuç bulmuyoruz.

BAŞKAN — Buyurun efendim.

Kâzım EKE — Sayın profesöre teşekkür ederim. Çok güzel ses tonuyla güzel anlattı konuları, çok yararlandık, teşekkür ederim. Ayrıca Türk Eğitim Derneği'nin sayın yöneticilerine ve Bilim Kuruluna da böyle güzel değerli konferansları tertiplelediği için onlara da ayrıca teşekkürlerimi, şükranlarımı arz ederim. Benim takıldığım nokta şu. Önce Amerika ile Türkiye arasında Sayın Prof. Türkiye'de de bulunmuş olduğuna göre, Amerika ile Türkiye arasındaki ortaöğretim sorunlarını, benzerliklerini veya ayrılıklarını acaba tetkik buyurdular mı? Tetkik buyurdularsa kısaca vakit de geçmiş olduğuna göre, kısaca ve özlü bir şekilde anlatmasını istirham ediyorum.

Teşekkürlerimle.

BAŞKAN — Buyurun.

Prof. Dr. Frank STONE — Çok teşekkür ederim güzel bir soru. Fakat cevap vermek biraz tehlikeli oluyor, belki benim fikirlerim belki hoşunuza gitmez veya yanlış da olabilir. Orta dereceli okullardan birçoğunu ziyaret ettim, çok ders vermiştim, çok resmi ve bütün dersler yani bir sınıfta 35 çocuk, 70 çocukla yapılıyor.

Biz nerede buluyorsunuz yok, biz ders kitaplarını arıyoruz

yok, biz yeni şeyler götürüyoruz sınıflara giriyoruz oturuyoruz, davet ediyorum oturunuz orada göreceksiniz. Bunların hepsi ders kitabı, sayfadan sayfaya, paragraftan paragrafa öğretiyorlar, başka hiçbir şey değildir. Çünkü sınav var. Sınav kitaptan alınıyor, neyi okutacaksınız? Sınav için hazırlık yapacaksınız değil mi? Başka çare yok. İşte o problemleri var. Burada da çok orta dereceli öğretmen arkadaşlar var, 40 yıllık dostluğumuz var. Onlar için çok daha geniş fırsatlar hazırlamak lazımdır. Onların üniversiteden mezun olduktan sonra eğitimlerini devam ettirmek, yeni fikirleri alabilmek çok çok zordur. Yani kültür bakımından imkân bakımından daha zengin bir muhit, yani Tarsus'ta bir lise hocasıymın nerede böyle bir toplantı bulayım, nasıl katılayım böyle bir yere? Bizim Türkiye'deki orta dereceli öğretmenler için hakikaten büyük bir problemdir.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Buyurun hanımefendi.

Tülay ÜSTÜNDAĞ (TED Ankara Koleji Program Geliştirme Uzmanı) — Ben Amerika'da ortaöğretimde yenileşme adına birlikte olduğumuz bu toplantıda ortaöğretimde uzman personelin çalışıp çalışmadığını öğrenmek istiyorum. Bir ölçme değerlendirme uzmanı, program geliştirme uzmanı, eğitim teknoloji gibi alan uzmanlarının öğretmenlerle işbirliği nasıl, öğretmenler buna nasıl bakıyorlar?

Bu konuda bilgi alabilir miyim? Teşekkür ederim.

Prof. Dr. Frank STONE — Bu zor bir sorudur, geniştir cevabı.

Şimdi, bizim öğretmen programında, yani formasyon programında test ve araştırma çok zayıf oluyor, bunu biraz daha kuvvetlendirmek lazım. Neden? Çünkü, diyoruz ki, bunlar üç yıl stajiyer olacaktır zaten, okullarında bulunacaklar ve orada yapılan bütün denemelere falan katılacaklar ve orada yani pratik olarak öğrenecekler tüm lazım gelen bilgileri falan oradan öğrenirler. Fakat bazen oluyor, bazen olmuyor. Ondan sonra bir arayış vardır. Amerikalı eğitimciler belki yüzde 60-70'i çok objektif yani bunları biliyorsunuz yani baş sallıyorsunuz, biz azınlık oluyoruz, o taraftan değilim, ben daha ... sınavlar falan iyi puanlı sonuçlar vereceğine inanmıyorum doğrusu. Bir derece faydalı olur fakat bndan çok daha üstüne geçmek lazım ve çok daha ölçmeler yapmalıyız, bu yapılmıyor, Türkiye'de de pek yapılmıyor, Amerika'da da emin olunuz yapılmıyor, bugün büyük bir problemdir.

Çalışıyorlar, o da büyük problem teşkil ediyor. Çünkü bizim okullarımızda her şey özel eğitim yapan, yani özel eğitime ihtiyac olan öğrencilere her dersin her sınıfın testi oluyor. problem teşkil etmemesi lazım. Neden? Çünkü o bölümde, o okulda özel eğitim uzmanı vardır. Uzman gelecek yardım edecek, haftada kaç defa gelecek ve maaş alıp çalışıyor.

BAŞKAN — Efendim, başka soru olmadığını görüyorum.

Ben özellikle TED adını taşıyan kolejlerin öğretmenlerine ve yöneticilerine şunu söylüyorum. Bizim Türkiye için bulunmaz bir şansımız var. Bilim Kurulu gibi her sorunumuza dilediği anda, dilediği zaman cevap verecek bir kurulumuz var. Bakın aramızda Ereğli'den ve Zonguldak'tan arkadaşlarımız var, onların Bilim Kuruluyla olan ilişkileri TED Ankara Koleji'ne nazaran üç kat iyidir, onlar daha çok memmumdurlar, bu ilişkileri lütfen kurunuz, böyle bir uzman kadro var, sizlere daha iyi hizmet edeceklerdir.

Sizi 13.30'da burada görüşmek üzere altıncı oturumu kapatıyorum.

YEDİNCİ OTURUM

- BAŞKAN : Prof. Dr. Özcan DEMİREL
- PANEL ÜYELERİ
 - Prof. Dr. Yahya Kemal KAYA
 - Dr. Demet IŞIK
 - Prof. Dr. Hans MERKENS
 - Dr. Pieter De KONING
 - Dr. Metin ALKAN

BAŞKAN — Değerli konuklar, hepimize saygılar sunarak son oturumu açıyorum.

Biliyorsunuz bu son oturumumuz bir panel toplantısı şeklinde olacak. Panel alışkanlığı içerisinde tartışmalarımızı devam ettireceğiz.

Ben önce konuşmacıları masaya davet etmek istiyorum. Buyurun efendim.

Panelimize katılan konuklarımızı daha önceki bildirimleriyle ve düşünceleriyle tanıyorsunuz. Bu arada Alman ve Hollandalı konuklarımızın bugünkü panelimize katkı getireceklerini belirtmek isterim.

Bu panelde ele alacağımız konu orta öğretimde yenileşmelerdir. Belki de yarının ortaöğretimini, ortaöğretim modelini ortaöğretimdeki programları ve nasıl insan yetiştireceğimiz sorularını bu panelde cevaplamaya çalışacağız.

Ben özellikle ve öncelikle Prof. Dr. Yahya Kemal Kaya Bey'e söz vermek istiyorum. Çünkü, kendilerinin son çıkarmış olduğu bir kitapta 21 nci yüzyıl ortaöğretimi için bir model önerisinde bulunmuş. Bu model, Millî Eğitim Bakanlığı'nda yapılmış olan çalışmalardan da esinlenerek tarihsel bir gelişim içerisinde desteklenerek ortaya konmuş; ama henüz uygulamaya geçilmemiş; model aşamasında henüz, belki tartışmaya açılması ile görüşlerinin ortaya konmasında yarar var, diğer yabancı konuklardan da kendi ülkelerindeki uygulamalarla bağlantı kurarak bu modele destek ya da farklı görüşleri sunarak tartışmamızda büyük yarar görüyorum. Özellikle bu konuda Sayın Kaya'nın görüşlerini almak istiyorum.

Buyurun efendim.

Prof. Dr. Yahya Kemal KAYA — Teşekkür ederim Sayın Başkan, öncelikle sizi ve sayın konukları saygıyla selamlarım. Yalnız ben buraya gelmeden önce birtakım hazırlıklar yapmıştım, eğer mümkün olabilseydi bu slaytlar üzerinde konuşma yapıp metne fazla girmeyecektim. Acaba mümkün olabilecek mi, yoksa metinden mi okuyayım?

BAŞKAN — Tabii, görsel ve işitsel olarak sunu yapmak yararlı olur, efendim.

Buyurun.

Prof. Dr. Yahya Kemal KAYA — Efendim, tabii burada eğitim konusunda konuşmak tereciye tere satmak gibi oluyor bir bakıma, hepimiz biliyoruz ki, insanı değiştirmeden hiçbir sosyal, ekonomik ve siyasal değişimi başarmak mümkün değildir. Herhalde bu bilinçle Türk toplumu eğitime ve öğretmene büyük önem ve yer vermiş bulunmaktadır. Türkiye'de cumhuriyet hükümetlerinin eğitim konusuna ne denli önem verdiklerini ve büyük paralar harcadıklarını çok açık şekilde ortaya koymaktadır. Sayısal olarak korkunç birtakım gelişmeler olduğu ortadadır. Bu tabloya baktığımız zaman 1923 ilâ 1990 yılları arasında ilköğretimde okul sayısı 11 kat artmış, ilkokul öğrencisi 21 kat artmış, ilkokul öğretmeni sayısı, 22 kat, ortaöğretim okulları sayısı 61 kat, öğrenci sayısı 273 kat, öğretmen sayısı 84 kat artmıştır. Fakülte sayısı da 40 kat. Herhalde şu anda 15 gün önce yapılan değişikliklerle 80 kat artmıştır diyebiliriz. Bu Türkiye'de hükümetlerin eğitime büyük önem verdiğinin bir göstergesi olarak düşünülebilir. Ancak, bütün bu artışların

karşısında bir de nüfusumuzun yalnız 4 kat bu süre içinde arttığını dikkate alırsak, artışların ne kadar çarpıcı olduğu ortaya çıkar. Böylece daha 25 - 30 yıl önce lisesi bile olmayan pek çok ilimiz bir yüksek öğretim kurumuna kavuşmuş, ortaokul ve liseler köylere kadar ulaşmıştır. Ancak, sistemin sorunları bu çarpıcı sayılarla birlikte giderek büyümüştür. Kentlerde bina ve derslik yetersizliğinden kaynaklanan ve eğitim süresini kısaltan uygulamalar; yani ikili, üçlü öğretim, araç gereç yetersizliği giderek kalabalıklaşan, 110 kişiye kadar ulaşan sınıflar, birleştirilmiş sınıflar, okullaşma oranının her düzeyde yetersizliği ve çarpıklığı, örneğin her düzeyde okula devam eden oğlanların kızlara göre doğu illerinde ve kırsal kesimle aleyhinde olması. Zorunlu eğitimin halen beş yıl olması, dünyada 200 küsur ülke içerisinde sadece 12 ülkenin zorunlu eğitimi beş yıldır. Bireysel farklılıkları dikkate almayan katı öğretim programları ve eğitim anlayışından kaynaklanan yoğun sınıfta bırakmalar. Yarışmalar, at yarışları. Dersaneler özel dersaneler. Çocukları yarışa hazırlayan kendileri jokey rolü oynayan öğretmenler. Dünyada her şey hızla değişmiş, Türk eğitim sistemi son 150 yıl içerisinde rakamsal olarak çok hızlı gelişmiş, ama son birkaç yıla kadar ciddi bir değişikliğe uğramamıştır. Bence son birkaç yıl diye özellikle vurguladım. Çünkü burada bence çok önemli bir adım atılmıştır, artık ders geçme sistemine yani insanların farklı olduğu gerçeğine inilmiştir. Burada size başka bir slayt arz etmek istiyorum.

Bu slaytla görülen tablo aslında bizim Türk eğitim sisteminin bir fotoğrafıdır. Bu fotoğrafa baktığımız zaman öğrenci akışının bir pramit şeklinde olduğunu görüyoruz,

bütün ÷lkelerde de bu böyledir ve bu doğaldır ama burada doğal olmayan başka şeyler vardır. Şimdi, bu tabloda son yıllarda bazı küçük değışiklikler olabilir ama genelde fazla bir değışiklik olmamıştır. Çünkü sabahleyin Hıfzı Doğan hocamız da liseden sonra % 90'ların giremediğini ve yaşamda işe yarayacak bilgiler almadan hayata atıldıklarını ifade etmişlerdir. Bu da onu gösterir. İlkokula birlikte başlayan 100 öğrenciyi elimize alıp takip edersek, 1980'de Türkiye'de eğitim süresi 11 yıldır yani lise sona kadar 11 yıldır. Bu süre içerisinde bu 100 öğrencinin gittikçe küçülen sayılarını görüyoruz. Bu oranlar ilkokulu bitirmeden yaşama atılanlar, sonra ortaokula gidenler, bir kısmı ortaokulu bitirmeden ayrılanlar, bitirenlerden liseye gidenler, liseyi bitirmeden ayrılanlar ve yukarıya doğru hesapladığımız vakit ortaya çıkan manzara, Türk eğitim sistemi her 100 gencinden sadece 5 tanesini 11 yıl sonra yükseköğretime gönderen bir sistem. Oysa bütün kanunlarda diyor ki, ilkokullar öğrencilerini ortaöğretime hazırlar, mantıken çok doğru öyle ise bir defa bu amaç bakımından yüzde 5 gerçekleşme durumu sözkonusu burada. Her 100 öğrenciden demek ki, sadece 5 tanesi 11 yıl sonra yükseköğretime giriyor. O halde Hıfzı Doğan hocamızın da sabahleyin burada değindiği gibi bu 100 öğrenciden 95'i ne oluyor, kimisi ilkokuldan sonra, hatta ilkokulu bitirmeden özellikle kırsal kesimde, kızlar şu yaşa geldi, diploma almadan çekti, bir kısmı ortaokuldan sonra, bir kısmı liseden sonra yaşama gidiyor. Yani 100 öğrenciden 95'i çeşitli aşamalarda 11 yaşından başlayarak 17-18 yaşına kadar hayata giriyor. Acaba Türk eğitim sistemi bu çocuklara hayatta işlerine yarayacak ne kazandırıyor? Yani Türk eğitim

sistemi yüzde 5'e hizmet veriyor, onları yüksekokula gönderiyor, ama 95'i hayata gönderiyor, acaba hayata gidenlere gerekli bilgi ve becerileri kazandırıyor mu? Ben binlerce sayfa yazı yazdım, pek çok raporlar yazdım İngilizce, Türkçe öyle olmadığını gördüm. Yani Türk eğitim sistemi o 1926'da Birinci Heyet-i İlmiye'nin söylediği okulla hayat arasındaki Çin seddini kaldıramamıştır, duvar vardır. Dünyada bütün duvarlar yıkıldı, Berlin Duvarı falan; ama Türk eğitim sisteminde hâlâ bu duvar var, ben tabii başka duvarlardan da biraz sonra söz etmeye çalışacağım.

BAŞKAN — Sayın Kaya, bu aşamada bize modelinizin ana hatlarını çizer misiniz? Mevcut durum birinci oturumda zaten sunulmuştu, bize sadece modeliniz nedir onu lütfen sunar mısınız?

Prof. Dr. Yahya Kemal KAYA — Bu durumda ne yapalım: Bu durumda şu soru akla geliyor. 2000'li yıllara yaklaşırken, biz, bugüne kadar olduğu gibi her şeyi bilen ama bir şey üretemeyen insan mı yetiştirmek istiyoruz, yoksa her şeyi bilmeyen ama eğitildiği alanı çok iyi bilen üretken, yaratıcı insan mı yetiştirmek istiyoruz. Bu soruya yanıt aranırken, benim aklıma bir model geldi. Tabiatıyla bakanlık raflarında tozlanmış pek çok rapor var, model var, neden onlar uygulanmamış, ben planlamada çalışırken şahit oldum, bu modellerin faturası Türkiye bütçesini katlayacak kadar pahalıdır. Onun için bizim pratik, fazla para harcamasını gerektirmeyen ama mevcut kaynakları akılcı biçimde kullanmamıza olanak verecek bir model bulmamız lazım. Ben buna cempus modeli dedim. Cempus modeli ana hatlarıyla böyle.

Türkiye eğitim kurumlarındaki atölye, uygulama bahçesi, dil, daktilo, bilgisayar, fizik, kimya laboratuvarları, spor ve müzik salonları gibi sınırlı olanakları haftada ancak birkaç saat kendi az sayıdaki öğrencisine açık tutan yöntemleri terk ederek bu eğitim olanaklarının akılcı kullanımı için gerekli önlemleri almalı, gerekli yapı değişikliğine gitmelidir diye düşünüyorum. Onun için de eğitim sistemini kanserli hastayı aspirinle tedavi edecek yöntemlerle değil, ameliyat edecek, operasyona tabi tutacak yöntemlerle düzeltmek için bu modeli düşündüm. Burada dikkat ederseniz okul öncesi eğitimden başlayarak temel eğitim, ortaöğretim ve yükseköğretim geliyor. Şimdi benim düşünceme göre çok sağlıklı bir yönlendirme sistemiyle ana sınıftan itibaren öğrenciyi keşfedip, adeta öğrencinin haritasını yapıp çeşitli yöntemlerle onları ilgilerine göre ayırmak, böylece ortaokula geldikleri zaman fen ağırlıklı programlar, sosyal ağırlıklı programlar, sanat ağırlıklı programlar, spor ağırlıklı programlar diye belli dallara ayırmak, yani artık o birbirinden çok farklı olan insanların benzerlerini hiç olmazsa belli yerlerde gruplandırmak. Ondan sonra, şu yapıyı değiştirmek. Bu ortaöğretimde, Türkiye'de ortaöğretimin fotoğrafıdır bu, diğer bakanlıklar da var, Sağlık Bakanlığı, Tarım Bakanlığı, Millî Savunma Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, onlar da var ama sadece Millî Eğitim Bakanlığında ortaöğretim dediğimiz şu demin ki tabloyu büyüteç altına aldık ortaöğretim kısmını, ortaöğretim dediğimiz yerde 24 çeşit lise var. Her biri başka bir genel müdürlüğe bağlı. Öyleyse öncelikle bu yapı değişmeli. Şu lisenin durumu bu, şimdi lisenin durumu budur, mesela Çanakkale'de, Erzurum'da burada ticaret lisesi var, genel lise var. Burada genel lisenin öğrencileri

bahçede oynuyor, ders boş geçiyor, buradaki ticaret lisesinde daktilo sınıfları kitli. Erzurum'da aynı şeyi gördüm, burada atölyeler kitli orada öğrenciler boş duruyor, aralarında duvar var, Berlin Duvarı yıkılmış ama bizim liseler arasındaki duvarlar yıkılmamış. Öyle ise diyorum biz önce bu duvarları yıkalım. Yani bu öğrencilere kapılar açılın diye düşünüyorum, bu fikir cimnastiğini böyle düşünüyorum ve şöyle bir yapı öneriyorum. Diyorum ki, Millî Eğitim Bakanlığında liselerden sorumlu olan tek bir genel müdürlük olsun, ona benzer olarak mesela bizim Bolu'yu ya da Havza'ya bir lise bölgesi gibi yani cempus modeli öneriyorum, orada ne kadar lise varsa küçük yerleşme birimlerinde böyle, büyük yerlerde olmaz mı olur, Çankaya, Mamak diye buralarda semtlere ayrılabilir. Diyorum ki Havza lisesi veya Bolu lisesi olsun bir tane, tek, orada ne kadar lise varsa bugün kız teknik lisesi, endüstri meslek lisesi, ticaret lisesi, imam hatip lisesi, genel lise yani 15-20 kadar lise var, onları bir koordinatörlük altında toplayalım ve onlar bir bölüm gibi olsun. Şimdi Sayın Hocamı sabahleyin dikkatle dinledim, aşağı yukarı aynı şeyi düşünüyoruz ben mesleki teknikçi değilim, ama ben Türkiye'de ortaöğretimin mesleki teknik okul durumuna gelmesini istiyorum. Yani Türkiye'de artık genel lise mesleki teknik lise olmasın, sistemin içine giren herkes yeteneği, ilgisi kapasitesi farklıdır, zaten ana sınıfından, ilkokuldan itibaren ortakımda daha çok sosyal eğilimliler, fen eğilimliler, belirmiştir, bunları diyorum, tek bir lise çatısı altında toplayalım. Öğrenci, öğrenci işlerine kayıt olsun, aynı bizim üniversitede olduğu gibi ve herhangi bir liseden hangi dersi almak istiyorsa alsın. İnanıyorum ki, öğrenci başarılı olur, başarılı olduğu dersi alacaktır, zaten yeterli not alamazsa

sen bunda başarısızsin denir. Böylece hem sınıfta kalma önlenir, yani insanları başarısız olmaya değil, başarılı olmaya mahkum edecek bir sistemin arayışı gibi görüyorum. Ne olacak bunda bir kuruluş harcanmayacak, sadece yapı değişecek, sadece bir genel koordinatör olacak, bütün liseler birer bölüm gibi ona bağlanacak, işte daha da demokratik, yerel yönetime uygun olacak, o yörede bulunan bütün öğretmenler aynı tek bir lisenin öğretmeni olacak, bütün atölyeler, bütün spor salonları, bütün eğitim araçları, bütün olanaklar ve böylece bunların rasyonel kullanımı belirli bir planlama içinde sağlanabilir. Ben bunun denenmesi için uzun yıllar çok uğraştım, sevgili müsteşarımız da burada Sayın Bakan yakından ilgilenmişti, hatta Bolu'da bir deneme yapalım diye o zaman düşünüldü, bir yerde denenmedi. Eğer bu iyi bir yönetim altında denenirse tabii sonuçlar, başarılar, başarısızlıklar nelerdir ona göre yeniden oluşturulur; ama bu sistemin belkemeğinde, merkezin ortasında bütün öğretmenlerin rehberlik yeteneklerini, öğrenciyi tanıma yeteneklerini, psikolojik danışmanın yattığına inanıyorum ve bütün öğretmenlerin yaz programlarında yoğun olarak rehberlik ve psikolojik danışma konusunda yetiştirilmeleri gereğine inanıyorum. Yoksa bir lisede bir okulda, bir rehberle bu işlerin olacağını sanmıyorum. Öğretmenler bizatihi kendileri öğrenciyi tanımada uzmanlaşmalıdır. Bu olmadan zaten bu sistemin başarıya ulaşması mümkün değildir. Ayrıca tabii eğitim yöneticiliği, okul yöneticiliği de ayrı bir konudur, ben ayrıntılar üzerinde duramayacağım, zaten zamanım da doldu.

Çok teşekkür ederim.

BAŞKAN — Efendim, biz de çok teşekkür ederiz, çok sağolun.

Gerçekten geleceğin ortaöğretimi derken, Türk eğitim sistemi sınırları içerisinde kaldık. Türk eğitiminde acaba çok amaçlı liseler ya da çok programlı liseler diye hâlâ şu anda gündemde bulunan sayın hocamızın da belirtmiş olduğu çok programlı lise yaklaşımı uygulamaları Avrupa'da, İngiltere'de comprehensive school, Almanya'da Gesamtschule'lerde uygulanıyor. Sayın Kaya'nın belirttiği şekilde bir il düzeyinde değil, belki bir okul düzeyinde uygulamaları var. Ben bu konuda görüşlerini almak üzere Sayın Hans Merkens'e bu konudaki görüşlerini sormak istiyorum. Gesamtschule'lerin halihazırdaki uygulamaları nelerdir ve 2000'li yıllarda acaba bir yarışta ibre daha çok, çok amaçlı okullar lehine mi, yoksa geleneksel anlamda anladığımız tek amaçlı liseler lehinde mi olacak? 2000 li yılların geleceğini bu konuda nasıl görüyorlar? Yani çok amaçlı okulların gerçekten yaygın bir kullanımı mı olacak? 2000'li yıllara damgasını vuracak mı? Kara Avrupasındaki bu uygulamalar giderek tüm Avrupa Topluluğunu belki de bizleri de içine alacak bir uygulama olacak mı? Bu durumda Sayın Kaya Hocamızın belirtmiş olduğu model de işlerlik kazanmış olacaktır.

Bu konuda Sayın Merkens'in görüşünü alıyoruz.

Prof. Dr. Hans MERKENS — Sizlere dün sunduğum rapora ek bazı noktalara değineceğim.

Alman eğitim sistemi için tasarlanmış olan iki önemli hedef bulunmaktadır. Bunlardan ilki burjuva geleneği dahilindedir. Ünlü Alman Sosyolog Max Weber buna "bireycilik"

adını vermiştir. Bu bakış açısına göre, bireyin kendi kapasitesi doğrultusunda eğitilmesi, eğitimin birinci hedefidir.

İkinci hedef ise, insanların halk okullarında edindikleri niteliklere göre toplum içerisinde eğitilmesidir. Bu hedefe verilen ad toplum içinde fırsat eşitliğidir. Söz konusu bu iki hedef, toplum içinde niteliğe duyulan ihtiyaçla insanların var olan niteliklerinin dinamik bir denge durumunda olmaları halinde işlerlik kazanabilir, ancak bildiğimiz üzere, modern toplumlar bu türden toplumlar değildir.

Konuşmanızda Türkiye'ye ilişkin bazı sorunlara değinildiğini duyduk. Söz gelimi Almanya'nın bazı yörelerinde ihtiyaç duyulan çok fazla sayıda nitelikli insan var, dolayısıyla pek çok işsiz akademisyen bulunmaktadır. Ancak, az önce belirtmiş olduğum iki hedef bu sıralarda eğitim konusunda önde gelen hedeflerdir, ki bu durum okul konusunda geçen 20, 50 veya 100 yıl önce sizin durumunuza benzemektedir.

Bu iki temel hedef bir bakıma birbiriyle çelişmektedir. Bireyin eğitilmesi, her bireyin kendi kapasitesi doğrultusunda özel bir eğitime tabi tutulması anlamına gelmektedir, öğrencilerin niteliklerine göre eğitilmesi ise okulda almış buldukları eğitime göre değerlendirilmeleri demek olur, böylece adil bir biçimde kıyaslanabilirler. Bunu yapmak için ölçümde adil mekanizmaların olması gerekmektedir. Ayrıca farklılıkların da ortak bir boyutu olmalıdır ki açıklık sağlansın. Size bir örnek vereyim: İlk konuyla bağlantılı olarak, kültürlerarası etkileşimin sağlandığı bir eğitim sistemi, eğitimin önemli bir boyutu olmalıdır. İkincisini göz önüne alırsak, bu durum mümkün değildir, çünkü kültürlerarası etkileşime yönelik bir eğitim, eğitimde farklı boyutların kabul edilmesi

anlamına gelmektedir. Bu olay sadece yabancı dil öğrenimi olarak görülmektedir. Bu hedeflere ek olarak üçüncü bir hedefimiz de var, bu hedefin ikinciyle rekabet içinde olduğu noktalar bulunmaktadır.

Yukarıda söz etmiş bulunduğumuz fırsat eşitliğinin yanısıra, diğer bir hedefimiz de mesleki eğitimle ilgilenen öğrencilere imkân tanımaktır. Alman eğitim sistemin en güçlü olduğu noktalardan biri bu üçüncü hedef itibarıdır. Bunun sebebi ise iyi bir mesleki eğitim sayesinde Alman ekonomisinin, bütün diğer ülkelerin ekonomileriyle başarılı bir biçimde rekabet edebilir olmasıdır. Geleneksel Alman eğitim sistemi, Hauptschule, Hochschule ve Gymnasium sayesinde bu konularda cevap bekleyen çelişik beklentilere karşılık bulmaya çalışmaktadır. Ancak bu sistem eleştirilmiştir, çünkü okul sisteminin sonucu sınıf toplumunun bir kuşaktan ötekine aktarılması şeklinde gerçekleşmiştir. Sadece bazı bireyler, okul sistemi içerisinde, kendi sınıflarının sınırlarını okul sayesinde aşabilmektedirler. Dolayısıyla federal cumhuriyetin aşamalı evreleri sırasında çok amaçlı okulları bulmuştur. Bu okul fikri, diğer üç türü ikinci evrede bir okul çerçevesinde birleştirmeyi kapsar. Okul içi unsur, sınıftan derse yönelir, böylece alt bir sınıftaki öğrenciler daha üst seviyelerde ders görebilirler. Sonuç olarak, bu okul sisteminde farklı seviyelerden ders almak imkânı vardır, mümkün görünmektedir, bu durumlarda da mümkündür. Çok amaçlı okullar hakkında bir değerlendirme yapılmıştır ve bu değerlendirme sırasında öğrencilerin % 25'inin alt bir sınıftan üst bir sınıftaki dersleri alma yönünde bir farklılık gösterebildiği görülmüştür. Bu da düşünce boyutunun gelişmesinde önemli bir başarıdır. Geleneksel okul

sistemi yerine, herşeyin üste, üstten alta veya herhangi bir yöne dönebilmesidir bu. En azından şimdiye kadar, çok amaçlı okul belki de bir kültür okuludur. Ancak bugünlerde en gözde olan okul Gymnasiumlar, size bu konudan ikinci bölümde söz etmiştim. Giderek artan sayıda ebeveyn çocuklarının bu okullarda okumasını istiyor. Bu noktada, eğitim politikasında bir tehlike göze çarpıyor. Eğitim politikası sadece çok amaçlı okulları öne çıkaracak olursa, bu bir anlamda tehlike oluşturur, sabah sayın Stone da bu tehlikeye değindi.

Halk okullarının yanında, bazı özel okullar da var, özellikle de Gymnasiumlar. Her geçen gün daha çok sayıda iyi eğitim görmüş ebeveyn, çocuklarını bu okullara, özel Gymnasiumlara göndermeye karar veriyor. Bu özel Gymnasiumlar diğer ülkelerdeki kadar pahalı olmadığı için, böyle bir kararı vermek aileler için pek de zor olmuyor.

Kısaca Alman eğitim sistemindeki değişikliklerden biri, şu sıralarda ortaya çıkmakta olan değişikliklerden biri, muhtemelen gelecekte çok amaçlı okulların halk okulları, Gymnasiumların da özel okullar olması şeklinde gerçekleşebilir. Bu da sınıf toplumundan geçiş aşamasının devamı olabilir, bu geçiş bir kuşaktan sonrakine olmaktadır.

Didier bu sürecin Fransız toplumundaki görünümünü anlatmıştı.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Biz de çok teşekkür ederiz.

Kısaca, bu yarışta hangisinin önde gideceğini söylemek biraz mümkün olamamakla beraber, görünen o ki, gymna-

siumların biraz daha özel sektöre kaydığı, bizdeki gibi özel okulların artmakta olacağı, çok amaçlı okulların ise, halk okulları olarak ya da devletin denetiminde yönetilen okullar olarak kalacağı gibi bir eğilimden söz ediliyor ancak çok amaçlı okulların yaygınlaşması zaman içerisinde mümkün olabilir fakat şu anda gymnasiumların daha gözde olduğu, herkes çocuğunu oraya göndermeyi arzu ettiği, ancak özel gymnasiumların açılmasıyla belki de daha nitelikli bir eğitim verilmesiyle ağırlığın oraya da kaydığı ifade ediliyor. Uzun dönemde çok amaçlı okullar programlarında ve insan niteliğini yetiştirmede nasıl bir önceliğe sahip olacak, programlar nasıl olacak? Biz bu konuda Hollanda'dan gelen konuşmacımızdan Hollanda'daki uygulamalardan ve onların bu program uygulamaları konusundaki görüşlerini almak istiyoruz. Doktor Könning şimdi açıklama yapma sırası sizde acaba ders programını açıklayabilir misiniz?

Dr. Pieter De KONING — Teşekkür ederim.

Hollanda'daki okulların türleri ve yapıları konusundaki tartışma...

BAŞKAN — Modern okul ve ders programı.

Dr. Pieter De KONING — Türler, Hollanda'da farklı türde okullar kapanmıştır. Hollanda'daki farklı türden okullar konusundan bir tartışma yapmak olanaksızdır. Bu konuyu 20 yıl boyunca tartıştık.

BAŞKAN — Evet, başka türden okullar.

Dr. Pieter De KONING — Biz de birçok tür var; ama, artık bu konuyu tartışamayız, tartışmıyoruz.

Önemli olan bir nokta kaynaklardır. Burada asıl uygulanması gereken nokta kaynaklar.

BAŞKAN — Bu konuyu açıklayabilir misiniz acaba, neden kapatıldı bu okullar?

Dr. Pieter De KONING — Evet. Bu durum şöyle oldu. Artık tartışmanın konusu, okulların türleri değil, ders programları.

BAŞKAN — Evet.

Dr. Pieter De KONING — Artık yapacağımız şey, yapı hakkındaki tartışmanın şu meşhur temel ders programına kaydırılması. Tabii, bu konu orta öğretimin ilk kısmı açısından geçerli, orta öğretimin ilk 3 yılı. Ve bu konu gelecek yıl sunulacak, 15 konu ve bu da her çocuk için uygulamaya sokulacak, her türden okulda olacak.

Dolayısıyla, daha çok ne olacağı yolundaki tartışma... ya da bütünlük içindeki okullar artık daha tamamlanmış bir ders programına sahipler en azından ilk yıllar göz önüne alındığında. Ancak, bu program önümüzdeki yıl başlıyor. Yani, herkes bir açıdan çok kaygılı 15 konu öğretmenin nasıl olabileceğini düşünüyorlar; çünkü, birçok çocuğun zorlandığı dersler var. Bence şu an için 15 değil de 10 ders daha uygun olur.

Dediğim şu ki, çocuklarımızla ne yapacağımız önemli bir sorundur. Bu 15 ders, ders programı sonuna dek uygulanmadan neyi engeller tam olarak bilinemez. Bu çocukların... nasıl halledileceği belirsizdir. Bence bu, her ülkedeki büyük sorunlardan biridir; bir tarafta genel eğitimin dengesi, ne

kadar süreyle, ne kadar fazlalıkta, öte tarafta ise dersleri azaltma. Çünkü, eğitim çok iyidir, herkesin iyi bir temeli var; ancak, uzun süreli genel eğitim aynı zamanda daha çok olanak da sağlıyor, böylece çocukların ders bırakmalarına olanak oluyor. Bu durumda genel eğitimle daha özel amaçlı olan bu dersler arasındaki denge nasıl kurulacaktır, bir sonraki evre için hazırlık nasıl sağlanacaktır? Bu tartışılan bir konu, biz de çözmeye çalışıyoruz.

Öncelikle temel ders programı sayesinde % 80 uygulanmasını sağlamak için... yani, bizim % 20 daha serbest okullarımız var, bunlar da özel okullardır. Bu çocuklar için 2 yıl geçtikten sonra ortaya konabilecek başka bir olanaktır. Durumu gördüğünüzde onların daha çok yararına ihtiyaçları olduğunu anlıyorsunuz. 15 ders değil de 12 veya 13 tane almak isteyebilirler. Bu da orta öğretimin ilk yıllarında ders programındaki önemli bir sorundur. Aynı zamanda orta öğretimin ilerki düzeylerinde de ders programına ilişkin sorunlarımız var. Sözelimi şu sırada tartışma konusu olan sorunlardan biri de ders programının üniversiteye hazırlıkta yeterli olmadığı, önerilerden biri de öğrencilere orta öğretimin ikinci kısmında daha az seçenek sunulması. Yani, bu durumda doğrudan üniversiteye hazırlık amaçlı dersleri seçecekler. Şu sırada pek çok seçenekleri bulunuyor, seçme şansları çok fazla. Öte yandan, orta öğretimin ikinci kısmında mesleki amaçlı eğitim konusunda bana göre işin pek de zor olmayan bir yanı var. Bu durum sanayileşmekte olan tüm Batı ülkeleri için gerekli olan oldukça hızlı bir değişiktir. Mesleki amaçlı eğitim öğrencilere nasıl yeterli hazırlığı kazandırabilir. Değişim biraz yavaş, biraz az olduğu sürece kendi amaçlarınızı belirleyebilir ve öğrencilerinizi

eğitebilirsiniz. Ama, şu sırada zamanla değişiklikler, teknolojik değişiklikler giderek hızlanmakta. Okullar, birbirinden farklı her tür sorunla karşılaşılıyor. Bu durum bizi ufak bir fabrikadaki değişiklikler için gereken niteliklerin miktara mı bağlı, yoksa tipik olmaya mı, yoksa daha... Daha toplumsal beceriler gerekmekte, yeni beceriler, mesleki amaçlı orta öğrenim kurumları için gereken yine nitelikler var. Bu sorun nasıl çözülecek? Bence iki olanak var, ikisi de şu sırada tartışma konusu. Birincisi, okulla sanayi arasında daha çok iletişim, daha çok bağlantı olması. Bu durum sadece idari düzeyde değil; ancak, aynı zamanda öğretim seviyesinde de olmalı. Öte yandan diğer olasılık da; okulun sanayinin sorularını cevaplaması gerekiyor, olduğu gibi okul binasının da yeterli olması. Yani, iş dünyası, iş organizasyonu ve okul birbirine daha bağlı olmalıdır.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Ben de teşekkür ederim.

Tabii burada biz Sayın Kaya'nın modelinin daha gelişeceğini beklerken Hollanda'nın bu işten vazgeçtiğini söylediler, biraz daha farklı bir yaklaşımla belki olayı ele alıyorlar ama genel eğitim ve mesleki ve teknik eğitimin programları açısından olaya baktığımızda bizim de yıllarca Sayın hocalarımızın başlatmış olduğu okul sanayi işbirliğinin önemi gündeme geliyor. Okulla sanayinin daha çok işbirliği içerisinde gelişmesi böylece hızla değişen teknoloji içerisinde okul programlarının bu değişikliğe ayak uydurması özet olarak ifade edilmeye çalışıldı. Şimdi biz daha önceden okul tipi programlar derken, önemli öge olan öğrencinin nitelikleri, nasıl bir öğrenci yetiştireceğiz, 21 nci yüzyıldaki öğrencinin

nitelikleri nasıl olacak, demokratikleşme siyasal süreçle başlarken eğitimde nasıl bir demokratikleşmeye gideceğiz ve demokratikleşme eğitimini ya da eğitimde insan haklarına ağırlığı nasıl vereceğiz. Bu konuda Sayın Dr. Demet Işık'tan görüşlerini almak istiyoruz.

Dr. Demet IŞIK — Ben eğitim dünyasının kişisi değilim uzun seneler eğitim yaptım, ama teknik olarak burada nele-
rin yapılması gerektiğini sizlerle tartışacak değilim, ancak sizlerden öğrenebilirim. Ben Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği'nin Başkanıyım, lâiklik, demokratikleşme ve çağdaşlaşma konusunda çalışan bir sivil toplum örgütünün yapıcısı ve liderliğini yapıyorum. Bu bakımdan, bu açıdan gerçekten eğitimle çok ilgilimiz; ama teknik boyutlarıyla değil. Eğitimin demokratikleşmenin sağlanması yolunda yönlendirilmesi, lâik eğitimin Türkiye'de yeniden yerleştirilmesine çalışılması ve çağdaş insan yetiştirilmesi bizim konularımız. Ben bu sebeple bu görüşlerimi burada vermek için bulunuyorum.

Ewela dünkü oturuma değinmek istiyorum. Sayın Metin Alkan'ı dinlemekten son derece mutlu oldum, çünkü gerçekleri çok yalın bir dille anlattılar. Avrupa'da insan hak ve özgürlükleri söylemini başka ülkeler için demoklesin bir kılıcı, bir tehdidi gibi kullanarak onların istedikleri insancıl veyahut politik haklarını geri çevirmek isterken, onların kısırılmasını sağlamak için insan hak ve özgürlüklerinin, o ülkelerin kendilerinde olmadığından bahsederek hareket ederken, kendilerinin anlatıldığı gibi bir eğitim ırkçılığını gizlediklerini de belirtmekte çok fayda var, bu çok çarpıcı bir terim ama çok güzel, çok gerçekçi bir teşhis. Bir arkadaşımız da dedi ki Hollanda'nın böyle bir eğitim sistemi me-

kanizması kurmasını düşünemedik, Hollanda bizim için ne kadar cici bir ülke dedi. Bilmediğimiz takdirde bunlar hep cici, güzel, hep bizden ileri, hep bizden şık olurlar; ama siz Hollanda'nın 300 sene güneşi, insanı, enerjisi, bütün kaynakları, zamanıyla Endonezya halkını nasıl sömürdüğünü görseniz ve orada nasıl bir eğitim ırkçılığı yaptığını bilerseniz, o zaman Metin Bey'in konuşmasını alkışla karşılırsınız. Gerçekten Avrupa'da bir eğitim ırkçılığı var ve bunu çok iyi örneklemelerle anmaktan ve Hollanda çok iyi yapmakta ve başarmaktadır. Ben bunun insan hak ve özgürlükleriyle hiç bağdaşmadığını, çağdaş yaşamla hiçbir ilintisi olmadığını yüksek sesle belirtmek istiyorum.

Ortaöğretimin amacına geldiğimiz zaman amaçta galiba bir yanlışlık var diye düşünüyorum. Ortaöğretimin amacı dediğimiz zaman, Türk eğitiminin bir genel amacından bahsediyoruz, ortaöğretimin daha spesifik bir amacından bahsediyoruz, bir de okul türünün amacından bahsediyoruz. Bu amaçlar eğitimci olsanız bile çok net kavramların anlatımıyla belirlenmiş değil, belirsiz, karışık, çok tarafa çekilebilecek; yani şekilsiz kesin olmayan amaçlar; çünkü çok belirgin bir amacı yok bugün Türkiye'nin. Amaçların anlaşılması ve yorumu büyük ölçüde yöneticinin yeterliliğine bağlı kalıyor. Bu böyledir. İnsan unsurunu hiçbir sorunun dışına çıkarmazsınız, insan unsuru varsa o insan unsurunun niteliklerine bağlı olarak sorunlar vardır. Eğer siz ortaöğretimin amaçlarının yorumunu yaptıracağınız kişiyi o yetenekte kişilerden seçmezseniz o zaman bu yorum istediğinizin dışında başka bir yere yönelir. Bununla şunu demek istiyorum. Ortaöğretimde çalışan çok kişinin bugün ortak bir sorunu vardır. Tayin edilen yöneticilerin daha çok islam

görünüşündeki bir eğitimden yana olmalarıdır. Bugün lise-
deki öğretmenler aydın, laik, demokrat ve çağdaş eğitim-
den yana olan öğretmenlere sorduğumuz zaman maalesef
kendilerinin idarecilerinin şeriatçı, din devletçisi, siyasi dinci
olduklarından yakınırırlar. Yani yöneticinizi ortaöğretime böyle
tayin ederseniz; amaçlarınızın yanlış anlaşılmasından şika-
yet etmemelisiniz veyahut amaçlarınızın o yönde itelenmiş
olmasından sevinç duymalısınız.

Farklı okulların amaçları da farklı dedik. Genelde Türki-
ye'nin bir ortaöğretim amacı var, sonra okul türüne göre
belirlenen amaçlar da var. Benden ewelki eğitim teknisyeni
olan arkadaşlarımla büyük bir vukufla anlattıkları çok geniş
yelpazede okullar bütünü var. Birbirinden farklı işlevleri
olduğu iddia edilen ama birbirlerinin üstüne geldiği, çeşitli
okullar var. Bu okuldan önemli olan şeylerden bir tanesi hep-
sinin klasik lise olmak için büyük bir çaba göstermesi
demek ki, amaçta yeniden bir netlik kaybı var. Siz bambaşka
amaçla okullar üretiyorsunuz ama o okullar genel eğitim
yarışında klasik liseler olmak yönüne koşuyorlar. Mesela
çok çeşitli okulların içerisinde imam hatip liseleri var. Imam
hatip liseleri bugün son on sene eğitim bütçelerinin içeri-
sinde en çok destek verilen, en çok bütçe ayrılan okullar
ama buna başka bir de toplum desteği var. Yani bugün ken-
disi, kendi çocuklarını laik batı öğretimine gönderen o pa-
raya sahip olan orta kuşaktaki, orta gelirdeki aileler, kendile-
ri Anadolu'nun muhtelif yerlerinde imam hatip okullarına
destek olacak vakıflar kurmakta yani onları destekleyecek
olan yatılı çocukların korunmasını, barınmasını, el harçlığını
verecek vakıflar kurmakta, burada okutulan çocukların te-
melinde Atatürk ilkelerine ters düşen bir eğitimi almalarına

karşın, yani bağlamasız bir zihin, doğmadan uzak bir akıl alabildiğine geniş bir düşünce sistemi vermekten kaçarak narhlı, bağılı kafalarla yetiştirilen imam hatip lisesi çocuklarının başka yerde, işlev alması olayı var. Eğer ortaöğretimden ne bekliyoruz konuşulurken, bunları konuşmuyorsak biz bir yerde yalan sayıyoruz demektir. Bunların Türkiye'de muhakak konuşulması lazım. Bugün imam hatip mezunu olan çocuklar islam yöneticisi olmuyorlar; yani bu mesleği icra etmiyorlar. Ne oluyorlar? Hukuk fakültelerine gidiyorlar, mülkiyeye gidiyorlar, oradan vali, kaymakam, emniyetçi; yani idareci ve veyahutta hukuk fakültelerinden savcı ve hâkim oluyorlar. Burada amaç yok ortada, yani sizin bir ortaöğretiminiz var ama bununla sağlamak istediğiniz amaç zaten kurduğunuz çeşitliliklerle ortadan kalkıyor; yani amacınız yok ki, ortada varabilmenizi sizin bir deneyle sabit tutalım. Urfa'da bu büyük tünellerin birbirlerine açılması olayını gördüm, çok heyecanlı, çok önemli bir olay. Bir taraftan bir tünel başlanmış suyun geçeceği öbür taraftan Harran Ovasını sulayacak öbür tünel, binlerce personel o iki duvarın açılması anında birbirlerine karşı karşıya gelip gelemeyeceğini heyecanla bekliyorlardı. Çünkü yıllarını vermişler, gecelerini gündüzlerini vermişler, genç mühendisler, genç teknisyen, ışıklar yandı, o taraf, o duvar geldi, bu duvar geldi ve ikisi birbirine oturduğu zaman ağlamak derecesine varan bir sevinç oldu. Çünkü amaç gerçekleşmişti. Burada bugün ortaöğretim böyle bir amacı yok. Kime ne yetiştiriyoruz bilmiyoruz. İmam hatipten yetiştirdiğimiz çocuk savcı oluyor, savcı olmak üzere yetiştirdiğimiz çocuk portakal satıyor, bakkal oluyor. Demek ki, bir planlama hatası var, bir programlama hatası var. Bunları başından

görüp çok açık yüreklilikle söylemek lazım. Bunlardan kaçmamak lazım ki, bir yerlere varalım.

Galiba benim sürem bitti çok teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

BAŞKAN — Biz de çok teşekkür ederiz efendim, çok sağolun.

Sayın Işık demokratikleşme sürecine ortaöğretimdeki amaçların yeni baştan ele alınması ve belki de bu amaçların işe vuruk hale getirilmesiyle mümkün olabileceğini; klasik lise özleminden kurtulup, belki satırlar arasında kalan Sayın Kaya'nın modeline yaklaşan bir görüşle eğitimde eşitlik ilkesinin gerçekleşmesini dile getirdi. Acaba Avrupa'da bu demokratik eğitim nasıl oluyor, biz ise Türkiye'de bunun tartışmalarını yapıyoruz. Geleceğin ortaöğretimini tartışıyoruz. Sayın Alkan, zaman zaman geldikçe, hem Türkiye'deki durumu görüyor hem de Avrupa'daki durumu görüyor. Bu nedenle onun görüşlerini almak istiyorum.

Dr. Metin ALKAN — Bizim toplumumuz da dahil olmak üzere Avrupa toplumları eşitsiz olan ilişkilere dayalı toplumlar ve bir noktada eşit toplum tanımı eşitsizliğin eşit bir şekilde paylaşılması şeklinde ortaya çıkıyor. Yani tam anlamıyla bir eşitlik yok ama belli bir grup eğer toplumsal imkânlardan daha üst düzeyde yararlanıyorsa burada bir eşitsizlik durumu var. Tam anlamıyla eşit ilişki geliştirilemeyeceğine göre eşitsizliği gruplar arasında eşit bir şekilde dağıtmanın yolunu aramalıyız şeklinde bir görüş var.

Yalnız ezilen grupların veya marjinal gruplar açısından konuya eğilen bu alandaki bilim adamları ve bilimsel metodu

kullanarak sorumlu bir şekilde ne derece çalışırsanız sorunu bu tür bir konferansa geldiğinizde oyun bozan duruma itiliyormuşsunuz gibi bir hava oluyor. Ben kendi özgeçmişimden size bir şey söyleyeyim. Ben 1966 yılından beri bir eğitim öğrencisiyim ve bize gerek üniversite yıllarında gerekse doktora yaptığım yıllarda eğitimde değişme denilen konuda pek çok ders verildi, bu konuda pek çok kitaplar okuduk, makaleler okuduk vesaire vesaire; ama üstünde durulan üç tane konu var. Benim hatırlayabildiğim kadarıyla.

Bir, eğitimde başarılı bir şekilde değişme ve yenilik yapmak istiyorsan, okul örgütünü iyi tanıyacaksın, örgütsel yönler konusunda bilgi sahibi olacaksın.

İki, değişme süreci nedir bunu bileceksin ve bu konuda modelleri bileceksin, örgüt modellerini iyi bileceksin bir de değişmenin yönetimi konusuna önem vermen gerekiyor. Fakat ben, işte tahsilimi bitirip de hocalık yapmaya başladığımda bu egemen bilim anlayışından hareketle ben de öğrettim bunları talebelerime, ancak Avrupa'da çalışmaya başladıktan sonra, azınlıkların sorununa eğilmeye başladım. Ancak bu üç faktör açısından bir değişme modeli öne çıkaramıyorsunuz arkadaşlar ve ben size bir şey söyleyeyim Yahya Kemal Beyin de önerdiği model ve burada Hollandalı, Amerikalı ve Alman arkadaşlarımızın kendi sistemleri içerisindeki değişmeleri açıklayan konuşmaları, bilgiler yine bu üç noktadan hareketle ortaya çıkıyor. Bir, okul örgütünden bahsediyorlar, değişmenin yönetiminden bahsediyorlar, bu konulardaki sorunlardan bahsediyorlar bir de değişme süreçlerini anlatıyorlar. Üstünde durulmayan noktalara gelince:

Bir, değişmeyi yönlendiren veya değişmeye itici bir güç veren değer yargıları neler? Bu konular üzerinde ne üniversitelerimizde bir öğretim yapılıyor, ne de bu konuda bilinçlendirmeye çalışıyoruz öğrencilerimizi hatta eğitimcilerimizi. İki, değişme ne tür problem tanımlarından kaynaklanıyor? Bu konuya da kritik bir şekilde zaman zaman yaklaşıyoruz, ne tür varsayımlarımız var. Mesela bugün Ankara'nın etrafını gecekondular çerçevelemiş durumda, ben hangi eğitimciyle konuşsam konuşayım, o mahallelere gitmemiş o sokaklarda hiç dolaşmamış olmalarına rağmen, onların sorunlarını neler olduğunu bana anlatırlar ve onların ihtiyaçlarının neler olduğunu yine bana anlatırlar. Böylesine paternalist bir yaklaşım bizim eğitim mesleğimizin bir karakterini oluşturuyor. Bu tür konulara da değişiklik götürüyoruz, oralara yenilikler götürüyoruz üstelik. Değişmelerin ve reformların sosyal eğitimsel perspektifinin ne olduğu konusunda biz eğitimciler olarak durmuyoruz ve bu konuda da pek şey çıkmadı bu toplantıda ve değişmelerden hangi grupların başka gruplara göre daha fazla yarar sağlayabildiği konusunda ne ölçme yapıyoruz ne değerlendirme yapıyoruz. Bunlara da bakmıyoruz ve bazı değişmeler yapılırken, ihmal edilen değişme alanlarının grup ilişkileri yönünden doğduğu birtakım sorunları da gözardı etmeye çalışıyoruz. Çünkü bunlar bizim mesleki kararlarımızın bizi rahatsız edici yönleri olarak ortaya çıkacaktır, negatiftir. Ben bu toplantıya bildirimini hazırlarken birkaç kitap karıştırdım ve size burada yer verdiğim üç araştırmadan söz edeceğim. Bir tanesi 1950 yılı başlarından itibaren Amerika Birleşik Devletleri'nde yapılmış yenilikleri gözden geçiren ve bu yeniliklerin başarısızlığını ve başarılılığını etkileyen faktörleri inceleyen

bir araştırma Flan tarafından yapılmış, 1991 yılında yayınlanmış bir kitap, kitabın başlığı da The New Meaning of Educational Change: Eğitimde Değişmenin Yeni Anlamı başlıklı bir kitap. Oradan çıkardığım bir özet oldu, sonuç olarak vardığı şu: Diyor ki, çeşitli alanlardaki eğitim yeniliklerinin bazı durumlarda amaçladıkları grupların dahi eğitim çıkarlarına zarar verdiğini ve bazı yeniliklerde en güçlü sanılan çıkış noktasının sonradan en zayıf yön olarak belirdiğini görüyoruz diyor. Yine bu yazara göre kimi yenilikler günün politik yönelimlerine göre pek açık olmayan amaçlar doğrultusunda ayrılmış parasal olanaklardan daha fazla yararlanmak çıkarıcılığı çerçevesinde ortaya çıkarken, problem çözme yaklaşımından hareket eden kimi yenilikler de dayandıkları temel tercihler nedeniyle grup ilişkileri yönünden sorunsal bir taraflılığı kendi içinde taşıyabilmektedir. Esasen her eğitim değişmesi, her eğitim yeniliği kendi içinde; yani yazılı olsun veya olmasın bir taraflılığı ve grup ilişkileri açısından tarafsızlığını içinde taşıyor gibi geliyor, bunlara bakmakta yarar var.

Sorunun çözümü olarak şunu söylüyor. Madem ki böyle bir taraflılık bu tür programların, bu tür reformların kendi tabiatında var, siz bunu bilinçli olarak ortaya çıkarmak durumundasınız, bilinçli olarak tanımlamak durumundasınız ve planlamanın bir yönü haline getirmek zorundasınız. Önerisi bu. İkinci bir araştırma da Sarosan adında bir yazar tarafından 1990 yılında basılmış bir kitaba baktım eğitim reformlarının önceden kestirilebilir başarısızlığı 140 yıllık bir eğitim yeniliği tanımış, söylediği şu: Gerek politik ve gerekse eğitimsel olarak olumluluğu ve geçerliliği geniş destek gören bazı yenilik ve değişmelerde özellikle alt sınıf ve azınlık

çocuklarının amaçları gerçekleştirilmede problem yaratan gruplar olarak tanımlanıp, farklı eğitim uygulamalarına tabi tutulduğu, özel eğitim ve benzeri süreçlere yöneltildiği tedavi edilmesi gereken eksiklikleri olduğu ve hatta yenilik ve değişmeyi olumsuz yönde etkilemelerinin tamamen önüne geçmek amacıyla zaman zaman tecrit edildiği görülmektedir.

Bir üçüncü araştırma İngiltere'den. Eğitim Yenileşmesinin Sosyolojisi diye bir kitap, 1978 baskılı biraz daha eski bir kitap, bu da 70-80 yıllık dönemi kapsayan bir tarama yine yeniliklere bakıyor ve orada söylediği ilköğretim düzeyini ilgilendiriyor bu araştırmanın vardığı sonuç şu: Özellikle altsınıf kendi çocukların eğitim yeniliklerinde sınırlı bir şekilde yararlanması durumunda, ki genellikle bu böyle oluyor, sistem yetkililerinin ve öğretmenlerin bunun suçunu yeni eğitim uygulamalarının uygun olup olmamasından çok, çocukların ev ortamında veya anne babalarının özgeçmişlerinde aradıklarını belirtiyor ve eğitimde fırsat eşitliğini sağlamak üzere uygulanmış telâfi programlarında dahi, yani bunları, eksiklikleri gidereceğiz diye başlayan programlarda dahi genel olarak benzer sorun tanımlarının egemen olduğu ve bu programlara katılan çocukların egemen normlardan hareketle çatışma ve uyumsuzluk gösteren problem gruplar olarak tanımlandığı gözlenmektedir.

Şimdi, eğitimciler olarak, bilim adamları olarak, pratisyenler olarak veya bu işin politikasını yapan insanlar olarak elimizde bir problem var, şimdi burada kabul edilemez bir durum var. Yani bu gruplar ya bu tür egemen tanımların altına girip bunu kabul edecekler ve diyecekler ki biz sisteme

inanıyoruz, yani gelişme de var tabii, bugün siz 40-50 yıl önceki Amerikan zencisinin durumuyla şimdiki durumunu karşılaştıramazsınız, elbette bir değişme var, fakat grup ilişkilerini ilgilendiren bir çıkar çatışmasına da hâkim eğitim. Eğitim, her zaman olumlu olarak bahsettiğimiz bir olgu ama kendi içinde de problem yaratan kurumsal bir yapıya sahip olan bir işletme toplumlarda bunu görmek zorundayız. Şimdi ben şöyle bir noktaya getireceğim konumu. Dün de biraz değindim. Tebliğ de basılacak ve kendi mesleğim açısından bakacağım duruma.

Arkadaşlar, bu, Türkiye'de de hâkim olan bir görüş. Ben bir tercihte bulunuyorum da birisinin tarafını tutuyorum diye bir durum yok ortada ben şunu ümit ediyorum bir soruna biraz da kritik yönden bakmaya çalışan bir araştırmacı olarak görmek istiyorum kendimi fakat rahatsız edici yönleri oluyor tabii dediğim gibi ve üstelik bizim mesleğimizin içinde dün de bahsettiğim gibi Hollanda'da, Almanya'da, İngiltere'de bugün etnik azınlık problemleriyle karşı karşıya olan bütün ülkelerde bu alana gösterilen ilgi şu veya bu fakültenin şu veya bu bölümünde ilk önce merak ettiği için veyahutta antropolojik birtakım şeyleri olduğu için veya Türkiye'ye bilmem kaç senesinde gelip de burada Türkleri sevdiği için bu konulara yönelik araştırma yapmaya başlamış adamlarla başladım konuya yönelmeye Avrupa'da. Amerika'da tabii daha geniş bir geçmişi var. Gelişti, gelişti, gelişti, gelişti, şimdi profesörlerimiz var, bu konuda kürsüler kuruldu, bu konuda çok sayıda kimse geçimini sağlıyor araştırmacı olarak. Benim fakültemde bir araştırma enstitüsü var, burada 80 tam gün araştırmacı çalışıyor Çok kapsamlı bir araştırma enstitüsü bu araştırma ens-

titüsünde yapılan araştırmaların % 45'i etnik azınlık ilişkilerine yönelik olarak yapılıyor. Ancak, bu araştırmalara problem olarak giren sorular, bu araştırmaların metodolojileri, bu araştırmaların çıkış noktası olmuş oldukları varsayımlar, sonuçları vesaire bunları incelediğiniz zaman bilimin veya bilimsel araştırma müessesesinin bu tür grupları yine oldukları yerde tutmak konusunda politikacılar ne denli ipuçları verdiği, ne denli bir meşruiyeti sağladığını da görüyorsunuz. Bazı arkadaşlar dediler ki sen böyle konuşuyorsun ama Hollanda'da senin hiç başına bela gelmez mi yani böyle şeyleri orada da söyleyebiliyor musun? Dediğim gibi tabii orada söyleyebiliyoruz, demokratik bir ülke fakat şu nokta çok önemli, bilim de bu haksızlığa, bu eşitsizliğe, bu ırkçılığa kendi çapında çalışmalarıyla şu anda 1992 yılında Avrupa'da geniş bir şekilde katkıda bulunabiliyor. Türk üniversitelerinden, Türk üniversitelerinde çalışan arkadaşlardan, bakanlığımızdan yani bu konuya eğilmek isteyen, bu konuda çalışmalar yapmak isteyen arkadaşlara buradan davet çıkarıyorum, biraz ilgi gösterelim. Yani orada milyonlarca kişi var. Biraz da buradaki gruplara ilgi gösterelim, marjinalleştirdiğimiz gruplara ilgi gösterelim, modellerimizi geliştirirken, önerilerimizi yaparken değişik alanlardaki değişme ve yenileşme ihtiyaçlarını ortaya çıkarırken, biraz daha ege-men tanımlar dışına çıkıp da bu çok güzel modellerin, bu çok güzel önerilerin bazı gruplar açısından yine de formatik olacağını, olabileceğini hiç olmazsa hesaplamamızın içine bir katalım, yani bu konuya da biraz özen gösterelim.

Benim katkıım bu teşekkür ederim.

BAŞKAN — Biz de teşekkür ederiz.

Birinci turun sonunda yine de ilave etmek istediğiniz konular varsa Sayın Kaya'dan başlamak üzere ikişer, üçer dakikalık sürelerle konuşma hakkı vermek istiyorum.

Efendim, 15 dakikalık bir ara verdikten sonra tartışma bölümümüz başlayacak. Şimdi sizleri çaya davet ediyorum.

BAŞKAN — Değerli konuklar kısa bir aradan sonra panelin tartışma kısmını açıyorum.

Tartışmaya geçmeden önce bir iki belirlemede bulunduğumuzdan bir de Dr. Hans Merkens'e söz verdikten sonra sorularınızı almaya başlayacağız. Yalnız soruların yöneltilmesi aşamasında eğer mümkünse katkılarının olduğunca kısa tutulması, doğrudan soruların yöneltilmesi, mümkünse Türkçe sorulardan sonra eğer yabancı iki konuşmacıya bu soruları yöneltmeyi planlamış ve düşünüyorsanız onları da İngilizcenizin izin verdiği ölçüde İngilizce olarak sormanız daha yararlı olacaktır, aksi takdirde biz burada yardımcı olacağız; ancak soruların kişilere doğrudan yöneltilmesinde büyük yarar olacağı inancındayız.

Bu temenni ile tartışma bölümüne geçiyorum. Oturumu kapatmadan önce panelistlerden katkı getirmek isteyenler, görüş belirtmek isteyenler varsa onlara söz vereceğim demiştim. Bu konuda sayın Hans Merkens bize bir iki konuda açıklamada bulunacak, buyurun.

Prof. Dr. Hans MERKENS — Çok teşekkür ederim.

Öncelikle şunu söyleyeyim ki, velilerin çocuklarının geleceğini istekle düşünüp düşünmediğini belirlememiz gerekir sanırım. Acaba çocuklarının düzenli bir şekilde öğrenim

görmelerini isteyecekler midir? Mesleki eğitim söz konusu olduğunda toplumumuzda üstün vasıfları amaçlamamız lazım. İşte bu noktada bir çelişkiyle karşılaşılıyor, toplumun isteğiyle velilerininki bağdaşmamaktadır.

İkinci olarak değinmek istediğim husus, toplumdaki olanakların dağılımıdır. Toplumda alt düzeylerde görevler de olacaktır, bu görevler için de insanlara ihtiyaç olacaktır. Bu da kişilerin veya grupların elenmesini gerektirecektir. Demokratik yaklaşıma yönelen bir toplum, bu bağları da grupların kendi içinde değerlendirerek eleme yoluna gitmiş midir? sorusu önem kazanmaktadır. Bugün bu gibi grupların durumunu tartışmıştık. Amacı belirgin olmayan gruplar vardır. Toplumlarda bu gibi gruplar için nasıl bir çözüm bulunabilir ve onlara fonksiyonel amaçlar kazandırılabilir? Batı toplumları olarak bizim eğitim sistemlerimiz için sanırım açık olarak böyle amaçlar belirlenmemiştir. Belirlendiğinde ise bu zımni bir belirleme olmaktadır. Sorunlarımızdan biri budur.

Ele almak istediğim üçüncü nokta ise; eğitim yoluyla bir toplumu kısa bir dönemde değiştirmek mümkün değildir, ben bu konuda iyimser değilim. Almanya'da bu deneyimi edindik biz; çok uzun süreye ihtiyaç vardır. İlk konuşmamda da belirtmiş olduğum gibi bu değişim ana sorunlarımızdan biridir. Sosyal sınıfın değişim süreci bir nesilden diğerine uzanarak devam etmektedir. Bu olay, aynı şekilde eğitim sürecinde de görülmektedir.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Şimdi sorular kısmına geçebiliriz.

Buyurun efendim.

Nurettin YILDIRAN (Öğretmen) — Ben aslında soru sormak istemiyorum, çok kısa bir şeyi vurgulamak istiyorum. Bu toplantıda çok güzel bilim adamları, yabancı konuklar görüşlerini bildirdiler fakat bir eksiklik gibi geldi bana, bu işin pratiğini yapan yani gelecekteki öğretimi, eğitimi yapacak olan öğretmenlerden bir temsilcinin bulunmaması bir eksiklik gibi geldi. İkincisi de öğretmenlerin temsilcilerinin oluşturduğu örgütlenmelerinin çağrısı yapıldı mı, yapılmadı mı bilmiyorum, yapılmadıysa, yani sendikaları kastediyorum, bir eksiklik gibi eğer yapıldı da gelmediyse tabii sendikaların bir eksikliği olarak görüyorum. Sanıyorum, gelecekte bu tür çalışmalarda mutlaka öğretmenlerin ve sendikaların da söyleyecek sözü olacaktır, olmalıdır diyorum.

Sağolun.

BAŞKAN — Teşekkür ederiz.

Biz bu tür toplantıları düzenlerken, son aşamada davetiye verme aşamasında liste geliyor, hepimiz kontrol ediyoruz ve bu arada öğretmen örgütlerine ve eğitimle ilgili yayın yapan tüm yayın kuruluşlarına fakültelere, bölümlere, eğitimle ilgili bölümlere, millî eğitim müdürlüklerine ve gerekli protokoldeki herkese gönderiliyor. Ancak, toplantıya gelip gelmemek o örgütlerin bilecekleri işler. Siz, bir öğretmen temsilcisi olmasını arzu ediyordunuz galiba, evet olabilirdi, ama biz uygulamalardan çok geleceğin ortaöğretiminden söz etmek istiyoruz. Orada fikir üretecek olanlar da akademisyenler oluyor. Üretilen fikirleri de uygulayacak olan öğretmenlerimiz olacaktır. Muhakkak onlardan da bir katkı gelebilir; ama bu katkılarınız yazılı bir şekilde de bize iletilebilir.

Buyurun efendim.

Hüseyin SABIRLI (İzmir TED Koleji Müdürü) — Meslekte 36 ncı yılımızı tamamladık, bu 36 yılın da 30 yılı okul idareciliği ile geçmekte. Benim birkaç sorum olacak fakat bu arada bir sorum daha önceki panelde de sormak isterdim ama herhalde Yahya Kemal Kaya beye düşecek. 2000 yılında nasıl bir insan istiyoruz ülkemizde? Öğretim bakımından birkaç kıymetli fikir verdiler o bakımdan kendilerine teşekkür ediyoruz; ama bunun tarifini ülkemizde yapabilir miyiz? O yönde bir sorum olacak. İkinci sorum Sayın Demek Işık Hanımefendiye olacak. Bulunduğu cemiyetin başkanı olarak çok güzel ifade ettiler, gerçekten duygusal bir konuşmaydı; ama acaba hümanistlik dünya üzerinde bu yıla kadar ve bundan sonra, gelecekte nasıl devam edecektir ve hümanistlik bizi acaba aldatacak mıdır? Çünkü Türk milleti olarak duygusal bir milletiz dünya üzerinde, benim deneyimlerim var iki yıl İngiltere, 5 yıl Almanya'da bulundum, fazla hümanist olmamak gerektiği sonucunu çıkardım. Milletlerin tıpkı insanlar gibi düşünceleri, duyguları var toplumların, bu duygu ve düşüncelerini eğer yönlendirebilirse mutlu oluyorlar, yönlendiremezlerse mutlu olamıyorlar. Çocuklarımıza bu bakımdan bir açıklama gerekir. Dünya dönüyor, dünyanın döndüğünü çocuklara göstermek lazım. Bugün zaten yabancı kültürle eğitim yapan okullarız bu arada çocuklarımıza dünyanın döndüğünü farkına vardırabilmek için şöyle diyorum, sorgulayıcı, araştırmacı, özgür bireyler yetiştirirken, güdülen bireyler değil özgür bireyler yetiştirirken bu farklılıkları da çocuklarımıza verelim diyorum. Onun için fazla hümanist olmayalım diyorum, kendisi bu konuda ne düşünür bilmiyorum.

Bu arada bütün bilim adamlarımız gerçekten çok güzel açıklamalar yaptılar. Üst düzeyde akademisyen olarak çok güzel bilgiler verdiler ama pratiğe bir türlü koyamıyoruz yıllardan beri; ama pratik belki onların işi değil, icracı olarak Millî Eğitim Bakanlığımız var, biz onlara rapor veriyoruz onlar bunları yerine getiremezler diyorlar. Acaba bu böyle mi devam edecek? Böyle devam ettiği müddetçe duygu ve düşünceleri, veyahutta bilim bize hizmet etmemiş oluyor diye düşünüyorum. Lütfen bu konuda da özellikle yurt dışında bulunan Sayın Metin Bey çok güzel açıklamalar ve incelemeleri var ve cesaretle de bazı konuları Metin Alkan Bey ifade ettiler, o bakımdan da kendilerine teşekkür ediyorum. Bu konuda bilim adamları bilimsel çalışmalarını hazırlayıp bırakıp orada mı kalmalı yoksa icra mı etmeli. İcra yönüne koymak için mücadele vermeli midir? Sorusunu aydınlatırlarsa memnun olacağım ve son olarak da şunu ifade ediyorum. Özellikle ülkemizde Türk millî eğitiminde ortaöğretimde yenilik muhakkak şart. 2000 yılının insanını yetiştireceğiz, belki dünya vatandaşı diye düşünülüyor ama önce kendi ülkemizin vatandaşı nasıl olacak, onun tarifini yapalım diyorum ve bu şekilde bir çalışma içine girelim.

Teşekkür ederim, sevgiler, saygılar, sağolun.

BAŞKAN — Biz de teşekkür ederiz Sayın Sabırlı.

Dilerseniz Sayın Sabırlı'nın sormuş olduğu soru sırasına göre cevaplandırırım.

Prof. Dr. Yahya Kemal KAYA — Efendim, sayın meslektaşım 2000 yılında nasıl bir insan sorusunu yöneltti, sanıyorum o bildirinin içinde var, uzun bir bildiriden birkaç

sayfa özetlemek zorunda kaldım. Şöyle geçiyor. Bu benim kişisel yargım da olabilir. Türk vatandaşlığıyla gurur duyan, insan haklarına saygılı, tarihi ile övünen, geri kalmışlık kompleksinden kurtularak geleceğe umutla bakan, onurlu, çalışkan, üretici, hoşgörülü, kişisel ve toplumsal ilişkilerinde dürüst, demokratik yöntemlerle hakkını almasını ve korumasını öğrenen bir gençlik ve böyle gidiyor, öyle düşünüyorum.

Teşekkür ederim.

BASKAN — Biz de teşekkür ederiz.

Sayın Işık.

Dr. Demet IŞIK — Merkezine insanın konulduğu hiçbir ideoloji, hiçbir sistem sonunda yanılığa varmaz. Hümanizm, temelinde insanı aldığı için, insan aklını aldığı için 2000'li yıllara girerken bu işten zararlı mı çıkarız diye vazgeçmez aslında aklın iyi bir suali değil, akıl bu suali getirmez de akla bu sual götürülebilir. Bu sual sorulana kadar ben böyle bir şeyi asla düşünmüyordum ama sayın arkadaşım dedi ki acaba hümanizm çok mu fazla gelir, acaba onu bir tarafından bıraksak daha mı iyi ederiz. İnsan aklını merkeze koyan hiçbir sistem yanılığa varmaz dedim. Çünkü insan aklını ve yeteneklerini kullanma imkânları hazırlandığı zaman insanın düşüncesi kısıtlanmadığı zaman, insanın bütünlüğü zedelenmediği zaman insan düşünerek tartışarak, seçerek muhakkak doğruya varıyor. Zaten bütün problem, gelişmiş, sanayileşmiş, batı dediğimiz sistemlerin kendilerinin dışında sadece el altında idare edecekleri, kullanabilecekleri sistemler ve onun

dışında da insanlar yetiştirmek amacı. Hümanizm bize ne kadar önemli bir faktör olduğunu ne kadar önemli bir görüş olduğunu açıklıyor. Insandan yana olan hiçbir şeyde tereddüt göstermemek lazım. Çünkü insan umulmaz bir devinin içinde kendisi. O devinimden onu çekmemek lazım, onlara dünyanın yuvarlaklığının şart olduğunu göstermemek lazım. O kendisi dünyanın yuvarlak mı yassı mı, devinen mi, devinmeyen mi, sistemin neresinde olduğunu kendisi bulur. Bütün problem insanın bütünlüğünü parçalamadan insanın zihinsel yeteneklerine karışmadan insanı kendi kültürü, kendi ayrıcalıkları, kendi farklılıkları içerisinde oluşmasını sağlamaktır. İnsanı zedelediğiniz takdirde insan farklılıklarını bilir. Bu farklılıklarının kendisine eksi olarak getirdiklerini artı olarak getirdiklerini bilir. İnsan farklı olduğunu bilen tek zihinsel yapısı gelişmiş akla sahip olan bir yaratık, onun için bırakalım, hiç hümanizmadan vazgeçmeyelim ama insanı zedelemeyelim, o kendisinin farklılıklarını, bu farklılıklarının ayrıcalıklarını ve onun toplumla birlikte gelişmesini topluma dinamizm vermesini zaten kendisi bilir.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN — Bizde çok teşekkür ederiz.

Sayın Alkan, kuramdan uygulamaya geçiş konusunda düşünceleriniz sorulmuştu.

Dr. Metin ALKAN — Çok yanlış bir adama sordunuz bunu. Çünkü ben bürokraside çalışmadım, aramızda çok üst düzeylerde çalışmış olan arkadaşlarımız var. Konuyu basit almamak lazım, değişme denen olay çok karmaşık. Mesela siz bugün öğretmenleri değiştirmeye kalksanız,

yani öğretmenleri karşınızda bulursunuz. Çünkü değişmeye kapalılığı vardır, bugün eğitimci arkadaşlarım bilirler, yurt dışındaki araştırmalar da bunu göstermiştir. Değiştirilmesi en güç meslek grubu öğretmen grubu olarak karşımıza çıkıyor o kadar kolay değil. 2000 yılında nasıl bir insan tipi, güzel birtakım amaçlar koyalım da bu amaçları da yani ulaşılamayacak amaçlar olarak koymayalım. Benim tanıdığım bir kimse oldu, bir yerde bir konuşma yapmıştı, orada bir söz söyledi, bizim fakülteye şimdi Avrupa Topluluğu'na mensup ülkelerde çok geniş çaplı bir öğrenci hoca değişim programı uygulanıyor, bizim fakülteye de Amsterdam'daki fakülteye aşağı yukarı 100'e yakın her yıl değişik Avrupa ülkelerinden öğrenci geliyor, üç dört ay kalıyorlar ve benim de yönetmekte olduğum hatta Hans'ın da katılmakta olduğu bir program var Berlin'den o da bu eğitimdeki ikili ilişkiler konusundaki bir öğrenci ve hoca değişim programıdır, ilk defa böyle bir grup geldiğinde hoca arkadaş orada bunlara karşı bir konuşma yaptı, dedi ki, sizin için ilk deneyim bu, ben de 20 yıl önce bir başka ülkeye gitmiştim orada okumak ve derece almak üzere ve çok heyecanlı gittim, yani yaşamım değişiyor birtakım şeyler olacak, şunu yapacağım bunu yapacağım yani beklentilerim böyle idi. Bir hedefi koyup ona ulaşmak gerekiyor, o anı yaşamak, o anın heyecanını duymak gerekiyor. Ama çok muğlak hedefler üzerinde çalışıp da sistemi de kendi akışı içinde kendi iç dinamiklerinden kaynaklanan değişikliklere maruz kalmakta. Fakat müdahale edilebilecek noktalar konusunda fazla böyle şey olmamak gerekir, gerçekten gerçekçi birtakım şeyler yapılabilir. Bugün sabahki toplantıda mesela, bir arkadaşımız kalktı ismini vermeden, bugün ortaöğretim sistemi-

mizde bir imam hatip okulu problemi vardır, bazıları bunu bir problem olarak görüyor, bazıları da bunu demokratikleşen Türkiye'nin bir eğitimdeki gelişmesi olarak görüyor. Fikir farklılıkları olabilir; ama problem olarak gören taraf diyelim ki, bu konuda başarılı oldu, siz hangi siyasi iktidardan ümit edebilirsiniz ki bu konuda bir şey yapabilsin zorla şiddetle yapamaz, politik intihardır. Yani eğitim denilen olay sadece eğitim camialarında veya sistemlerinde tartışılıp bilmem ne yapılıp da rasyonel kararlara göre yönlendirilen bir olay değil, buna katılan çok geniş kesimler var önemli olan bunlara bir dinamizm verebilmek. Benim kanımca gerçekleştirebilir realist birtakım amaçlarla biz 1990 yılına kadar eğitimimizde belli bir modernleşmeyi sağlayabilirsek, belli bir demokratikleşmeyi sağlayabilirsek, meslek yeterliliklerini biraz daha yükseltebilirsek bu bir başarıdır. Hiçbir ülkede drastik bir şekilde hiçbir şey değişmiyor arkadaşlar, yani eğitim öyle kolay kolay değişen bir olay değil. Onun için benim hiçbir problemim değil bir uygulamacı ne yapar. Bu bir bilgi üretme işidir, ben bilgilerimi veririm, bunu sürece tabi tutacak belli kesimler var, bunlar yani belli kanallardan geççe geççe bir yerlere yansıyor ama şu bir saflık gibi geliyor bana. Peki sen bunları anlattın ben de yarın sınıfa gideceğim çocukların karşısına çıkacağım. Şimdi ne yapayım ben. Yine aynı şeyi yap. Ben senin ne yapacağını ne bileyim. Öyle bir şey yok yani bunun teorik pratik uzantısına bakarken, bunu birden bire yani birinden birine çevrilebilir gibi bakmamak gerekir. Pratikte teori var, teoride pratik var. Bunu bu şekilde görmekte gerek var.

Benim yanıtlım bu.

BAŞKAN — Teşekkür ediyoruz. Bilemiyorum, soruya tam yanıt geldi mi, burada altı çizilecek tek bir konu, gerçekleştirilebilir amaçların ortaya konması ve içe vuruk hale getirilmesi konusu oldu. Belki daha sonra bunlara da değinebiliriz.

Buyurun Sayın Şaban Dede Bey.

Şaban DEDE (Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Genel Müdürlüğünden) — Fazla uzatmayacağım, yalnız şunu söyleyeceğim rakam olarak, sayı olarak. Kendi meslek hayatımda yani 1950'den bu tarafa millî eğitimdeki ortaöğretimde diyebiliriz şimdi biraz değişiklik oldu biliyorsunuz ortaokulun ilköğretime bağlanmasıyla 1950'den başlarsak en az yedi sekiz atılım yapma teşebbüsü oldu en son başlattığımız bir ders geçme ve kredi sistemi var. Daha doğrusu bu esas yönlendirme diye başlamıştı, komisyon çalışmalarında sonunda ders geçme ve kredi sistemi olarak ortaya çıktı. Ö zaman bunu başlatan Sayın Bakanımız, Sayın Müsteşarımız o görevlerden ayrıldılar. Bilmiyorum, şimdi desteklenir mi, bundan sonra destekleyicisi olur mu, onlara sahip çıkan olur mu? Bunun da yarım kalacağından korkuyorum. Sorum şu: Buradaki öncelikle Prof. Kaya'ya bir de Sayın Dr. Alkan'a. Acaba bizim hastalığımız nedir? Bu işlerdeki hastalık nedir, problem nedir? Ne yapmamız lazım, ne yapılması lazım, nasıl çalışılması lazım. Bu konularda belki ve zaman zaman bunlara temas edildi ama konuşmacılar temas etti ama şöyle bir özetlenirse üst üste vurgulanarak sayılırsa belki genç arkadaşlara da bir ışık tutar.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Teşekkür ederiz. Siz hasta olarak eğitim sistemini mi görüyorsunuz yoksa yöneticileri mi görüyorsunuz? (Gülüşmeler)

Buyurun Sayın Kaya.

Prof. Dr. Yahya Kemal KAYA — Sayın Dede'nin yönelttiği soru çok ilginç bir soru, bizim yani kültürümüzün ya da kültür tarihimizin çok derinlemesine incelenip yanıtlanması gereken bir soru ama genel gözlemlere göre şunu görüyoruz. Önce ders geçme ve kredi sistemine sahip çıkılır mı? Ben bundan çok umutluyum. Çünkü bütün gençler, öğrenciler buna sahip çıkmışlardır. Öyle ki kötümser olmak için söylemiyorum ben gezdiğim birçok liselerde bu konuyla ilgili konferansa davet edildiğimde, orada şunları söylediler, dile getirdiler. Bunun alt yapısı yok. Yani yönetim, öğretmen hazırlanmamış, programlar hazırlanmamış, adeta bu iş doğmadan ölmeye mahkum edilmiş, yok olmaya mahkum edilmiş bir sistem gibi geldi bana hatta bazı yerde bunun esprisi birçok dersler arasından çocuk ilgisine, yeteneğine, kapasitesine, amacına uygun olanını seçsin iken, seçmeli ders ile bir tane ders koymuşlar. Yani seçmeli ders zorunlu ders olmuş. Bu aslında bu sistemi yok etmek demektir. Başından öldürmek demektir buna rağmen konuştuğumuz gençlerin bu sistemi bütün kötülöklere rağmen benimzediklerini, artık öğretmenlerin de büyük bir kesiminin sanıyorum bu sistemden vazgeçemeyeceklerini, onun için herkesin ileride buna sahip çıkacağını umuyorum, belki iyimser bir görüş ama umuyorum. Çünkü bu insan tabiatına çok uygun geliyor, insanlar istediğı konuları seçecekler ve onda başarılı olacaklar artık bundan kimsenin kolay kolay

vazgeçebileceğini zannetmiyorum. Nitekim, bakanlık yetkilileri de bundan vazgeçilemez gibi konuşmalar yapıyorlar ama herhangi bir hazırlık da duymuş değilim. İkincisi, bu hastalık nedir? Bu hastalık başlar, Kanunî Sultan Süleyman zamanında Döbast diye ismi bizce bilinen bir kişi, Felemenk, o zamanki Felemenk Kralının özel elçisi olarak Türkiye'de altı yıl bulunmuş. O adamcağızın yazdığı Döbast'ın Türkiye Mektupları sanıyorum Türkçeye Türkiye'de tercüme edildi orada ilginç gözlemleri var, diyor ki, Türkler ifratla tefrit arasında bocalarlar, ortayı bulamazlar diyor. Çok övüyor, çok iyi eğitim sistemleri vardır, şöyledir, böyledir diyor, övüyor övüyor göklere çıkarıyor ondan sonra da diyor ki Türkler ifratla tefrit arasında bocalarlar, galiba bunlar bizim bir hastalığımız. Türk aydını meselelere duygusal yaklaşır, köy enstitüleri işte birkaç tane kötü örnek bulunmuş yık, efendim halkevleri yık, YÖK, birkaç kötü örnek veriyor yık; yani bunu bilimsel olarak masaya yatırıp eleştirip, bilimsel bir tavırla gözden geçirip ondan sonra problemler nedir, bu problemler nasıl yok edilir giderilir ve nasıl islah edilir böyle düşünülüyor. Bizim hastalığımız varsa birkaç olumsuz örnek bulup yıkalım, hep böyle yıktık ve böyle yıkıyoruz. Bu bizim galiba toplumsal bir hastalığımız ama bunun tedavisi sanıyorum bilimsel davranışın yaygınlaşmasıdır. Çünkü daha dün öğrencilere şöyle bir şey öğretiyordum sınıfta, bilim kültürün sınırı değildir, kültür içerisinde sınırlı bir yer kaplar değer yargıları vardır, batıl inançlar, önyargılar, ideolojiler vesaire birçok başka unsurlar vardır. Ne zaman bilimin alanını genişletebilirsek eğitimi yaygınlaştırabilirsek, o zaman bilimsel davranışı egemen kılabiliriz. Aksi halde bilimsel davranışın gelişmediği bir yerde, eğitimin

yaygınlaşmadığı bir yerde siz herhangi çağdaş bir davranışı yerleştiremezsiniz. Çünkü onu engellerler. Mesela benim Bolu'da dekan olarak uğraştığım en önemli sorunlardan birisi ilk gittiğim zaman öğrenciler koşarak odama doluyordu, efendim, komünistler komünist marşı çalıyorlar. Hemen heyecanlanıyorum gidiyorum bakıyorum Zülfi Livaneli'nin bir şarkısını çalıyorlar. Ondan sonra ne yapayım işlem mi yapayım, yapmayayım mı, akşam radyoyu açıyorum devlet televizyonunda Zülfi Livaneli'nin şarkısını dinliyorum, bunun tersi de olur. Onun için biz daha bunlarla uğraşyoruz, üstesinden geldik yendik, şimdi herkes kardeş oldu, herkes birbiriyle kucaklaştı, kimse kimseye düşman değil, benim de kötü niyetim olmadığını anladılar, bir süre kendilerine milliyetçi diyenlerle, bir süre kendilerini devrimci diyenlerle uğraştık, en sonunda hepsi anladılar.

Yani sabırla bu iş oluyor, eğitimle oluyor, bilimin yaygınlaşmasıyla, bilimsel tavrın yani hoşgörünün, belki o karşıdakinin fikri, karşıdakinin değer yargısı, karşıdakinin ideolojisi, karşıdakinin inancı da doğrudur dediği zaman yavaş yavaş kaba kuvvet olmaktan çıkıyor ve Amerika'da nasıl farklılıklar bir arada bir pota içerisinde bulunuyorsa o duruma gelebiliyor herhalde ben umutluyum. Bir geçiş toplumunun özelliğini taşıyoruz gibi geliyor bana.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Biz de teşekkür ederiz.

Dr. Metin ALKAN — Benim aklıma birşey geldi, biraz sonra Pieter'e bunu sormak istiyorum. Şimdi, bizim hastalıklarımız nedir sorusu aslında bir hastalığa işaret eden

bir soru. Yani başka toplumlarda da bunlar oluyor da, onlar hiçbir zaman hiçbir toplantılarında bizim hastalıklarımız ne demezler.

BAŞKAN — Teşekkür ederiz.

Buyurun efendim.

Ibrahim KISKAC (Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi Araştırma Görevlisi) — Dün Sayın Dr. Merkens ile konuştum ve kendisine Amerika'da ihtisasımı karşı kültürler üzerine yaptığımı söyledim. Bu nedenle bu konuya büyük bir ilgi duymaktayım. Kendisine azınlıklar için okullardaki çocuklar için bu konuda programlarında ne gibi hususların bulunduğunu sordum.

Diğer sorum da Demet Hanım'a. Demet Hanım Türkiye'deki imam hatip okullarının varlığından söz etti ve bunların yetiştirdiği öğrencilerin durumundan söz etti. Daha önce yabancı öğretim elemanları ile konuşurken de söylediğim gibi Amerika'da belli bir süre kaldım ve masterimi yaptım ve bu süre zarfında birtakım gözlemlerim oldu. Bu gözlemlerimde dikkatimi çeken konulardan birisi Amerika'daki katolik okullarının varlığı ve özellikle birçok devlet adamının hatta bunlardan birisi yanlış hatırlamıyorsam George Bush, Jessi Jackson, Dr. Martin Luther King, katolik okullarından yetişmiş olmasını Demet Hanım acaba nasıl değerlendiriyor? Bu bağlamda Amerika'nın eğitim sistemine sekülerist bir sistem yani laik bir sistem olmadığını söyleyebilir miyiz?

Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Teşekkür ederiz. Buyurun Dr. Merkens.

Prof. Dr. Hans MERKENS — Karşı kültürler sorunu çok akademik bir disiplindir. Bu alanda çok akademik bir yaklaşımla araştırmalar yapılmaktadır.

Ne yaptıklarını ifade etmek istersek şöyle diyebiliriz, okul sistemine karşı kültürler psikolojisinin temel kavramlarını yerleştiriyorlar. Bunun mümkün olabileceği görüşümdedir. Konuyu biraz daha açmaya çalışayım. Karşı kültürler ya da kültürler çatışması alanında iki zıt yaklaşım vardı; bunlardan biri, EMIG, diğeri ise ETIC'dir. Emig'e göre, bir toplumda araştırma yaparsanız temel inançlar, değer sistemleri, dil vb. konularında bilgi edinebilmeniz için o toplumun bir parçası olmalısınız, o toplumun içinde yaşamalısınız. Etic yaklaşımına göre ise bir toplumda uluslararası boyutlar çerçevesinde araştırma yapabilirsiniz. Farklı etnik gruplar arasında bu boyutlarda kendini belli edecek farklılıklar ortaya çıkacaktır. Toplumlar olarak ne öğrenebiliriz? tartışması sürmektedir. Biz Etic yaklaşımını tercih ettiğimizi sanıyorum. Ancak, bunu teoriden kurtarıp uygulamak gerekiyor. Bu bağlamda, her toplumun kendi eğitim sistemini kurmak için kendi yolunu kendisinin bulması, bu imajı yaratması bence zorunludur. Bu yolla saptanacak eğitim sistemi sanırım en iyi sistem olacaktır.

Uluslararası çapta yapılan tartışmalar her zaman büyük bir önem taşımamaktadır. İstanbul'da görev yapan Türk Psikoloğu Sayın Çiğdem Kağıtçıbaşı tarafından ileri sürülen ikinci bir farklılaşma boyutu var: Kendisi evrensel yapı ve eğilim ile bireysel ya da daha dar anlamda bir farklılaşma boyutuna dikkatimizi çekiyor. Sanayileşme veya mesleki

eğitimi veya bireyin niteliklerini dűşünecek olursak, her zaman veya giderek daha fazla sadece evrensel yapı ve eğitime yönelmeyi tercih ediyoruz. Sanayide bir iş yapıldığında çalışan veya işveren açısından meseleye bakarsak, farketmez. Önemli olan neyin yapıldığı, kimin tarafından yapıldığı değil diye düşünürüz her zaman; fakat, bu muhakeme biçiminin doğru olduğu görüşünde değilim.

Bizim, Japonya'nın ve B. Amerika'nın sanayi durumunu ele alalım. Bu 3 ülke içinde özellikle bizde sanayide çalışan ve başka milletlerden olan insanlar bulunmaktadır. Bu olgu sanırım çağdaş uygarlığın çekirdeğini oluşturmaktadır ve çok önemli bir husustur. Sanayie ilişkin olarak topluluklar içinde onlara özgü yapı ve eğilimler geliştirmek zorunda olmamıza karşın, yukarıda değindim çağdaşlık gerçeğini görmezlikten gelemeyiz.

Fransa'daki mesleki eğitim de diğer türlere bir örnektir. Bizimkinden farklı olarak bir de Belçika'daki mesleki eğitim gösterilebilir. Bu 3 ülkenin de ortak özelliği, uzun bir zaman kesitinde geleneksel olmalarıdır. Aslında sözü dönüp dolaştırıp konuşmanın sonunda bir mesaj olarak sizlere iletmek istiyordum. Bir ülkede sanayinin durumu ile o ülkede izlenen mesleki eğitim arasında bir bağ kurulmasına ihtiyaç olduğunu sanıyorum. Bu bağ kurulduğu takdirde mesleki eğitimde başarı sağlanabilir. Bir ülkedeki bir tür eğitimi değıştirerek başka bir ülkenin bünyesine monte etmenin mümkün olduğunu sanmıyorum. Almanya şu anda böyle bir çıkmazın içinde bulunmaktadır. İki Almanya'nın birleşmesi sürecinden bahsediyorum. Bu konuda bu yolla başarı sağlanacağını ümit etmek beyhudedir. Kanaatimce batı sis-

temini Doğu Alman eyaletlerine değişim yoluyla yerleştirmek mümkün değildir. Önemli saptamalarından biri budur. Buna ilişkin olarak, Doğu Almanya'dan dün size iki örnek vermiştim. Bizim batıda uyguladığımız eğitim sistemini, doğuda uygulamaya karar verdiler. Bu sistem okullara ilişkin bir sistem idi.

Eski dönemde onların tek bir sistem olarak "Ein heitsschule" denilen okul sistemine sahip olmalarının anlayişla karşılıyoruz. şimdi, bu sistemi ikiye böldüler. Eyaletlerin çeşitliliğini düşünürsek, bu yaklaşım makul görülebilir. Biz ise batıda rekabete dayalı ve çok amaçlı okul sistemine yönelmeye karar verdik; bu sisteme üç alana yönelik karma sistem diyoruz. Başlangıçta mevcut sisteme bir ilave olarak düşünölmüştü; fakat, şimdi rekabete dayalı bir sisteme dönüştü. Okul sistemlerine ilişkin bu değişim sürecinde uzun zamana ihtiyaç olduğu kolayca gözlenebilir. Kültürel bazda bir yapı ve eğilim söz konusu olmaktadır.

BAşKAN — Teşekkür ederiz.

Buyurun Sayın Demet Işık.

Dr. Demet IşIK — İmam hatip okullarının varlığından ve onların yetiştirdiği çocuklardan bahsettiğim söylendi, sanki hiç imam hatip okulu yokmuş, yetiştirdiği çocuk da yokmuş gibi, yani siz ilk defa benden öğrenmediniz herhalde. Amerika'da değil, dünyanın her yerinde katolik okulları var, Uzakdoğu'da İslam ölkelerinde de katolik okulları var. İmam hatip okullarını ve katolik okullarını amaç ve işlev yönünden birbirine karıştırmamak lazım. Katolik okullarında çağdaş, sorgucu, şüpheci, akılcı, araştırıcı, tartışmacı ve seğici insan

yetiştirmek istenir. Yani kendi sosyetelelerinin kültürü artı teknolojiyi hazmedebilecek, sorgulayacak bir insan yetiştirilir, bunlar zengin okullardır ve çoğunlukla zengin vakıfların meydana getirdiği okullardır ama amaçları çok iyi insan yetiştirmektir. Yoksa din adamı yetiştirmek değildir. İşlevleri de din görevlerini yerine getirecek meslek sahibi insanlar yetiştirmek değildir. Imam hatip okullarının amacı din adamı yetiştirmektir. Yani İslamiyetin bütün serekonilerinde, bütün öğretilerinde bilgisini kullanacak adam yetiştirmektir. Mevltlerimizde, llerimizde, kandillerimizde öncülük yapabilecek, islamiyetin kaidelerini aktaran ve din işlerini gören adam yetiştirmektir. Böyle adam nasıl yetişir, böyle adam elbette çağın gereklerine göre değil, dinin gereklerine göre yetişir. Yani doğmalara bağlı olarak yetiştirilir. Zihinsel gelişiminin nnn açılması değil, zihinsel gelişimin nnn kapanması, bağlamalarla, narhlarla bir kafa işlemesi doğmalara inanması, din tartışmaya gelmez, din sorgulamaya gelmez, bunları başlattığınız zaman dine karşı olmuş olursunuz. Bunlarla yetişen kişilerin din adamı olarak kullanılmaması da yani işlevlerini yerine getirmemesi de çok önemli bir sorun bizim ülkemizde. Çünkü bu çocuklar bu temellerine rağmen eğitimin bu karakterine rağmen, Türkiye'de devlet işlerini yürütmek görevini aldıkları için bizim için ortaöğretimin sorunları konusunda muhakkak üstünde durulması icap eden bir konudur. Bu ocuklar eğer imam hatip okullarından çıkıp da imam hatip işini yapıyor olsalar, bu görevi yerine getiriyor olsalar, din adamı olarak yer alsalar, elbetteki her toplumun dini vardır, bu işlev de bunu yerine getirecektir, kimsenin birşey söyleyeceği yoktur. Ama bu tip yetişen insanların devlet erkinde çalışmaları yargıç olma-

ları, savcı olmaları, vali olmaları, emniyet müdürü olmaları son derece sakıncalıdır, zaten de sakıncalarını Türkiye görmektedir. Onların, katolik okullarını ve imam hatipleri hem amaç, hem işlev yönünden karıştırmamak yararlıdır.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Biz de teşekkür ederiz.

Buyurun efendim.

Bekir ÖZGEN — Benim iki sorum var, bir tanesi Sayın Prof. Dr. Yahya Kemal Kaya'ya, bir tanesi Sayın Başkan Prof. Dr., Özcan Demirel'e.

Efendim, ben bu bilimsel konuşmaları yakından izleyebilmek için İzmir'den geldim. Ben emekli öğretmenim efendim. Oradaki öğretmen arkadaşlarım ve yakın çevrem bu nezih toplantıdan ne gibi sonuçlar çıktığını bana soracaklar biliyorum, ben de buradan ayrıldığımda arkadaşlarıma ne söyleyeceğim diye toplantının sonu yaklaştıkça kaygılanmaya başladım. Beni bağışlasınlar. Çünkü konu ortaöğretimde yenileşme. Herhalde ilk akla gelen soru şu olacak. Ortaöğretimde ne gibi yenileşmeler varmış hem Avrupa'da, hem Türkiye'de diye soracaklar. Ben de kendi kendime soruyorum. Avrupa'da ne gibi yenilikler varmış, Türkiye'de ne gibi yenilikler var diye. Bulabildiğim yanıt fazla değil, acaba benim İngilizcem mi yetmedi diye düşünüyorum, ya da Türkçe kavram düşüklüğü mü var bende diye endişe ediyorum. Önce Sayın Prof. Dr. Yahya Kemal Kaya'ya sorum şu: Türkiye'deki ortaöğretimde yenileşme olayına yaklaştığımız zaman, bugünün geçerli konularından bir tanesi durumuna gelen, özellikle Avrupa'daki son gelişmelerden yeni

yapılanmalardan sonra ve yine özellikle ortaöğretimde biliyorsunuz öğrenci odaklı ya da başka bir deyişle öğrenci merkezli eğitimden yana tavırlar gelmeye başladı. Bu konuda ne düşünüyor sayın profesör? Dün Türkiye'de bu tür uygulamalar oldu mu? Benim bildiğim kadarıyla kendisi de o çıkışlı olduğu için köy enstitülerinde bu tür yaklaşımlar, eğitim aktarıldığı inancındayım. Oradan da esinlenerek bu tür yaklaşımlar oldu mu? Durum hangi aşamalardan geçti ve bugünkü konumu nedir? Bu konuda bizi aydınlatırsa seviyeceğim ve bu bir yenileşme midir? Esas sorum bu.

Sayın Demirel'e sorum da, Türkiye'deki yenileşme hareketinde dünkü konuşmalarda özellikle eski bakanımızın getirdiği konulardan bir tanesi fen liseleri ve özellikle Anadolu liseleri idi, eğer Anadolu liselerinin Türk ortaöğretiminde bir yenileşme olayı olarak varsayımlarsak hâlâ görüyoruz ki, ortaöğretimin bu aşamasında yani Anadolu liselerinde bir müfredat programı bütünlüğü yok, ders kitapları Anadolu liselerine özgü değil ve bu eğer bir yenilik olayı ise bu yeniliğin iyi mi ya da kötü mü olduğuna karar verecek durumda olmayız. Çünkü hiçbir şey ona göre hazırlanmış değil. Dün değildi, bugün de değil. Hatta hatta o denli ki, Sayın Demirel daha iyi bilecektir. Anadolu Liselerinin İngilizce programı, müfredat programı daha yeni çıktı 1980'li yıllarda çıktı ve Almanca, Fransızca tedrisat yapan Anadolu liselerinin hâlâ şu anda müfredat programları yok. Böyle bir yeniliğin sonucu ne olabilir; yani tartışabilir miyiz bunu? Kendisinden o konuda bilgi rica edeceğim.

Çok teşekkür ederim efendim.

BAŞKAN — Teşekkür ederiz, bize de böylece korsan bilirdi sunma imkanı tanıdınız.

Yahya Kemal Bey, önce siz buyurun.

Prof. Dr. Yahya Kemal KAYA — Evet, öğrenci merkezli kısmını anladım sorunun da Köy Enstitüsü ile ilgili bir sorusu oldu.

Efendim, şimdi, bizim bütün buradaki çabamız, bu 150 yıllık sistemi eleştirmemiz, sürekli katı programlardan, öğrencileri hiçe sayan uygulamalardan söz ettik ve sık sık da konuşmalarımızda biz bunu Türk eğitim sistemini hayvanlar okuluna benzettik, afedersiniz, birisi buru yanlış anlamış, olumsuz bir yazı yazmıştı, sonra aydınlandığı zaman birkaç gün de düzeltmek zorunda kaldı bir gazetede taşrada.

Şimdi, mevcut durumda bu hayvanlar okulu ölçüsüne benzettiğimiz zaman bu öyküye göre biliyorsunuz hayvanlar bir sohbet toplantısında çocuklarının eğitimi için bir okul kuralım demişler ve bu okulda da işte öğretmenler kurulu ya da veliler toplanmış, tavşan demiş ki, koşma dersi olmadan olmaz. Köstebek yer kazma dersi olsun, kuş, uçma dersi olsun, yani ne kadar hayvan varsa en iyi yaptıkları şeyleri zihni açar gerekçesiyle öğretim programına koydurmuşlar. İşler başlangıçta gayet iyi gidiyormuş, tavşan kardeş gayet güzel koşuyor ve koşmadan on alıyor, ama kuş gibi uçmaya çalışırken, yardan kendini bırakıyor, ayağı kırılıyor, bundan sonra iyi koşamaz oluyor. Aynı şekilde yine başka bir kuş da köstebek gibi yeri kazmaya çalışırken kanadı kırılıyor o da uçamaz oluyor. Böylece birinci karnede herkes kendi alanlarında iyi pekiyi alırken, ikinci karnede kendi özel yetenekleri olanlarda da yavaş yavaş orta almaya başlıyorlar, iyi almaya başlıyorlar, ama yapamadıkları

şeylerde de yavaş yavaş iyi olmaya başlıyorlar. Çünkü diyorlar ki, bu tavşandır ama uçamadı, hiç olmazsa çaba gösterdi ona da bir orta verelim diyorlar. Böylece herkes aşağı yukarı eşit düzeye geliyor yetenek bakımından, yetenekleri köreliyor. Bunu da şuradan anımsadım, millî eğitim şûrasında biz yemek yiyorduk, benim eski bir hocam öğretmen okulundan beni unutmamış kolay kolay hocalarım beni unutmazlar bu benim için bir gurur kaynağı, yandaki bir hocanıma benim ismimin geçildiğini fark ettim ve baktım ona diyordu ki, bu Yahya Kemal Öğretmen okulunda daha köy enstitüsünün birinci sınıfında iken temsiller yazardı, tiyatrolar oynanırdı, kendisi başrolde oynardı, şiir kitabı çıkardı; ama okul onun yeteneklerini köreltti dedi, aynen böyle söyledi. Baktı yüzüme doğru değil mi dedi, ben de doğru dedim. Hakikaten bizim eğitim sistemi insanların yeteneklerini körelten bir eğitim sistemi. Çünkü program ağırlıklı. Onun için bu Avrupa'da iyi mi kötü mü ben bunu yargılamadım. Ben, getirdiğim ya da sunmaya çalıştığım modelin merkezine, öğrencinin ilgi, yetenek ve kapasitesini merkez almaya çalışıyorum. Yani öğrenci merkezli eğitim sistemine geçmek istiyorum. Bunun için de işte bu ders seçme ve kredi meselesini önerdik zaten. Ben diyorum ki, Bolu'da 20 lise varsa öğrenci herhangi birinden kendi yeteneğine, ilgisine uygun olarak ders alabilmeli. Çünkü gidilecek en uzak yer zaten 10 dakikadır, bunu şiddetle savundum.

Tabiatıyla bu modeli, siz köy enstitüsünde öğrenci ağırlıklı eğitim olduğu konusunu dile getirdiniz, ben de aynı görüşteyim, bunu dile getirmedim ben fazla ama kitabımda ben prensiplerimi sanki savunur duruma düştüm, bunun üzerinde suçlandım, ama aslında ben şunu da söyledim.

Köy enstitüleri çok yararlı hizmetler görmüştür, kapanması gerekirdi, kapanmasaydı eğitim sorunları daha önce çözüldü; ama madem ki kapandı, şimdi köy enstitülerini yeniden açmak gerekmez. Köy çocuklarına eğitimin bütün olanakları açık olmalıdır, tıp fakültesi, mühendislik açık olmalıdır. Yani köy çocuğunu her yere sokacak kanallar açık olmalıdır. Neden? Ben beş, altı yıldır eğitim yüksek okulunda ders veriyorum, eğitim yüksek okulunda ders verdiğim birinci gün diyorum ki, çocuklar Saint Joseph'den gelenler parmak kaldırsın diyorum, liseden yeni gelmişler, kimse yok, Galatasaray'dan gelenler parmak kaldırsın, kimse yok, TED Kolejlerinden gelenler parmak kaldırsın kimse yok, Anadolu liselerinden gelenler parmak kaldırsın kimse yok, yahu siz nereden geldiniz kardeşim diyorum, gülüyorlar, işte nereden geldikleri belli öğretmen yetiştiren kurumlara. Peki babası general olanlar, profesör olanlar, vali olanlar, herkes kıs kıs gülüyor, kimse yok. Babasının gelir durumu 5 milyonu geçenler yok, iniyorum iniyorum en sonunda yahu siz nereden geldiniz, belli hiç değişmemiş yapı. 40 yıl önce alt gelir grubunda, alt ve ortanın altıyla hemen altın üst tarafında aile çocuklarının gideceği yer, yani benim gibi Manav Hüsnü'nün oğlunun gideceği yer neresi idi? Bir ast-subay okulu vardı, imam hatip okulu olsaydı belki oraya giderdim. Aradan 40 yıl geçmiş yapı değişmemiş bu, oradaki program öğrenci ağırlıklı, Sayın Bakanım geldiler, şimdi buraya teşrif ettiler, geçen yıl ders geçme ve kredi sistemini bir devrim olarak kabul ettikleri zaman, kendileri, ben Malatya'da bir konferansta idim, nasıl olduysa bulmuşlar, bakanların kolu uzun derler, Bolu'dan aramış demek ki, Malatya'da beni konferans sırasında böyle bir panelde yakaladılar,

gittim, Sayın Bakanım, heyecanlandım, dedi ki, gazeteleri gördün mü? Görmedim dedim. Bir gör dedi, gördüm, Türkiye Gazetesi ile Zaman Gazetesinde bizim bu ders geçme ve kredi sisteminin ve kempus modelinin, meğer 28 Temmuz'da Cumhuriyet gazetesinde yazmış ki, Sayın Bakanım beyanat veriyor diyor ki, Yahya Kemal Kaya'nın kempus modelini uygulamaya geçireceğiz, bunun belke-meği ders geçme sistemidir, kredi sistemidir diyor.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Biz de çok teşekkür ederiz.

Sağolsunlar bana da cevap hakkı verilmişti. Ben bu bölümü tiyatrocuların o zaman tirat bölümü gibi, son kısma saklıyordum cevap hakkımı o zaman kullanacaktım ama modelle ilgili bir iki belirlemede bulunmak istiyorum. Sayın Bakanımız da burada, hatırlarlar 1990'da APELD toplantısında, ortaöğretimin yeniden düzenlenmesiye ilgili bir çalışma yapmıştık, ben de bir grubun grup başkanlığını yapmıştım, orada birleşik lise kavramını getirmiştik, farkında olmadan belki de çalmadan, ama tamamen bizim ürünümüz olan birleşik lise kavramı ile tamamen Sayın Kaya'nın modeliyle örtüşen bir model geliştirmiştik ve ben bu birleşik lise modeli konusunda üç yıl doktora öğrencilerime ayrı ayrı çalışmalar yaptırdım, modeli sunmadığım için tabii onun babası ben değilim Prof. Yahya Kemal Kaya beydir, ama torunu olabilirim böyle bir modelin. Yalnız bu model konusunda bizim de kendi çapımızda çalışmalarımız oldu Asya, Pasifik Eğitim İşbirliği Toplantısına sunulmak üzere hazırlanmıştı ve Millî Eğitim Bakanlığının görüşü olarak da bu rapor gitti, adına ister çok programlı liseler modeli deyin, ister birleşik

liseler. Biz birleşik lise kavramını getirirken, bize özgü bir model olsun dedik ama bizden daha özgü çalışmalar yapan kişiler varmış, tabii çok teşekkür ederim ben bunu burada duyunca bu vesiliyle dile getirmek istedim. Yoksa pek fazla söylemek istemiyordum. Çünkü birleşik lise kavramı üzerinde yapılmış olan çalışmalarını derleyip toparlayıp Türk eğitimine ne getirebilir, ne götürebilir diye geleceğin ortaöğretimi üzerinde çalışmalarını sergilemek istiyorduk. Ancak Fen liseleri ve Anadolu liseleri hakkında Sayın Bekir Özgen Bey görüşümüzü almak istiyor. Ona cevap vermek istiyorum.

Ben kendimi sadece yabancı dil eğitim programlarıyla sınırlı tutmak istiyorum, genellemelere girmek istemiyorum, genel eğitimci değilim, özel öğretim alanıyla ilgiliyim. M.E.B.'da Anadolu liselerinin İngilizce programını hazırlamıştık ve tamamen fonksiyonel dil eğitim programları çerçevesinde hazırlanmıştı, yani hedefler belirlendi, bu hedefler işe vuruk hale getirilmesi için davranışlara dönüştürüldü. Öğrencilerin yapacakları cinsten ifade edildi, içerik belirlendi. Biz hedefleri davranışa dönüştürürken, dediler ki, pek fazla bu işe girmeyin programı amaçlarda bırakın demişlerdi, yalnız Sayın Bakan Akyol'un zamanında kurulan komisyonda orta, 2, 3'ün programlarını hazırlarken, bu düşüncelerimizi uyguladık ve program hazırlandı, şimdi kitap yazma aşamasında bulunuyor. Hedeflerin muhakkak davranışa dönüştürülmesi gerekir diyoruz. Biraz da iş döndü dolaştı, program geliştirmeye geldi, Hollanda da aynı şeyi söylüyor, diyor ki, biz artık yapılarla değil, sistemin örgütlenmesinden çok programlar üzerinde duruyoruz. Yani bizim için binalar önemli değil, önemli olan programlar-

da değişiklik yapmak lazım. Sayın Bekir Özgen de diyor ki, ben İzmir'e gittiğim zaman acaba meslektaşlarıma ne söyleyeceğim? Evet, sadece binalar değil, ama programlarda değişimlerin yapılması gerektiği mesajını verebilirsiniz.

Şimdi, çok genel anlamda yine Fen ve Anadolu liselerine dönersek Fen ve Anadolu liselerinin temel amacı eğitimin Heterojen yapıda olan insanları homojenleştirme ilkesi açısından bakarsak bu ilkeye ters düşüyor. Yani siz herkese genel eğitim vermiyorsunuz Fen Lisesi uygulamasıyla, Anadolu Lisesi uygulamasıyla. Eşitlik ilkesini burada çok genel anlamda düşünürseniz yok demektir. O zaman ne olur elit öğrenci yetiştiriyorsunuz, bir eğitim sisteminde elit öğrenci yetiştirme de bir yaklaşımdır, devletin imkânlarıyla da elit insanlar yetiştirilebilir. Nitekim, anglo-sakson eğitiminin etkisiyle biz de böyle bir uygulama yapalım demişiz ve fen liseleri açılmış. Maarif kolejlerinin kuruluş amacına baktığımız zaman, maarif kolejleri ya da bugünkü Anadolu liseleri millî eğitimin desteğiyle giderek yaygınlaşmış, hem özel Türk okulları, hem de resmi Anadolu liseleri açılmış ve sayıları bugün zannederim 150-200'e ulaşmıştır. Özel Türk liselerini de düşünürsek bu sayı daha da fazla. Şimdi bu okullarda bugüne kadar bir program olmadığı ortaya çıktı, programın çalışmalarına 1960'lı 1970'li yıllardan sonra başlandı, 1980'de daha çok ağırlıklı bir şekilde gündeme geldi, Fransızca ve Almanca da yapılanlar sadece konu başlıklarını belirlemek oldu. Öğrenciden hangi tür davranışlar geliştirilecek, ölçme ve değerlendirme nasıl yapılacak öğrenme öğretme süreci nasıl işlenecek hiç bunlar belli değildi. 1984 yılında Anadolu Liseleri için hazırlanan İngilizce ders programı denenmek üzere kabul edildi. Anadolu liseleri ve Fen li-

seleri genel çerçeve açısından düşündüğümüzde, programlar açısından belki yeniden ele alınması lazım ama uygulama daha önemli. Bu okullara öğretmenler seçilerek alınıyordu, fen lisesi öğrencisi kadar yetenekli olmayan kişiler eğer burada öğretmenlik yaparsa, Anadolu lisesinde İngilizce bilmeyenler İngilizce öğretmenliği yaparsa, Anadolu liselerinin bugünkü hali bu duruma gelebilirdi ve nitekim de geldi.

Şimdilik bu kadar söylemek istiyorum. Diğer kısmı sonuç kısmına bırakıyorum.

Buyurun efendim.

Dr. Ferhan OĞUZKAN — Sayın arkadaşlar, dünkü bildiri-lerde ve bugünkü konuşmalarda ortaöğretimin programları, yapısal durum, öğrenim süreleri hakkında oldukça geniş bilgiler alabildik, gerek bize gerek başka ülkelerden; fakat yine bu kademenin en önemli unsuru olan öğretmenlerin yetiştirilmesi konusunda gereği kadar durulmadı gibi geliyor bana. Denildi ki, ortaöğretim tabiatı itibarıyla çok değişken bir kademe, mesela temel eğitimde belli dersler vardır, belli bir program vardır ve bu değişme de olabilir, uzun bir süre bu programları yürütebiliriz; ama ortaöğretim öyle değil, ortaöğretim hayata hazırlayacak, mesleğe hazırlayacak, yükseköğretime hazırlayacak. Şimdi bunlar da çok değişken, yükseköğretim devamlı değişiyor, meslekler devamlı değişiyor, iş hayatı değişiyor. Buna göre ortaöğretim programlarının sık sık değişmesi bir bakıma doğaldır gibi bir hava benimsendi. Dün de üzerinde duruldu. Böyle olunca ortaöğretim programlarını yürütecek olan öğretim elemanlarının da değişmesi sürekli olarak gözden

geçirilmelidir. Biz bunu yapamıyoruz, çok eskiden beri yapamadık, son zamanlarda millî eğitim bakanlığıyla yani örgün eğitim sistemiyle yükseköğretim arasındaki kopukluklar, yükseköğretimde yapısal değişiklikler hızla hemen uygulamaya konması bildiğimiz birçok olaylar bakımından bir kopukluk var, ahenk yok, uyum yok. Tabii çalışmalar var, belli beklentiler var ama bu gerçekleşmedi. Bunun bir program yönü var, bir de finansman bakımından önemi var. Bugün Hıfzı Bey konuşmasında dedi ki öyle durumlar hasıl oluyor ki, biz öğretmen bulamıyoruz. İş hayatı değişiyor, onun için öğretmen hazırlıyoruz, bir de bakıyoruz ki, beş sene sonra o ders de kalkıyor, o öğretmene de ihtiyacımız kalmıyor; ama elimizde 30 sene daha çalışacak bir kadro var. Bunun da maaşını vermek durumundayız. Ben öğrencilik hayatımdan, ilk öğretmenlik hayatımdan hatırlarım, haftada 20 saat ders veren bir İngilizce öğretmenin yanında dört saat dersle aynı maaşı alan bir öğretmen Almanca öğretmeni, o zaman çok küçük bir grup Almanca öğreniyordu. Yavaş yavaş Fransızca azaldı, İngilizce eski hızıyla devam ediyor. Fransızca bugün düştü. Yani benimsenmiyor Fransızca, Fransızca hocalarımız var bizim. Ne yapıyoruz bunları? Diyoruz ki, eğer millî eğitim müdürlüğü plan bakımından veyahut efektif, tesirli bir çalışmaya girebilirse bunları çeşitli okullara dağıtarak boşlukları kapatıyor ama bu her ders için mümkün olmayabilir. Şimdi benim eskiden beri bu türlü toplantılarda öne sürdüğüm bir şey var, ki Avrupanın bazı ülkelerine bu uygulanmakta, eskiden de bizde ortaöğretim seviyesinde uygulandı sonra kaldırıldı, acaba eğitim fakültelerinde yetiştirdiğimiz öğretmenleri bir branşta yetiştirdiğimiz değil, iki branşta takdirde hiç olmazsa yüzde

50 tasarrufumuz olur. Eskiden ortaokullar için tarih, coğrafya öğretmeni yetiştirebiliyorduk, matematik yanında varsa kabiliyeti müzik öğretmenliği yapan öğretmenlerimiz de vardı bir zamanlar. Pedagoji yanında Türkçe öğretmenliği, ek branş diyorduk buna. Bugün eğitim süresi arttığına göre pekâlâ eskiden iki yılda bir branş için yetiştirdiğimiz öğretmeni, bugün dört yılda pekâlâ ortaöğretim kademesinde iki dersi verebilecek durumda yetiştirebilirsiniz. Ben bir aralık İstanbul'da Avusturya Lisesi'nde öğretmenlik yaptım, edebiyat öğretmenliği yaptım, orası mezheplere dayalı bir okuldu, bir filozof gibi bir kimse vardı, asıl sınıfın öğretmeni dediler, dedim ki ne okutuyorsunuz siz, Türkçe öğrenmişler uzun süredir, ben felsefeyle, matematik okutuyorum dedi. Hem felsefe hocalığı yapıyor, hem matematik hocalığı yapıyor lise seviyesinde ve oldukça kuvvetli bir lisedir, hâlâ devam ediyor. Şimdi bunun örnekleri Avrupa'da ca Almanya'da da var öyle tahmin ediyorum, ama sormak istiyorum Almanya'dan gelen meslektaşımıza hâlâ bu devam ediyor mu? Pekâlâ olabilir. Hem de birbiriyle hiç uyuşmaz gibi gözükken konularda bunlar yan yana getirilebilir. Mesela matematik-fizik; fizik-kimya; biyoloji- bilmem ona yakın başka bir konu, Türkçe, tarih, bugün, biliyorsunuz geçen hafta bir program vardı çok enteresan bir genç kız öğretmenlik istiyor, psikolojiden yetişmiş ilkokul öğretmeni olarak Siirt'e veya Muş'a bir yerden geldi ve büyük bir heyecanla öğretmenliğe soyunmuş, kararlı, hoşumuza giden bir programdı, ona tabii başarılar diliyoruz; ama birçok öğretmenler o duruma layık olmayabilirler veya o işi kabul etmezler. İşte iki branşlı öğretmen saydığınız zaman bakın Millî Eğitim Bakanlığı ilan ediyor, diyor ki artık falan falan sahalarda ih-

tiyacımız yok, ama edebiyat öğretmenine çok ihtiyacımız var, felsefe öğretmenine ihtiyacımız yok, edebiyata var. Ama felsefeyle edebiyatı birleştirip beş yıllık dereceyle diploma okuldan çıkmış bir kimse edebiyat öğretmenliğini tercih eder ve kadroya dahil olur. Ben bunun ortaöğretim sistemimize yerleştirilmesini öğretmen yetiştirme açısından mümkün olabileceğini doğru olabileceğini düşünüyorum. Acaba Avrupa'da, ki iki arkadaşı var Avrupalı, Hollanda'da ve Almanya'da, Metin Bey'e de sormak istiyorum. Bu oralarda uygulanıyor mu, bizim için tavsiye edebilirler mi?

Çok teşekkür ederim.

BAŞKAN — Biz de teşekkür ederiz.

Geleceğin ortaöğretimini eksik bırakmıştık panelde, siz de katkılarınızla bu boyutu tamamlamış oldunuz.

Ben Mr. Merkens'e kısaca bahsettim, herhalde görüşünü belirtecek.

SORU — Avrupa'da birden fazla branşı verebilecek nitelikte öğretmen yetiştirilmekte midir?

Prof. Dr. Hans MERKENS — Matematik öğrendiyse çalışmalarını bu alanda sürdürdüyse, ilkokulun birinci sınıfında matematik öğretmek zorundadır. Diğer dersler arasında Alman Yaşamı, Teknik Bilimler, Tabii Bilimler ve Sosyal Bilimler de sayılabilir; bu belki de iyi bir düzenlemedir ve üçüncü sınıfta, farklılaşma artmakla ve bir dersin uzmanları o dersi vermektedir; aynı özellik 5. ve 6. sınıflarda da vardır. Yani öğretmenler yetkin oldukları alanlarda ders vermektedirler.

Bir alanda yetişme bitmez sonra başka bir ders hedef olarak alınır, bu üniversite düzeyinde söz konusu olmaktadır. Öğretim tecrübesi geçirdikten sonra hedeflenen ders-te yetişir ve birbirine yakın dersler seçilir; Matematik-Fizik veya Fizik-Kimya gibi; bu çalışma üç yıl sürer.

Üçüncü bir öğretmen türü daha vardır; bu tür bizim "Gymnasium" dediğimiz lise düzeyi içindir ve gene iki ders konusunda öğrenim görür ve Ortaöğretim-1'de öğretmenlik yapar; daha uzun süre de yetişen öğretmenler dört sene öğrenim almak zorundadırlar ve Matematik-Fizik öğrenimi görmek mecburiyetindedirler; bu kombinasyon Ortaöğretim-1'de olduğu gibidir.

Genel olarak, öğretmenlerimiz iki dersi vermek üzere yetiştirilirler.

BAŞKAN — Teşekkür ederiz Dr. Koning.

Sorular var mı diye sormak istiyorum, belki bir veya iki soru alıp oturumu kapatmak durumundayız.

Buyurun.

Ruhi KILIÇ [Millî Eğitim Bakanlığı Eğitim ve Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı] — Şimdi Ben Mr. Koning'e bir soru sormak istiyorum. Kendileri dediler ki, biz okul isminden bahsetmiyoruz biz müfredat üzerinde duruyoruz. Dolayısıyla kendileri, bundan anlaşılıyor ki, bir model belirlemişler gelecekteki çalışmalara yönelik olarak. Yani bizim bildiğimiz manada acaba çok amaçlı liseyi mi seçmişler? Birinci sorum bu. İkinci sorum da bilgisayar destekli eğitim konusun-

da kendi ülkelerindeki uygulama nedir? Gelecekteki modellerinde uygulamaya koydukları ortaöğretim modelinde bunun nasıl bir yeri olacak?

Dr. Pieter De KONING — 12 yıl süren ortaöğretimde bazı deneyimler edindik. Bundan sonraki aşamada ewelce iki ders öğrenmek zorunluydu, şimdi tek derse dönüldü. Bu deneyim, bu tek derse dönüşün nedeni, öğretmenin kalitesi hakkında çok şikayette bulunulmuş olmasıdır; yani iki ders öğrettikleri zaman şikayette bulunuyorlardı. Hollanda'da da, Sayın Frank Stone'nun B. Amerika'daki öğretmenlere ilişkin olarak belirttikleri gibi, bizim de öğretmenlerimizin çok hastalanmaları sorunumuz var. Bu sistem 52 yıldan beri devam ediyor. Kimi öğretmen uzun süren hastalığın ardından artık okula dönmüyor. Biz bu öğretmenlere, "miyadi geçmiş" diyoruz. Sanırım geleceğe yönelik olarak, bu, hâlâ en önemli problemlerimizden biridir.

Prof. Dr. Hans MERKENS — Konuşmama bir ilave yapmak istiyorum; bu bağlamda bu tür meslekî eğitimde, öğrenciler, örneğin Ekonomi ve Almanca gibi, aynı şekilde öğrenim görmek zorundadırlar; evet Almanca, Ekonomi ve İngilizce, yabancı dil olarak; bu kategorilerden biridir. Diğer kategori ise işçi eğitimine ilişkindir; bu türde Elektronik ve Ekonomi öğretilmekteyse ve Vatandaşlık Hakları gibi dersleri almak zorunludur. Bu her iki alan için farklı ideolojiler geliştirmiş bulunuyoruz.

Ekonomi alanında, sahip olduğumuz ideoloji doğrultusunda yani meslekî öğretimde, öğretebilecekleri derslerin hep-

sini öğretecek öğretmenlerin yetiştirilmesidir. Şu hususu hatırlatmamda yarar olacak; meslekî eğitimde teorik ve uygulamalı derslerden oluşan bir kombinasyon söz konusu olmaktadır; pratik dersler sanayi içinde geçerli olan derslerdir, ustalık kazanması amaçlanır; teorik dersler ise okulda verilir; başka bir deyişle, teori ve uygulama birbirine paralel olarak yürütülür.

SORU (Ruhi KILIÇ) — Dr. Koning'e bir soru yöneltmek istiyorum. Hollanda'da okulların isimlendirilmesinde artık bir tartışma yapılmadığını söylemişsiniz. Anladığımız kadarıyla, geleceğe yönelik olarak isim işini halletmişsiniz ve modelini belirtmişsiniz. Bu model nedir? Evet, modeli belirledik "çok amaçlı lise" veya "karma lise" dedik; bu okul tümünde genel konular ve dersler öğretilecek; detaylı bilgiler ya da belirgin dersler yer almayacak ve böylece liseyi bitiren öğrenci yaşamını böylece ancak sürdürebilecek, başka bir deyişle, meslekî eğitimi, biraz üniversite düzeyine kaydırmaktasınız.

İkinci sorum ise şu: Geleceğe yönelik olarak bu modelinizin amacı nedir? Yeni modellerinizde bilgisayar destekli öğrenimin yeri nedir? Bize tavsiyeniz nedir, Hollanda bilgisayar destekli eğitim alanında bir deneyim kazanmış durumda mıdır? Deneyim kazandıysanız, bize bilgisayarlı eğitim konusunda, ne gibi şeyler tavsiye edersiniz bilgisayar, eğitim isteminizde ne oranda kullanılmalıdır?

Çok teşekkür ederim.

Dr. Pieter De KONING — Sorunuz için teşekkürler. Evet, sistemin yapısı konusunda artık tartışma yapılmıyor. Sistemle ilgili olarak dün açıklamalar yapmıştım; kısaca da olsa

bazı bilgiler vermiştim. Daha ziyade çok amaçlı bir okul söz konusudur bu sistemde; bir bina içinde üç veya dört farklı okul bulunur. Daha ziyade üç farklı okul bir binada öğretim yapar; bir tür çok amaçlı okul diyebiliriz. Bazen birinci sınıftan itibaren ayrılır öğrenciler; bina, bu düzene uygun olarak yapılmıştır. Fakat bu eğitim sistemine ilişkin hâlâ süren problemler vardır. Tartışma yapmasanız bu her şeyin dört-dörtlük olduğu anlamına gelmez; problemin tümü halledilmemiştir henüz.

Sistemde ya da modelde, ortaöğretim sisteminde, değindiğim gibi bir problem vardır. Üç-dört farklı okul var karşınızda; birinde daha fazla ders okutulmakta ve daha fazla zaman almaktadır; bir diğerinde ise daha az ders okutulmakta ve harcanan zaman daha az olmaktadır. O halde bir düzey sorunu velilerin çoğu çocuklarına bu düzeydeki okula gitmelerini tavsiye etmemektedirler. Bu şartlar altında değindiğimiz düzeydeki okul giderek tecrit edilmiş bir duruma düşmektedir; kültürel bakımdan, sosyal bakımdan, ekonomik ve yasal açıdan tecrit edilmiş bir duruma gelmektedir, bu okula girmek isteyenlerin sayısı azalmaktadır. Başka bir husus da bu tür okullarda etnik grupların, azınlıkların çocukları vardır. Tabii ki iyi bir durum değil bu. Çok amaçlı okul olmasında kararı, bizzat okul yönetimi vermektedir. Yani belirli bir eyalette okul kendisini çok amaçlı hale dönüştürebilmektedir.

Bu süreç organizasyon ve yönetimi açısından, bu nedenle zayıftır. Bu konuda yoğun bir konsültasyon ve görüşme yapılmaktadır; alt düzey okullara yeterince talep olmayınca çok amaçlılık da kağıt üzerinde kalmaktadır ve yapılan tartış-

malar fonksiyonel olmamaktadır. Sonuç olarak Şu arda bu problem çok kritik bir durum yaratmaktadır. Bu tabii ki biraz sistemin yapısından ve modelden kaynaklanmaktadır. Netice itibariyle, çok amaçlı okullarımız, özellikle alt düzeydekiler, belki de Şu andaki en büyük sorunumuzdur.

Şimdi de ikinci sorunuza geçeyim; yani bilgisayar destekli öğretim konusuna. Ben bu konuda uzman değilim. Ancak Şunu söyleyebilirim ki çok konuşulan bir konu bu. Bazen, okula geldiğinizde, içeriye girdiğinizde, bilgisayarlar görebilirsiniz; kimi zamanda bazı insanların bilgisayarlar üzerinde çalıştığını gözleyebilirsiniz; ama çok sık değil. Bazen de, kulları içinde durduklarına şahit olursunuz. Okula teslim edilirler ve öylece ambalajları içinde dururlar. Benim kişisel kanım ve gözlemim budur. Bu aracı nasıl fonksiyonel bir hale getirebiliriz; zor bir iş bence. Ama, sorunuz ilginç bir soru; orta yolu nasıl bulabiliriz? Bunu bilmiyorum. Belki de okullarda bilgisayar aracılığıyla çok şeyler yapılabilir. Diyelim ki ben telefon etmesini bilmiyorum ama telefon çok kullanılan bir araç; orta yolu nasıl bulabilirsiniz? Fakat bu sürecin en zor kısımları artık aşılmış durumda; yani okulların dışında demek istiyorum. Belki de en iyi sokaklara, her köşe başına birer tane bilgisayar koymak iyi olur. Herkes kullanmayı öğrenir; sonra da okullara aktarılır; fakat bu düşünme tarzı pek uygun değil tabii.

BAŞKAN — Teşekkür ediyoruz.

Ben oturumu kapatmak durumundayım. Çünkü, saat 16.45, Sayın Akyol son kez bir şeyler söylemek isterlerse kürsü, her zaman için kendilerine açıktır.

Biz, bu toplantıyı, 16 ncı Eğitim Toplantısını organize ederken, uluslararası bir eğitim toplantısı olmasını kararlaştırmıştık. Yapar mıyız, yapamaz mıyız derken bugün gerçekleştirmiş olduk. Tabii adı konusunda biraz tartışmalar oldu, yenileşme mi, reformu mu, değişme mi gibi, acaba yenileşmeyi nerede yapacağız? Millî Eğitim Bakanlığı yapacak bunu. Biz düşüncelerde değişme, yenileşme yapabilir miyiz? Sayın Özgen de diyor ki, İzmir'e giderken acaba bir yenileşme olacak mı bende? Muhakkak bu sürece girdiğimize göre iki günlük bir sürecin sonucunda, bir değişme olmuştur, ama yenileşme oldu mu bilemiyorum. Bazı düşünceler ortaya çıktı, en azından bunda bir karşılaştırmalı eğitim toplantısı şeklinde de algılamak mümkün. Çünkü burada Almanya, Hollanda, Amerika ve Fransa'daki eğitim sistemleri son bilgilerle gündeme geldi, ama ortaöğretim kesimiyle ilgili mevcut durumu inceledik, gelecek için mesajlar acaba ne olabilir? Şimdiki durumu bilirsek, buradan kestirimlerde bulunabilirsiniz.

Burada işlenen tema çok amaçlı okullar temasıydı, çok programlı liseler, diğer bir ifadeyle bizim yeni modelimizin, duymadığınız bir model de birleşik liseler modeli. Birleşik liseler modeli ya da çok amaçlı okullar Türk milî eğitim sistemine 1960'larda gündeme gelmiş, tartışılmış aradan 30 yıl geçmiş, yeni bir şey söylediğimizi iddia etmemiz çok güç muhakkak, ama yenileşmeyi programlarda yapmaya çalışıyoruz, programda değişiklikleri nasıl yapabiliriz. Bırakınız da bu işleri programcılar yapsın diyoruz. Bu eğer bir uzmanlık işiyse, eğitim bir uzmanlık işiyse o zaman bu işi uzmanlara yaptırın. bugüne kadar bu işi yaptırmamışsanız bundan sonra eğitimde program geliştirme uzmanlarına lütfen görev verin onlar yapsınlar.

Burada dile getirilen yeni bir model, kampus tipi ortaöğretim modeli olmuştur. Nasıl İngiltere'de Redbridge University kavramı, yani kırmızı tuğlalı okullardan kampus tipi üniversitelere geçiş sağlanmışsa, bu yaklaşımın şimdi ortaöğretime uyarlanması gündeme gelmiş oluyor, acaba üniversiteye benzetebilir miyiz. Biraz mesaj o gibi geldi bana, ben öyle algılamış oldum. Kampüs tipi ortaöğretim veya liseleri oluştururken, üniversitenin deneyimlerinden yararlanmamız söz konusu olabilecek, işte rektör yerine belki birleşik lise müdürü ya da çok amaçlı lisenin müdürü olacak, inşallah onları seçimle belirleriz. Gelen mesajlardan bir tanesi de genel eğitim, mesleki eğitim bütünleşmesi. Yıllardır söylenen bir sözcük, yeni bir şey söylemiyoruz, tekrarlamış oluyoruz. Çok amaçlı liselerin çok programlı liselerin temel esprisinde bu da var zaten. Yani genel eğitimle, mesleki teknik eğitimi bir yerde birleştirmiş oluyorsunuz. Eğitimde genellik ve eşitlik ilkesine biraz daha yakınlaşmış oluyorsunuz, belki Bekir beyin söylediği fen lisesi, Anadolu lisesi, özel liseler, farklılığı da bir yerde giderilmiş olacak. Eğitimde demokratikleşme belki de eşit öğrencilere eşit eğitim verme hakkı burada sağlanmış olacak; ama bütün bunlara çözüm getirirken de bilimsel yöntemden, hayatta en hakiki mürşetin ilim olduğu gerekçesinden, ilkelerinden vazgeçmeden bu işleri yapacağız. Biraz zamana ihtiyacımız var. Eğitim bilimcilerini devreye sokmakta yarar var. Belki o zaman öğrenci merkezli öğretim yaklaşımı muhakkak ağırlık kazanacaktır. Hem yüksek öğrenime, hem meslek hayatına hem de iş alanlarına dönük insanımızı belki bu tür yaklaşımla yetiştirebiliriz noktasına gelmiş oluyoruz.

Biz bu düşüncelerle bu toplantıyı planlamıştık, görebildiğim kadarıyla ilk kez de bir uluslararası eğitim toplantısı

düzenledik ve salonun dolduğunu gözledik, bir de eğitim kamuoyunun gerçekten burada bir çatı altında toplandığını görmekten çok mutlu olduk.

Toplantı amacına ulaştı mı? Bilemiyorum, herhalde bu sorunun cevabını size bırakacağız, geleceğin ortaöğretimine ilişkin bir mesajlar belki vermeye çalıştık, somut kimi mesajlar gelmemiş olabilir, çünkü algılamalar farklıdır, gelen mesajları herkes farklı şekilde algılayabilir, herkese ille de istediği mesajı vermemiz olası değildir; ama biz bir nebze de olsa değişik düşünceleri, değişik fikirleri ve değişik katılımlarla böyle bir mesajı ulaştırdığımıza inanıyoruz. Tabii toplantımıza katılamayan diğer eğitimciler için de her zaman olduğu gibi bu toplantı sonuçları bir kitap haline getirilecek yayın ve eğitim dünyamıza buradaki düşünceler iletilecektir. Umarım okunur ve; buradaki düşüncelerin üzerine daha iyi düşünceler inşa edilerek geleceğin ortaöğretimi bu şekilde oluşabilir. Yani bunun temeli bu toplantı olabilir. Zaten 2000 yılına pek fazla bir şey kalmadı 7 yıl kaldı, 7 yıla kadar da bu tartışmalar ancak sonuçlanabilir.

Ben özellikle yurt dışından gelen konuşmacılara teşekkür etmek istiyorum. Çünkü Fransa'dan ve İngiltere'den beklediğimiz konuşmacılar değişik nedenlerle katılamadılar ama Hollanda'dan ve Almanya'dan gelen Sayın Merkens'e, Sayın Koning'e ve Sayın Alkan'a özellikle panele de katıldıkları için ayrıca teşekkür etmek istiyorum. Bu arada tabii Frank Stone'a da katkılarından dolayı ve diğer tüm konuşmacılara bilim kurulu adına ve şahsım adına teşekkür etmek istiyorum.

Kapatmadan önce son sözü Sayın Millî Eğitim Eski Bakanı Avni Akyol'a veriyorum.

Avni AKYOL — Sayın Demirel'in, değerli hocamızın zerafetine, nezaketine saygılar sunuyorum, teşekkür ediyorum. Hiç konuşma niyetim yoktu; ama çok etkilendiğimi ifade edeyim. Sayın Demirel'in yönetiminden, arkadaşların çok gerçekçi katkılarından. İki dost ülkeden gelen bilim adamlarının katkılarından dolayı hem kendilerine, hem de bizim Bilim Kurulu Başkanımız Sayın Mahmut Adem Bey'e dün ifade ettiğim gibi Sayın Yüce'ye ve bu mekanları tahsis edenlere. Gerçekten yenileşme deyince Türkiye'de kavramlar çok sık kullanılıyor, galiba bizim millet tercüme etmesin diyeceğim ama etsin, dilini, dinini, devletini değiştiren bir toplum özelliğiyle yeni kavramlara sarılıveriyor hemen, transformasyon dedik, dönüşüm, değişim mi, dönüşüm mü, gelişim mi, gelişmek için mi değişim, değişmek için mi, gelişim. Sayın Demirel bunu çok ifade ettiler, ama kafalarımızda şimşekler çaktıysa amacına ulaşmıştır. Sayın Bilgen'i dinledim, yanımda, o sürekli katıldı galiba, ben ayrıldım bildiğiniz sebeplerle bugün de YÖK'te bir görüşme yaptım, o meşhur memurlar siyaset yapsın mı? Hele hele profesörler çok mu yapsın, az mı yapsın konusunu, çeşitli görüşleri aldım, o yüzden katılamadım, ama Sayın Bilgen'den aldığım bilgi amacına ulaştığı, yararlı olduğu, verimli olduğu hele her zamanki geleneğine uygun olarak bir de buradaki sesler, sözler, düşünceler görüşler yayım haline geleceği için daha da kalıcı olacaktır. Bir şeyi sordum, onu hiç irdelenmemişsiniz. Biraz ben takipçiyim. Dedim ki, Türkiye'de de bakış açısı yapın tartışmalarda sayın hocam hatırlayacaksınız sizin başkanlığınızda oldu, sayın hocamızın ilk oturum

başkanlığı Oğuzkan'ın orada demiştim ki, şu açık liseyi de bir tartışın arada, çayda, sohbette, ne oluyor, eğitimin kazandırmak istediği dört davranıştan birinin yarısına dönük bir uygulama. Neyi getirir, neyi götürür? Efendim, bir süper lise kavramı çıktı, dedim, mevcut yeter bize dedim, mevcut megalomanlar, yeni megalomanlar yetiştirmeyelim dedim, mahsus böyle bir şey attım ki üzerine üstün yeteneklilerin eğitimine evet, çok mükemmel ifade edildi; ama programlarla, toplumdan ayırmadan, onun üzerinde de bir şeyler oldu mu dedim, yeterince olamamış galiba, hem eğitimci, hem politikacı olursa bir insan bir sonuç bekliyor. Yani acaba bize bir ışık var mı diye, onu biz bundan sonra özel toplantılarda yaparız ve yapmalıyız, talim terbiyeden önce siz yapmalısınız. Lütfen onun üzerinde olalım, biz de gelelim, dinleyelim. Böyle büyük organizasyon olmasa da küçük organizasyon, sizin Bilim Kurulunuz dahi olabilir, buradaki dostlarımız dahi olabilir. Onları bilelim, eleştirelim, yenileşme içinde yerini bulalım. Almanya örneğini vermiştim, hazır Mr. Hans burada iken, onlardan büyükelçiliğinden aldığım daha doğrusu Meclise gönderilen bir dokümanlarında, son iki yılda açık liseye Alman vatandaşların çocuklarının gitmediğini ifade ettim ve % 19.1'de tıkanığını, durduğunu ifade ettim, ama diğer gelen çeşitli gruplardan, o ilkede işçilerin çocuklarının gittiğini ifade ettim. Biz de buna 1991 yılında başladık dedim, ama biz Almanya'da başladık, o iki kültür şoku arasındaki çocuklara ne verirse, ne kadar kazanabilirsek sosyal kimlik, kültürel kimlik açısından yararlı olur diye düşünmüştük dedim. Onu da tartışmalıyız diyorum ve gerçekten TED'e yürekten teşekkür ediyorum. Bizi yenilediği için, yenileşmeye yenilikler eklediği için saygılar sunuyorum. (Alkışlar)

BAŞKAN — Biz de size saygılar sunuyoruz, çok teşekkür ederiz efendim, çok sağolun.

Efendim, bugünkü oturumu kapatıyor, TED adına heçinize esenlikler diliyorum.

HoŐçakalın. (Alkışlar)

EK 1

**TÜRK EĞİTİM DERNEĞİ
XVI. EĞİTİM TOPLANTISI
PROGRAMI**

TURKISH EDUCATIONAL ASSOCIATION
International Conference on Education

**«INNOVATION IN
SECONDARY EDUCATION»**

December 3 - 4, 1992
Thursday - Friday

PLACE : Conference Hall of TED Ankara College Foundation
Ziya Gökalp Str. 48 Yenisehir - ANKARA

TURKISH EDUCATIONAL ASSOCIATION (TED)
International Conference on Education

«INNOVATION IN SECONDARY EDUCATION»

December 3 - 4, 1992

DECEMBER 3, 1992 THURSDAY

- 10.00 - 10.30 — **OPENING**
- **Prof. Dr. Mahmut ÂDEM**
(Chairman, Council of Science)
- **Prof. Dr. Rüştü YÜCE**
(President of TED)
- **Köksal TOPTAN**
(Minister of Education)
- 10.30 - 11.00 — **FIRST SESSION**
- CHAIRMAN** — **Dr. Ferhan OĞUZKAN**
- SPEAKER** — **Prof. Dr. Kemal GÜÇLÜOL**
- SUBJECT** — "Innovation in Secondary Education in Turkey:
General Aims, Programmes (Purposes and
Policies, Curricula, Methods, Evaluations),
Resources, Structuring etc."
- 11.00 - 11.15 — **DISCUSSION**
- 11.15 - 11.30 — **BREAK**
- 11.30 - 12.00 — **SECOND SESSION**
- CHAIRMAN** — **Prof. Dr. İnci SAN**
- SPEAKER** — **Prof. Dr. Hans MERKENS**
- SUBJECT** — "Innovation in Secondary Education in Germany:
General Aims, Programmes (Purposes and
Policies, Curricula, Methods, Evaluations),
Resources, Structuring etc."
- 12.00 - 12.15 — **DISCUSSION**
- 12.15 - 14.00 — **LUNCH BREAK**
- 14.00 - 14.30 — **THIRD SESSION**

CHAIRMAN	—	Prof. Dr. Mahmut ÂDEM
SPEAKER	—	Prof. Dr. Didier DACUNHA - CASTELLE
SUBJECT	—	"Innovation in Secondary Education in France: General Aims, Programmes (Purposes and Policies, Curricula, Methods, Evaluations), Resources, Structuring etc."
14.30 - 14.45	—	DISCUSSION
14.45 - 15.30	—	TEA BREAK
15.00 - 15.30	—	FOURTH SESSION
CHAIRMAN	—	Prof. Dr. Ningur NOYANALPAN
SPEAKER	—	Dr. Pieter de KONING
SUBJECT	—	"Innovation in Secondary Education in Holand: General Aims, Programmes (Purposes and Policies, Curricula, Methods, Evaluations), Resources, Structuring etc."
15.30 - 15.45	—	DISCUSSION
15.45 - 16.15	—	FIFTH SESSION
CHAIRMAN	—	Prof. Dr. Rüstü YÜCE
SPEAKER	—	Prof. Dr. Frank STONE
SUBJECT	—	"Innovation in Secondary Education in U.S.A.: General Aims, Programmes (Purposes and Policies, Curricula, Methods, Evaluations), Resources, Structuring etc."
16.15 - 16.30	—	DISCUSSION

DECEMBER 4, 1992 FRIDAY

10.00 - 10.30	—	SIXTH SESSION
CHAIRMAN	—	Doç. Dr. Nizamettin KOÇ
SPEAKER	—	Dr. Metin ALKAN
SUBJECT	—	"Intercultural Problems in Secondary Education"
10.30 - 10.45	—	DISCUSSION
10.45 - 11.00	—	BREAK

11.00 – 11.30	—	SEVENTH SESSION
CHAIRMAN	—	Doç. Dr. Meral ÇİLELİ
SPEAKER	—	Prof. Dr. Hıfzı DOĞAN
SUBJECT	—	"Innovation in Vocational Secondary Education in Turkey: General Aims, Programmes (Purposes and Policies, Curricula, Methods, Evaluations), Resources, Structuring etc.)"
11.30 – 11.45	—	DISCUSSION
11.45 – 13.30	—	LUNCH BREAK
13.30 – 15.30	—	EIGHT SESSION (ROUND TABLE)
CHAIRMAN	—	Prof. Dr. Özcan DEMİREL
SUBJECT	—	Prospects In Secondary Education
PARTICIPANTS	—	Guest Speakers and Turkish Professors
	—	Prof. Dr. Yahya Kemal KAYA
	—	Dr. Demet İŞİK
15.30 – 15.45	—	BREAK
15.45 – 17.00	—	DISCUSSION AND GENERAL EVALUATION

** Conference languages are Turkish and English. Simultaneous translation will be provided.*

TÜRK EĞİTİM DERNEĞİ
ULUSLARARASI EĞİTİM TOPLANTISI

«ORTÖĞRETİMDE YENİLEŞME»

3 - 4 ARALIK 1992
Perşembe - Cuma

YER : TED Ankara Koleji Vakfı Konferans Salonu
Ziya Gökalp Caddesi No. 48 Yenışehir / ANKARA

TÜRK EĞİTİM DERNEĞİ
ULUSLARARASI EĞİTİM TOPLANTISI

«ORTAĞRETİMDE YENİLEŞME»

3 - 4 Aralık 1992

3 ARALIK 1992 - PERŞEMBE

10.00 - 10.30	—	AÇILIS
	—	Prof. Dr. Mahmut ÂDEM (TED Bilim Kurulu Başkanı)
	—	Prof. Dr. Rüştü YÜCE (TED Genel Başkanı)
	—	Köksal TOPTAN (Millî Eğitim Bakanı)
10.30 - 11.00	—	BİRİNCİ OTURUM
BAŞKAN	—	Dr. Ferhan OĞUZKAN (TED Bilim Kurulu Üyesi)
KONUŞMACI	—	Prof. Dr. Kemal GÜÇLÜOL (Abant İzzet Baysal Üniversitesi Rektörü)
KONU	—	"Türkiye'de Ortaöğretimde Yenileşme: Genel Amaçlar, Programlar (Amaç, İike, İçerik, Yöntem, Değerlendirme), Kaynaklar, Yapılanma vb."
11.00 - 11.15	—	TARTIŞMA
11.15 - 11.30	—	ARA - ÇAY
11.30 - 12.00	—	İKİNCİ OTURUM
BAŞKAN	—	Prof. Dr. İnci SAN (TED Bilim Kurulu Üyesi)
KONUŞMACI	—	Prof. Dr. Hans MERKENS
KONU	—	"Almanya'da Ortaöğretimde Yenileşme: Genel Amaçlar, Programlar (Amaç, İike, İçerik, Yöntem, Değerlendirme), Kaynaklar, Yapılanma vb."
12.00 - 12.15	—	TARTIŞMA
12.15 - 14.00	—	ÖĞLE TATILI

14.00 - 14.30	—	ÜÇÜNCÜ OTURUM
BAŞKAN	—	Prof. Dr. Mahmut ÂDEM (TED Bilim Kurulu Başkanı)
KONUŞMACI	—	Prof. Dr. Didier DACUNHA - CASTELLE
KONU	—	"Fransa'da Ortaöğretimde Yenileşme: Genel Amaçlar, Programlar (Amaç, İlke, İçerik, Yöntem, Değerlendirme), Kaynaklar, Yapılanma vb."
14.30 - 14.45	—	TARTIŞMA
14.45 - 15.30	—	ARA - ÇAY
15.00 - 15.30	—	DÖRDÜNCÜ OTURUM
BAŞKAN	—	Prof. Dr. Ningur NOYANALPAN (TED Bilim Kurulu Üyesi)
KONUŞMACI	—	Dr. Pieter de KONING
KONU	—	"Hollanda'da Ortaöğretimde Yenileşme: Genel Amaçlar, Programlar (Amaç, İlke, İçerik, Yöntem, Değerlendirme), Kaynaklar, Yapılanma vb."
15.30 - 15.45	—	TARTIŞMA
15.45 - 16.15	—	BESİNCİ OTURUM
BAŞKAN	—	Prof. Dr. Rüştü YÜCE (TED Genel Başkanı)
KONUŞMACI	—	Prof. Dr. Frank STONE
KONU	—	"Amerika Birleşik Devletleri'nde Ortaöğretimde Yenileşme: Genel Amaçlar, Programlar (Amaç, İlke, İçerik, Yöntem, Değerlendirme), Kaynaklar, Yapılanma vb."
16.15 - 16.30	—	TARTIŞMA
4 ARALIK 1992 - CUMA		
10.00 - 10.30	—	ALTINCI OTURUM
BAŞKAN	—	Doç. Dr. Nizamettin KOÇ (TED Bilim Kurulu Üyesi)
KONUŞMACI	—	Dr. Metin ALKAN
KONU	—	"Ortaöğretimin Kültürlerarası Sorunları"
10.30 - 10.45	—	TARTIŞMA
10.45 - 11.00	—	ARA - ÇAY

11.00 - 11.30	—	YEDİNCİ OTURUM
BAŞKAN	—	Doç. Dr. Meral ÇİLELİ (TED Bilim Kurulu Üyesi)
KONUŞMACI	—	Prof. Dr. Hıfzı DOĞAN (A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Öğretim Üyesi)
KONU	—	"Türkiye'de Mesleki - Teknik Ortaöğretimde Yenileşme: Genel Amaçlar, Programlar (Amaç, İlke, İçerik, Yöntem, Değerlendirme), Kaynaklar, Yapılanma vb."
11.30 - 11.45	—	TARTIŞMA
11.45 - 13.30	—	ÖĞLE TATİLİ
13.30 - 15.30	—	SEKİZİNCİ OTURUM (PANEL)
BAŞKAN	—	Prof. Dr. Özcan DEMİREL (TED Bilim Kurulu Başkan Yardımcısı)
KONU	—	Geleceğin Ortaöğretimi
KATILANLAR	—	Prof. Dr. Yahya Kemal KAYA (Abant İzzet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dekanı)
	—	Dr. Demet IŞIK
	—	Ve Yabancı Öğretim Üyeleri
15.30 - 15.45	—	ARA - ÇAY
15.45 - 17.00	—	TARTIŞMA - GENEL DEĞERLENDİRME

Not: Toplantı dili Türkçe - İngilizce'dir. Simültane çeviri yapılacaktır.

EK 2

**TÜRK EĞİTİM DERNEĞİ
YAYINLARI**

A. EĞİTİM DİZİSİ YAYINLARI

— Yükseköğretime Giriş Sorunları.....	Tükendi
— Ulusal Eğitim Politikamız.....	30.000.-
— Temel Eğitim ve Sorunları.....	Tükendi
— Çocuk ve Eğitim.....	35.000.-
— Okulöncesi Eğitim ve Sorunları.....	40.000.-
— Atatürk ve Eğitim.....	50.000.-
— Bugünden Yarına Ortaöğretimimiz.....	25.000.-
— Gençliğin Eğitimi ve Sorunları.....	25.000.-
— Türkiye'de Meslek Eğitimi ve Sorunları.....	Tükendi
— Eğitimde Psikolojik Hizmetler ve Sorunları.....	40.000.-
— Yaygın Eğitim.....	25.000.-
— Yükseköğretimde Değişmeler.....	Tükendi
— Demokrasi İçin Eğitim.....	30.000.-
— Eğitimde Laiklik.....	40.000.-
— Sanayileşme Sürecinde Türk Eğitimi ve Sorunları.....	70.000.-

B. ÖĞRETİM DİZİSİ YAYINLARI

- Ortaöğretim Kurumlarında
Yabancı Dil Öğretimi ve Sorunları..... 25.000.-
- Ortaöğretim Kurumlarında Fen Öğretimi
ve Sorunları..... 25.000.-
- Ortaöğretim Kurumlarında
Matematik Öğretimi ve Sorunları..... 25.000.-
- Ortaöğretim Kurumlarında
Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi ve Sorunları..... 25.000.-
- Ortaöğretim Kurumlarında Beden Eğitimi
ve Sorunları..... 25.000.-
- Ortaöğretim Kurumlarında Müzik
Öğretimi ve Sorunları..... 25.000.-
- Ortaöğretim Kurumlarında
Resim-İş Öğretimi ve Sorunları..... 30.000.-
- Ortaöğretim Kurumlarında
Din Kültürü - Ahlâk Bilgisi Öğretimi ve So-
runları..... 30.000.-
- Ortaöğretim Kurumlarında
İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Öğretimi ve
Sorunları..... 50.000.-

C. ARASTIRMA DİZİSİ YAYINLARI

- Öğretmen Gözlem El Formu El Kitabı..... Tükendi
- Yurt Dışından Dönen Gençlerin Sorunları..... 10.000.-

ÖZEL SAYILAR

- Ders Geçme ve Kredi Sistemi: İlk Uygulamalar..... 40.000.-
- Yükseköğretimde Nasıl Bir Yasa?..... 40.000.-

ÜNLÜ EĞİTİMCİLER DİZİSİ

- Hasan Âli Yücel..... 40.000.-

D. EĞİTİM VE BİLİM DERGİSİ

- Her üç ayda bir yayımlanan Eğitim ve Bilim Dergisi 92. sayısına ulaşmıştır..... 10.000.-

YAYINLARIN SAĞLANMASI

1. TED Yayınları, Ziya Gökalp Caddesi No. 48 Yenışehir/
ANKARA veya Kızılırmak Sokak No: 8/8 Kocatepe/
ANKARA adreslerine başvurarak sağlanabilir. Bu
başvurularda Eğitim ve Öğretim Dizisi yayınlarında,
öğretmen ve öğrencilere % 20 indirim yapılır.
2. Bulunulan yerin Ziraat Bankası kanalıyla T.C. Ziraat Ban-
kası Ankara , Mithatpaşa Şubesi nezdindeki 30440/A-
1228 no.lu hesaba para yatırarak banka makbuzu ve
posta ücreti ile sipariş verilebilir.

Tel : 431 34 87 - 431 34 88 - 418 06 14

ISBN 975 - 7583 - 00 - 6

